APDOVANOTAS EUROPOS KRIMINALINĖS LITERATŪROS ŽVAIGŽDE

HÅKAN NESSER

★★★★★

SUGRĮŽIMAS

Tiesą iš užmaršties
gelmių sugrąžins mirtis...

OBUOLYS

HÅKAN NESSER

★★★★★

SUGRĮŽIMAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
HELGA GAVĖNAITĖ

OBUOLYS

Versta iš: Håkan Nesser
The Return
2007

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-04-0291-7

Original Swedish title: *Återkomsten*

Copyright © Håkan Nesser, 2003
First published by Albert Bonniers Förlag, Stockholm, Sweden
Published in the Lithuanian language by arrangement with Bonnier Rights, Stockholm, Sweden and Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency, Sweden
© Vertimas į lietuvių kalbą, Helga Gavėnaitė, 2017
© Viršelio dizainas, Andrius Morkeliūnas, 2017
© UAB MEDIA INCOGNITO, 2017

Klausi, kokio gyvenimas ilgio,
Pasakysiu tau taip, kaip yra:
Tokio pat kaip atstumas
Tarp antkapio datų dviejų.

V. F. Maleris, poetas

PIRMA DALIS

1993 m. rugpjūčio 24-oji

1

Tai buvo pirmoji ir paskutinioji diena.

Už nugaros subraškėjus plieninių durų užraktui, tas metalinis džeržgesys dar ilgokai tvyrojo rytmečio vėsa alsuojančiame ore. Žengęs keturis žingsnius, jis stabtelėjo ir nuleido ant žemės lagaminą. Užsimerkė, o paskui vėl pravėrė akis.

Ištuštėjusioje automobilių stovėjimo aikštelėje kybojo nedidelė migla, saulė dar tik kilo virš gretimo miestelio, o apie čionykštį gyvenimą tebylojo paukščių tuntai, kurie suko ratus viršum laukų, juosiančių grupelę susispietusių pastatų. Sustojęs kelioms akimirkoms, jis mėgavosi savo pojūčiais. Šnervės prisipildė ką tik nukirstų javų kvapo. Ant asfalto virpčiojo akinanti šviesa. Jis girdėjo, kaip tolumoje, už kokio pusantro kilometro į vakarus, nuo kaimą skrodžiančio geležinkelio atsirita niekuomet nenurimstančio transporto gaudesys. Staiga suvokus tikrąsias pasaulio dimensijas, akimirką ėmė suktis galva. Dvylika metų nebuvo iškėlęs kojos už šitų sienų. Kamera – dviejų metrų pločio ir trijų ilgio. Staiga dingtelėjo mintis, kad iki miesto ir geležinkelio soties – nemenkas atstumas.

Neįtikėtinai ilgas kelias, kurio gal neįmanoma įveikti tokią dieną kaip ši.

Pagal nusistovėjusią tvarką buvo pasiūlyta iškviesti taksi, bet jis tą pasiūlymą atmetė. Tokį ankstyvą sugrįžimo į pasaulį metą visiškai nesinorėjo keliauti trumpiausiu keliu. Tą rytą sulig kiekvienu žingsniu jis troško patirti ir sunkumų, ir skausmo, ir laisvės. Jis puikiai žinojo, ką reikia įveikti norint sėkmingai įvykdyti išsikeltą užduotį: nugalėti sunkumus ir iš to išpešti kuo daugiau naudos.

Paėmęs lagaminą jis leidosi į kelią pėsčiomis. Nešulys svėrė nedaug. Kelios apatinių pakaitos. Pora batų, kelnės ir higienos reikmenų krepšelis. Keturios ar penkios knygos ir laiškas. Vakarykščiai pasimatavo dabar dėvimus drabužius ir sandėlyje pasirašė, kad juos gavo. Įprastus kalėjime išduodamus drabužius. Juodus dirbtinės odos batus. Mėlynas kelnes. Pilkšvą medvilninį švarką ir ploną vėjo neperpučiamą striukę. Vietiniai galėtų jį nesunkiai atpažinti, panašiai kaip Romos katalikų kunigą arba kaminkrėtį. Vieną iš daugelio, kurie ateina į geležinkelio stotį nešini kartoniniais lagaminais ir nekantrauja kuo greičiau iš čia išvažiuoti. Kurį laiką pabuvojusių Didžiajame Grėjuje, įsikūrusiame tarp municipalinio miškelio ir automagistralės. Gyvenusių taip arti ir kartu šitaip toli. Vieną iš jų. Lengvai atpažįstamų.

Didysis Grėjus. Štai kaip toji įstaiga čia vadinama. Jam ši vieta bevardė, primenanti tik trumpą laiko atkarpą ir beveik jokios erdvės. Jau seniai nesijaudina, kitiems žmonėms sužiurus į jį; nuo tada, kai būdavo priverstas atgręžti nugarą tokiam paviršutiniškam ir beprasmiškam kontaktui, praėjo nemažai laiko. Jis

nedvejodamas paliko savo ankstesnįjį gyvenimą; nebuvo jokio pasirinkimo, o niekuomet ir netroško tenai sugrįžti. Niekuomet.

Galima sakyti, niekuomet iš tiesų ir nebuvo to gyvenimo dalis.

* * *

Patekėjo saulė. Nužingsniavus kokį šimtą metrų, teko stabtelti. Išsirangęs iš švarko, užsimetė drabužį ant peties. Pravažiavo du automobiliai. Veikiausiai pora prižiūrėtojų ar dar kas nors iš personalo. Bet kuriuo atveju – kalėjimo žmonės. Niekas kitas nerizikuoja čia kelti kojos. Čia egzistuoja tik Didysis Grėjus.

Jis vėl leidosi į kelią. Pamėgino pašvilpauti, bet nepavyko išgauti melodijos. Staiga dingtelėjo mintis, kad reikėtų saulės akinių: galbūt pasiekus miestą vertėtų kokius nusipirkti. Prisimerkęs ir ranka pridengęs akis, pro tvyrančią miglą jis visomis išgalėmis bandė įžiūrėti miesto kontūrus. Tą akimirką sugaudė bažnyčios varpai.

Jis dirstelėjo į rankinį laikrodį. Aštunta valanda. Į pirmąjį traukinį suspėti nepavyks. Tiesą sakant, nelabai to ir troško; verčiau jau prisėdus stoties kavinėje kaip reikiant papusryčiauti ir pasklaidyti šiandienos laikraštį. Nėra ko skubėti. Bent jau ne pirmą dieną. Užsibrėžtąjį tikslą būtinai įgyvendins, tačiau konkretus laikas, savaime suprantama, priklauso nuo kol kas dar nežinomų veiksnių.

Galbūt rytoj. Arba poryt. Jeigu visi šitie metai ko nors išmokė, jeigu apskritai ko nors išmokė, tai būtent šito. Būti kantriam.

Kantrybės.

* * *

Jis toliau ryžtingai traukė miesto link. Drąsiai žingsniavo ištuštėjusiomis saulės nutviekstomis gatvėmis. Ūksmingais skersgatviais, vedančiais tolyn nuo aikštės. Nuzulintais grindinio akmenimis. Pėdino taku palei rudą, purviną upę, kurioje iš inercijos nuolatos apatiškai pasroviui plaukiojo antys. Šitaip klajoti jau savaime nepaprasta: vaikščioti ir vaikščioti neprieinant sienos ar tvoros. Stabtelėjęs ant vieno tilto, jis ėmė stebėti ant purvo salelės susispietusią gulbių šeimyną, kuri slėpėsi po šešėliu, metamu ant upės kranto augančių kaštonų. Spoksojo į medžius, įdėmiai apžiūrinėjo jų šakas, kurios atrodė vienodai išsikerojusios tiek į apačią, tiek į viršų. Kiek linko prie vandens, tiek ir stiebėsi į dangų.

„Pasaulis, – pamanė jis. – Gyvenimas."

* * *

Bilietą pažymėjo akivaizdžiai nepatenkintas spuoguotas jaunuolis. Taip, žinoma, bilietą į vieną pusę. Dirstelėjęs į tą jaunuolį, jis patraukė link spaudos kiosko. Nusipirko du laikraščius ir kažkokį vyrų žurnalą, ant kurio viršelio be jokių skrupulų puikavosi gražuolės didžiulėmis nuogomis krūtimis. Tada – kavos puodą ir šviežiai suteptų sumuštinių su uogiene bei sūriu. Paskui sutraukė cigaretę, o gal ir dvi. Iki kito traukinio – dar visa valanda, ir vis dar rytas.

Pirmas antrojo sugrįžimo rytas, ir visas pasaulis pilnas laiko. Nekaltumo ir laiko.

* * *

Po kelių valandų jis atsidūrė beveik ten, kur ir ketino vykti. Paskutinius keletą kilometrų vagone sėdėjo vienas. Pro purviną subraižytą langą regėjo laukus, miškus, miestelius ir pro šalį einančius žmones – staiga viskas sugrįžo į savo vietas. Įgavo ypatingą prasmę. Pastatai, keliai, subtilus kraštovaizdžio žaismas. Senasis vandens bokštas. Futbolo aikštės. Fabrikų kaminai ir žmonių daržai. „Gano baldų gamykla". Aikštė. Gimnazija. Viadukas ir namai, išsirikiavę palei pagrindinę gatvę. Pradėjęs lėtinti greitį, traukinys galop visiškai sustojo.

Išlipęs pastebėjo, kad peronas uždengtas nauju gelsvo plastiko stogu. Stoties pastatas renovuotas. Ženklai irgi nauji.

Išskyrus tai, visa kita liko kaip buvę.

* * *

Įsėdęs į taksi, jis išvyko iš miesto. Neprataręs nė žodžio ketvirtį valandos riedėjo palei ežerą, o šis tai retkarčiais išnykdavo, tai vėl sublizgėdavo pasislėpęs už javų laukų ir lapuočių giraičių, tai vėl išnirdavo priešais akis. Galiausiai jis pasiekė kelionės tikslą.

– Už bažnyčios gali sustoti. Likusią dalį įveiksiu pėsčiomis.

Sumokėjęs už kelionę, jis išlipo iš mašinos. Nuvažiuodamas vairuotojas kažkaip pažįstamai pamojavo. Palaukęs, kol automobilis apsigręš ir išnyks už pieninės pastato, jis pasiėmė lagaminą bei plastikinį pirkinių maišelį ir leidosi į paskutinę kelionės atkarpą.

Pakilusi aukštai, dabar saulė plieskė itin negailestingai. Prakaitas žliaugė veidu ir tarpumenčiu. Kitaip nei prisiminimuose, kelias pasirodė ilgesnis ir įkalnesnis.

Kita vertus, nuo pastarojo karto praėjo dvylika metų.

* * *

Namas irgi senstelėjęs dvylika metų, bet vis dar stovi kaip stovėjęs. Kaip ir buvo pažadėjusi, ji pravalė taką iki laiptelių. Ir nieko daugiau. Sodą ir mišką skirianti riba atrodė sunkiai įžiūrima. Aplink namą pridygę beržiukų, o išstypusi žolė siekė metro aukštį. Daržinės stogas susmukęs, čerpės sukiužusios, vienas viršutinio lango stiklas sudužęs, tačiau toks vaizdas nesukėlė nerimo: rado maždaug tą, ko ir tikėjosi.

Kaip ir turėtų būti, raktas kabojo už lietvamzdžio. Jis atrakino duris. Norint atidaryti, teko jas stumtelėti pečiu. Durys atrodė mažumėlę pabrinkusios.

Oras viduje pasirodė kiek sutroškęs, bet kvapas nosies pernelyg nerietė. Akivaizdu, kad nėra nei puvėsių, nei pelių. Ant virtuvės stalo gulėjo raštelis.

Raštelyje paminėta, kad jinai linkinti jam viso ko geriausio. Tik tiek.

Padėjęs lagaminą ir plastikinį pirkinių krepšį ant sofos, virš kurios kabėjo laikrodis, jis apsidairė. Ėmė vaikštinėti po namus ir atidarinėti langus. Stabtelėjęs priešais miegamojo veidrodį, įdėmiai apžiūrėjo savo atvaizdą.

Atrodė gerokai senstelėjęs. Veidas įgavęs pilkšvą atspalvį ir sukritęs. Lūpos plonesnės ir rūstesnės. Kaklas padribęs ir susiraukšlėjęs. Pečiai kreivi ir tarsi prislėgti.

„Penkiasdešimt septynerių metų, – pagalvojo jis. – Dvidešimt ketveri už grotų. Nėra ko stebėtis.“

Atgręžęs savo atvaizdui nugarą, ėmė ieškoti šautuvo. Kad ir kas nutiktų, šautuvas vis tiek reikalingas, todėl geriausia jį tučtuojau susirasti. Kol nepersigalvojo.

* * *

Artinantis vakarui jis sėdėjo virtuvėje ir rankoje laikė laišką. Pastatęs kavos puodelį ant gėlėtos staltiesės, dar sykį jį perskaitė.

Laiškas neilgas. Beveik pusantro puslapio. Užsimerkęs pabandė išvysti ją mintyse.

Jos tamsias akis, jau paženklintas mirtimi. Pažvelgti iš kitapus grotų. Išvysti jos grąžomas rankas.

Ir išgirsti jos istoriją.

Ne, kitos išeities nėra.

ANTRA DALIS

1994 m. balandžio 20-oji – gegužės 5-oji

2

Tai buvo viena iš daugybės panašių išvykų.

Savaime suprantama, joje privalėjo dalyvauti keturi suaugę asmenys. Arba nors trys. Taip buvo numatyta, bet, likus pusvalandžiui iki išvykimo, paskambino Henrietė ir pranešė apie dar vieną neįtikimą negalavimą. Netrukus paaiškėjo, kad turi pasilikti ir Hertl, nes reikia padėti slaugytojai, kuri turėjo tą popietį paskiepyti dvimečius vaikus.

Taip paaiškėjo, kad lieka tiktai Elizabeta su Moira. Galima neabejoti, kad Moirą anksčiau ar vėliau ištiks migrenos priepuolis, todėl iš esmės Elizabeta liks vienintelė, atsakinga už visą pulką. Na ir kas čia tokio? Juk ne pirmas kartas.

Jų – keturiolika. Nuo trejų iki šešerių metų. Viskas prasidėjo nuo šešiametės Junisės, kuri apsivėmė autobusui nuvažiavus vos penkis šimtus metrų. Maždaug tuo pačiu metu smarkiai apsišlapino trimetis Polas. Netrukus, susivaidijusios dėl rožiniais triušiais išmarginto žalio šaliko, viena kitai akių vos neiškabino keturmetė Elen ir penkiametė Judita. Reikalaudamas

mamos, trejų su puse Emilis ėmė rėkti taip garsiai, kad drebėjo visas autobusas, o šešiamečiui Kristofui susopo dantį.

Autobusui sustojus pamiškėje, išlipę į lauką vaikai elgėsi gražiai. Ji greitai visus suskaičiavo. Visi vietoje, viskas gerai. Keturiolika, su Moira – penkiolika. Ji giliai atsiduso. Prieš akis – trys valandos, ir per tą laiką teks brautis pro medžius, kepti dešreles, ieškoti lobio ir leistis į įvairias botanines ekskursijas. Pažvelgusi pro medžių viršūnes ir pastebėjusi besiniaukiantį dangų, ji paklausė savęs, ar jau greitai prapliups lyti.

* * *

Tiesą sakant, prireikė vos dvidešimt penkių minučių, bet visi jau buvo spėję gerokai paėjėti gilyn į miško tankynę. Pajutusi tvinkčiojant kaktos srityje ir norėdama išvengti dar didesnių bėdų, Moira atsiskyrė nuo pagrindinės grupės ir nuėjo penkiasdešimt metrų į priekį. Erikas ir Volis tol erzino Junisę, kol mažoji storuliukė atsisakė eiti drauge su kitais: užuot žingsniavusi takeliu, mergaitė pasuko tarp medžių ir kulniavo per žolę viena. Palaikydama ryšį, Elizabeta vis šūkteldavo mergaitei. Vienas iš Džamperių dvynių pargriuvo ir galva trenkėsi į medžio šaknį, todėl berniuką teko nešti, o kitas, purvinais pirštukais įsikibęs Elizabetai į diržą, žaidė bėgiodamas ratais aplink ją.

– Pradeda lyti! – suriko keturmetis Bartjė.

– Noriu namo! – suspiegė penkiametis Heinrikas.

– Kvaili šunsnukiai, – pareiškė Erikas ir Volis. – Sprukit namo ir dulkinkit savo mamą.

– Dulkinkit ją, – suspiegė kažkuris trimetis.

– Užsičiaupkit, Erikai ir Voli, – sušnypštė Elizabeta. – Jei ne, nurėšiu judviem ausis.

* * *

Moira sustojo prie vienos karių savanorių trobelės, kurioje buvo numatyta priešpiečiauti.

– Mums pasisekė, – pasivijus visai grupei, sušnibždėjo Moira. Kaip paprastai, Moira manė turinti kalbėti pašnibždomis, nes buvo įsitikinusi, kad šitokiomis priemonėmis galima neleisti migrenai įsismarkauti. – Paskubėkit, užeikit čionai pasislėpti nuo lietaus!

Voliui dar nespėjus prisiartinti prie durų, Elizabetai dingtelėjo, kad šios užrakintos, o raktas guli Hertl rankinėje, kuri padėta personalo kambaryje.

– Po velnių, jos užrakintos! – suriko Erikas. – Duokš tą suknistą raktą!

Nieko nesuprantančiu žvilgsniu Moira dirstelėjo į Elizabetą, o ši atsiduso. Užsimerkusi suskaičiavo iki trijų. Lietui pilant kaip iš kibiro, moteris juto, kaip kulnai pamažu sminga į permirkusią žolę.

– Man šalta, – drebėdamas ant jos rankų cyptelėjo Džamperių vaikigalis.

– Aš išalkau, – pasiguodė kitas.

– Tik nesakykit, kad užmiršot raktą, jūs kvailos kalės! – suriko Erikas ir tėškė į sieną purvo gniutulą.

Pamąsčiusi dar tris sekundes, Elizabeta perdavė susižeidusį ligoniuką Moirai į rankas, o pati nuėjo į kitą trobelės pusę ir iškūlė langą.

* * *

Maždaug po valandos lietus liovėsi. Visos priešpiečių dėžutės ištuštėjo, Elizabeta buvo perskaičiusi aštuoniolika pasakų, jau anksčiau skaitytų aštuoniolika šimtų kartų. Kai kurie savarankiškai pasidairyti išėję penkiamečiai ir šešiamečiai spėjo taip išsimozoti purve, kad Elizabetai kilo abejonių, ar vairuotojas leis tokiems sėsti į autobusą. Viename iš viršuje įrengtų kambarėlių truputėlį numigti sugebėjusios Moiros savijauta kiek pasitaisė, tačiau ne itin. Alergiškajam trimečiui Džerardui smarkiai išbėrė veidą bei rankų lenkmenis, ir tai nutiko todėl, kad kažkuris dar neišaiškintas draugas įkalbėjo berniuką suvalgyti saldainį su riešutais. Vienas keturmetis ir vienas trimetis apsišlapino.

Išskyrus šiuos dalykus, padėtis atrodė kontroliuojama. Elizabeta nusprendė surikiuoti vaikus ant lauko laiptelių ir ruoštis sugrįžti į autobuso sustojimo vietą.

Trylika. Tik trylika. Su Moira – keturiolika.

– Ko nėra? – paklausė ji.

* * *

Paaiškėjo, kad dingo Junisė.

Po trumpos apklausos buvo nustatyta, kad mergaitė dingo maždaug prieš dvidešimt, o gal net ir prieš trisdešimt penkias minutes. Niekas nesugebėjo nurodyti tikslaus laiko, o dingimo priežastis irgi nelabai paaiškėjo: galimas daiktas, kad Volis arba Erikas, o galbūt ir abudu, trinktelėjo mergaitei pagaliu, arba Marisa galėjo išvadinti ją papūstžande. O gal susopo pilvuką.

Veikiausiai Junisė pradingo dėl visų šitų priežasčių.

Keletą minučių pašūkavusi ir paūbavusi, Elizabeta nusprendė suburti paieškų komandą.

Trobelėje Moira prižiūrės trimečius ir keturmečius, o Elizabeta kartu su vyresnėliais leisis į mišką.

„Vyresnėliai? – pamanė ji. – Penkiamečiai ir šešiamečiai. Septyni vaikai."

– Eisime išsirikiavę linija, nutolę nuo vienas kito per dešimt metrų, – paaiškino Elizabeta. – Visą laiką šūkausime ir nepaleisime vienas kito iš akių. Ar aišku?

– Taip, viršininke! – atiduodamas pagarbą, suspiegė Volis.

* * *

Galiausiai Junisę surado Volis.

– Ji tupi kažkokiame prakeiktame griovyje ir žagsi, – pasakė jis. – Štai ten. Sako suradusi lavoną be galvos.

Elizabeta kaipmat suprato, kad vaikas sako tiesą. Pribrendo laikas svarbiausiam dienos įvykiui.

Tiesą sakant, trūko ne tik galvos. Kūnas – visi jo likučiai – buvo suvyniotas į storą kilimą, bet pristigo laiko išpešti iš Junisės paaiškinimą, kodėl, po galais, jai prisireikė apžiūrinėti tą lavoną. Galbūt kyšojo koks kaulas. Šiaip ar taip, drūto stoto stipruolė įstengė lavoną tiek ištempti iš griovio, kad galėtų jį išvynioti. Kilimas kiaurai permirkęs... ir, Elizabetos manymu, apžėlęs pelėsiais, grybais bei visokiais kitokiais įsivaizduojamais puvėsiais. Vietomis jis krito į gabalus, o jame rastas kūnas atrodė lygiai tokios pat blogos būklės.

Be galvos. Ir dar be rankų, be pėdų.

– Atgal į trobelę! – sugriaudėjo Elizabeta, stipriai rankomis apglėbusi drebančią Junisę.

Staiga mergaitę baisiai supykino, ir Elizabetai dingtelėjo mintis, kad šitie vaizdai, į kuriuos spoksojo Junisė, kaskart sutemus šmėžuos vaizduotėje visą likusį jos gyvenimą.

3

– Prašau raportuoti, – sunėręs rankas, nurodė Hileris.

Reinhartas užsispoksojo į lubas. Miunsteris pareigingai įniko į gerklės atpalaidavimo ritualą, o Van Vėterenas nusižiovavo.

– Na? – paragino Hileris.

– Tuoj pažiūrėsiu, – vartydamas bloknotą, sumurmėjo Miunsteris.

– Nagi, pirmyn, paskubėk! – žvilgtelėjęs į savo paauksuotą rankinį laikrodį, neatlyžo policijos viršininkas. – Už dvidešimties minučių turiu dalyvauti susirinkime. Pakaks ir neišsamaus pranešimo.

Miunsteris dar kartą atsikosėjo.

– Na, turime reikalą su vyriškos lyties lavonu, – prakalbo jis. – Rastas vakar apie pirmą valandą dienos, Bėreno apylinkių miškuose, už trisdešimties kilometrų nuo šičia. Rado šešiametė mergaitė... vaikų darželio išvykoje. Į kilimą suvyniotas kūnas aptiktas griovyje už kokių keturiasdešimties metrų nuo artimiausio išvažiuojamojo kelio. Lavonas ten pragulėjo ilgai.

– Kiek laiko?

– Geras klausimas, – įsiterpė Reinhartas. – Galbūt metus. Gal ilgiau, o gal mažiau.

– Nejaugi negalima tiksliai nustatyti? – paklausė Hileris.

– Kol kas ne, – prabilo Van Vėterenas. – Moisė bando skubiai išsiaiškinti. Šiaip ar taip, palaikai pragulėjo mažiausiai šešis mėnesius.

– Hm, – sumurmėjo Hileris. – Tęsk.

– Na, – kalbėjo toliau Miunsteris, – lavono atpažinti nepavyko, nes žudikas nupjovė galvą, rankas ir pėdas...

– Ar galime tvirtinti, kad įvykdyta žmogžudystė? – paklausė policijos viršininkas.

Reinhartas atsiduso.

– Ne, – atsakė jis. – Akivaizdu, kad galėjo ištikti paprasčiausia natūrali mirtis. Tik žmogui neišgalėta surengti prideramų laidotuvių. Šiais laikais tai brangiai kainuoja... Vykdydama mirusiojo valią, našlė, be abejonės, medicinos tyrimams paaukojo velionio galvą ir visas kitas kūno dalis.

Van Vėterenas užsikosėjo.

– Matyt, prireiks laiko išsiaiškinti mirties priežasčiai, – tarė jis, kišdamas dantų krapštuką tarp apatinių dantų. – Ant kūno likučių nematyti mirtinų sužeidimų žymių, bet, savaime suprantama, nupjovus galvą žmonės paprastai iš tikrųjų miršta.

– Šis lavonas Moisės nepradžiugino, – įsiterpė Reinhartas. – Ir tai suprantama. Palaikai visą žiemą, o gal ir ilgiau, pragulėjo pūvančiame kilime. Sušaldavo į ledą, tada atitirpdavo, vėl sušaldavo ir vėl atitirpdavo. Retkarčiais vienur kitur krimsteldavo koks žvėris, bet lavonas ir jų pernelyg nesudomino. Sakyčiau,

veikiausiai buvo sunkoka prieiti: gulėjo pusiau nugrimzdęs į vandenį, ir tai padėjo nesuirti; kitaip, be griaučių, nedaug kas būtų išlikę. Tiesą sakant, kūnas atrodo gerokai apgedęs.

Hileris nežinojo, ką pasakyti.

– Kodėl... ar žinote, kodėl trūksta šių kūno dalių?

„Mes? – mąstė Miunsteris. – Ar mes žinome? Kas šita prakeiktoji vieta: policijos nuovada ar ligoninė? O gal beprotnamis, kaip paprastai sako Reinhartas? Kartais sunku pasakyti."

– Sunku pasakyti, – perskaitęs jo mintis, tarė Van Vėterenas. – Šiame darbe retkarčiais pasitaiko vienas kitas lavono išniekinimas, bet tikriausiai tam, kad apsunkintų atpažinimą.

– Nenutuokiate, kas jis?

Van Vėterenas papurtė galvą.

– Akivaizdu, kad šukuojame tą vietą smulkiomis šukomis, – pridūrė Miunsteris. – Tokį įsakymą davėte jūs pats. Dvidešimt pareigūnų šniukštinėja mišką nuo vakarykštės popietės, tik, savaime suprantama, ne nakties metu.

– Laiko švaistymas, – traukdamas pypkę iš švarko kišenės, nusprendė Reinhartas.

– Galėsi rūkyti baigus pokalbį, – vėl dirstelėjęs į laikrodį, nurodė policijos viršininkas.

– Kodėl laiko švaistymas?

Padėjęs pypkę į šalį, Reinhartas sunėrė rankas už galvos.

– Nes nieko nerasime, – paaiškino jis. – Jeigu aš nužudyčiau žmogų ir skirčiau laiko jo galvai, rankoms ir pėdoms nupjauti, tikrai nebūčiau toks kvailas, kad palikčiau jas gulėti prie kūno. Iš esmės visame plačiajame pasaulyje yra tik viena vienintelė vieta, kurioje garantuotai nieko nerasime, ir tai yra ten, kur vykdome paieškas. Pripažinkite, gudru.

– Gerai, – tarė Hileris. – Vakar Van Vėtereno čia nebuvo, todėl pamaniau...

– Puiku, – pasakė Van Vėterenas. – Sakyčiau, nepakenks, jeigu nuodugniai apžiūrėsime kūno radimo vietą, bet, mano galva, šįvakar tą darbą nutrauksime. Nedaug įkalčių gali išlikti per visą žiemą. Kita vertus, manau, galime neabejoti, kad toje vietoje jis nenužudytas.

Hileris ir vėl nežinojo, ką pasakyti.

– Kaip tuomet ketinate vykdyti tyrimą? – pasiteiravo policijos viršininkas. – Man mažumėlę stinga laiko...

Van Vėterenas nesistengė skubėti.

– Na, – pradėjo jis. – Sakyčiau, turėtume rimtai apmąstyti. Kiek pareigūnų norite mums skirti?

– Tiriame tuos prakeiktus apiplėšimus, – kildamas nuo kėdės ėmė aiškinti Hileris. – Ir dar tas šantažuotojas...

– Ir dar tie rasistai... – įsiterpė Reinhartas.

– Šitas šantažuotojas... – mykė Hileris.

– Šunsnukiai rasistai, – pridūrė Reinhartas.

– Ach, kokia velniava, – pareiškė Hileris. – VV, užsuk rytoj, pažiūrėsime, ką galime padaryti. Ar Hainemanas vis dar serga?

– Grįžta pirmadienį, – patikino Miunsteris.

Inspektorius neužsiminė, kad sugrįžus Hainemanui ketina pasiimti keletą laisvadienių. Kažkas viduje kuždėjo, jog dabar ne laikas prašytis išleidžiamam.

– Gerai, verčiau tęskite darbą, – nurodė Hileris, lydėdamas visus link durų. – Kuo greičiau šitą išaiškinsime, tuo geriau. Juk neturėtų būti pernelyg sudėtinga sužinoti, kas tas vargšas žmogelis. Kaip manote?

– Nieko nėra neįmanomo, – tarstelėjo Reinhartas.

* * *

– Na, ką manai tu, Miunsteri? – perduodamas nuotraukas, paklausė Van Vėterenas.

Miunsteris įdėmiai apžiūrėjo sudarkyto, rudomis dėmėmis nusėto kūno ir jo radimo vietos nuotraukas: iš pažiūros gana nebloga slėptuvė – tankus medžių sąžalynas, žolių priaugęs griovys. Nenuostabu, kad lavonas taip ilgai neaptiktas. Atvirkščiai, faktą, kad lavoną netikėtai aptiko vargšelė šešiametė, galima vertinti kaip visišką atsitiktinumą.

– Nežinau, – tarė jis. – Viskas atrodo gana kruopščiai suplanuota.

Van Vėterenas kažką sumurmėjo.

– Tikra teisybė, kruopščiai suplanuota. Dėl to neturėtume abejoti. Ką manai apie kūno išniekinimą?

Miunsteris susimąstė.

– Akivaizdu, kad dėl asmenybės nustatymo.

– Ar paprastai atpažįsti žmones iš pėdų?

Miunsteris papurtė galvą.

– Išskyrus atvejus, kai ant jų esama ypatingų požymių. Tatuiruočių ar ko nors panašaus. Kiek jam metų?

– Moisės nuomone, tarp penkiasdešimties ir šešiasdešimties, bet palauksime iki vakaro. Kaip jau išsiaiškinome, kūnas nelabai gražus. Ko gero, judviem su Rutu teks juo pasirūpinti.

Miunsteris pakėlė akis.

– Kodėl? Ką jūs...

Norėdamas įspėti, Van Vėterenas iškėlė pirštą.

– Esu iki kaklo įklimpęs su šiuo prakeiktu apiplėšimu. Be to, neabejoju, kad Reinhartas norės kuo greičiau baigti tą reikalą

su teroristais. Na, o tada netrukus pasišalinsiu, nes man pjaus skrandį. Pirmąją gegužės savaitę. Gali nuo pat pradžių perimti viską į savo rankas.

Miunsteris pajuto, kad veidą ima pilti raudonis.

– Savaime suprantama, būsiu tavo paslaugoms, kai pasijusi užspeistas į kampą, – pridūrė Van Vėterenas.

„Kai, – pagalvojo Miunsteris. – O ne jeigu."

– Pirmiausia reikia surasti už ko užsikabinti, – tarė jis. – Ar Rutas jau patikrino dingusių asmenų sąrašą?

Van Vėterenas įjungė vidinio ryšio telefoną, ir po penkių minučių pasirodė detektyvas inspektorius Rutas nešinas pluoštu spausdintos medžiagos. Klestelėjęs ant tuščios kėdės, pareigūnas pasikasė barzdą. Ši atrodė gerokai apšiurusi ir, Miunsterio nuomone, jis buvo panašus į benamį valkatą. Tik kas iš to? Gal ir paranku turėti neatpažįstamų kolegų, lengvai ištirpstančių minioje.

– Per porą pastarųjų metų pranešta apie trisdešimt du mūsų apylinkėse dingusius asmenis, – paskelbė jis. – Tiek nerasta. Šešiolika vietinių. Kiek praretinau jų gretas. Padarius prielaidą, kad kūnas pragulėjo bent šešis mėnesius ir ne ilgiau kaip metus, apie dingimą turėjo būti pranešta tarp praėjusių metų balandžio ir gruodžio. Žinoma, gavus Moisės ataskaitą, teks pasitikrinti, ar galvojame tinkamai.

– Iš kur šitiek dingusių žmonių? – nustebo Miunsteris. – Ar tikrai taip gali būti?

Rutas gūžtelėjo pečiais.

– Dauguma išvyksta į užsienį. Dažniausiai jauni žmonės. Abejoju, ar daugiau negu penkiolika ar dvidešimt procentų

tokių atvejų galima laikyti nusikaltimais. Bent jau taip tvirtina Štaufas, o jis žino, ką šneka. Sakyčiau, į tą skaičių neįtraukti smulkūs nusižengimai. Pradingsta gana nemažai narkomanų. Pasprunka į Tailandą, Indiją ir panašias šalis.

Van Vėterenas linktelėjo.

– Kiek tuomet lieka kandidatų?

Rutas negrabiai sklaidė lapus. Miunsteris pastebėjo, kad kai kurias pavardes jis buvo apibrėžęs skrituliuku, prie kitų padėjęs klaustuką, dar kitas išbraukęs, bet niekur nebuvo matyti jokios neoficialios informacijos.

– Nedaug, – atsakė Rutas. – Jeigu ieškome į šeštą dešimtį įkopusio vyriškio, kokių 178 centimetrų ūgio įskaitant galvą ir pėdas, na, tuomet, manau, galima pasirinkti tik iš poros. Gal iš trijų.

Van Vėterenas įdėmiai apžiūrinėjo dantų krapštuką.

– Pakaks vieno, – tarė jis. – Jeigu jis tikrasis.

– Ir nebūtinai vietinis, – pridūrė Miunsteris. – Nėra pagrindo manyti, kad tas žmogus nužudytas Bėreno apylinkėse. Mano supratimu, tai galėjo įvykti bet kur.

Rutas linktelėjo.

– Jeigu svarstysime visos šalies sąrašą, teks rinktis iš septynių arba aštuonių asmenų. Šiaip ar taip, sakyčiau, prieš leisdamiesi ieškoti galimų našlių, verčiau palaukime skrodimo ataskaitos.

– Taip, iš tikrųjų, – pritarė Van Vėterenas. – Kuo mažiau reikės jį apžiūrinėti, tuo geriau.

– Puiku, – kiek patylėjęs, tarė Miunsteris. – O ką tuo metu nuveiksime mes?

Van Vėterenui loštelėjus, jo kėdė sugirgždėjo.

– Siūlau jums abiem kur nors pasišalinti ir sudaryti veiksmų planą. Pasakysiu Hileriui, kad viską reguliuojate judu. Kaip jau sakiau, aš esu jūsų žinioje.

* * *

– Na, ką, – tarė Rutas jiedviem įsitaisius bufete su kavos puodeliais rankose. – Ar manai, kad per savaitę sugebėtume viską išsiaiškinti?

– Tikiuosi, – atsakė Miunsteris. – Kada Moisė bus pasirengęs?

Rutas dirstelėjo į laikrodį.

– Už kokios valandos. Kaip manai, gal vertėtų nueiti pas jį drauge?

Miunsteris pritarė tokiam sumanymui.

– O kaip reaguoja visuomenė? – pasiteiravo jis. – Laikraščiai rašė nemažai.

Atsikandęs daniško pyragaičio ir gurkštelėjęs kavos, Rutas papurtė galvą.

– Kol kas nieko prasmingo. Tų reikalų Krauzė neišleidžia iš akių. Šįvakar paskelbs kreipimąsi ir per teliką, ir per radiją. Tegul mane skradžiai, jeigu čia ne vienas iš šitų.

Jis taukštelėjo šaukšteliu per spausdintą medžiagą. Paėmęs į rankas sąrašus, Miunsteris pradėjo įdėmiai studijuoti Ruto pastabas. Trys pavardės apibrėžtos dvigubais skrituliukais – šie, atrodo, ir bus patys realiausi kandidatai.

Kandidatai, kurie galėjo būti nužudyti, išniekinti ir įmesti į prižėlusį griovį visai netoli Bėreno. Jis akimis perbėgo pavardes:

Klausas Menhevernas,
Aušros kelias 4, Blochbergas;
gimęs 1937 metais,
apie dingimą pranešta 1993 metų birželio 1 dieną.

Pjeras Koleris,
Armasten gatvė 42, Mardamas;
gimęs 1936 metais,
apie dingimą pranešta 1993 metų rugpjūčio 27 dieną.

Pitas Šulonas,
Hagmero skersgatvis 11, Mardamas;
gimęs 1945 metais,
apie dingimą pranešta 1993 metų spalio 16 dieną.

– Taip, – tarė jis ir atgal per stalą stumtelėjo sąrašus. – Turi būti vienas iš jų.

– Žinoma, – pritarė Rutas. – Taigi, per savaitę išgliaudysime. Esu įsitikinęs iki kaulų smegenų...

4

Išėjęs iš nuovados valanda anksčiau nei paprastai, jis sėdo prie vairo ir nuvažiavo tiesiai namo. Laiškas tebegulėjo tenai, kur ir buvo paliktas – prieškambaryje ant knygų lentynos. Tekstas irgi nepasikeitė:

„Norėtume informuoti, kad gegužės 5 dieną, ketvirtadienį, jums numatyta atlikti vėžio – žarnyno adenokarcinomos – operaciją.

Prašome vėliausiai iki balandžio 25 dienos patvirtinti šią datą raštu arba telefonu ir atvykti į 46B palatą ne vėliau kaip trečiadienį, gegužės 4 dieną 9 valandą ryto.

Po operacijos ligoninėje tikriausiai teks praleisti dar dvi arba tris savaites; šią informaciją pateikiame norėdami padėti jums tinkamai susiplanuoti asmeninius ir darbo reikalus.

Pagarbiai
Marikė Fišer
Priėmimo skyriaus sekretorė
Mardamo valstybinė ligoninė“

„Po perkūnais!“ – mintyse nusikeikė Van Vėterenas. Tada, pažiūrėjęs į puslapio apačioje pateiktus duomenis, surinko telefono numerį ir laukė.

Atsiliepė jaunos merginos balsas. „Daugiausia dvidešimt penkerių“, – nusprendė Van Vėterenas. Maždaug jo dukros bendraamžė.

– Pamaniau, verčiau jau pasirodysiu, – tarė jis.

– Atsiprašau, kas kalba? – paklausė mergina.

– Savaime suprantama, detektyvas vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas. Man nustatytas gaubtinės žarnos vėžys ir ketinu tam gydytojui Miovenriodei leisti jį išpjauti ir...

– Minutėlę.

Van Vėterenas luktelėjo. Mergina vėl paėmė ragelį.

– Gegužės penktoji. Taip. Užrašysiu. Laukiame jūsų diena anksčiau. Rezervuosiu lovą 46B palatoje. Ar turite klausimų?

„Ar skaudės? – mintyse svarstė jis. – Ar liksiu gyvas? Koks procentas niekada neatsigauna po anestezijos?“

– Ne, – atsakė Van Vėterenas. – Jeigu persigalvosiu, dar kartą su jumis susisieksiu.

Merginos tyloje jis išgirdo nuostabą.

– Kodėl turėtumėte persigalvoti?

– Galimas daiktas, kad būsiu užsiėmęs kitais reikalais. Niekada nežinai.

Ji sudvejojo, ar užduoti dar vieną klausimą.

– Pone Van Vėterenai, ar nerimaujate dėl operacijos?

– Nerimauju? Aš?

Van Vėterenas pamėgino nusijuokti, bet ir pats išgirdo, kad tas garsas labiau primena stimpančio šuns inkštimą. Gyvenime jam teko matyti ne vieną stimpantį šunį.

– Tuomet gerai, – linksmai tarė ji. – Galiu patikinti, kad gydytojas Miovenriodė – vienas iš labiausiai patyrusių mūsų chirurgų, o toji operacija ne tokia ir sudėtinga.

„Na, juk tai mano skrandis, – mąstė Van Vėterenas. – Ir mano žarnynas. Seniai juos turiu ir ilgainiui pamėgau."

– Jeigu turėtumėte klausimų, mielai lauksime skambučio, – pridūrė mergina. – Esame tam, kad suteiktume pagalbą.

– Širdingai dėkoju, – atsiduseęs tarė jis. – Gerai, šiaip ar taip, tikriausiai paskambinsiu iš anksto. Sudie.

– Lauksime jūsų atvykstant, pone Van Vėterenai.

Kelias sekundes jis stovėjo laikydamas rankoje laišką. Tada, perplėšęs į keturias dalis, išmetė jį į šiukšlių dėžę.

* * *

Po mažiau nei valandos, įsitaisęs balkone, jis sušveitė dvi apskrudintas dešreles su bulvių mišraine. Užgėrus dešreles bokalu tamsiojo alaus, galvoje sukirbėjo klausimas, ar nereikėtų nukulniuoti iki gatvių sankirtoje įsikūrusios parduotuvėlės ir nusipirkti pakelio cigarečių. Be to, pritrūko dantų krapštukų, o vakaras pasitaikė malonus.

„Juk vis tiek mirsiu", – tarė sau.

Van Vėterenas girdėjo, kaip laikrodis Keimere muša šešias. Spintelėje prie lovos gulėjo du nukišti pusiau perskaityti romanai, bet vyriausiasis inspektorius nusprendė, kad tos knygos turės dar kurį laiką palūkėti. Jis nejautė visiškos santarvės su savimi. Atvirkščiai, viduje tūnantis nerimas tyliai galando nagus, ir to rūpesčio priežasties, savaime suprantama, negaubė jokia paslaptis.

Visai jokia paslaptis. Jis juto ore sklandantį švelnumą. Lengvo, šilto vėjelio gūsis plūstelėjo per balkono turėklą. Kitoje Vienuolyno skersgatvio pusėje viršum alaus daryklos pakibusi saulė atrodė panaši į raudoną diską. Už dviračių pašiūrės, sutūpę alyvų krūmuose, čirškavo paukšteliai.

„Štai ir aš, – mąstė jis. – Garsusis vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas. Penkiasdešimt septynerių, 88 kilogramų svorio faras, sergantis gaubtinės žarnos vėžiu. Po dviejų savaičių savo valia atsigulsiu ant operacinės stalo ir leisiu kažkokiam visiškai nepatyrusiam pradedančiajam skerdėjui išpjauti dešimt savo kūno centimetrų. Po perkūnais!“

Pilvo apačioje kažkas neaiškiai maudė, bet pastaruoju metu toks pojūtis pasireikšdavo kaskart pavalgius. Iš esmės jokio skausmo. Tik nestiprus maudimas. Tokia būkle, savaime suprantama, reikėtų džiaugtis. Tiesa, skrudintos dešrelės neįtrauktos į rekomenduojamo maisto sąrašą, pateiktą po vasarį atliktų tyrimų, tačiau, po perkūnais! Svarbiausia, kad vis dar puikiai veikiančia galva pavyktų pratempti iki paskutinės dienos prieš operaciją. Tuomet, jei pasiseks, gal ir būtų laikas susimąstyti apie gyvensenos pokyčius. Sveiką gyvenimo būdą ir visa kita.

Viskam savas laikas.

Jis nukraustė stalą. Nuėjęs į virtuvę sukrovė nešvarius indus į plautuvę. Svetainėje atsainiai dirstelėjo į kompaktinių plokštelių ir magnetofono kasečių kolekciją.

„Dešimt mano kūno centimetrų“, – mąstė jis, ir staiga dingtelėjo mintis apie ryte matytas nuotraukas.

Begalvis vyriškis netoli Bėreno.

Be galvos, be abiejų rankų, be abiejų pėdų.

„Būna ir blogiau“, – tarė sau.

Moisės spėjimu, penkiasdešimties šešiasdešimties metų amžiaus.

Tas požymis atitinka. Galbūt iš esmės juodu abu to paties amžiaus. Penkiasdešimt septynerių. Kodėl gi ne?

Galėjo nutikti ir žymiai blogiau.

* * *

Po dešimties minučių jis jau sėdėjo automobilyje, o iš garsiakalbių sklido Monteverdžio* choras. Prabėgus dar pusantros valandos, sutems. Laiko – marios.

Van Vėterenui tesinorėjo užmesti akį. Tik tiek. Daugiau nebuvo ką daryti...

Kaip jau seniai buvo supratęs, viskam – savas laikas.

* Klaudijus Monteverdis (Claudio Giovanni Antonio Monteverdi) – XVI a. antrosios – XVII a. pirmosios pusės italų kompozitorius, kūręs operas bei kitą didelės apimties vokalinę baroko stiliaus muziką. (Čia ir toliau – vert. past.)

5

– Kaip klostosi tavo meilės reikalai? – paklausė Miunsteris, įsiropštęs į senąjį Ruto citroeną. Juk vis dėlto reikėtų pakalbėti apie ką nors, kas nesusiję su darbu.

– Nelabai gerai, – atsakė Rutas. – Retsykiais norisi, kad kas nors sušvirkštų injekciją, kartą ir visiems laikams pagydančią nuo visų potraukių.

– Vaje, – sumurmėjo Miunsteris, susigriebęs, jog verčiau būtų neužkabinęs šitos temos.

– Tos moterys kažkokios keistos, – ėmė pasakoti Rutas. – Arba bent jau tos, su kuriomis susipažįstu. Praėjusią savaitę pakviečiau pasivaikščioti vieną merginą – tokią raudonplaukę iš Osterbrugės. Toji mergina Mardame lankė kažkokius slaugos kursus. Nuėję į kiną sutikome Krauzę, o kai paskui pakviečiau ją į savo namus išgerti taurės portveino ir užkąsti sūrio, žinai, ką ji pasakė?

– Nenutuokiu, – prisipažino Miunsteris.

– Kad turinti sugrįžti pas savo vaikiną. Šis atvykęs jos aplankyti ir laukiąs bendrabutyje, kuriame jinai apsistojusi. Bent jau taip man sakė.

– Na, ir nepasisekė, – sumurmėjo Miunsteris.

– Tikra painiava, – pridūrė Rutas. – Peršasi mintis, kad darausi per senas bėgioti paskui moteris. Galbūt reikėtų išplatinti skelbimą laikraštyje. Kurmanas iš „Dingusiųjų be žinios" šitaip susirado labai puikią mergužėlę... Tik, žinoma, turi velniškai pasisekti.

Rutui sutelkus visą dėmesį į tai, kaip aplenkti mėlyną perkraustymo kompanijos mašiną, staiga priešais pat nosį išniro 12-ojo maršruto tramvajus. Miunsteris užsimerkė, o praplėšęs akis suprato, kad jiems velniškai pasisekė.

– O kaip einasi tau? – pasiteiravo Rutas. – Vis dar jokių kliuvinių su gražiausia pasaulyje policininko žmona?

– Visiškas rojus, – pasigyrė Miunsteris ir pagalvojęs suprato, kad šie žodžiai nelabai toli nuo tiesos. Tačiau Sin yra Sin. Vienintelis kartais neraminantis dalykas – tai klausimas, ką šitokia moteris kaip jinai sugeba jame įžvelgti: prastai uždirbantis detektyvas, dešimčia metų vyresnis, plušantis tiek daug, kad beveik nelieka laiko žmonai ir vaikams. Lengva patikėti tuo, kad turi daugiau, negu esi nusipelnęs, ir kad anksčiau ar vėliau būsi už tai nubaustas.

Vis dėlto kam nerimauti? Laimingai vedęs, augina du vaikus – gal bent kartą turėtų jaustis dėkingas ir nuolankiai priimti viską, kas pasitaiko gyvenimo kelyje. Šiaip ar taip, Miunsteris netroško šia tema diskutuoti su detektyvu inspektoriumi Rutu.

– Turėtum atsikratyti tos barzdos, – užuot gvildenęs savo asmeninį gyvenimą, pareiškė jis. – Jeigu būčiau moteris, nuo tokios nušiurėlės bėgčiau per visą kilometrą.

Ranka brūkštelėjęs per smakrą, Rutas dirstelėjo į savo veidą galinio vaizdo veidrodėlyje.

– Velniai rautų, nežinau, – sumurmėjo jis. – Nemanau, kad taip baisiai atrodo. Nesu tikras, ar supranti, ką galvoja moterys.

– Puiku, – atlyžo Miunsteris. – Gyvenk, kaip išmanai. Ką darysime su Moise?

– Sakyčiau, reikėtų pavaišinti kokiu gėrimu. Kaip paprastai, – samprotavo Rutas, stabdydamas automobilį prie teismo medicinos klinikos. – O ką manai tu?

– Taip, be abejo, taip būtų paprasčiausia, – pritarė Miunsteris.

* * *

Moisė dar nebuvo įvykdęs tos dienos lavonų kvotos, todėl, užuot trukdę, Miunsteris ir Rutas nusprendė palūkėti jo kabinete.

Moisė vėlavo dvidešimt minučių, ir Miunsteris suprato, kad diena ekspertui pasitaikė ne iš lengvųjų. Jo liaunas paukštiškas kūnas atrodė liesesnis nei visados, veidas buvo įgavęs pilkšvą pelenų atspalvį, o pro storus akinius žvelgė giliai įkritusios akys; iš to buvo galima drąsiai teigti, kad ekspertui teko pakankamai – daugiau negu užtektinai – prisižiūrėti šio pasaulio blogybių ir iškrypimų. Jeigu reikėtų apžiūrėti žiauriai išniekintą kūną, pats Miunsteris neištvertų ir penkių sekundžių arba nė dešimties sekundžių prireikus įdėmiai studijuoti nuotraukas. Mintyse Miunsteris spėliojo, kad teismo medicinos specialistas tą sutrūnijusį kūną bus naršęs mažiausiai dešimt ar dvylika valandų.

Nepratardamas nė žodžio, Moisė pasisveikino linktelėjimu ir ant kablio palei duris pasikabino dėmėtą chalatą. Nusiplovęs rankas ekspertas įsirangė į švarką, kuris gulėjo ant rašomojo stalo. Kelis kartus persibraukė per visiškai nuplikusią galvą ir atsiduso.

– Na, ponai, kuo galiu pasitarnauti?

– Gal būtų lengviau kalbėti prisėdus bare su taure ko nors gardaus? – pasiūlė Rutas.

„Fikso“ baras įsikūręs kitapus gatvės, tiesiai priešais teismo medicinos ekspertizės laboratorijas; jeigu eisi pro galines duris, taip sakant. Tądien, rodos, nebuvo jokios prasmės ieškoti kitų durų, todėl vyrai patraukė link įprasto išėjimo.

Susikūprinęs, rankas susikišęs į kišenes, Moisė žengė pirmas ir tik išgėręs dvigubą džino ir paskui ant stalo pasistatęs bokalą alaus ekspertas pasijuto labiau nusiteikęs diskutuoti apie savo atradimus. Ir Miunsteriui, ir Rutui anksčiau ne kartą buvo tekę tai patirti, todėl vyrai puikiai žinojo, kad neverta jo skubinti arba pertraukinėti, kai galiausiai pradės kalbėti. Viskas paprasta – ekspertas atsakys į visus klausimus tik pasakęs tai, ką ketina.

– Na, ponai, – pradėjo Moisė. – Reikia pasakyti, kad šiuo atveju į akis krinta vyriausiojo inspektoriaus Van Vėtereno nebuvimas. Nepasakyčiau, jog esu nustebintas. Tas jūsų surastas lavonas – gana bjaurus objektas. Jeigu eiliniam patologui būtų leista išreikšti pageidavimą, tuomet norėtųsi, kad ateityje pasistengtumėte kūnus atkasti truputėlį greičiau. Mus ne itin žavi lavonai, puvę žemėje visą amžinybę... Trys mėnesiai, daugiausia keturi – štai kur turėtų būti nubrėžta riba. Tiesą sakant, vienas

iš mano padėjėjų neištvėrė ir šią popietę paliko mane triūsti vieną. Hm.

– Kiek šitam laiko? – pasiteiravo Rutas, mėgindamas įkišti savo trigrašį, kol Moisė įdėmiai tyrinėjo alaus bokalo gelmes.

– Kaip ir sakiau, – tęsė ekspertas, – kūnas neįprastai nemalonus.

„Nemalonus?“ – susimąstė Miunsteris ir prisiminė Moisę kadaise pasakojus, kaip dėl šios neįkvepiančios profesijos pasikeitė ir suprastėjo jo gyvenimas. Kaip trisdešimtmetis tapo impotentu, o trisdešimt penkerių buvo paliktas žmonos, kaip sulaukęs keturiasdešimties tapo vegetaru, o penkiasdešimties nustojo valgyti rimtą maistą... Metams bėgant Moisei ir savo paties kūnas bei visos jo funkcijos darėsi vis atgrasesnės. Tapo tuo, kas jam pačiam kėlė tik pasišlykštėjimą ir antipatiją – padauginęs gėrimų, vieną popietę ekspertas tai kažkodėl prisipažino Miunsteriui ir Van Vėterenui.

„Gal ir nereikėtų stebėtis, – pagalvojo Miunsteris. – Galbūt tai tik paprasčiausia natūrali pasekmė?“

– Konkretų laiką tiksliai nustatyti sudėtinga, – degdamasis cigarilę, kalbėjo Moisė. – Sakyčiau, aštuoni mėnesiai, bet nesunku apsirikti kokiu mėnesiu ar dviem į vieną arba į kitą pusę. Maždaug už savaitės turėsime laboratorijos ataskaitą. Būgštauju, kad bus lygiai taip pat sudėtinga nustatyti ir mirties priežastį. Žinoma, akivaizdu tik viena: jis mirė gerokai seniau... tai yra prieš tai, kai buvo išmestas į griovį. Mažiausiai prieš dvylika valandų – dėl to nekyla nė menkiausių abejonių. O gal net ir prieš dvidešimt keturias valandas. Ant kilimo nėra kraujo, tiesą sakant, nedaug jo ir pačiame kūne. Galva nukirsta ir kūnas

sudarkytas gerokai anksčiau. Paprastai šnekant, kraujas buvo ištekėjęs.

– Kaip lavonas supjaustytas? – paklausė Miunsteris.

– Neprofesionaliai, – atsakė Moisė. – Turbūt sukapotas kirviu. Neatrodo, kad įrankio būta aštraus, todėl veikiausiai prireikė nemažai laiko.

Ekspertui ištuštinus bokalą, Rutas nuėjo atnešti dar vieno.

* * *

– Jei kalbėtume apie mirties priežastį, galėčiau teigti, kad tai galva.

– Galva? – nustebo Rutas.

– Taip, galva, – patikino Moisė ir, kad būtų aiškiau, bakstelėjo į savąją plikę. – Galėjo būti nušautas į galvą, užkapotas tuo pačiu kirviu arba kaip nors kitaip nužudytas, bet mirties priežastis – smūgis į galvą. Išskyrus išniekinimą ir natūralų suirimą, kūnas niekaip kitaip nesužalotas. Na, nepaisant kai kurių antrinių pažeidimų, kai alkanos lapės ar varnos sugebėjo tam tikrose vietose prieiti prie kūno, tačiau net ir jų padaryta žala nepernelyg didelė. Kilimas ir griovio vanduo turėjo šiokį tokį balzamuojamąjį poveikį. Arba bent jau atitolino irimo pradžią.

Miunsteris paėmė alaus bokalą, tačiau netrukus ir vėl pastatė jį ant apibraižyto stalo.

– O dėl amžiaus ir skiriamųjų bruožų, – tęsė Moisė, kuris įsibėgėjęs pasidarydavo nesustabdomas, – galime daryti prielaidą, kad tas vyras buvo maždaug penkiasdešimt penkerių šešiasdešimties metų. Veikiausiai šimto septyniasdešimt penkių

ar šimto septyniasdešimt aštuonių centimetrų ūgio, smulkaus sudėjimo. Manau, galima teigti, jog proporcingai sudėtas. Jokių rankų ar kojų lūžių, jokių pooperacinių randų. Galėjo būti kitokių randų, tačiau jie arba išpuvo, arba prilipo prie kilimo. Darbą kiek apsunkina tai, ką galima pavadinti lavono ir kilimo simbioze. Tai šen, tai ten jie kažkaip susijungę, o gal, taip sakant, įsismelkę vienas į kitą?

– Velniai rautų! – nusikeikė Rutas.

– Būtent, – pritarė Moisė. – Ar bus klausimų?

– Ar apskritai esama kokių skiriamųjų bruožų? – paklausė Miunsteris.

Moisė nusišypsojo. Prasivėrus plonoms eksperto lūpoms, pasirodė dvi eilės netikėtai baltų ir sveikų dantų.

– Yra vienas, – tarstelėjo Moisė, akivaizdžiai patenkintas.

„Malonumas, kai gali bent kokią sekundę ar dvi priversti pareigūnus pasikankinti nežinioje. Suteikti peno savo profesiniam pasididžiavimui“, – pagalvojo Miunsteris.

– Jeigu žudikas iš tiesų bandė pašalinti tai, kas leistų kūną atpažinti, – samprotavo Moisė, – tuomet jis pamiršo vieną dalyką.

– Ką pamiršo? – panoro sužinoti Rutas.

– Sėklidę.

– Ką? – nustebo Miunsteris.

– Jis turėjo tiktai vieną sėklidę, – paaiškino Moisė.

– Einšteinas? – nutaisęs kvailą miną, tarstelėjo Rutas.

– Hm, – sumurmėjo Miunsteris. – Tai, žinoma, reikės ištirti vėliau.

Jis tučtuojau suvokė savo ironija įžeidęs nediduką patologą. Nusikosėjęs Miunsteris pakėlė bokalą, bet buvo per vėlu.

– O dėl kilimo, – atžariai burbtelėjo Moisė, – rytoj turėsite pasikalbėti su Van Impe. Manau, dabar man metas eiti. Rytoj ryte, savaime suprantama, ant jūsų nublizgintų stalų gulės rašytinė ataskaita.

Ištuštinęs bokalą, Moisė pakilo ant kojų.

– Ačiū, – padėkojo Rutas.

– Gero vakaro, ponai, – tarė Moisė. – Būtų malonu, jeigu per artimiausias kelias dienas nepaskambintumėte dėl kokio nors kito seno torso.

Tarpduryje Moisė stabtelėjo.

– Tačiau jeigu aptiktumėte likusias turimojo dalis, tuomet tikrai padėsime jas priderinti. Visuomet malonu ištiesti pagalbos ranką.

Miunsteris ir Rutas suglumę pasėdėjo dar kelias minutes ir baigė alų.

– Kodėl tik viena sėklidė? – knietėjo sužinoti Rutui.

– Nenutuokiu, – nesuprato ir Miunsteris. – Atmink, gerai pagalvojus, juk pakanka ir vienos. Sakyčiau, gal susižeidė kitą. Gal buvo operuotas?

– O gal ją galėjo suėsti koks žvėris? Taip sakant, kol kūnas gulėjo griovy.

Miunsteris gūžtelėjo pečiais.

– Iš kur aš galiu žinoti? Jeigu Moisė tvirtina, kad sėklidės nebuvo nuo pat pradžių, tuomet, be jokios abejonės, taip ir yra.

Rutas pritariamai linktelėjo.

– Velniškai svarbi detalė, – tarė jis.

– Taip, – pritarė Miunsteris. – Toks dalykas turėtų būti įtrauktas į visas duomenų bazes. Įsidėmėkite: tik vienas kiaušas! Ar vis dar manai, kad per savaitę pavyks viską išsiaiškinti?

– Ne, – atsakė Rutas. – Gal per metus. Eime.

* * *

Grįždami į nuovadą, automobilyje vyrai sėdėjo nekalbūs. Išaiškėjo viena: Pitas Šulonas iš Hagmero skersgatvio, trečiasis asmuo, įtrauktas į galimų kandidatų sąrašą, veikiausiai kiek per jaunas. Iš turimos informacijos buvo žinoma, kad tam vyrui dar nebuvo nė penkiasdešimt, ir nors Moisė apdairiai užsiminė, kad jis tik bandąs spėti, ir Rutas, ir Miunsteris puikiausiai žinojo, kad ekspertas klysta retai. Net ir spėliodamas.

Susidarė įspūdis, kad ir Klausas Menhevernas, ir Pjeras Koleris – visai tikėtini variantai. Savaime suprantama, kiekvienas atvejis bus ištirtas atskirai – dėl to negali kilti net menkiausių diskusijų.

– Kurio norėtum? – paklausė Rutas.

Miunsteris žvilgtelėjo į pavardes.

– Pjero Kolerio, – atsakė jis. – Gal pavyktų išsiaiškinti šįvakar?

Rutas dirstelėjo į laikrodį.

– Žinoma, – pritarė jis. – Dar tik septynios. Nė vienas save gerbiantis faras į namus neturėtų įžengti anksčiau negu devintą.

6

Jam nuvykus, vyrai plušo į policijos patrulių mašinas kraudami visokį šlamštą.

– Labas vakaras, vyriausiasis inspektoriau, – pasisveikino inspektorius le Hudas. – Ar pageidautumėte ko nors ypatingo?

Van Vėterenas papurtė galvą.

– Tik pamaniau, kad reikėtų žvilgtelti. Ar nutraukėte įkalčių paiešką?

– Taip, – atsakė le Hudas. – Tokių veiksmų ėmėmės gavę įsakymą. Atrodo, sprendimas gana teisingas. Nemanau, kad esama daug vilties, jog kas nors išaiškės.

– Ar ką nors radote?

Le Hudas nusijuokė. Išsitraukęs nosinę, jis nusišluostė kaktą.

– Gana nemažai, – atsakė jis, rodydamas į plastikinių maišų stirtą, matomą pro pravertas galines policijos automobilio duris. – Šešis tokius. Surinkome viską, kas neturėtų gulėti miške... iš teritorijos, plotu prilygstančios maždaug dvidešimčiai futbolo aikščių. Apžiūrint visa tai, kils daug juoko.

– Hm, – sumurmėjo Van Vėterenas.

– Nusiųsime sąskaitą Bėreno komunaliniam ūkiui. Vis dėlto čia jų darbas.

– Taip ir padarykite, – pritarė Van Vėterenas. – Aš pasirūpinsiu, kad čionai atvyktų žvalgas.

– Sėkmės, – prieš uždarydamas duris, palinkėjo le Hudas. – Palaikysime ryšį.

* * *

Jis ėjo takeliu. Jeigu gerai suprato, tai būtent šiuo taku žingsniavo darželinukų grupė. Tiesą sakant, takelis iš tiesų labai menkas, vos kokio pusmetrio pločio, jame stirksojo daugybė medžių šaknų, kyšojo galybė aštriabriaunių akmenų, buvo pilna visokiausių kupstų ir duobių. Be jokios abejonės, vietos policija sakė teisybę: žudikas atėjo iš kitos pusės. Galimas daiktas, kad automobilį pasistatė ant raitelių tako kitapus nedidelės kalvų virtinės, besidriekiančios per patį miškelį. Tuomet savo nešulį per miško paklotę jis turbūt nešė arba tempė į kalną kokius penkiasdešimt ar šešiasdešimt metrų. Iš esmės miškelis nelabai prižiūrėtas, ir šitokia užduotis – ne iš lengvųjų. Jeigu nedalyvavo daugiau negu vienas asmuo, tuomet žudiko būta stipraus ir gana tvirto sudėjimo. Vargu ar tą sugebėtų padaryti moteris ar koks seniokas: juk tokia išvada pagrįsta?

Jis priėjo teritoriją, vis dar atitvertą raudona ir balta juosta, bet budinčių sargybinių nebebuvo matyti. Likus trims ar keturiems metrams iki juostos, jis stabtelėjo ir pusę minutės įdėmiai studijavo to niūraus siužeto vietą. Tą akimirką jis mielai būtų užtraukęs dūmo.

Tada peržengė griovį ir patraukė link raitelių tako. Veikiausiai žengė žudiko pramintu keliu. Šiam žygiui prireikė septynių ar aštuonių minučių, o po jo liko keletas įdrėskimų ant veido ir rankų.

„Aptikę kūną iš karto, – mąstė jis, – būtume galėję atsekti kiekvieną maršruto centimetrą."

Dabar, savaime suprantama, to padaryti buvo neįmanoma.

Neįmanoma ir tikriausiai nelabai naudinga. Jeigu iš tikrųjų kada nors pavyktų prisikapstyti iki šio įvykio ištakų, tuomet kelios nulaužtos šakelės nebus lemtingos. Žvelgiant į susiklosčiusią padėtį, nekilo abejonių, kad šis nusikaltimas sunkiai išaiškinamas, o kaltininkas nesučiumpamas. Tiek laiko, tiek erdvės atžvilgiu.

Ką jau kalbėti apie auką.

Jis vėl patraukė kaimo link.

Staiga į galvą šovė mintis: o kas, jeigu niekas to žmogaus nepasigedo? Jeigu niekas nepastebėjo, kad jis pradingo?

Visiškai niekas.

Toji mintis niekaip nedavė ramybės. Jeigu mažoji storuliukė netyčia nebūtų aptikusi lavono, galbūt daugybę metų niekas nebūtų pasigedęs to žmogaus. Arba neradęs. Tai galėjo trukti ištisą amžinybę. Ilgainiui irimo procesas ir visa kita būtų ištrynę visas jo žymes. Kodėl ne?

Žinoma, išskyrus vieną kitą kaulą. Ir plačiai išsišiepusią kaukolę. Jorikai, kur tos nukarusios lūpos...* Na ir sugalvok tu man šitaip – juk čia nėra galvos.

Niekam nebūtų prireikę pajudinti nė piršto.

---

* Aliuzija į V. Šekspyro „Hamletą". Jorikas – buvęs karaliaus juokdarys, kurio kaukolę iškasa duobkasys.

Visiškai niekieno nepastebėta mirtis.

Nemaloni mintis. Pamėginus išmesti tai iš galvos, jos vietą užėmė vienas vienintelis vaizdinys: šalta šviesa nutviekstas operacinis stalas ir suglebęs, nejautrus kūnas – jo paties kūnas.

Taip pat žaliai vilkintis nepažįstamasis, virš jo pilvo mosikuojantis aštriais tarsi skustuvas peiliais. Jis paspartino žingsnį. Smarkiai temo, o po dvidešimties minučių prie geležinkelio stoties pirkdamas pakelį cigarečių ant rankos pajuto ir pirmąjį lietaus lašeliuką.

7

Kiek pasvarstęs, Rutas nusprendė skambinti, o ne užsukti. Iki Blochbergo – daugiau negu penkiolika kilometrų kelio, o laikrodis rodė beveik pusę aštuonių.

Padėjus ragelį, Ruto širdis atlėgo pagalvojus, kad moteriškė kitame ryšio gale bent jau nežino, kaip jis atrodo. Nusišypsojus sėkmei, moteris nebus visiškai tikra ir dėl jo pavardės: Rutas vylėsi, kad pavardę sumurmėjo taip neaiškiai, jog moteriai nepavyko jos nugirsti.

Telefoninis pokalbis nenusisekė.

* * *

– Alio?

– Ponia Menhevern?

– Taip, Marija Luizė Menhevern.

Balsas spiegiantis ir pakertantis drąsą.

– Aš esu Rutas iš Mardamo policijos. Skambinu dėl vieno dingusio asmens. Praėjusį birželį pranešėte, kad, nelaimei, dingo jūsų sutuoktinis. Ar tai tiesa?

– Ne. Niekuomet nieko neminėjau apie jokią nelaimę. Tik pasakiau, kad dingo.

– 1993-iųjų birželį?

– Tikrai taip.

– Ar vyras sugrįžo?

– Ne.

– Ir nesulaukėte jokių žinių, kad gyvas?

– Ne. Jeigu būčiau sulaukusi, savaime suprantama, būčiau informavusi policiją.

– Ir nenutuokiate, kas jam nutiko?

– Na, darau prielaidą, kad vyras tikriausiai pabėgo su kita moterimi ir kur nors pasislėpė. Toks jau jis žmogus.

– Tikrai? Kaip manote, kur jis galėtų būti?

– Iš kur, po perkūnais, galiu žinoti? Pareigūne, aš sėdžiu čia ir žiūriu teliką. Beje, ar tikrai esate iš policijos?

– Žinoma.

– Ko tuomet norite? Gal suradote jį?

– Kaip čia pasakius, – numykė Rutas. – Kiek jis turėjo sėklidžių?

– Ką, velniai griebtų, pasakėte?

– Hm, na, noriu pasakyti, kad savaime suprantama, dauguma vyrų turi dvi... Gal jūsų vyras buvo operuotas ir neteko vienos ar nutiko kas nors panašaus?

– Palaukit, užfiksuosiu šį skambutį.

– Labai prašau, ponia Menhevern, čia ne tai, apie ką pagalvojote...

– Esi pats baisiausias. Ar žinai tą? Net nedrįsti atvykti ir pažvelgti man į akis. Telefoninis paršas! Jei galėčiau paliesti tave ranka, aš...

Pasibaisėjęs Rutas nutraukė pokalbį. Pusę minutės sėdėjo nekrusteldamas. Tarsi menkiausias neatsargus judesys būtų galėjęs jį išduoti. Spoksojo pro langą, kaip miestą pradeda gaubti sutema.

„Ne, – mąstė Rutas. – Negražiai elgiuosi su moterimis. Daugiau nėra ką pridurti."

Tada inspektorius nusprendė pašalinti Klausą Menheverną iš galimų aukų sąrašo, o tai reiškė, kad liko tik vienas.

* * *

Miunsteris sustabdė automobilį prie vieno apšiurusio Armasteno gatvės daugiabučio. Kiek palūkuriavo automobilyje, paskui perėjęs į kitą gatvės pusę išdrįso įžengti pro laukujes duris. Laiptinėje tvyrojo baisus kačių šlapimo tvaikas, o nuo sienų nukritusių tinko luitų vietoje žiojėjo didžiulės skylės. Vestibiulyje pakabintame gyventojų sąraše nė žodžiu nebuvo užsiminta apie jokį Pjerą Kolerį, bet tas sąrašas atrodė toks pat nepatikimas kaip ir visas pastatas. Taigi Miunsteris nusprendė patyrinėti, kas parašyta ant durų.

Sėkmė nusišypsojo ketvirtame aukšte.

Pjeras Koleris
Margitė Deling
Jurgas Ešenma
Dolomitė Kazaj

Tokios pavardės buvo surašytos ant popiergalio virš pašto dėžutės.

Miunsteris nuspaudė durų skambutį. Nieko nenutiko – skambutis tikriausiai neveikė. Praėjus beveik minutei pasigirdo žingsniai, ir duris pravėrė į šeštą dešimtį įkopusi moteris. Savo stambų kūną susupusi į rausvai violetinį chalatą, ji įdėmiai nužvelgė Miunsterį nuo galvos iki kojų.

Akivaizdu, kad tai, ką išvydo, moteriai nesukėlė jokių malonių emocijų.

Miunsteriui irgi.

– Esu iš Mardamo policijos, – prisistatė jis, dešimtąją sekundės dalį mostelėjęs tapatybės kortele. – Dėl dingusio asmens. Ar galiu užeiti?

– Be orderio negalima, – atsakė moteriškė.

– Dėkoju, – tarė Miunsteris. – Netoliese miškelyje aptikome lavoną ir mums atrodo, kad tai galėtų būti Pjero Kolerio kūnas. Apie jo dingimą pranešta praėjusių metų rugpjūtį.

– Kodėl turėtų būti jis? – nustebo moteris, tvirčiau veržda-ma chalato diržą.

– Na, savaime suprantama, mes tiksliai nežinome, – ėmė aiškinti Miunsteris. – Paprasčiausiai tikriname visus dingusius asmenis. Amžius ir ūgis, rodos, atitinka, bet čia tik formalus patikrinimas. Nenustatyta nieko daugiau, kas leistų manyti, kad tai galėtų būti jis.

„Ir kodėl aš toks mandagus su ta prakeikta kale? – paklau-sė savęs Miunsteris. – Akivaizdu, kad nuo pat pradžių reikėjo rimtai ją pričiupti."

– Na? – degdamasi cigaretę, tarstelėjo moteriškė.

– Yra viena smulkmena, – pasakė Miunsteris.

– Viena smulkmena?

– Taip, ji leistų aiškiai įvardyti. Matote, rastas kūnas yra be galvos. Tai labai apsunkina galimybę nustatyti to žmogaus tapatybę.

– Nejaugi?

Prieškambaryje jai už nugaros išdygo vyriškis. Atžariai linktelėjęs Miunsteriui, jis uždėjo ranką moteriai ant peties.

– Kokia smulkmena? – pasiteiravo jis.

– Hm, – sumurmėjo Miunsteris. – Na, aukai trūksta vienos sėklidės. Galimas daiktas, kad gerokai seniau tas vyras buvo operuotas. Gal netyčia žinote...

Vyriškis užsikosėjo, ir Miunsteris staiga nutilo. Kosuliui numalšus, inspektorius suvokė, kad vyrą buvo ištikęs juoko priepuolis: jis stovėjo išsišiepęs iki ausų. Moteris irgi.

– Na, pone suknistas policijos viršininke, – tarė vyriškis, kietai sugniaužtu kumščiu stuksendamas sau į kaktą. – Štai čia mano galva. Jei nori suskaičiuoti mano kiaušus, verčiau užeik į vidų. Aš – Pjeras Koleris.

„Po galais, ir kodėl gi aš jiems nepaskambinau?“ – mintyse apgailestavo Miunsteris.

* * *

Kai sugrįžęs į namus Miunsteris ėmė vaikams prieš miegą skaityti pasakas, paskambino Rutas.

– Kaip sekėsi? – pasidomėjo šis.

– Tenai ne jis, – atsakė Miunsteris. – Pjeras Koleris sveikas ir gyvas. Jie užmiršo pranešti policijai.

– Vaje, – burbtelėjo Rutas.

– O kaip taviškis?

– Turbūt tas pats, – atsiduso Rutas. – Neatrodo, kad trūktų sėklidės. Žmona irgi jos nepasigedo. Tiesą sakant, tas vyras veikiausiai bus pasprukęs.

– Hm, – sumurmėjo Miunsteris. – Ką darysim dabar?

– Man šovė puiki mintis, – tarė Rutas. – Dėl to kūno supjaustymo. Arba kur nors ant rankų ir pėdų būta ypatingų žymių, arba gal yra koks paprastesnis paaiškinimas.

– Paprastesnis? – panūdo sužinoti Miunsteris.

– Pirštų atspaudai, – paaiškino Rutas.

Miunsteris trumpai susimąstė.

– Nupjovęs žmogaus pėdas neatsikratysi pirštų atspaudų, – samprotavo jis.

– Teisybė, – pritarė Rutas. – Tokiu būdu tikriausiai norėta sukelti painiavą. Ar supranti, kur link suku?

Miunsteris pamąstė dar kelias akimirkas.

– Žinoma, – atsakė jis. – Turime jo pirštų atspaudus. Jis įtrauktas į mūsų nusikaltėlių registrą.

– Gudruolis, – pagyrė Rutas. – Taip, galiu lažintis, kad kažkur archyvuose guli jo pirštų atspaudai. Beje, ar žinai, kiek jų turime?

– Manau, kokius tris šimtus tūkstančių, – patikino Miunsteris.

– Taip, šiek tiek daugiau. Na, ką gi, šiaip ar taip, jeigu viskas klostysis taip ir toliau, vis tiek nieko neišaiškinsime, tačiau bent jau turime siūlo galą. Iki rytojaus.

– Taip, iki, – pasakė Miunsteris ir baigė pokalbį.

* * *

– Kas verčia tave šitaip plušti? – paklausė Sin, kai sutuoktiniai išjungė šviesą ir vyras kairiąja ranka apkabino žmoną.

– Ach, nieko ypatingo. Ieškome vieno senioko, dingusio praėjusiais metais. Tik tiek. Penkiasdešimt penkerių šešiasdešimties metų amžiaus ir turinčio tiktai vieną sėklidę.

– Nepaprastai įdomu, – tarė Sin. – Kaip ketinate jį surasti?

– Tą jau padarėme, – paaiškino Miunsteris. – Jis, žinoma, negyvas.

– Ach, – atsiduso Sin. – Supratau. Gal galėtum truputį tvirčiau mane apkabinti?

8

Miunsteris, tiesa, laimėjo visus tris setus, bet per ilgus žaidimo metus šios buvo neabejotinai pačiu mažiausiu skirtumu pasibaigusios įdviejų rungtynės. Galutinis rezultatas – 15:10, 15:13, 15:12, ir visai nesvarbu, kad niekas nesivargino jo užrašyti. Didžiąją laiko dalį Van Vėterenas pirmavo ir antrajame, ir paskutiniame sete. Pastarajame – net 12:8.

– Jeigu ne tas nevykęs mano padavimas, būtum gavęs į kaulus, – pareiškė Van Vėterenas vyrams žingsniuojant į persirengimo kambarius. – Noriu, kad aiškiai šitą suprastum.

– Neįprastai geros rungtynės, – pasakė Miunsteris. – Jūs, rodos, esate puikios formos.

– Puikios formos! – suprunkštė Van Vėterenas. – Čia tiktai mano agonija. Noriu priminti, kad rytoj gulsiu po chirurgo peiliu.

– Ach, taip, iš tiesų, – tarstelėjo Miunsteris, tarsi šis visiems policijoje gerai žinomas faktas būtų naujiena. – Kada tiksliai tai įvyks?

– Prisistatysiu šįvakar. Operacija numatyta rytoj vienuoliktą ryto. Na, ką gi, anksčiau ar vėliau visiems taip nutinka.

– Mano dėdė sirgo žarnyno vėžiu, – prisiminė Miunsteris. – Jį operavo du kartus. Dabar sveikas kaip ridikas.

– Kiek jam metų?

– Manau, septyniasdešimt, – atsakė Miunsteris.

Kažką sumurmėjęs, Van Vėterenas klestelėjo ant suoliuko.

– Nusiprausę po dušu, užsukime pas Adenarą bokalo alaus, – pasiūlė jis. – Noriu išgirsti, kaip jums sekasi.

– Puiku, – pritarė Miunsteris. – Tik pirmiausia turėsiu paskambinti Sin.

– Savaime suprantama, – pasakė Van Vėterenas. – Perduok žmonai nuo manęs linkėjimų.

„Jis nesitiki išsikapstyti", – pamanė Miunsteris ir staiga jam į galvą atėjo mintis, kad gailisi viršininko. Iš tikrųjų toks jausmas Miunsterį aplankė pirmą kartą gyvenime, ir ši emocija jį patį gerokai nustebino. Palindęs po dušu Miunsteris laukė, kol karštas vanduo nuplaus tokios minties sukeltą šypseną.

* * *

Adenaro aludėje detektyvas vyriausiasis inspektorius vėl pavirto savimi. Irzliai reiškė nepasitenkinimą, kad į alų šliūkštelėta vandens, ir dukart pareikalavo pakeisti bokalą. Pasiuntė Miunsterį nupirkti cigarečių. Kratė pelenus į gėlių vazonus.

– Kaip ir sakiau, kiek įmanydami naudokitės manimi, kol dar esu pasiekiamas. Kiek suprantu, reikalai nepasistūmėjo?

Miunsteris atsiduso, nurijo didžiulį gurkšnį ir ėmė aiškinti padėtį.

Taip, teko sutikti, kad Van Vėtereno prielaida visiškai teisinga. Bėrene rastas neatpažintas kūnas vis dar toks pat neatpažintas. Praėjo dvi savaitės, o vis dar tebemindžikuojama vietoje.

Ne todėl, kad stigo visuotinių pastangų; jos paprasčiausiai nedavė jokių vaisių. Buvo išplatinti keli pranešimai: kreiptasi ir per spaudą, ir per radiją, ir per televiziją. Nors po pirmosios savaitės žiniasklaidos susidomėjimas atslūgo, šis atvejis neabejotinai prikaustė visos tautos dėmesį. Šalyje įdėmiai ištirti visi dingusių asmenų atvejai (patikrinti visi dingę vyrai nuo keturiasdešimties iki septyniasdešimties metų amžiaus, norint išvengti menkai tikėtinos galimybės, kad galbūt Moisė įvėlė klaidą), bet netiko nė vienas: jeigu ne dėl sėklidžių, tai dėl dar ko nors. Susisiekęs su keliomis ligoninėmis, Rutas sužinojo, kad dėl tam tikrų priežasčių nuo devynių iki dešimties tūkstančių šios amžiaus grupės vyrų gyvena be vienos sėklidės. Ko gero, nesunku suprasti, kad pagal aprašytus atvejus ir panašius duomenis iš esmės neįmanoma patikrinti visų asmenų – jau vien dėl medikų priesaikos saugoti profesinę paslaptį. Be to, kreipęsis į tris ar keturis kalėjimų viršininkus Miunsteris išsiaiškino, kad, deja, vykdant kalinių priežiūrą, jų genitalijų apžiūra nelaikoma prioritetu.

– Atrodo, kreiptis į kalėjimus gan beprasmiška, – tarė Miunsteris. – Šiaip ar taip, tas reikalas su pirštų atspaudais tebuvo spėjimas.

Van Vėterenas linktelėjo.

– O kilimas? – paklausė jis.

– Na, – pradėjo Miunsteris, – savaime suprantama, apie jį žinome gana nemažai. Ar norite viską išgirsti?

– Apibendrink.

– Karvės kailio kilimas. Gana prastos kokybės, seniai labai seniai jo būta mėlyno ir žalio. Šimto septyniasdešimt centimetrų pločio ir dviejų metrų ilgio. Pagamintas prieš trisdešimt ar keturiasdešimt metų. Be gamintojo etikečių ir panašių dalykų, gerokai nudrengtas dar prieš panaudojant jį... įkapėms.

– Hm, – burbtelėjo Van Vėterenas.

– Ant kilimo aptikta šuns plaukų ir dar maždaug penkiasdešimt kitokių buityje randamų dalykų. Taip pat ruda virvė. Ši, savaime suprantama, naudota ryšuliui apjuosti. Keliose vietose surištas dviguba virve. Pačia paprasčiausia. Tokios kasmet parduodama po 230 tūkstančių metrų. Visoje šalyje, taip sakant.

Van Vėterenas prisidegė cigaretę.

– Dar kas nors iš Moisės?

– O, taip, – atsakė Miunsteris. – Atlikta DNR ekspertizė ir, jeigu gerai supratau, parašytas išsamus genetinis kodas. Deja, neturime su kuo jo palyginti. Nėra jokio registro.

– Dėkui Dievui, – atsiduso Van Vėterenas.

– Pritariu, – atsakė Miunsteris. – Šiaip ar taip, apie tą prakeiktą kūną žinome bemaž viską...

– Tik ne kieno jis, – pridūrė Van Vėterenas.

– Taip, išskyrus tai, – atsiduso Miunsteris.

– Ar mėginote žiniasklaidai nutekinti tą sėklidės istoriją? Nieko nepastebėjau.

– Ne, – atsakė Miunsteris. – Pamanėme, jog geriausia tai nutylėti. Kad išaiškėjus tikrajai tapatybei galėtume būti visiškai tikri. Vis dėlto manau, kad pašnibždomis buvo kalbama.

Kurį laiką Van Vėterenas sėdėjo susimąstęs.

– Tas šunsnukis tikriausiai buvo tikras vienišius, – pagaliau tarė jis. – Neįtikėtinai vienišas.

– Teko skaityti apie dvejus ar trejus metus pragulėjusius lavonus. Žmonių, kurių niekas nepasigedo, – pridūrė Miunsteris.

Pritardamas kolegai, Van Vėterenas liūdnai linktelėjo ir pamojęs padavėjai užsakė dar du bokalus alaus.

– Nežinau, ar turėčiau... – pradėjo sakyti Miunsteris.

– Sumokėsiu aš, – pareiškė Van Vėterenas ir alaus tema buvo baigta. – Ar tikrai manai, kad kas nors kur nors pranešė apie jo dingimą? Bent kur nors?

Miunsteris mąsliai pažvelgė pro langą.

– Ne, – po kurio laiko tarė jis. – Galvojau apie tai, bet nemanau, kad pranešta.

– Žinoma, jis galėjo būti ir užsienietis, – nutarė Van Vėterenas. – Šiais laikais sienos tokios atviros, kad bet kas gali įvažiuoti į šalį su lavonu bagažinėje.

Miunsteris pritarė tokiai nuomonei.

– Ką planuojate daryti toliau?

Miunsteris nesiryžo atsakyti.

– Nežinau. Sakyčiau, įšaldyti. Rutas jau ėmėsi kitų darbų. Jaučiu, kad Hileris nori, jog poryt prisijungčiau prie Reinharto darbo grupės. Mano galva, šitas lavonas turės pagulėti smarkiai įšaldytas ir palaukti, kol išaiškės koks nors kitas sutapimas.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Gerai, Miunsteri, – pasakė jis. – Aš pats nebūčiau geriau sugalvojęs! Gulėti smarkiai įšaldytam ir laukti, kol iškils kitas

sutapimas, nors ir nemanau, kad tas turima omenyje kalbant apie gyvenimą po mirties. Vis dėlto – į sveikatą!

– Į sveikatą! – atsakė Miunsteris.

* * *

– Vadinasi, negalit nieko gero patarti? – paklausė Miunsteris jiedviem išeinant.

Van Vėterenas pasikasė pakaušį.

– Ne, – atsakė jis. – Pasakei viską, ką galima pasakyti. Tik prireiks kantrybės. Višta nepadės kiaušino greičiau, jeigu stovėsi šalia ir žiūrėsi.

– Iš kur traukiate visus tuos savo posakius?

– Neturiu žalio supratimo, – visai patenkintas savimi atsakė Van Vėterenas. – Taip jau mums, poetams, nutinka. Žodžiai tiesiog iš kažkur išnyra.

9

Pirmųjų požymių ji nesuprato. Kelių vieno vakarinio laikraščio eilučių, kurias taksi automobilyje perskaitė važiuodama iš oro uosto. Jos galėjo bet kuriam žmogui praslysti pro akis.

Vėliau užgriuvo didesni rūpesčiai. Iškrovusi daiktus ir išgėrusi dvi tabletes, ji atkreipė dėmesį į porą krūvelių dailiai sukrautų dienraščių, kuriuos, kaip visuomet, ponia Pudecka buvo palikusi ant virtuvės stalo. Kai atsišliejusi priešais židinį Bydermejerio stiliaus* fotelyje ėmė palengva vieną po kito vartyti visus laikraščius, ją pradėjo graužti įtarimas. Žinoma, tą akimirką šitokios mintys prilygo gryniausiai fantazijai – kažkokiai mįslingai nuovokai, kurią neabejotinai pasufleravo ir išjudino giliai viduje sukirbėjusi bloga nuojauta. Sunkiai nusakomas kaltės jausmas, iš esmės neturintis jokių jį pateisinančių ištakų, bet vis tiek niekuomet neapleidžiantis, daugiau ar mažiau visada įkyriai persekiojantis ir niekad visiškai neišblėstantis.

---

* Bydermejerio stilius – XIX a. pirmojoje pusėje Centrinėje Europoje kartu su vidurinės klasės atsiradimu susiformavęs interjero, literatūros, vaizduojamųjų menų ir interjero dizaino stilius.

Moteriai norėjosi, kad viskas būtų susiklostę kitaip. Kad pagaliau šis jausmas duotų visišką ramybę – išnyktų aiškiai ir galutinai. Kartą ir visiems laikams.

Iš tiesų viskas buvo ne taip.

Nuėjusi į virtuvę, ji išsivirė puodelį arbatos, nusinešė kelis laikraščius į miegamąjį ir ėmė juos metodiškai studijuoti. Išsitiesė po antklode ir skaitydama leido mintims sugrįžti į praeitį. Galvoje bandė atkurti datas ir įvykius. Apgaubta prieblandos, kelioms minutėms užsnūdo, bet netrukus pakirdo iš sapno, kuriame tiesiai priešais save išvydo jo veidą – aiškų iki menkiausių smulkmenų.

Visiškai tylų, visiškai neišraiškingą veidą, kuriame žibėjo tos neperprantamos akys.

Ištiesusi ranką, įjungė lempą.

Ar tai galėtų būti jis?

Ji dirstelėjo į laikrodį. Pusė septynių. Tokiu metu jau pernelyg vėlu kur nors išsiruošti automobiliu. Kaip ir visuomet, skrydis ją išvargino. Niekas negali tikėtis, kad tučtuojau pavyks sutvarkyti reikalus, bet, kita vertus, ji puikiausiai suvokė, kad čia ne tas atvejis, kai sušlavus po kilimu galima viltis, jog viskas tenai ir liks tūnoti. Pasitaiko dalykų, kurių paprasčiausiai negali apeiti. Dar esama ir tokių dalykų kaip pareiga.

Nusipraususi po dušu, ji kelias valandas praleido prie televizoriaus. Paskambino Lyzen pasakyti, kad jau sugrįžo į namus, tačiau nė žodžiu neprasitarė apie savo būgštavimus. Žinoma, ne. Lyzen – viena iš tų, kurie ničnieko apie tai nežino; niekuomet nebuvo reikalo jai to papasakoti.

Jokios įtikinamos priežasties.

Per žinias apie tai nepasakė nė žodžio. Gerai pagalvojus, nelabai ir keista; prabėgo daugiau negu dvi savaitės; akivaizdu, kad per tą laiką atsirado svarbesnių dalykų, apie kuriuos būtina informuoti gyventojus. Galimas daiktas, kad viskas pradeda atslūgti ir pamažu išgaruoja iš žmonių galvų. Susidarė įspūdis, kad jai neįsikišus visas tas reikalas bus netrukus pamirštas.

Ji giliai atsiduso. Gal šitaip būtų geriausia – viską užmiršti? Be abejo, beprasmiška nei iš šio, nei iš to vėl kapstytis po praeitį. Kai pagalvoji apie galimus nemalonumus. Argi jis niekuomet nepaliaus jos persekioti tarytum... tarytum koks, kaip tai vadinama šiais laikais? Bildukas? Kažkas panašaus.

Vis dėlto truputį neramino ta keista sąžinės graužatis. Tas nuolatinis kaltės jausmas. Štai kur esmė. Ar kada nors pavyks jo atsikratyti, jeigu ir šįkart liks nuošalyje? Išties sunku atsakyti. Net ir žvelgiant optimistiškai, vargu ar liko daugiau negu dešimt ar dvylika metų, todėl anksčiau ar vėliau atsidurs prie tos ribos.

Taip sakant, pažvelgs kūrėjui į akis. Tokiu atveju būtų neblogai stovėti ant tvirto pagrindo.

Taip, iš tiesų. Atsidususi ji pakilo ir išjungė televizorių. Teks ko nors imtis.

Kita vertus, iš esmės nėra nieko, visiškai nieko, leidžiančio manyti, kad tai tikrai jis. Nė menkiausios smulkmenos.

Čia, be abejonės, tik nervai ima viršų. Ir nieko daugiau.

* * *

Į kelią ji leidosi ankstyvą kitos dienos rytą. Pabudo pusę šešių – tai dar viena neišvengiamai su amžiumi ateinanti neganda.

Atsikėlė, papusryčiavo ir prieš septintą išvarė automobilį iš garažo.

Mašinų judėjimas buvo neintensyvus; prasibrovusi per miestą ir privažiavusi kalvas, toliau ji riedėjo beveik viena. Aušo vaiskus rytas. Ėmus skverbtis pirmiesiems saulės spinduliams, palengva sklaidėsi pavieniai miglos lopinėliai. Kažkur tarp Gėrlacho ir Viurpaco, sustojusi prie akis džiuginančios užeigos, ji išgėrė puodelį kavos. Tvirtai suėmusi save į rankas, vartydama rytinius laikraščius, mėgino sutelkti mintis ir suvaldyti įkyrų nerimą. Laikraščiuose – nė žodžio. Nė viename.

Nestabtelėjusi ji pervažiavo per Linchuizeną ir tuoj po pusės dešimtos atsidūrė šalia to namo. Išlipusi iš automobilio, nuėjo prie durų. Kiek pasistengus pavyko atidaryti duris, o įžengusi vidun jau po kelių minučių suvokė, kad didžiausios baimės veikiausiai turėtų pasitvirtinti.

Žinoma, ji nesijautė visiškai užtikrinta, bet sukorus šitokį kelią liko tik vienas vienintelis pasirinkimas – kreiptis į policiją.

* * *

Netrukus ji tą ir padarė; tiksliau, paskambino iš Linchuizeno telegrafo stoties. Su Mardamu susisiekė 10.03 val. – skambutį užfiksavo policijos pareigūnas Piteris Vilokas.

Po dešimties minučių detektyvas inspektorius Rutas nepasibeldęs įžengė į inspektoriaus Miunsterio kabinetą ir neslėpdamas susijaudinimo pranešė:

– Manau, turime jį.

10

„Miegoti, – mąstė jis. – Tai viskas, ko noriu.“

Kitaip, nei įsivaizdavo, tomis valandomis prieš patenkant į medikų rankas Van Vėtereno gyvenime nekaraliavo vienatvė. Tikriausiai nuolatos persekiojantys telefono skambučiai ne mažiau nei laida „Kas parduotuvėje?“ neleido užmigti iki pačių paryčių.

Skambinta toli gražu ne norint atsisveikinti – bent jau ne taip nuskambėjo žodžiai ragelyje. Vis dėlto, jei nutiks kas nors netikėto, skambintojai pasijus geriau, jei bus kalbėję su juo paskutinį vakarą.

Renatė paskambino pirmoji. Kaip visuomet, pilstė iš tuščio į kiaurą: tauškėjo apie kadaise įjudviejų turėtą atostogų trobelę, apie neperskaitytas, bet regėtas knygas, apie brolį ir brolienę (tą savo baisuoklį brolį; dėl kažkokios nežinomos priežasties jis gana neblogai sutarė su broliene), ir tik po kokių penkiolikos minučių, o gal ir dar vėliau, Renatė pagaliau užsiminė apie operaciją.

Ar nerimaująs?

Nerimaująs? Žinoma, ne. Taip, nereikia nė sakyti, kad kitko iš jo ir nesitikėjusi, bet gal vis dėlto galėtų jai skambtelėti, kai viskas bus pasibaigę?

Jis puse lūpų pažadėjo. Būtų padaręs bet ką, kad tik išvengtų kalbų apie tai, kaip jiems reikėtų vėl sueiti į krūvą. Jau trejus metus juodu gyveno atskirai ir, jeigu gyvenime buvo nors vienas dalykas, dėl kurio jis nesigailėjo, tai pirmiausia dėl skyrybų su Renate.

Staiga dingtelėjo mintis, kad gal tos priežasties ir užtenka patvirtinti, jog vis dėlto jųdviejų santuoka ne tokia ir didelė blogybė. Taip sakant, priemonė tikslui pasiekti.

Kadaise Reinhartas yra pareiškęs, kad depresyvūs asmenys turėtų laikytis atokiau vieni nuo kitų. Gauta suma neretai gerokai pranoksta dėmenų dydį. Smarkiai pranoksta.

* * *

Tada paskambino Maleris. Vos spėjęs baigti pirmąjį pokalbį, vėl suskambus telefonui kitame ryšio gale Van Vėterenas išgirdo senąjį poetą.

Matyt, bus klube netyčia poetui ką nors leptelėjęs apie tai, kas jo laukia. Veikiausiai praėjusį šeštadienį žaisdamas šachmatais arba gal užpraeitą šeštadienį. Šiaip ar taip, tas skambutis nustebino. Malerio jis nebūtų pavadinęs itin artimu bičiuliu, bet galimas daiktas, kad po prirūkytais rūsio skliautais užsimezgusi bendrystė reiškė gerokai daugiau, nei Van Vėterenas įsivaizdavo. Arba drįso įsivaizduoti. Nereikia nė sakyti, kad apie

tai niekuomet rimtai nebuvo susimąstęs, tačiau poeto skambutis nuoširdžiai nustebino.

– Manau, teks praleisti keletą mačų, – pasakė jis. Tai yra Maleris.

– Netrukus sugrįšiu, – paprieštaravo Van Vėterenas. – Niekas kitas taip nesužadina potencijos kaip kelių savaičių trukmės abstinencija.

Skambiai nusijuokęs, Maleris palinkėjo Van Vėterenui sėkmės.

* * *

Paskutinė, žinoma, apsireiškė Džesė.

Iš tolių tolimiausių dukra siuntė tėvui stiprų apkabinimą ir pažadėjo po kelių dienų atvykti jo aplankyti, nešina vynuogėmis bei šokoladu ir vedina anūkais.

– Niekada gyvenime, – užprotestavo jis. – Tempti vaikus porą šimtų mylių vien tam, kad pažiopsotų į seną kriošeną? Mirtinai juos išgąsdinsiu!

– Niekų kalba, – nenusileido Džesė. – Paskui pavaišinsiu vaikus ledais, ir jie kuo puikiausiai sugrįš į savo vėžes. Žinau, kad kam nors užsiminus tu kategoriškai neigi, bet juk mirtinai bijai šios operacijos.

– Kategoriškai neigiu, – patikino Van Vėterenas.

Džesė nusijuokė. Visai kaip Maleris. Paskui prisiminęs mokykloje įgytas prancūzų kalbos žinias pašnekėjo su dviem trimečiais, o šiuodu, jeigu senelis gerai suprato anūkus, taip pat pagrasino netrukus atvažiuosią pažiopsoti. Tiesą sakant, susidarė įspūdis, kad vaikai viską žino.

– Tau suleis vaistų ir tuomet užmigsi, – paaiškino vienas.

– Negyvėliai laikomi rūsyje, – pridūrė kitas.

Atlaikius šį skambutį, pribrendo metas išvykti. Kaip paprastai, raktą jis paliko pas dviem aukštais žemiau gyvenančią ponią Grambovską, bet šį vakarą net ir toji žilaplaukė ištikimoji senoji tarnaitė švytėjo kažkokia keista šviesa, persunkta užuojauta bei susitaikymu. Senolė švelniai paglostė kaimynui ranką – tokio jos gesto Van Vėterenas niekada nebuvo patyręs per visus ilgus jųdviejų pažinties metus.

– Sudie, – tarė ji. – Laikykitės.

„Jeigu išsikapanosiu, visus juos nuvilsiu“, – sėsdamas į taksi, pagalvojo Van Vėterenas. Tiesą sakant, neblogas patarimas prieš išsiruošiant į kelią. Laikykis! Kai gulės ant stalo prifarširuotas vaistų ir visas supjaustytas, turės neduoti valios jausmams ir neiškrėsti kokios kvailystės. Reikėtų šito nepamiršti.

Van Vėterenas puikiai žinojo, kad Erikas – vienintelis su juo nesusisiekęs žmogus, bet gali būti, jog sūnus bandė prisiskambinti ankstyvą popietę. Mačas su Miunsteriu ir apsilankymas pas Adenarą pareikalavo nemažai laiko, o namie tepraleido vos porą valandų. Be abejonės, kalėjime esama įvairiausių apribojimų, įskaitant telefoninius pokalbius.

* * *

Slaugytoja palydėjo į gelsvai išdažytą dvivietę palatą. Antroji lova stovėjo tuščia, todėl Van Vėterenas galėjo pabūti vienas ir netrukdomas viską apgalvoti.

Galvoje sukosi daugybė pačių įvairiausių minčių. Pakankamai įkyrių, kad išblaškytų miegus. Prisiminęs telefonų

skambučius jis apgraibomis keliavo laiku atgal į praeitį: klajojo tiksliai nenubrėžtu maršrutu – plaukiančios mintys tempė jį paskui save ir netrukus atmintyje atgijo visi gyvenime patirti sopuliai ir džiaugsmai. Van Vėterenas mėgino suvokti, kas jį pavertė tuo, kuo tapo ir kuo yra šiandien... Jeigu galima pateisinti tokį infantilų išraiškos būdą. Vis tiek laikas apmąstyti atrodė pribrendęs; staiga nusmelkė mintis – tarsi rašytų savo paties epitafiją, savo paties nekrologą, sukurtą iš anksto, įpynus autentiškų faktų. Arba klausimų.

Iš atminties, ne atminimui.

Ex memoria.

Kas aš toks? Kuo esu buvęs?

Nereikia nė sakyti: į galvą nelindo jokių atsakymų. Išskyrus suvokimą, kad, rodos, gana nemažai dalykų susiklostė pagal tam tikrą modelį. Kažkokiu mistišku būdu buvo vedamas ta pačia neperkeičiama kryptimi.

Štai kad ir tėvas, tas ypatingu tragizmu paženklintas žmogus (tik vaikai, žinoma, neįžvelgia didžiulių tragedijų), turėjęs tokios reikšmingos įtakos savo sūnaus asmenybei. Nenukrypstamai ir beatodairiškai įskiepijęs tvirtą žinojimą, jog iš gyvenimo niekuomet negalima tikėtis nė menkiausios malonės. Supratimą, kad gyvenime nėra nieko pastovaus, kad viskas laikina ir viskas priklauso nuo mūsų pasirinkimų, kad viską lemia atsitiktinumai ir kad viskas kelia abejonių.

Na, šis tas panašaus. Jeigu tinkamai pavyko perprasti tėvą.

Santuoka: dvidešimt penkeri metai su Renate. Tiesą sakant, santuokoje gimė du vaikai, ir tai buvo svarbiausia jos pasekmė. Vienas sėdi kalėjime ir, atrodo, yra nusiteikęs toliau žengti šiuo

keliu; kita vertus, Džesė su anūkais – netikėtai sveika šito seno, paliegusio medžio šaka. To nepaneigsi.

Negyvėliai laikomi rūsyje!

Darbas: jeigu niekas kitas ir nebūtų nukreipęs žengti ta kryptimi – trisdešimt penkerius metus sizifiškai triūsti ūksmingojoje gyvenimo pusėje, – vis tiek retkarčiais visuomenė tikriausiai leisdavo suprasti, kad šį tą pozityvaus nuveikti įmanoma.

Taip, vis dėlto galima įžvelgti tam tikro dėsningumo apraiškų.

Pakišęs rankas po kietu apklotu, jis apčiuopė pilvą. Tenai... Jeigu gerai suprato, kažkur tenai, į dešinę nuo bambos. Štai čia ketinama pjauti.

Jis nedrąsiai pamygo tą vietą. Staiga tarsi nuspaudus mygtuką jį užklupo alkis. Buvo uždrausta valgyti po šeštos valandos vakaro, ir staiga jam dingtelėjo, kad nuo vidurdienio nieko neturėjo burnoje, todėl šią akimirką žarnynas bergždžiai stengėsi išsiurbti paskutinį maistinių medžiagų lašą iš alaus, kurį išgėrė pas Adenarą... Mintyse jis pamėgino įsivaizduoti šį procesą, bet sumirguliavę vaizdiniai pasirodė itin neryškūs ir abstraktūs, toli už suvokimo ribų.

Tikriausiai klaidžiodamas tame nesuvokiamų vaizdinių margumyne jis prarado sąmonę. Be abejonės, iš žarnyno transliuojamas blankusis filmas dar kurį laiką tęsėsi, bet netrukus viskas ėmė aiškėti. Vaizdiniai staiga išryškėjo. Scena buvo vaiskiai apšviesta ir skaidri tarytum krištolas. Operacinė prigužėjo paslaptingų žaliai apsitaisiusių ir hipnotizuojančiai susikaupusių žmonių, kurie be jokio garso tupinėjo aplinkui. Tik silpnas ir įkyrus galandamų arba į metalinius indus dedamų instrumentų skimbčiojimas retkarčiais perskrosdavo tą tirštą suokalbišką tylą.

Ant šalto marmurinio stalo jis gulėjo nuogas ir pažeidžiamas. Staiga į galvą šovė mintis, kad viskas baigta. Kad čia ne operacija. Kad veiksmas vyksta gerai pažįstamoje ir vėsokoje skrodimų patalpoje, įrengtoje teismo medicinos ekspertizės centre, kur daugybę kartų teko stebėti dirbantį Moisę ir jo kolegas.

Prisiartinęs prie stalo ir entuziastingai nusiteikusių pjaustytojų grupės jis suprato, kad pats negali ant jo gulėti, kad ten veikiausiai turėtų tysoti koks kitas vargšas visiškai niekam nežinomas nelaimėlis. Nors, kita vertus, gal ne toks jau ir nežinomas... Tas begalvis kūnas buvo kažkuo pažįstamas. Lavonas, atrodo, neturėjo nei plaštakų, nei pėdų, bet pagaliau prisivertęs praeiti pro Moisę ir tą išblyškėlį storulį asistentą, kurio pavardės niekuomet nepavykdavo įsiminti, jis suvokė, kad vyrai dirba ne palinkę virš stalo, o pasidėję kūną ant pačios paprasčiausios miško paklotės, iš esmės griovyje, ir kad plušama visai ne atliekant operaciją ar autopsiją – ką tik suvynioję kūną į didžiulę purviną kilimo atraižą, vyrai skuba jį nugramzdinti į prižėlusį griovį, kur jam ir priklauso gulėti. Kur ir yra jo vieta. Dabar ir visiems laikams.

Tik į kilimą suvyniotas jis pats. Nesugeba išleisti nė garso, vos pajėgia kvėpuoti, tačiau vis tiek girdi jaudulio kupinus šnabždesius: „Čia jam tinkama vieta! Niekas niekuomet jo čia nesuras. Jis – visiškai niekam nereikalingas. Kodėl turėtume nerimauti dėl tokio kaip jis?“

Tada jis suriko tiems žmonėms, kad nepamirštų savo moralinių įsipareigojimų. Taip, būtent tą ir išrėkė, bet iš to, žinoma, nedaug naudos: kilimas buvo pernelyg storas, o tie žmonės jau buvo beeiną šalin, be to, labai sunku būti išgirstam, kai neturi galvos.

* * *

Moteris papurtė Van Vėtereną už žasto. Atsimerkęs buvo beketinąs dar kartą surikti, kad nevalia pamiršti moralinių įsipareigojimų, bet staiga suvokė nubudęs iš miego.

Toji moteris kažką pasakė, ir jam susidarė įspūdis, kad jos akys kupinos užuojautos. Arba bent jau kažko panašaus.

„Ar aš negyvas? – knietėjo sužinoti Van Vėterenui. – Tiesą sakant, jos išvaizda gan angeliška, todėl tokios galimybės atmesti nevalia."

Rankoje moteris laikė telefono ragelį. Balansuojant ant šventvagystės ribos, staiga viskas paaiškėjo – operacija dar net neatlikta. Dar tik rytas, ir viskas priešaky.

– Telefonas, – dar kartą pasakė ji. – Skambutis vyriausiajam inspektoriui.

Padavusi ragelį, moteris išėjo. Atsikosėjęs jis pamėgino atsisėsti.

– Alio?

– DVI* Van Vėterenas?

Skambino Miunsteris.

– Tas pats.

– Prašau atleisti, kad trukdau ligoninėje, bet sakėte, jog neoperuos anksčiau negu vienuoliktą...

– Kuri dabar valanda? – ant plikų sienų jis dairėsi laikrodžio, tačiau nieko panašaus neišvydo.

– Po dešimtos dvidešimt.

– A.

* Detektyvas vyriausiasis inspektorius.

– Pamaniau, turėčiau pasakyti, kad žinome, kas jis... Tikrai atrodėte mažumėlę susidomėjęs.

– Ar turi omeny tą į kilimą suvyniotą lavoną?

Nedidelę sekundės dalį Van Vėterenas pamanė, jog ir vėl sapnuoja.

– Taip. Mes visi gana tvirtai laikomės nuomonės, kad tai veikiausiai Leopoldas Verhavenas.

– Ką?

Keletą akimirkų Van Vėterenas sėdėjo praradęs amą. Minutę pasijuto tarsi patekęs po nerūdijančiojo plieno gaubtu, nuo kurio viskas atšoka ir pro kurį niekam nėra jokių šansų prasiskverbti.

– Ką, velniai griebtų, pasakei?

– Taip, Leopoldas Verhavenas. Jis. Tikiuosi, prisimenate jį?

Prabėgo trys sekundės. Nerūdijantysis plienas ištirpo ir leido prasiskverbti informacijai.

– Nieko nedarykit! – sušuko jis. – Atvažiuoju.

Tą pačią akimirką, kai Van Vėterenas buvo bepradedąs ropštis iš lovos, atsilapojo durys, ir į palatą įgužėjo netikėtai didelis žaliai apsitaisiusio personalo būrys.

* * *

Ragelis liko tabaluoti.

– Alio? – tarė Miunsteris. – Ar dar esate?

Slaugytoja paėmė ragelį.

– Ponas Van Vėterenas ką tik išvyko į operacinę, – paaiškino ji ir padėjo ragelį.

TREČIA DALIS

1993 m. rugpjūčio 24-oji

11

Iš dviejų vietų viskas buvo matyti kaip ant delno. Buvo ir du galimi traukiniai.

Nors pirmasis turėjo pasirodyti ne anksčiau kaip 12.37 val., vis tiek savo poziciją jis užėmė maždaug apie vienuoliktą valandą. Buvo svarbu susirasti tinkamą kėdę: terasoje šalia lango, prie vieno iš staliukų. Tą vietą buvo nusižiūrėjęs iš anksto, prieš keletą dienų: iš ten atsivėrė puikus priestočio aikštės vaizdas ir ypač gerai buvo matyti, kas dedasi tarp taksi stovėjimo vietos ir laikraščių kiosko. Toji erdvė atsidūrė pačiame regos lauko viduryje, o visi naujai atvykę keleiviai neišvengiamai anksčiau ar vėliau atsidurdavo tame taške.

Žinoma, jeigu nepatraukdavo uždraustu taku per geležinkelio bėgius, bet kodėl gi jis turėtų šitaip pasielgti? Jo namai šioje pusėje; nėra jokios prasmės pasukti į šiaurę; taigi, nusprendęs vykti tiesiai namo, būtinai praeis pro šią vietą. Kaip jau minėta, anksčiau ar vėliau praeis. Tikėtiniausia, kad maždaug be penkiolikos minučių pirmą.

Liko dar pusantros valandos.

Ką darys toliau – atviras klausimas, bet veikiausiai likusius penkiolika kilometrų važiuos taksi. Tai – smulkmena. Svarbiausia, kad sugrįžtų.

Tuomet viskas kaip nors susiklostys. Be jokios abejonės. Vienaip ar kitaip.

Jis užsisakė priešpiečius – šaltos mėsos su salotomis, duonos, sviesto ir sūrio. Vis dėlto per tas dvi prasėdėtas valandas menkai teužkabino maistą, bet surūkė maždaug penkiolika cigarečių ir retkarčiais perversdavo dešinėje lėkštės pusėje atremtos knygos puslapį, nors neperskaitė nieko daugiau, išskyrus vieną kitą pavienę eilutę, ir visiškai nenutuokė apie jų turinį. Jeigu tai maskuotė, tuomet šios pastangos itin menkos. Bet kas atidžiau pažvelgęs neabejotinai pastebės, kad vyksta kažkas įtartino. Jis ir pats tai puikiai suprato, tačiau jokio pavojaus neįžvelgė.

Kam, po galais, galėtų šauti į galvą atidžiau jį apžiūrinėti?

„Niekam“, – nusprendė jis, ir šitokia išvada, savaime suprantama, buvo visiškai teisinga. Nuo vienuoliktos iki antros valandos stoties restorane priešpiečiauja nuo 200 iki 250 žmonių. Dauguma – nuolatiniai lankytojai, bet užsuka ir nemažai atsitiktinių valgytojų, todėl vargu ar kam nors galėtų už akių užkliūti palei langą sėdintis ir savo mintyse paskendęs niekuo neišsiskiriantis vyras velvetinėmis kelnėmis ir pilkšvai žalsvu megztiniu.

Ypač tokiu laiku. Pagalvojęs apie tai, jis neištvėrė sau nenusišypsojęs. Jeigu viskas susiklostys pagal planą, prabėgs velniškai daug laiko. Mėnesių mėnesiai. Jeigu pasiseks – metų metai. Gausybė laiko. Idealiu atveju niekas niekuomet nesužinos to, kas netrukus įvyks.

Neverta nė sakyti, kad šitokia įvykių baigtis būtų optimali – jeigu niekas niekuomet neišlįstų į dienos šviesą. Kita vertus, jis aiškiai suvokė, kad puoselėti šitokias viltis – kvaila. Žymiai geriau ir sumaniau – būti pasirengusiam visokioms galimoms pasekmėms. Verčiau sėdėti čia tykiai ir jokiu būdu neatkreipti į save dėmesio. Kaip nepažįstamas pietautojas, įsimaišęs tarp daugybės kitų nepažįstamų pietautojų. Niekieno nepastebėtas, visų užmirštas.

Apie dvyliktą valandą, kai restorane knibždėjo daugiausia žmonių, keli klientai pabandė įsitaisyti kitapus mažojo stalelio, bet tuos žmones jis nuvijo šalin mandagiai paaiškinęs, kad, deja, ši vieta rezervuota ir jis laukiąs draugo.

Vėliau, išmušus lemiamai akimirkai, maždaug be penkiolikos minučių pirmą, jį sukaustė įtampa. Neišvengiamai. Pamatęs pirmuosius naujai atvykusius keleivius, jis stumtelėjo kėdę arčiau lango ir į nieką daugiau nebekreipė dėmesio. Ypač svarbu rimtai susikaupti: atpažinimas gali tapti pačia silpniausia visos grandinės dalimi. Praėjo daugybė laiko. Kas pasakys, kiek jis pasikeitė per visus tuos ilgus metus? Tik, savaime suprantama, nė už ką nevalia praleisti jo pro akis.

Nevalia leisti jam prasmukti nepastebėtam.

* * *

Kai galų gale vis dėlto pamatė, jis ėjo iš kitapus aikštės esančios kavinės. Po pusantros valandos. Paaiškėjo, kad nerimauta be reikalo.

Žinoma, tai – jis. Iš karto pasidarė aišku, kai tas vyras buvo dar už kokių trisdešimties metrų: ta pati energinga, liesa, bet

raumeninga figūra. Neaukštas, gal kiek gunktelėjęs, tačiau nežymiai. Plaukai labiau išretėję, truputį balstelėję. Smilkiniai pliktelėję. Judesiai kiek labiau sustirę ir nerangesni.

Mažumėlę žilesnis, truputį senstelėjęs.

Vis dėlto tikrai tas.

Pakilęs nuo stalelio, jis išėjo į gatvę. Stebimas vyras stovėjo prie taksi sustojimo vietos. Kaip ir tikėtasi. Trečias eilėje. Kažko rausėsi po kišenes. Ieškojo cigarečių, pinigų – kažko.

Dabar nieko nereikia daryti. Belieka laukti. Nuėjus į mašiną palaukti, o tada važiuoti įkandin. Nėra jokio reikalo skubėti. Jis puikiausiai žinojo, kur taksi nuveš tą vyrą.

Žinojo, kad viskas įvyks pagal planą.

Trumpą akimirką, kraujui plūstelėjus į smilkinius, ėmė suktis galva, bet netrukus jis ir vėl suėmė save į rankas.

Taksi pajudėjo. Apsuko ratą aplink aikštę, o važiuodamas pro kavinę už mažiau nei poros metrų pro galinį mašinos langą jis išvydo gerai pažįstamą profilį. Tą akimirką jis aiškiai žinojo, kad problemų nekils.

Visiškai jokių problemų.

KETVIRTA DALIS

1994 m. gegužės 5-oji – 10-oji

12

– Ką manai? – paklausė Rutas.

Miunsteris gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau. Jis, ko gero, mūsiškis. Turėsime palaukti, ką pasakys teismo medicinos specialistai.

– Ne itin linksma vietelė.

– Iš tiesų. Tikrai kažkaip griebia už širdies. Gal paėjėkime iki kaimo? Čia iš mūsų jokios naudos. Vis tiek anksčiau ar vėliau teks pasikalbėti su kaimynais.

Rutui pritariamai linktelėjus, vyrai tylėdami patraukė vingiuotu miško takeliu. Nuėjus kelis šimtus metrų, prieš akis atsivėrė palaukė su abipus kelio sutūpusiomis žemomis kaimo trobomis, o toliau – jau ranka pasiekiamas Kaustino kaimas. Pareigūnai žingsniavo toliau, kol priėjo bažnyčią ir pagrindinį kelią.

– Gal žinai, kiek čionai gyvena sielų? – pasiteiravo Rutas.

Miunsteris dirstelėjo į kapinių pusę, bet nusprendė, kad klausiama apie tuos, kurie dar neatgulė poilsio.

– Sakyčiau, gal pora šimtų. Čia veikia krautuvė ir mokykla.

Jis pirštu parodė į priešakyje palei kelią stovinčius pastatus.

– Kaip manai, – paklausė Rutas, – gal atsargiai paklausinėkime?

– Galėtume ir tą padaryti, – pritarė Miunsteris. – Jeigu nieko nežinos krautuvininkas, nežinos ir niekas kitas.

* * *

Krautuvėlėje, susėdusios ant kėdžių, kažko lūkuriavo dvi senolės. Miunsteriui iš karto pasidarė aišku, kad moteriškės visai nenusiteikusios kur nors eiti. Kol Rutas įdėmiai tyrinėjo išrikiuotus šokoladus ir ledinukų maišelius, jo kolega patyliukais į sandėlį nusivedė smulkaus sudėjimo krautuvininką. Gal ir be reikalo. Pareigūnų atvykimas į kaimą, penkių ar šešių mašinų virtinė, pasirodžiusi paprastai retai važiuojamame kelyje, vargu ar galėjo kam nors prasprūsti pro akis, tačiau vis tiek pagrįstai norėjosi laikytis kiek įmanoma atokiau. Sąsaja kol kas nepatvirtinta, ir galutinis žodis dar neištartas.

– Mano pavardė – Miunsteris, – rodydamas tapatybės kortelę, prisistatė pareigūnas.

– Hornas. Janis Hornas, – nervingai šypsodamasis, prisistatė krautuvininkas.

Miunsteris nusprendė eiti tiesiai prie reikalo.

– Ar žinote, kam priklauso tas namas miške? Turiu omenyje tą už posūkio link bažnyčios.

Krautuvininkas linktelėjo.

– Kam?

– Verhavenui.

„Koks kimus balsas, – pagalvojo Miunsteris. – Ir žvilgsnis kažkoks įtartinas. Dėl ko gi jis taip nerimauja?“

– Ar seniai turite šią krautuvę?

– Trisdešimt metų. Prieš tai ji priklausė mano tėvui.

– Tuomet žinote visą šią istoriją?

Krautuvininkas vėl linktelėjo. Miunsteris luktelėjo keletą sekundžių.

– Ar kas nors nutiko?

– Dar nežinome, – atsakė Miunsteris. – Galimas daiktas. Ar ką nors pastebėjote?

– Ne... ne, ir ką gi aš būčiau galėjęs pastebėti?

„Nervingumas supa jį tarytum kokia aura, bet galbūt tam esama rimtų priežasčių“, – prieš pratęsdamas pokalbį, Miunsteris nužvelgė pašnekovą nuo galvos iki kojų.

– Leopoldas Verhavenas iš kalėjimo išleistas praėjusių metų rugpjūtį. Konkrečiai – dvidešimt ketvirtą dieną. Mūsų nuomone, maždaug tuo metu jis turėjo sugrįžti į namus. Ar ką nors apie tai žinote?

Nervingai trindamas abiejų rankų nykščius į smilius, Hornas delsė atsakyti į klausimą.

– Neabejoju, kad turėtumėte žinoti beveik viską, kas dedasi Kaustine, ar ne?

– Taip...

– Na? Gal žinote, ar jis čionai sugrįžo? Tada, rugpjūtį, arba kuriuo nors kitu laiku?

– Sakoma...

– Taip?

– Iš tiesų, kažkas jį matė maždaug tuo metu.

Iš kišenės išsitraukęs nosinę, krautuvininkas nusišluostė viršutinę lūpą.

– Kada tai įvyko?

– Hm, vieną praėjusio rugpjūčio dieną.

– O vėliau nepastebėjote jokių Verhaveno buvimo ženklų?

– Bent jau aš, ne.

– Vadinasi, tik vieną dieną? Ar taip? Verhavenas pastebėtas kokį vieną arba galbūt keletą kartų, ar ne?

– Nežinau. Mano galva, taip.

– Kas pastebėjo?

– Atsiprašau?

– Kas jį matė?

– Martensas, jeigu gerai prisimenu... Gal dar ir ponia Vilkerson, tiksliai nepamenu.

Miunsteris kažką užsirašė.

– O kur galiu surasti Martensą ir ponią Vilkerson?

– Martensas gyvena pas Nydermanus, kitapus mokyklos, bet dirba kapinėse. Šiuo metu turėtumėte jį tenai rasti, jeigu jūs...

Hornas nesumojo, kaip pratęsti savo mintį.

– O ponią Vilkerson?

Užsikosėjęs krautuvininkas įsimetė į burną keletą tablečių.

– Ji gyvena pamiškėje, tame name prieš pat mišką. Dešinėje pusėje. Tai yra einant link Verhaveno.

Linktelėjęs Miunsteris užvertė bloknotą. Pareigūnams einant pro krautuvės duris, įsidrąsinęs Hornas paklausė:

– Ir vėl jis tai padarė?

Šie žodžiai labiau priminė šnabždesį. Miunsteris papurtė galvą.

– Ne, – atsakė jis. – Vargu.

* * *

– Norėtum gabalėlio?

Rutas ištiesė apvalgytą šokolado plytelę.

– Dėkui, ne, – atsisakė Miunsteris. – Ar apklausei senoles?

– Hm, – pilna burna sumurmėjo Rutas. – Tikros gudragalvės. Be advokato atsisakė praverti protezus net trečdalį centimetro. Kur trauksime dabar?

– Į bažnyčią. Zakristijonas turėtų būti jį pastebėjęs.

– Puiku, – pritarė Rutas.

* * *

Priėjus Miunsteriui ir Rutui, Martensas plušo kasdamas duobę. Šis vaizdas Miunsteriui priminė epizodą, kai mokyklos laikais pats kartą vaidino nebrendylą Horacijų. Pagalvojęs apie tai, Miunsteris šyptelėjo. Ko gero, tas entuziastingasis nedidukas dramos mokytojas sakė teisybę, kad „Hamletas" – tai tokia pjesė, kurioje galima surasti ką nors tinkamo kiekvienam gyvenimo tarpsniui.

Neišdrįsęs toliau gvildenti šitos minties, Miunsteris taip niekada ir nepasiteiravo, kam buvo skirta toji duobė.

– Gal sutiktumėte atsakyti į keletą klausimų? – vietoj to paklausė Rutas. – Juk jūs esate Martensas, ar ne?

Galingai sudėtas vyriškis nusiėmė kepurę ir palengva atitiesė nugarą.

– Iš tiesų esu tas ponas, – patikino jis. – Visuomet mielai padedu policijai.

– Hm, – tarstelėjo Miunsteris. – Mes dėl Leopoldo Verhaveno. Norėtume sužinoti, ar teko jį matyti pastaruoju metu?

– Pastaruoju metu? Ką turite omenyje sakydami „pastaruoju metu“?

– Per pastaruosius metus ar panašiai, – paaiškino Rutas.

– Mačiau sugrįžtantį praėjusią vasarą... Leiskit pagalvoti... Tikriausiai rugpjūtį. Bet nuo to laiko jo čia nematyti.

– Papasakokit apie tai, – paprašė Miunsteris.

Vėl užsimaukšlinęs galvos apdangalą, ponas Martensas išsiropštė iš vis dar seklios kapo duobės.

– Na, – pradėjo jis, – mačiau tik vieną sykį. Čia, kapinėse, grėbsčiau žvyrą. Atvažiavęs taksi, išlipo visai netoli vartų. Hm, tada pradėjo kopti į kalnelį link miško. Kitaip tariant, patraukė į namus.

– Kada tiksliai tai įvyko? – paklausė Rutas.

Martensas kurį laiką mąstė.

– Kaip jau sakiau, rugpjūtį. Mėnesio gale, jeigu gerai prisimenu.

– Ir čia vienintelis kartas, kai matėte Verhaveną?

– Taip, vienintelis. Tik vienas Dievas težino, kur jis iškeliavo paskui. Žinoma, vėl buvo paleistas. Kaimas sušneko, kad turbūt jau laikas, taigi...

– Gal, jūsų turimomis žiniomis, jį matė dar kas nors?

Martensas pritariamai linktelėjo.

– Ponia Vilkerson. Manau, taip pat ir jos vyras. Juodu gyvena štai ten.

Martensas mostelėjo į pamiškėje stovinčio pilkšvai balzgano namo pusę.

– Ačiū, – padėkojo Rutas. – Gal dar teks sugrįžti ir užduoti daugiau klausimų.

– Ką gi jis iškrėtė šį kartą? – panūdo sužinoti Martensas.

– Nieko, – atsakė Miunsteris. – Ar pažinojote jį?

Martensas pasikasė pakaušį.

– Sakyčiau, senais laikais. Jis kažkaip iškrito iš normalaus gyvenimo.

– Man irgi panašiai atrodo, – pritarė Rutas.

* * *

Vilkersonai, pasirodo, tikėjosi pareigūnų apsilankymo ir tai turbūt nė kiek nestebino. Kelias vingiavo vos už kokių dešimties metrų nuo poros virtuvinio stalo, prie kurio, pasidėjęs puodelį kavos ir padėklą sausainių, sėdėjo ponas Vilkersonas mėgindamas sudaryti įspūdį, kad skaito laikraštį. Jo žmonai išvirus dar du puodelius kavos, Miunsteris ir Rutas irgi prisėdo prie stalo.

– Ačiū, – padėkojo Rutas. – Mielai išgersiu.

– Esu pensininkas, – kažkaip atžariai burbtelėjo vyriškis. – Ūkiui dabar vadovauja sūnus. Mano nugara, deja, neatlaikė.

– Nugara visuomet pridaro galybę bėdų, – pritarė Rutas.

– Gausybę.

– Šiaip ar taip, – prakalbo Miunsteris, – jei galima, norėtume užduoti keletą klausimėlių. Apie Leopoldą Verhaveną.

– Pirmyn! – prisėdusi šalia sutuoktinio ir stumtelėjusi padėklą arčiau pareigūnų, paragino ponia Vilkerson.

– Turime žinių, kad jis čionai sugrįžo praėjusių metų rugpjūtį, – pradėjo pokalbį Rutas ir pasivaišino sausainiu.

– Taip, – pritarė ponia Vilkerson. – Mačiau jį grįžtantį. Einantį pro šalį.

Moteris pirštu parodė į kelią.

– Ar galite tiksliai papasakoti, ką matėte? – paprašė Miunsteris.

Ponia Vilkerson siurbtelėjo šlakelį kavos.

– Na, pastebėjau Verhaveną kylantį į kalnelį. Štai ir viskas. Iš pradžių neatpažinau, bet paskui pamačiau...

– Ar esate tvirtai įsitikinusi?

– O kas gi dar galėjo tenai būti?

– Tikriausiai nedaug kas galėtų vaikščioti šituo taku, – samprotavo Rutas ir paėmė dar vieną sausainį.

– Vargu ar čionai užklystų kokia gyva dvasia, – svarstė ponia Vilkerson. – Išskyrus kitapus gyvenančius Čermakus, o šiaip į mišką beveik niekas neužsuka.

– Ar tenai stovi daugiau namų? – pasiteiravo Miunsteris.

– Ne, – patikino Vilkerson. – Praėjus pro Verhaveno namą, maždaug už kokių penkiasdešimties metrų takelis visiškai išnyksta. Sakyčiau, retkarčiais užklysta koks zuikių ar fazanų medžiotojų pulkelis, bet ne itin dažnai.

– O jūs, pone Vilkersonai, irgi matėte Verhaveną?

Ponia Vilkerson linktelėjo.

– Žinoma, pašaukiau vyrą. Taip, abudu puikiai matėme. Rugpjūčio dvidešimt ketvirtąją. Trečią valandą, galbūt tuoj po trijų. Jis nešėsi lagaminą ir plastikinį pirkinių krepšelį – nieko daugiau. Atrodė kaip visuomet. Prisipažinsiu, maniau, kad bus labiau pasikeitęs.

– Iš tikrųjų? – nustebo Rutas. – Kuo gi?

– Ką turit omeny?

– Na, vėliau tikriausiai teko jį matyti dar keletą kartų, ar ne?

– Ne, – kategoriškai paneigė ponia Vilkerson. – Neteko.

Pasivaišinęs dar vienu sausainiu, Rutas kramsnojo paskendęs mintyse.

– Vadinasi, sakote, – tarė Miunsteris, – kad pro šalį einantį Leopoldą Verhaveną matėte praėjusių metų rugpjūčio dvidešimt ketvirtąją – tą pačią dieną, kurią buvo paleistas iš kalėjimo, – ir kad paskui daugiau jo neregėjote?

– Taip.

– Ar tai neatrodo keista?

Ponia Vilkerson kietai sučiaupė lūpas.

– Su Leopoldu Verhavenu siejama nemažai keistenybių, – tarė moteris. – Turbūt pritarsite. Kas atsitiko?

– Kol kas dar nežinome, – atsakė Rutas. – Ar kaime apskritai kas nors su juo bendravo?

– Ne, – įsiterpė Vilkersonas. – Niekas.

– Jūs tą ir patys tikriausiai supratote, – pridūrė jo žmona.

„Taip, pradedu susigaudyti“, – pagalvojo Miunsteris, šioje pernelyg įmantriai baldais apstatytoje ir smarkiai išdailintoje nedidelėje virtuvėlėje pasijutęs tarsi užspeistas į narvą. Jo galvoje ėmė suktis mintys, kad kitus klausimus vertėtų pataupyti vėlesnei progai. Taip sakant, kai ims ryškėti pagrindiniai metmenys. Arba bent jau kai tvirtai žinos, kad Leopoldas Verhavenas iš tiesų ir yra tas jų ieškomas žmogus.

Jų negyvėlis. Būtų velniškai apmaudu, jeigu staiga Verhavenas išlįstų iš kokios kerplėšos ir pats paneigtų savo mirtį.

Nors sulig kiekviena valanda Miunsteris vis tvirčiau įsitikindavo, kad neklysta, vis tiek neapleido mintis, jog vietoj Verhaveno galėtų būti ir kas nors kitas. Kaip visuomet sakydavo Van Vėterenas, būna vienokių ženklų, bet pasitaiko ir kitokių.

Rutas, atrodo, perskaitė kolegos mintis. Be to, ir sausainių padėklas jau buvo ištuštintas.

– Gal dar teks pas jus sugrįžti, – pareiškė jis. – Širdingai dėkojame už kavą.

– Nėra už ką, – susikuklino ponia Vilkerson.

Pareigūnams einant pro duris, Miunsteris nei iš šio, nei iš to uždavė dar vieną klausimą.

– Šnekėjomės su krautuvininku, – pasakė jis. – Susidarė įspūdis, kad jis, švelniai tariant... jaučiasi nepatogiai. Gal nutuokiate, kodėl?

– Žinoma, – trumpai drūtai atsakė ponia Vilkerson. – Juk vis dėlto Beatričė buvo jo pusseserė.

* * *

– Beatričė, – grįžtant link namo tarė Rutas. – Ji buvo pirmoji. 1962-aisiais, ar ne?

– Taip, – pritarė Miunsteris. – Beatričė 1962-aisiais, o Marlenė – 1981-aisiais. Tas moteris skiria beveik dvidešimt metų. Šita istorija labai savotiška – ar jau supratai tą?

– Žinau, – patikino Rutas. – Maniau, viskas baigta, bet turiu pripažinti, kad dabar pradedu tuo abejoti.

– Ką nori tuo pasakyti, inspektoriau? – panūdo sužinoti Miunsteris.

– Nieko, – numykė Rutas. – Palaukime, ką pasakys vyrukai iš techninio skyriaus. Regis, Kluistersas ir Berbenas pluša iš peties.

13

– Sveikas prisijungęs prie mūsų būrio, – kolegą pasveikino Rutas.

Klestelėjęs ant kėdės, Debri prisidegė cigaretę. Dūmai kaipmat pradėjo dirginti Rutui akis, bet šis nusprendė nutaisyti tokią miną, tarsi nevyktų nieko blogo.

– Būčiau dėkingas, jeigu mano gerasis bičiulis inspektorius malonėtų informuoti, kas čia dedasi, – pasakė Debri. – Jei galima, lėtai ir aiškiai. Visą naktį prasėdėjau mašinoje ir išpūtęs akis stebėjau kažkokį namą.

– Ar iš to kas nors išėjo? – pasiteiravo Rutas.

– Sakyčiau, taip, – atsakė Debri. – Namas tebestovi. Beje, kiek laiko augini tą daiktą?

– Kokį daiktą?

– Štai tą daiktą ant veido... Jis kažką man primena, bet negaliu atsiminti. Ak, taip, štai ką! Patą Buną!

– Po perkūnais, apie ką čia šneki?

– Žinoma, apie savo jūrų kiaulytę. Kurią turėjau vaikystėje. Pasigavęs kažkokį virusą, gyvūnėlis nupliko. Prieš nugaišdamas atrodė truputį panašiai.

Rutas atsiduso.

– Labai juokinga, – burbtelėjo jis. – Kiek tau metų?

– Keturiasdešimt. Jaučiuosi kaip aštuoniasdešimties. Kodėl klausi?

Rutas susimąstęs pasikasė pažastis.

– Tik noriu pasiteirauti, ar prisimeni Beatričės nužudymą... O gal net ir tuomet buvai per mažas ir nesusigaudei, kas vyksta.

Debri papurtė galvą.

– Deja, – tarė jis. – Gal eikime prie reikalo. Ne, neprisimenu Beatričės nužudymo.

– O aš prisimenu velniškai gerai, – tęsė Rutas. – Buvau dešimties ar vienuolikos. 1962-aisiais. Kol visa tai tęsėsi, mėnesių mėnesiais kiekvieną mielą dieną skaitydavau laikraščiuose. Na, mažiausiai mėnesį. Kalbėdavome mokykloje – ir per pamokas, ir per pertraukas. Dievaži, čia vienas ryškiausių mano vaikystės prisiminimų.

– Tebuvau aštuonerių, – teisinosi Debri. – Didžiulis skirtumas, kai tau aštuoneri ir kai esi dešimties... Be to, tuo laiku čia negyvenau. Vėliau, žinoma, skaičiau.

– Hm, – pūsdamas nuo savęs dūmų debesį, sumurmėjo Rutas. – Tvyrojo tokia žodžiais nenusakoma atmosfera. Prisimenu tėvą be perstojo šnekant apie Leopoldą Verhaveną, kai pietaudavome susėdę virtuvėje prie stalo. Paprastai jis nešnekėdavo apie tokius dalykus, todėl supratome, kad įvyko kažkas nepaprasto. Visiems rūpėjo ta žmogžudystė. Visiems iki vieno. Patikėk manimi!

– Taip ir supratau, – tarė Debri. – Truputį panašu į raganų medžioklę, ar ne?

– Ne truputį, – pritarė Rutas.

Pakilęs nuo kėdės, Debri praustuvėje užspaudė cigaretę.

– Pradėk nuo pradžių, – paragino jis.

– Nori pasakyti, nuo sporto? Ar žinai, kad šeštajame dešimtmetyje Verhavenas buvo vienas geriausių sprinterių?

– Taip, – atsakė Debri. – Bet pradėk nuo žmogžudysčių.

Paėmęs nuo stalo bloknotą, Rutas atvertė keletą puslapių.

– Gerai, – tęsė Rutas. – Pradėsime nuo 1962-ųjų balandžio 16-osios. Tą dieną Leopoldas Verhavenas praneša policijai apie dingusią sužadėtinę. Beatričę Holden. Tiesą sakant, tuo metu moters niekur nebuvo matyti jau beveik dešimt dienų. Juodu pragyveno maždaug pusantrų metų... drauge gyveno tame name Kaustino kaime. Aiškumo dėlei, ko gero, turėčiau pridurti, kad buvo nesusituokę.

– Tęsk, – nekantravo Debri.

– Maždaug po savaitės moteris randama nužudyta miške už kelių kilometrų nuo savo gyvenamosios vietos. Policija, žinoma, deda labai daug pastangų ir netrukus kyla įtarimas, kad pats Leopoldas Verhavenas gali būti su tuo susijęs. Daugybė užuominų veda į jo pusę, todėl mėnesiui baigiantis Verhavenas suimamas ir apkaltinamas žmogžudyste. Prasideda teismo procesas.

– Jo pavardė mirgėjo laikraščiuose nuo pat pradžių, tiesa?

– Taip. Iš tiesų. Buvo įvardyta, kad jis siejamas su merginos dingimu: vis dėlto Leopoldas Verhavenas buvo šiokia tokia įžymybė ir niekas nematė reikalo susilaikyti nuo tos istorijos viešinimo. Jeigu neklystu, tai pirmas atvejis mūsų šalyje, kai spauda įvardijo pavardę žmogaus, kuriam dar tebuvo pareikšti

kaltinimai. Galbūt dėl to buvo išpūstas toks didžiulis burbulas. Mano galva, laikraščiai išspausdino kiekvieną teisme ištartą žodį... Visi tie reporteriai, sugužėję iš visų šalies kampelių, – didžiulė minia apsistojo „Konger's Palatz" viešbutyje ir kas vakarą prikaustydavo visų dėmesį... Beje, tame viešbutyje buvo apsistojęs ir advokatas. Kventeranas. Kažkokia keista pavardė. Sakyčiau, galima teigti, kad tai pirmoji žiniasklaidoje smulkiai aprašyta žmogžudystė. Toji istorija bet kuriam mąstančiam žmogui turėjo atrodyti velniškai bjauri, bet aš tuo metu šito dar nesupratau. Šiaip ar taip, juk buvau tik vienuolikmetis.

– Hm, – sumurmėjo Debri. – Leopoldo Verhaveno kaltė buvo nustatyta.

– Taip. Nors kaltę jis neigė. Tądien buvo birželio dvidešimtoji. Prisimenu, iki atostogų buvo likusi savaitė. Naujieną išgirdome mokykloje per radiją.

– Neįtikėtina, – nusistebėjo Debri. – Kiek metų jam skyrė?

– Dvylika, – atsakė Rutas.

Debri linktelėjo.

– Išėjo 1974-aisiais. O kada vėl viskas prasidėjo?

– 1981-aisiais. Sugrįžęs į namus, Verhavenas atnaujino paukštyno veiklą.

– Paukštyno?

– Taip. O gal dedeklių fermą ar dar velniaižin ką. Leopoldas Verhavenas sugrįžo nė kiek nepalaužtas. Plunksnuočių fermą įsteigė dar prieš tą istoriją su Beatriče. Mano galva, jis buvo visai puikus novatorius: kad naktį vištos manytų, jog išaušo diena, vištidėje įrengė dirbtinį apšvietimą ir darė visokius panašius dalykus...

– Kas galėjo pagalvoti? – stebėjosi Debri. – Gudrus velnias.

– O, taip, – pritarė Rutas. – Pardavinėdavo kiaušinius Linchuizene ir čia, Mardame. Dažniausiai turgaus halėje, jeigu gerai prisimenu. Verhavenas vėl atsistojo ant kojų; suklupęs visuomet pakildavo.

– Stiprus? – paklausė Debri.

– Taip, – akimirką pagalvojęs patikino Rutas. – Būtent. Tam tikra prasme nežmoniškai stiprus.

Rutas trumpam nutilo, o Debri prisidegė kitą cigaretę.

– O kaip Marlenės nužudymas? – panūdo sužinoti Debri, virš stalo pūsdamas siaurą dūmų liežuvį.

Rutas užsikosėjo.

– Prakeiktas kaminas, – pasipiktino jis. – Na, tame pačiame miško kvartale aptiktas dar vienas moters lavonas. Iš esmės beveik toje pačioje vietoje. O po kelių mėnesių Verhaveną ir vėl pasodino. Praėjus dvidešimčiai metų po pirmojo atvejo.

– Ar šį kartą jis prisipažino?

– Prisipažino? Nė velnio! Nė per nago juodymą. Atkakliai įrodinėjo savo. Sakė kelis kartus pasidulkinęs su ta mergina, ir tiek. Įvyko dar vienas parodomasis teismas, bet apie jį pakalbėsime kitą kartą. Šiaip ar taip, Verhavenas unikalus... tiksliau, buvo unikalus.

– Ką turi omeny?

– Nors ir bandoma neigti, šioje šalyje daugiau niekas kitas nėra du kartus įvykdęs pirmojo laipsnio nusikaltimo. Visiškai unikalu.

Debri susimąstė.

– O psichiatrų ataskaita? – paklausė jis.

– Abu kartus, – atsakė Rutas, – anot jų, sveikas kaip ridikas. Abejonių nesukėlė.

– Ar tos moterys dar ir iššagintos?

Rutas gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau. Visais atvejais spermos pėdsakų nerasta, bet abi rastos nuogos. Beje, abi pasmaugtos. Daugiau ar mažiau tas pats metodas.

– Hm, – sunėręs rankas už galvos tarstelėjo Debri. – O dabar nebeliko ir paties Verhaveno. Kažkas čia ne taip. Niekaip neišeina iš galvos. Beje, turiu klausimą kita tema: kur Miunsteris?

Rutas atsiduso.

– Ligoninėje, – atsakė jis. – Juk tikrai nemanai, kad mūsų detektyvas vyriausiasis inspektorius sugebės atsispirti prieš tokį geruolį.

– Geruolį? – nusistebėjo Debri. – Velniai griebtų.

14

Išvyniojęs geltonų rožių puokštę, popierių Miunsteris susigrūdo į švarko kišenę. Globėjiškai besišypsanti slaugytoja luktelėjo ir atidarydama duris sušnibždėjo:

– Sėkmės.

„Jos neabejotinai prireiks“, – žengdamas į palatą pagalvojo Miunsteris. Kairėje pusėje stovinti lova buvo tuščia. Dešinėje, palei langą, gulėjo Van Vėterenas. Pirmiausia Miunsterio galvoje sukirbėjo nelabai juokingas senas anekdotas apie tai, kodėl Noibadenbergo gyventojai tokie nepataisomi kvailiai.

Gimdyklose jie viską daro atvirkščiai.

Esą jie išmeta kūdikius ir augina placentą.

Van Vėterenas – placenta? Tikriausiai viskas ne taip blogai, bet, nedrąsiai artindamasis prie ligonio lovos, Miunsteris aiškiai suvokė, kad artimiausiu metu nebus pakviestas žaisti badmintono.

– Hm, – sustojęs prie lovūgalio, neryžtingai tarstelėjo Miunsteris.

Van Vėterenas atsimerkė: iš pradžių pravėrė vieną akį, paskui – kitą. Praėjo kelios sekundės. Tuomet pravėrė ir burną:

– Velniai griebtų.

– Kaip jaučiatės? – paklausė Miunsteris.

– Truktelk mane, – suniurnėjo Van Vėterenas.

Miunsteris padėjo gėles ant užkloto ir, panaudojęs keletą pagalvių ir paklausęs gergždžiančių vyriausiojo inspektoriaus nurodymų, sugebėjo pakelti ligonį į pusiau sėdimą padėtį. Jo veido spalva Miunsteriui priminė per naktį spirite marinuotų braškių atspalvį, ir joks požymis neleido manyti, kad Van Vėtereno savijauta pranoksta jo išvaizdą. Ligonis pakartojo savo sveikinimo kalbą:

– Velniai griebtų.

Miunsteris vėl paėmė rožes.

– Jos nuo mūsų visų, – paaiškino Miunsteris. – Kiti siunčia linkėjimus.

Suradęs vazą Miunsteris nuėjo prie kampe įrengtos praustuvės ir įpylė į indą vandens. Van Vėterenas įtariai viską stebėjo.

– Hm, – sumurmėjo jis. – Ir man paduok vandens.

Paėmęs ąsotį nuo naktinio stalelio, lankytojas pripylė stiklinę, paskui – dar vieną. Van Vėterenui išgėrus antrąją, susidarė įspūdis, kad dabar vyriausiasis inspektorius bent jau pajėgs kalbėtis.

– Tikriausiai buvau užsnūdęs, – tarstelėjo jis.

– Po operacijos pasijunti baisiai pavargęs, – guodė Miunsteris. – Tai normalu.

– Nejaugi?

– Reinhartas perduoda ypatingus linkėjimus ir siūlo nepamiršti, kad skausmas išguja blogį.

– Dėkoju. Na?

„Jau vėl veržiasi į darbą?“ – tyliai nusistebėjo Miunsteris ir prisėdo ant lankytojams skirtos kėdės. Atsegęs portfelį ištraukė voką ir atrėmė į gėlių vazą.

– Fotokopijas padėsiu šičia. Jos tik iš laikraščių. Dar prireiks šiek tiek laiko, kol atkapstysime teismo protokolus, bet užnešiu juos rytoj.

– Puiku, – pasakė Van Vėterenas. – Tau išėjus, peržiūrėsiu jas.

– Ar nemanote, kad pirmiausia turėtumėte gerai pailsėti ir tik tada...

– Prikąsk liežuvį, – atšovė Van Vėterenas. – Netauzyk niekų. Kiekvieną sekundę jaučiuosi vis geriau ir geriau. Be to, dievaži, niekuomet nieko blogo nėra nutikę mano galvai. Papasakok, ką jūs visi veikiate.

Miunsteris atsiduso ir ėmė pasakoti, kaip nuvykęs į Kaustino kaimą ieškojo Verhaveno namo.

– Savaime suprantama, teismo medicinos ekspertų komanda dar nebaigė darbo, bet visi ženklai rodo, kad jis ir yra mūsų ieškomas asmuo. Peršasi išvada, kad namie jis pabuvo vos vieną dieną. Pernai rugpjūtį. Name rastas laikraštis ir maisto, ant kurio nurodyta galiojimo data, bei dar keli daiktai. Visi požymiai nurodo dvidešimt ketvirtą dieną, tą pačią, kada jis buvo paleistas. Tiesą sakant, keli liudytojai matė jį parvažiavusį į kaimą. Galbūt pernakvojo; kai kurie ženklai leidžia daryti tokią prielaidą. Šiaip ar taip, buvo atsiguląs į lovą. Drabužiai, kuriuos gavo prieš išeidamas iš kalėjimo, tebėra tenai.

– Hm? – sukluso Van Vėterenas. – Palauk truputį... Ne, tęsk, viskas puiku!

– Neaptikta nieko stulbinamo. Nieko, kas leistų manyti, kad jis mirė tenai. Jokių kraujo dėmių, jokio ginklo, jokių smurto pėdsakų. Žinoma, nuo to laiko prabėgo daugiau negu aštuoni mėnesiai.

– Laikas užgydo ne visas žaizdas, – atsargiai ranka patrynęs pilvą, pasakė Van Vėterenas.

– Taip, – pritarė Miunsteris. – Visko gali būti. Pažiūrėsime. Galbūt jis nužudytas tą pačią dieną. Arba naktį. Skerdynės galėjo įvykti tenai. Arba kitoje vietoje. Jos galėjo įvykti bet kur.

– Hm, – dar kartą sumurmėjo Van Vėterenas. Miunsteris pakilo nuo kėdės, atsirėmė į sieną ir laukė.

– Truktelk mane į viršų! – po kurio laiko paprašė Van Vėterenas. Tuomet Miunsteris pakartojo tą pačią pagalvių procedūrą. Bandydamas susirasti geresnę padėtį vyriausiasis inspektorius susiraukė. – Skauda, – galvos mostu parodęs į pilvo pusę tarstelėjo Van Vėterenas.

– O ko gi jūs tikėjotės? – paklausė Miunsteris.

Kažką sumurmėjęs Van Vėterenas dar kartą gurkštelėjo vandens.

– Haidelblumas, – galiausiai ištarė vyriausiasis inspektorius.

– Ką? – nesuprato Miunsteris.

– Tuometis teisėjas, – paaiškino Van Vėterenas. – Nagrinėjęs abi bylas. Dabar turėtų būti aštuoniasdešimties, bet gausi pas jį apsilankyti.

Miunsteris kažką pasižymėjo bloknote.

– Man susidaro įspūdis, kad vertėtų su juo pasišnekėti, – pridūrė Van Vėterenas. – Gaila, Morto nebėra tarp gyvųjų.

Detektyvas vyriausiasis inspektorius Mortas – Van Vėterено pirmtakas, todėl Miunsteris nusprendė, kad greičiausiai jis ir bus prisidėjęs prie nusikaltimo tyrimo. Bent jau antrojo. O galbūt ir abiejų. Viena aišku: nei pirmu, nei antru atveju Van Vėterenui neatiteko pagrindinis vaidmuo; tai Rutas jau buvo spėjęs išsiaiškinti.

– Ir dar, žinoma, motyvas.

– Motyvas?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Pavargau, – pasakė jis. – Gal galėtum išdėstyti savo požiūrį į nusikaltimo motyvą?

Miunsteris mąstė keletą minučių. Atlošė galvą į sieną ir galvojo spoksodamas į tą beprasmišką kvadratėlių raštą, kurį ant lubų supina lempos.

– Na, manau, egzistuoja kelios galimybės, – po kurio laiko prakalbo jis.

– Pavyzdžiui? – sukluso Van Vėterenas.

– Sakyčiau, pirmiausia į akis krinta tai, kad galėjo pasidarbuoti kas nors iš saviškių. Kitaip tariant, nusikaltimas galėtų būti kaip nors susijęs su kalėjimu. Gal sąskaitų suvedimas.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Teisybė, – pasakė jis. – Verčiau pasidomėk, į ką buvo įsivėlęs tuo metu, kai tupėjo už grotų. Beje, kur jis sėdėjo?

– Ulmentalyje, – paaiškino Miunsteris. – Rutas dabar jau pakeliui į tenai.

– Puiku, – pagyrė Van Vėterenas. – Kitas? Taip sakant, dar vienas motyvas!

Atsikosėjęs Miunsteris vėl trumpam susimąstė.

– Na, jeigu nužudymas neturi nieko bendro su tuo, kas dėjosi kalėjime, tuomet jis galėtų būti kaip nors susijęs su tuo, kas vyko praeityje.

– Iš tiesų galėtų. Savaime suprantama, – paantrino Van Vėterenas, ir tą akimirką Miunsteriui pasirodė, kad toji blyškiai pilkšva spalva trumpam pranyko iš vyriausiojo inspektoriaus veido. – Kaip? – neatlyžo Van Vėterenas. – Dievaži, inspektoriau, tik nemėgink sakyti, kad nesi apie tai pagalvojęs! Tą nelemtą pranešimą turite jau ilgiau negu visą dieną.

– Įsitikinome tik prieš pusdienį, – apgailestaujančiu balsu patikslino Miunsteris.

Van Vėterenas suprunkštė.

– Motyvas! – dar kartą paragino vyriausiasis inspektorius. – Nagi, klok!

– Kažkas, kas manė, kad tokios įkalinimo trukmės negana, – samprotavo Miunsteris.

– Galimas daiktas, – svarstė Van Vėterenas.

– Kažkas, kas nekentė jo, galbūt vienas iš tos moters draugų, laukęs, kada išmuš keršto valanda. Juk vis dėlto sunkoka įsmukti į kalėjimą ir tenai nudaigoti žmogų.

– Labai sunku, – pritarė Van Vėterenas. – Nebent pasamdomas kitas kalinys. Puikiausiai galima rasti tokį lengvai įkalbamą atsitiktinį asmenį. Ar dar turi kitų variantų?

Miunsteris padarė nedidelę pauzę.

– To nelabai pavadinsi variantu, – tarstelėjo jis.

– Vis tiek klok, – neatlyžo Van Vėterenas.

– Tam nėra įrodymų.

– Nesvarbu, noriu išgirsti.

Vyriausiojo inspektoriaus veidas vėl buvo įgavęs normalią spalvą. Miunsteris atsikosėjo.

– Gerai, – pradėjo jis. – Egzistuoja nedidelė tikimybė, kad galbūt jis nekaltas.

– Kas?

– Žinoma, Verhavenas.

– Nejaugi?

– Bent jau dėl vienos žmogžudystės, ir tai galėtų būti kaip nors susiję su tuo...

Van Vėterenas tylėjo.

– Savaime suprantama, čia tik aklas spėjimas...

Durims prasivėrus keletą centimetrų, galvą įkišo nusiplūkusi slaugytoja.

– Norėčiau priminti, kad jūsų lankymo laikas eina į pabaigą. Po kelių minučių prasidės gydytojo Ratenau vizitacija.

Van Vėterenui dėbtelėjus, slaugytoja atitraukė galvą ir uždarė duris.

– Na, taip, spėliojimai. Nemanai, kad, apsistojęs šioje pasmerktųjų buveinėje, galėčiau leisti sau mažumėlę paspėlioti?

– Žinoma, – pritarė Miunsteris ir pakilo nuo kėdės. – Nereikia nė sakyti.

– O jeigu, – tęsė Van Vėterenas, – jei paaiškės, kad tas vargšelis prasėdėjo kalėjime dvidešimt ketverius metus už tai, ko nėra padaręs, tuomet...

– Tuomet?

– Tuomet, velniai griebtų, čia bus didžiausias šimtmečio teisinis skandalas, kuris sukrės visą šalį. Ne, pats didžiausias visų laikų įstatymų pažeidimas!

– Tam nėra įrodymų, – eidamas durų link tarė Miunsteris.

– Kalpurnija, – pasakė Van Vėterenas.

– Kaip? – nenugirdo Miunsteris.

– Cezario žmona, – paaiškino Van Vėterenas. – Pakanka turėti įtarimų. O šiuo atveju įtarimų esama štai čia, – pridūrė jis ir smiliumi bakstelėjo sau į kaktą.

– Suprantu jus, – pareiškė Miunsteris. – O dabar sudie. Kaip ir žadėjau, užsuksiu rytojaus popietę.

– Paskambinsiu šįvakar arba rytoj ryte ir pasakysiu, ko man reikia, – baigė pokalbį Van Vėterenas. – Pasakyk Hileriui, kad nuo šiol esu už tai atsakingas.

– Būtinai, – slinkdamas pro duris patikino Miunsteris.

– Na, ką gi, – laukdamas lifto tarė sau Miunsteris. – Tiesą sakant, jis, rodos, visiškai nepasikeitė.

15

Policininkas Jungas pažvelgė į laikrodį ir atsiduso. Ketvirtą valandą buvo sutarta susitikti su Madeleine Hiogstra jos namuose. Užuot nuvykęs per anksti, Jungas nusprendė keturiasdešimt penkias minutes pasėdėti viename Grionštato priemiesčio bare. Kelionė automobiliu buvo žymiai greitesnė, nei tikėtasi, ir nereikia nė sakyti, kad taip nutiko dėl giliai įsišaknijusios baimės pavėluoti.

Rankose laikydamas didelį „Bernadine“ puodelį, Jungas prisėdo prie vieno iš staliukų palei langą. Užuolaidos buvo kiek permatomos, todėl policininkas stebėjo neryškų praeivių vaizdą: akimirką Jungui susidarė įspūdis, kad žiūri seną siurrealistinį filmą. Jis papurtė galvą. Filmą? Dieve mano, ne! Išsekimas – štai kaip vadinasi toji būsena. Įprastas siužetas: farai taip smarkiai nusiplūkę, kad nebepajėgia ilgiau būdrauti.

Pamaišęs karštą šokoladą, užuot toliau spoksojęs pro langą, jis pradėjo bloknote užsirašinėti klausimus. Geriau įsižiūrėjus toptelėjo mintis, kad iš tiesų čia prancūziškų veiksmažodžių

žodynėlis. Tada Jungas susizgribo, jog žodynėlį veikiausiai bus netyčia įsikišęs į portfelį, kai aną vakarą tikrino, kaip Sofi paruošė pamokas.

Sofi – trylikametė; netrukus mergaitei sukaks keturiolika. Morin dukra. Jau kurį laiką Jungas palaikė tai moteriai draugiją.

Tiesą sakant, ilgokai. Net jeigu progų pabūti kartu ir pasitaiko retokai. Dabar, sėdėdamas ir laukdamas, kol prabėgs laikas, Jungas ėmė nedrąsiai svarstyti, ar kada nors iš to išeis kas nors rimto, tai yra iš jo ir Morin santykių. Bandė suprasti, ar iš tiesų to trokšta.

Svarbiausia: ar to trokšta Morin?

Gal būtų geriau, jeigu jinai to nenorėtų. Verčiau palikti tortą nesupjaustytą ir kada panorėjus nuo viršaus grybštelti vieną kitą serbentą. Kitaip tariant, kaip visuomet. Ta pati senoji rutina.

Darsyk atsiduseęs jis nurijo dar vieną gurkšnį.

Jungui patiko Morin, jam buvo gera leisti vakarus kartu su Sofi ir padėti mergaitei ruošti matematikos namų darbus. Arba prancūzų kalbos, arba dar kurio kito dalyko. Kol kas pasitaikė tik trys ar keturi tokie atvejai, bet staiga dingtelėjo mintis, kad pirmą kartą gyvenime jam tenka atlikti tėvo vaidmenį.

Tai daryti gera. Tas vaidmuo leido suvokti iki tol nepatirtą dimensiją, suteikiančią pusiausvyros, saugumo ir stabilumo pojūtį – iki šiol jo gyvenimui nebūdingų bruožų.

Nors ir ne visai aišku, ką tai reiškia, bet vis dėlto.

– Žinia, kad taip, – tyliai sumurmėjęs mintyse savęs paklausė, iš kur ištraukė tokį paiką posakį.

Pagalvojus apie kukliai leidžiamus vakarus bei paprastą ir kartu didingą uždavinį prisiimti truputį atsakomybės už augantį vaiką, teko sau pripažinti, kad širdies gilumoje puoselėja viltį, jog netrukus Morin galvoje sukirbės klausimas.

Paprašys pasilikti. Pasakys trumpai ir aiškiai, kad atėjo laikas. Atsikraustyti ir su jomis sukurti šeimą.

Pasitaikydavo dienų, kai toji pati mintis mirtinai išgąsdindavo. Jungas puikiausiai žinojo, kad niekada nešaus į galvą to imtis pačiam, bet giliai širdyje tokia mintis vis dėlto kirbėjo. Savotiškas slaptas noras, kažkas artima širdžiai, tačiau taip trapu ir subtilu, kad niekada neišdrįs prisiliesti ir išsamiai gvildenti. Niekada nesugebės rimtai to imtis.

Nereikia nė sakyti, kad gyvenime pasitaiko akligatvių, kai ne visuomet pavyksta apsigręžti ir pasitraukti.

„Kuo, po galais, aš čia užsiimu?“ – staiga paklausė savęs.

Dar kartą dirstelėjęs į laikrodį, Jungas prisidegė cigaretę. Dar ketvirtis valandos. Jis nedegė noru pasikalbėti su ponia Hiogstra. Viduje kažkas kuždėjo, kad iš jo reikalaujama kryžmiškai apklausti senoviškų pažiūrų aukštuomenės damą. Privilegijuotą ir išlepintą ponią, turinčią gausybę teisių ir jokių atitinkamų įsipareigojimų. Bent jau tokį įspūdį toji ponia sudarė kalbantis telefonu. Be to, iš tiesų nelabai buvo aišku, kaip visa tai galėtų sietis su Verhavenu.

Verhavenas tikrai niekuomet nepriklausė visuomenės grietinėlei.

Be jokios abejonės, kad ir kas nutiktų, toji moteris iš karto susigaudys, kas jis toks. Atpažins jaunimo rūkomą tabaką ir užuos, kad nusiskutęs tepasi pigiu losjonu. Pastebės dėmėtas

kelnes ir pleiskanomis nusėtus pečius. Įvertinusi viską, neprisileis jo arčiau nei per rankos ilgį. Leis suprasti, kad jos socialinės padėties žmonės policininkus laiko savo tarnais. Tokia policijos priedermė ir pirmiausia ji turinti sutelkti dėmesį į tokius svarbius visuomenės gyvenimo aspektus kaip pinigai, vaizduojamoji dailė bei piliečių teisė disponuoti savo turtu ir taip toliau.

„Velniop viską, – mintyse nusikeikė Jungas. – Niekuomet iš to neišsikapstysiu. Kol būsiu gyvas, visuomet stovėsiu rankoje laikydamas savo purviną kepurę ir visą gyvenimą lenksiu nugarą prieš vyresnybę.

Apgailestauju, kad trukdau. Labai atsiprašau, kad esu priverstas užduoti keletą klausimų. Kaip gaila, kad mano tėvas buvo išmestas iš spaustuvės ir praradęs darbą mirtinai nusigėrė.

O, Dieve, labai apgailestauju, jūsų malonybe. Tikriausiai blogai supratau. Žinoma, noriu būti palaidotas gyvūnėlių kapinėse kartu su visais šuniukais. Štai kur mano vieta!"

Ištuštinęs karšto šokolado puodelį, Jungas pakilo nuo kėdės.

„Pernelyg nerimauju, – tarė sau. – Štai kur mano bėda. Tikiuosi, nevaišins ramunėlių arbata", – vylėsi Jungas.

* * *

Nenukabinusi apsauginės durų grandinėlės, pro pravertą siaurą plyšelį ponia Hiogstra įdėmiai apžiūrėjo pareigūno tapatybės kortelę.

– Labai atsiprašau; stengiuosi elgtis itin atsargiai, – plačiai atlapojusi duris paaiškino šeimininkė.

– Atsargumo niekuomet nebus per daug, – padrąsino Jungas.

– Prašau užeiti.

Ponia Hiogstra palydėjo svečią į baldų prigriozdintą svetainę. Pakvietė įsitaisyti priešais židinį: prisėsti ant vieno iš dviejų sostą primenančių pliušu apmuštų fotelių. Netoliese stovėjo stiklinis stalelis, nukrautas puodeliais su lėkštutėmis, duoniukais, sausainiais, sviestu, sūriu ir džemu.

– Aš pati visuomet geriu ramunėlių arbatą, – tarė ji. – Tausoju skrandį. Bet nemanau, kad tokia arbata patiktų vyriškiui. Ko pageidautumėte: kavos ar alaus?

Širdyje pajutęs palengvėjimą, Jungas įsitaisė fotelyje. Galvodamas apie tą nedidukę apvalių formų moterį bus neabejotinai suklydęs. Pats tikriausiai ir bus sukėlęs tą perdėtą nerimą. Turbūt kaip visuomet.

„Toji dama žmogiška. Be jokios abejonės. Skleidžianti šilumą."

– Neatsisakyčiau alaus, – tarė Jungas.

„Galbūt jai būdinga dar kai kas, – svarstė jis, stebėdamas į virtuvę skubančią šeimininkę. – Kažkas labai gerai pažįstamo."

Bloga nuojauta, ne kitaip?

* * *

– Rėžkit viską, – paragino Jungas. Bloknotas su iš anksto numatytais klausimais truputį palauks. Gal jo net ir visai neprireiks.

– Nuo ko pradėti? – paklausė ponia Hiogstra.

– Tikriausiai nuo pradžių, – pasiūlė jis.

– Taip, sakyčiau, šitaip būtų geriausia.

Giliai atsidususi, moteris patogiai įsitaisė kėdėje.

– Niekuomet nepalaikėme glaudžių santykių, – pradėjo ji. – Turbūt jau supratote, kad visi ryšiai atšalo po tų... po tos nužudymo istorijos... Tiesą sakant, ir prieš tai bendravome nedaug.

Ponia Hiogstra gurkštelėjo arbatos. Ant traškučio užsidėjęs riekelę sūrio, Jungas laukė.

– Augome trise. Vyresnysis brolis mirė prieš dvejus metus, o man šį rudenį sukaks septyniasdešimt penkeri. Leopoldas, kaip sakoma, buvo gerokai vėliau gimęs netyčiukas. Jam gimus, man buvo septyniolika. Kai Leopoldas pradėjo lankyti mokyklą, mudu su Žaku jau nebegyvenome namie.

Jungas linktelėjo.

– Tuomet mirė mama. Leopoldui tebuvo aštuoneri. Juodu su tėčiu liko dviese.

– Kaustine?

– Taip. Tėvelis buvo kalvis, bet tuo metu, savaime suprantama, kovėsi kare. Likus šešiems mėnesiams iki karo pabaigos tėčiui suteikė ypatingą leidimą išvykti į namus. Prižiūrėti Leo. Truputį padėdavau ir aš, tačiau buvau ištekėjusi ir privalėjau rūpintis savo vaikais. Gyvenau Šveicarijoje, todėl nebuvo lengva viską mesti ir pagelbėti jiems. Šveicarijoje vyras vadovavo kompanijai, o man irgi reikėjo prisidėti prie šeimos gerovės.

„Na, taip, – pagalvojo Jungas. – Graužia sąžinė."

– Kai jūs buvote dar vaikas, ar negyvenote tame name, kurį galiausiai įsigijo brolis?

– Ne, mes gyvenome kaime. Kalvė buvo uždaryta, o namas tebestovi.

Jungas linktelėjo.

– Leopoldas nusipirko tą nedidelį ūkelį vėl persikėlęs čionai. Po sportininkų skandalo.

– Papasakokite apie tą skandalą, – paprašė Jungas. – Klausau ištempęs ausis.

Ponia Hiogstra atsiduso.

– Augdamas Leo patyrė daugybę sunkumų, – ėmė aiškinti ji. – Mano galva, jis buvo labai vienišas vaikas. Jeigu gerai supratau, mokykloje Leo sekėsi sunkiai, blogai sutardavo su bendramoksliais, bet neabejoju, kad daugiau apie tai galite sužinoti iš kitų žmonių. Šiaip ar taip, dvylikos metų Leo liovėsi lankyti mokyklą. Kurį laiką padėjo tėčiui kalvėje, bet vėliau persikėlė į Oberną. Tiesiog susikrovė daiktus ir iškeliavo – veikiausiai susikivirčijo su tėčiu, tačiau jokių detalių taip niekuomet ir nesužinojome. Tada jam turėjo būti penkiolika, o gal septyniolika. Jeigu tiksliai prisimenu, 1952-aisiais.

– Oberne reikalai klostėsi puikiai?

– Taip, iš tiesų. Leo buvo darbštus, o tuo metu darbo tenai nestigo. Tada įstojęs į sporto klubą pradėjo bėgioti.

– Vidutinius nuotolius, – pridūrė Jungas, nemenkas sporto entuziastas. – Jis buvo puikus bėgikas – esu truputį per jaunas, kad būtų tekę matyti bėgantį, bet nemažai apie jį skaičiau. Vidutiniai ir ilgesni nuotoliai.

Ponia Hiogstra pritariamai linktelėjo.

– Taip, šeštojo dešimtmečio vidurys – puikus metas. Atrodė, kad viskas klostosi puikiai.

– Jis pasiekė keletą rekordų, ar ne? Šalies rekordų, taip sakant... Jeigu atmintis nemeluoja, tūkstančio penkių šimtų ir trijų tūkstančių metrų distancijų.

Gūžtelėjusi pečiais, ponia Hiogstra pažvelgė apgailestavimo kupinu žvilgsniu.

– Atleiskite, inspektoriau, nelabai išmanau sportą. Šiaip ar taip, vėliau juos visus anuliavo.

Jungas linktelėjo.

– Skandalo, be abejonės, būta milžiniško. Diskvalifikacija visam gyvenimui – toks sprendimas turėjo suduoti didžiulį smūgį... baisų smūgį. Ar per tuos metus palaikėte ryšį su broliu?

Ponia Hiogstra nudelbė akis.

– Ne, – atsakė ji. – Nepalaikėme. Nei brolis, nei aš.

Jungas mažumėlę palūkėjo.

– Kalti ne vien tiktai mes. To norėjo jis pats. Leo buvo vienišius, visuomet mieliau likdavo vienas. Nuolat taip elgdavosi. Savaime suprantama, būtume norėję, kad viskas būtų susiklostę kitaip, bet ką dabar bepadarysi? Ką būtume galėję padaryti tuomet?

Staiga moters balse pasigirdo nuovargio gaidelė.

– Nežinau, – atsakė Jungas. – Ar ištversite dar truputį ilgėliau?

Gurkštelėjusi arbatos, ponia Hiogstra tęsė pasakojimą:

– Palikęs viską jis parsikraustė atgal į Kaustiną. Nusipirko tą namą – matyt, buvo pavykę susitaupyti truputį pinigų – iš darbo ir bėgimo. Leo pripažintas kaltu dėl narkotikų vartojimo ir dėl... Kaip tai vadinama? Sporto mėgėjų taisyklių pažeidimu?

Jungas dar kartą linktelėjo.

– Skaičiau apie tai, – pasakė Jungas. – Susmuko bėgdamas penkių tūkstančių metrų distanciją, kai siekė Europos rekordo.

Sėkmės atveju buvo pažadėta didžiulė pinigų suma. Slapta, žinoma... Tada nugabenus į ligoninę jo organizme aptiko amfetamino ir nemažai visokių kitokių dalykų. Mano galva, jis – vienas pirmųjų Europos sportininkų, pagautų vartojus narkotikų. Na, ką gi, ponia Hiogstra, prašau tęsti.

– Na, kaip ir sakiau, Leo nusipirko namą. „Didžiąją paunksmę“ – tas namas nežinia dėl kokių priežasčių šitaip buvo vadinamas tuomet, kai dar buvau vaikas. Žinoma, jis stovi kiek atokiau nuo kelio. Keletą metų prastovėjo tuščias, todėl, manau, Leo jį pigiai įsigijo. Tada pradėjo auginti viščiukus. Tokį darbą dirbo gyvendamas Oberne ir neabejotinai įžvelgė puikių galimybių. Jis turėjo verslininko gyslelę.

Ponia Hiogstra trumpam nutilo. Gurkštelėjęs alaus, Jungas paklausė:

– Tada atsirado Beatričė?

Staiga moteris smarkiai nuliūdo.

– Inspektoriau, ar tikrai privalome gvildenti ir šią temą?

„Nežinau, – tarė sau Jungas. – Be to, dar neinu inspektoriaus pareigų. Tiesą sakant, gal niekuomet juo ir netapsiu.“

– Gal galiu užduoti keletą klausimėlių? – paprašė jis.

Linktelėjusi ponia Hiogstra sunėrė rankas ant kelių. Kišenėje Jungas užčiuopė žodynėlį, bet ir vėl nusprendė apsieiti be jo.

– Ar judvi buvote kada nors susitikusios?

– Suaugusios Beatričės nebuvau sutikusi. Kaustine pažinojau ją dar vaiką. Juodu maždaug vienmečiai. Bendraklasiai.

– Beatričė juk irgi nepasiliko kaime, ar ne?

– Taip, tiesa. Sugrįžo keliais mėnesiais vėliau už Leopoldą. Manau, kurį laiką gyveno Ulminge. Tenai irgi paliko vyriškį.

Jungas susimąstė. Iš tiesų nelabai ir pats suvokė, ką bando sužinoti. Apie ką dera klausinėti ir kokia to prasmė. Juk šita vargšelė senučiukė tikrai niekaip su tuo nesusijusi. Kuo galima pateisinti jo sėdėjimą ir įkyrų kamantinėjimą, verčiantį leistis į skaudžius prisiminimus, kuriuos moteris visą gyvenimą stengiasi išmesti iš galvos?

Kita vertus, niekada nežinai.

– Ar Beatričė buvo graži? – paklausė Jungas galiausiai, kai tyla darėsi nepakeliama.

Ponia Hiogstra kiek sudvejojo.

– Taip, – atsakė ji. – Vyro akiai tikriausiai atrodė labai graži.

– Bet niekuomet jos neregėjote, tiesa?

– Taip, tik nuotraukose. Laikraščiuose.

Jungas pakeitė pokalbio temą. Visiškai.

– Ponia Hiogstra, kodėl šitiek ilgai laukėte ir nesikreipėte į policiją?

Kurį laiką moteris nepratarė nė žodžio.

– Aš nieko nežinojau. Patikėkite manimi, inspektoriau. Nenutuokiau, kad jam kažkas nutiko. Mes nebendravome, visiškai nepalaikėme jokio ryšio; turėtumėte tai suprasti.

– Ar neatrodo keista, kad brolis galėjo aštuonis mėnesius pragulėti negyvas ir niekas jo nepasigedo?

– Taip, apgailestauju... Baisu.

– Ar niekuomet neaplankėte brolio kalėjime?

– Sykį. Tą pirmąjį kartą. Jis aiškiai leido suprasti, kad daugiau nepageidauja būti lankomas.

– Ir jūs tokį sprendimą gerbėte?

– Taip, gerbiau jo požiūrį.

– O brolis?

– Taip pat. Po antrosios žmogžudystės sykį pamėgino. Leo atsisakė pasimatyti.

– Ar rašėte jam?

Ponia Hiogstra papurtė galvą.

– Bet prižiūrėjote namą?

– Ne visai. Tik saugojau raktą. Per pastaruosius dvylika metų apsilankėme tenai du kartus. Antrą sykį – likus savaitei iki numatyto paleidimo. Atsiuntė atviruką su prašymu palikti raktą.

– Ir viskas? – pasiteiravo Jungas.

– Taip, – mažumėlę sutrikusi, patikino ponia Hiogstra. – Deja, viskas.

* * *

„Hm, – mąstė Jungas, po ketvirčio valandos eidamas per gatvę. – Šįvakar reikėtų nepamiršti paskambinti seseriai. Tokių dalykų neturėtų nutikti.

Tiesą sakant, verčiau dar paskambinsiu ir Morin. Bent jau dėl žodynėlio."

Nuvažiavus keletą kilometrų dingtelėjo mintis, jog pamiršo pasiteirauti apie sėklidę; kad ir ką apie tai manė, šios detalės Jungas nesureikšmino. Šiaip ar taip, tą smulkmeną bus lengviau išsiaiškinti telefonu.

Taip pat neteks būti taip nejaukiai arti.

„Sakyčiau, vis dėlto esu nemenkas drovuolis", – pagalvojo Jungas ir įjungė radijo imtuvą.

16

Pakeliui į Ulmentalį inspektorius Rutas pagavo save benarpliojantį įvairias geografines aplinkybes; pareigūnas suvokė, kad veikiausiai tokios mintys užgimė vairuojant per Linchuizeną, kai netyčia ant to paties kelio ženklo išvydo Kaustino ir Bėreno vietovių pavadinimus.

Kaustinas – 16. Bėrenas – 37.

Kryptys, žinoma, skirtingos. Kaustinas – į šiaurės vakarus, o Bėrenas – beveik tiesiai į pietus. Jeigu Ruto elementarios geometrijos žinos teisingos, atstumas tarp abiejų vietovių yra... penkiasdešimt kilometrų arba daugiau?

Kodėl žudikas nusprendė lavoną palikti būtent toje vietoje?

Bėrene. Mažame miestelyje, kuriame gal dvidešimt penki tūkstančiai gyventojų. Šiaip ar taip, ne daugiau kaip trisdešimt tūkstančių.

Visiškas atsitiktinumas?

Labai galimas daiktas. Jeigu žudikas nesiekė nieko daugiau, tik išmesti kūną pakankamai toli nuo Kaustino, kad niekam

nešautų į galvą mintis susieti jį su Verhavenu, tuomet taip – tokio atstumo pakako. Kita vertus, didesnis atstumas būtų buvęs dar naudingesnis tokiam tikslui.

Kad Verhavenas nužudytas savo paties namuose, būtų galima vertinti kaip savaime suprantamą dalyką. Tik ar tikrai galima šitaip manyti? Kol kas niekas nebuvo galutinai aišku. Galėjo būti visaip. Gal išeidamas iš namų galėjo nepastebėtas praslysti pro vanagišką ponios Vilkerson žvilgsnį? Arba kieno nors kito?

Žinoma, galėjo. Pavyzdžiui, naktį. Arba patraukęs per mišką. Akis turi tik tas vienintelis kelias, vedantis iki kaimo. Ir per patį kaimą.

Vadinasi, visai tikėtina, kad galėjo nukeliauti į Bėreną. Arba dar kur nors. Ir ten sutikti žudiką. Be jokios abejonės.

Rutas pasuko į greitkelį. Kitas klausimas?

Kaip? Jeigu taip iš tikrųjų įvyko, tai kaip galėjo Verhavenas nusigauti iki Bėreno? (Arba, kaip teigiama, kur nors kitur.)

Verhavenas nebeturėjo nuosavo automobilio. Vadinasi, autobusu arba taksi. Tai, rodos, vienintelis... O jeigu iš tiesų taip įvyko, tuomet neturėtų būti labai sunku patikrinti.

Laikui bėgant, taip sakant. Kol kas žiniasklaidą pavyko išlaikyti kiek atokiau. Labai gerai. Iš tiesų. Turint omenyje policijos darbo sąlygas ir aplinkybes, kuriomis vyko tyrimas. Vis dėlto anksčiau ar vėliau prireiks žiniasklaidos pagalbos. Savaime suprantama, čia tik laiko klausimas. Netrukus nuo Kaustino atvilnijęs aidas pasklis gerokai plačiau. Ši naujiena tuojau pasklis po visą šalį, o tada prireiks ištvermės atlaikant ir šilta, ir šalta. Kaip visuomet.

Kartais Reinhartas žurnalistus palygindavo su karvės mėšlu. „Nesu itin sužavėtas tokiais dalykais, bet suprantu, kad esama pagrindo šitaip sakyti."

Taigi, Ruto manymu, jeigu atsirastų taksi vairuotojas arba autobuso konduktorius, galintis prisiminti konkretų keleivį, išsiruošusį iš Kaustino vieną rugpjūčio vakarą... arba galbūt ankstyvą rytmetį... į... kodėl gi ne į Bėreną? Na, taip, tai iš tikrųjų gerokai viską susiaurintų.

Padėtų labiau sutelkti mintis.

Padidinęs greitį Rutas ėmė pirštais barbenti į vairą.

Susiklosčius tokiai padėčiai gali užduoti tiek klausimų, kiek tik širdis geidžia, ir kiekvienas nelemtas klausimas pagimdo dar tris. O gal ir daugiau.

Kaip tas graikų pabaisa, kuo jis ten vardu...

„Ne, verčiau kvaršinsiu galvą dėl ko nors kitko", – nusprendė Rutas ir pirštais persibraukė barzdą.

Ne, nebaigta. Vertėtų viską perkratyti dar kartą.

Ką pasakė Debri? Stimpantis žiurkėnas?

Na, šiaip ar taip, iki Ulmentalio – dar 209 kilometrai. Netrukus į tos bylos tyrimą jis įpūs šiokios tokios gyvybės – be jokios abejonės.

* * *

Pono Bortčmos kabinetas – šviesus, erdvus ir maloniai jaukus. Ant sienų – įrėminti sportiniai diplomai bei sukryžiuotos teniso raketės. Pats kalėjimo viršininkas – stipraus stoto vyras, Ruto nuomone, veikiausiai įkopęs į šeštąją dešimtį. Saulėje

įdegusiais dilbiais, jaunatviškai sušukuotais lino spalvos plaukais, apsirengęs melsvais sportiniais marškinėliais.

Įžengus į kabinetą akys užkliūdavo už mėlynais ir geltonais apmušalais aptrauktų plieninės armatūros kėdžių ir raudono plastikinio stalo. Iš čia pro didžiulį langą svečiai išvysdavo kalėjimo tvorą su viršuje išraizgyta spygliuota viela, o už jos – plytinčią kaimo lygumą. Ant vienos iš kėdžių sėdėjo apkūnus, plikti bepradedąs vyras prakaitu permirkusiomis marškinių pažastimis. Jis neatrodė labai patenkintas.

Rutas ir viršininkas susėdo pasikalbėti.

– Susipažinkite su Jopensu, pareigūnu, atsakingu už mūsų kalinių gerovę, – tarė Bortčma.

– Rutas, – ištieseęs ranką prisistatė Rutas.

– Inspektorius norėtų tau užduoti keletą klausimų apie Leopoldą Verhaveną, – grįžtelėjęs į vieną pusę išpyškino ponas Bortčma. – Pamaniau, būtų gerai, jeigu pokalbyje dalyvautų Jopensas, – pasisukęs į kitą pusę paaiškino viršininkas. – Inspektoriau, prašau iškloti savo reikalą.

– Ačiū, – padėkojo Rutas. – Gal galėtumėte trumpai jį apibūdinti?

– Taip, – atsakė kalinių gerovės specialistas. – Jeigu ką nors ir galima trumpai apibūdinti, tai būtent šitą žmogų. Išsamiai galima išdėstyti per pusę minutės. Arba ranka surašyti ant pusės popieriaus lapo.

– Tikrai? – nustebo Rutas. – Ką tuo norite pasakyti?

– Vienuolika metų turėjau su juo reikalų ir dabar žinau apie jį lygiai tiek pat, kaip ir pirmą kartą susitikus.

– Atsiskyrėlis, – pridūrė Bortčma.

– Visiškai su niekuo nebendravo, – tęsė Jopensas. – Nė su vienu kaliniu, su jokiu laisvėje gyvenančiu žmogumi, nė su vienu prižiūrėtoju. Taip pat nei su manimi, nei su kapelionu.

– Įstabu, – tarstelėjo Rutas.

– Visą bausmės atlikimo laiką būtų puikiausiai galėjęs praleisti vienutėje, – paaiškino Bortčma. – Nedaug kas būtų pasikeitę. Introspektyvus tipas. Itin intravertiškas. Savaime suprantama, pavyzdingas kalinys.

– Niekuomet nesielgė blogai? – paklausė Rutas.

– Niekuomet, – patikino Jopensas. – Taip pat niekada nesišypsojo.

– Ar užsiimdavo kokia nors veikla?

Gerovės specialistas papurtė galvą.

– Kartą per savaitę nueidavo paplaukioti. Dusyk per savaitę apsilankydavo bibliotekoje. Skaitydavo laikraščius, retkarčiais pasiimdavo kokią knygą. Nežinau, ar tai galima pavadinti veikla.

– Bet, be abejo, teko su juo pasikalbėti?

– Ne, – atsakė gerovės specialistas.

– Ar atsiliepdavo, jeigu kreipdavotės?

– Ak, taip. Labas rytas, labanakt ir ačiū.

Rutas susimąstė. „Kam, po velnių, vien dėl to visą dieną prasėdėti automobilyje? – paklausė savęs. – Gal vis dėlto reikėtų pabūti kiek ilgėliau? Šiaip ar taip, vertėtų išsiaiškinti, kaip jis čia gyveno."

– Jokių artimų draugų visame kalėjime?

– Ne, – patikino Jopensas.

– Visiškai jokių, – patvirtino Bortčma.

– O laiškai? – pasiteiravo Rutas.

Kalinių gerovės specialistas susimąstė.

– Gavo du. Manau, nuo giminių. O likus kelioms savaitėms iki paleidimo pasiuntė atviruką.

– Jis kalėjo dvylika metų?

– Taip. Atviruką siuntė seseriai.

– Ar apskritai sulaukė lankytojų?

– Dviejų, – atsakė Jopensas. – Kartą pačioje pradžioje atvažiavo brolis. Verhavenas atsisakė susitikti. Net neįžengė į pokalbių kambarį... Tuomet dar nėjau šių pareigų, bet apie tai papasakojo mano pirmtakas. Brolis prasėdėjo ir pralaukė visą dieną...

– O kitas? – neatlyžo Rutas.

– Atsiprašau?

– Tas kitas lankytojas. Sakėte, būta dviejų.

– Moteris, – pasakė Jopensas. – Manau, pernai... Ne, tikriausiai užpernai.

– Kas toji moteris?

– Nenutuokiu.

– Ar su ja susitiko?

– Taip.

Kurį laiką Rutas atidžiai tyrinėjo ant sienos sukabintus diplomus ir teniso raketes.

– Man tai atrodo keistoka, – nusistebėjo jis. – Ar daug turite tokių kalinių?

– Nė vieno, – paaiškino viršininkas. – Anksčiau niekada nesu sutikęs nieko panašaus.

– Didžiulė savitvarda, – pridūrė gerovės specialistas. – Kalbėjausi apie jį su kolegomis, ir visi laikosi tos pačios nuomonės.

Taip sakant, apie tai, kaip jis atrodė iš išorės. Žinoma, kas glūdėjo viduje – paslaptis.

Rutas linktelėjo.

– Kodėl taip juo susidomėjote? – stebėjosi viršininkas. – O gal ši informacija įslaptinta?

– Ne, – atsakė Rutas. – Anksčiau ar vėliau išaiškės. Radome jį nužudytą.

Rutui pasirodė, kad kambaryje įsivyravo tokia tyla, tarsi trumpam būtų dingusi elektros srovė.

– Tai iš tiesų yra... – sumurmėjo gerovės specialistas.

– Bet kas po... – sulemeno kalėjimo viršininkas.

– Nereikia visiems iškloti visko nuo pradžios iki galo, – aiškino Rutas. – Būtų malonu, jeigu pavyktų kelias dienas tyliai ramiai padirbėti, nes paskui ant galvos užlips laikraščiai.

– Žinoma, – pažadėjo Bortčma. – Kaip jis žuvo?

– Nežinome, – atsakė Rutas. – Kol kas neturime nei galvos, nei rankų, nei pėdų. Kažkas jį išmėsinėjo.

– Dieve mano, – suvaitojo Bortčma, o Rutui susidarė įspūdis, kad viršininko įdegis pastebimai nublanko. – Tik nesakykite, kad būtent apie tą įvykį rašė laikraščiai.

– Taip, rašė, – patikino Rutas.

– Kada, jūsų nuomone, žuvo Verhavenas? – panūdo sužinoti Jopensas.

– Senokai, – atsakė Rutas. – Jis aptiktas po aštuonių mėnesių.

– Po aštuonių mėnesių? – suraukęs antakius sušuko Jopensas. – Vadinasi, netrukus po to, kai paleidome?

– Manau, tą pačią dieną.

– Norite pasakyti, kad nužudytas tą pačią dieną?

– Peršasi tokia mintis.

– Hm, – sumurmėjo Bortčma.

– Vadinasi, uždarytas bent jau esi saugus, – atsiduso Jopensas.

Visiems nutilus, Rutą pradėjo kamuoti alkis. Pareigūnas ėmė stebėtis, kodėl, po galais, niekas nepasiūlo nieko užkąsti.

– Ar Verhavenas kada nors buvo paleistas lygtinai? – paklausė Rutas.

– Niekuomet nepageidavo, – paaiškino Bortčma. – O mes paprastai žmonių nespaudžiame.

Rutas linktelėjo. Ko gi dar reikėtų paklausti?

– Vadinasi, neturite visiškai jokių įtarimų? – paklausė Rutas mintyse karštligiškai stebėdamasis: „Nenutuokia, kam galėjo kilti noras nužudyti Verhaveną?"

– O jūs? – pasiteiravo gerovės specialistas.

– Neturime, – prisipažino Rutas.

– Neturime ir mes, – pridūrė viršininkas. – Nė menkiausios nuovokos. Būdamas čionai, nepalaikė jokių ryšių. Nei gerų, nei blogų. Tikriausiai kas nors tykojo.

Rutas atsiduso.

– Taip, būtent tokia mintis ir peršasi.

Jis trumpai susimąstė.

– Toji moteris, – tęsė jis, – ta, kuri pernai ar kažkada atvyko aplankyti Verhaveno... Kas ji tokia?

Bortčma atsigręžė į gerovės specialistą.

– Neturiu žalio supratimo, – pasakė viršininkas.

– Aš irgi ne, – tarė Jopensas. – Jeigu tikrai knieti sužinoti, verčiau žvilgtelkime į registracijos knygas.

– Kodėl gi ne? – pritarė Rutas.

* * *

Dviem archyvo darbuotojoms teko gerokai paplušėti, kol pavyko atkapstyti pirminį informacijos šaltinį, bet galiausiai moterys surado reikiamą datą.

1992 metų birželio 5-oji. Penktadienis.

Jos vardas ir pavardė – Ana Šmit.

– Adresas? – paklausė Rutas.

– Neturime, – atsakė vyresnioji. – To nereikalaujama.

– Tiktai vardas ir pavardė?

– Taip.

Rutas atsiduso.

– Kaip ji atrodė?

Moteriškės gūžtelėjo pečiais.

– Verčiau pasiteiraukite prižiūrėtojo.

– Ar galima sužinoti, kas tądien budėjo ir kas būtų... būtų ją matęs?

– Žinoma.

* * *

Tam irgi prireikė laiko, bet, beieškant tą dieną budėjusių pareigūnų, Rutas bent jau gavo galimybę nueiti į bufetą ir nusipirkti porą sumuštinių su sūriu.

– Ar jūs – Emelina Veigers?

– Taip.

– Jūs prižiūrėjote pokalbių kambarį 1992 metų birželio 5-ąją?

– Atrodo, taip.

– Tą dieną pas Leopoldą Verhaveną atėjo lankytoja. Manau, tokių atvejų pasitaikydavo itin retai.

– Tiesa.

– Ar prisimenate tą įvykį?

– Taip, gan neblogai.

– Bet tai nutiko beveik prieš dvejus metus.

– Prisimenu, nes tai susiję su Verhavenu. Apie tai personalas kalbėjosi tarpusavyje. Teko girdėti, kad jis truputį... kitoks.

– Ar dažnai sulaukdavo lankytojų?

– Niekuomet.

– Ar galite apibūdinti tą moterį?

– Deja, ne itin išsamiai. Nelabai prisimenu. Kiek senstelėjusi. Sakyčiau, kokių šešiasdešimties. Manau, atrodė truputį pasiligojusi. Vaikščiojo pasiramsčiuodama lazda.

– Ar dar kartą pamačiusi atpažintumėte tą moterį?

Emelina Veigers susimąstė.

– Ne, nemanau. Ne.

– Kiek laiko juodu kalbėjosi?

– Negaliu tiksliai pasakyti. Jei gerai atsimenu, penkiolika arba dvidešimt minučių. Šiaip ar taip, neišnaudojo viso laiko.

– Viso laiko?

– Pagal taisykles leidžiama pusvalandį.

– Gal dabar, sugrįžusi mintimis į praeitį, prisimenate ką nors ypatingo? Kokią nors išskirtinę detalę?

Kokias dešimt sekundžių Emelina Veigers rausėsi atmintyje.

– Ne, – atsakė prižiūrėtoja. – Nieko ypatingo.

Padėkojęs Rutas pakilo nuo kėdės.

* * *

Tvarkant įvairiausius formalumus kalėjime Rutui teko praleisti dar valandą, o paskui nuvažiavus į patį Ulmentalio kaimą Ruitenso alėjoje susirasti 4-uoju numeriu pažymėtą namą. Pastatęs automobilį prie balto pastato ir tyliai sukalbėjęs maldą Rutas nužingsniavo įvažiuojamojo tako grindiniu. Priėjęs prie durų, nuspaudė skambučio mygtuką.

– Kas čia?

– Pone Šervu?

– Taip.

– Mano pavardė – Rutas. Detektyvas inspektorius Rutas. Neseniai jums skambinau.

– Užeikite. O gal mieliau prisėstumėte sode? Oras gana gražus.

– Lauke būtų puiku, – atsakė Rutas.

* * *

– Čia gražu, kai pražysta kaštonai, – pildamas alų į dvi aukštas stiklines, tarė ponas Šervu.

– Taip, – pritarė Rutas. – Labai.

Vyrai gurkštelėjo alaus.

– Ką norite sužinoti apie Verhaveną?

– 1992 metų birželio 5-ąją budėjote prie vartų. Tą dieną pas Verhaveną atėjo lankytoja. Žinau, kad tai įvyko beveik prieš dvejus metus, bet norėčiau sužinoti, ar ką nors prisimenate apie įleistą moterį?

Šervu mauktelėjo dar vieną alaus siurbsnį.

– Tebegalvoju nuo tada, kai paskambinote. Manau, moteris atvažiavo taksi. Senyvo amžiaus. Sunkiai vaikštanti, ėjo pasiramsčiuodama dviem lazdomis. Viešpatie, manau, prisimenu tik tiek. Galėjau supainiojau su kuo nors kitu. Galimas daiktas, kad galvoju ne apie tą žmogų.

– Kodėl apskritai prisimenate tą apsilankymą?

– Savaime suprantama, dėl to, kad lankytoja atėjo pas Verhaveną.

– Suprantu, – sumurmėjo Rutas. – Ar buvote ją regėjęs anksčiau?

– Ne.

– Gal dar ką nors pastebėjote?

– Ne... Nemanau.

– Ar tebebudėjote, kai moteris išėjo?

– Ne, tikriausiai dirbo kas kitas. Neprisimenu, kaip ji išėjo.

– Ar ją atpažintumėte?

– Ne, tikrai ne.

Prabėgo kelios sekundės. Kai Šervu vėl prakalbo, jo balse suskambo neabejotina smalsumo gaidelė.

– Ką jis padarė?

– Nieko, – atsakė Rutas. – Jis negyvas.

* * *

Kukliai pavakarieniavęs geležinkelio stoties restorane ir sugrįžęs prie automobilio, Rutas pastebėjo, kad jau pradeda temti.

„Kokia nuodarbi diena, – mąstė detektyvas inspektorius. – Nepaprastai įspūdinga."

Pradėjęs skaičiuoti, kiek mokesčių mokėtojų pinigų išleista ir kiek dar bus išleista ateityje atliekant šį painų tyrimą, Rutas suvokė nesitveriantis pykčiu.

Ypač pagalvojęs, kiek Leopoldas Verhavenas jau kainavo valstybei. Būdamas gyvas, taip sakant.

Dvi jo rankomis nužudytos moterys. Du ilgai užsitęsę teismai. Nustačius kaltę beveik ketvirtį amžiaus praleido kalėjime. O dabar kažkas padėjo galutinį tašką.

Gal ir policijai vertėtų padaryti tą patį?

Padėti tašką. Užbrėžti brūkšnį tarsi niekuomet nebūtų aptikę to į kilimo gabalą suvynioto išmėsinėto lavono. Kokia nauda iš to, kad policija eikvos galybę laiko ir energijos ieškodama, kas ir dėl kokios priežasties nusprendė padėti tašką atsiskyrėlio nusikaltėlio gyvenime?

Kam, po velnių, rūpi, kad Leopoldas Verhavenas negyvas?

Ar tai svarbu nors vienam vieninteliam žmogui?

Žinoma, išskyrus tą, kuris nužudė.

Rutas tuo smarkiai abejojo.

Vis dėlto giliausiuose sąmonės kloduose Rutas girdėjo aidint kažkokias Kriminalinių tyrimų taisyklių ir nuostatų gaires. Jeigu gerai prisiminė to dokumento pavadinimą. Tikslios formuluotės gal ir išdilo iš atminties, bet jų prasmę galima perteikti vienu iš pamėgtųjų Van Vėtereno posakių.

„Jeigu žudikas slapstosi Timbuktu, sustabdyk pirmą pasitaikiusį taksi ir važiuok tenai. Dievaži, mes juk nesame pelno siekianti organizacija!“

– O kur yra Timbuktu? – kažkam kilo klausimas.

– Taksistas žinos, – atrėžė Van Vėterenas.

„Sakyčiau, verčiau jau laikytis tokios nuostatos, – pagalvojo Rutas. – Kitokio požiūrio pasekmes nuspėti sunku.“

17

Paėmęs šūsnį fotokopijų, Van Vėterenas ėmė sklaidyti popieriaus lapus.

Miunsteris nesėdėjo sudėjęs rankų – turėjo tą pripažinti. Mažiausiai keturiasdešimt penkiasdešimt lapų; medžiaga išrinkta iš kelių laikraščių, bet, savaime suprantama, daugiausia iš „Neuwe Blatt“ ir „Telegraaf“. Straipsniai surikiuoti chronologine tvarka, pradedant nuo tos sporto istorijos bei komentarų apie nuosprendį ir baigiant teismo posėdžių dėl Marlenės nužudymo stenogramomis. Kruopščiai surašytos datos.

Van Vėterenui knietėjo sužinoti, ar iš tiesų pats Miunsteris įdėjo šitiek pastangų tam, kad patenkintų viršininko smalsumą. Gal šį pragarišką darbą atliko kokia stropi periodikos archyvo bibliotekininkė? Vyriausiasis inspektorius labiau linko prie pastarojo paaiškinimo, bet, žinoma, niekada negali būti tikras.

„Miunsteris yra Miunsteris“, – pagalvojo Van Vėterenas.

Pirmiausia vyriausiasis inspektorius įniko į pamatines detales. Puiki, bet trumpa Verhaveno karjera ant šlaku išpilto

bėgimo takelio. Nesunku suskaičiuoti, kad bėgiko karjera tęsėsi ne ilgiau negu dvejus metus. Dveji sėkmingi metai, o tada viskas apsivertė aukštyn kojomis.

„Naujas Verhaveno rekordas!“ – 1958 metų rugpjūčio 20-ąją rėkte rėkė antraštė per keturias skiltis. Prie straipsnio pridėta neryški nuotrauka, kurioje stambiu planu tiesiai į fotoaparatą žvelgia jaunas pergalės ženklą rodantis vyras.

„Neatrodo smarkiai užvaldytas emocijų, – pagalvojo Van Vėterenas. – Neatrodo ir neįveikiamas. Bet reikia pripažinti, kad žiūrint į jo kietai sučiauptas lūpas ir tamsias akis susidaro įspūdis, jog šiam žmogui nestinga rimties ir žodžiais neišreikšto tikėjimo ateities pergalėmis bei dar geresniais laiko rezultatais.“

Kurį laiką Van Vėterenas įdėmiai tyrinėjo dvidešimt ketverių metų vyro veidą ir tyliai savęs klausė, ar įmanoma jame ką nors išskaityti: ar šiuose plieniniuose veido bruožuose pavyks įžvelgti ką nors... Kokių nors lemties ženklų, kažkokių užuomazgų, pranašaujančių, kad sulaukęs vyresnio amžiaus tas vyras taps smurtautoju, dviejų žmonių žudiku.

Nereikia nė sakyti, kad to padaryti nepavyko.

Van Vėterenas negalėjo paleisti rankose laikomo rakto. Puikiai žinodamas, ko ieško, vyriausiasis inspektorius manė sugebėsiąs tai atrasti. „Ne, tos akys nieko neatskleidžia; tik įprastą, kiek pompastišką savikliovą, – nusprendė Van Vėterenas. – Savybę, kuri, kaip manoma, parodo jėgą, vyriškumą ir dar nežinia kokias šiuolaikinių herojų savybes. Galbūt ir klasikinių. Van Vėterenas niekada nebuvo itin didelis sporto aistruolis ir niekuomet savęs neapgaudinėdavo, kad kokybiniu požiūriu graikų disko metikas nuo rusų ledo ritulio gynėjo skiriasi kuo

nors daugiau negu išraiškos priemonėmis, kuriomis siekiama patenkinti nuolatinį žmogaus saviapgaulės poreikį. Sportas yra sportas.

Nustatęs tai, vyriausiasis inspektorius pradėjo skaityti:

„Visai sportu besidominčiai visuomenei akivaizdu, kad Leopoldas Verhavenas – *viena ryškiausių* šių metų bėgimo takelio žvaigždžių. Tik mažai kas galėjo tikėtis, kad šis iš Oberno kilęs neįtikėtinai talentingas vos 22-ejų atletas jau šią vasarą ims gerinti rekordus.

Vis dėlto jis mus visus apgavo, ir kokie mes jaučiamės patenkinti dėl šios apgaulės! Nuostabus šio sekmadienio pasirodymas „Verhejm" stadione bei naujas įspūdingas 1 500 metrų nuotolio rekordas, pasiektas vakar vakare per nuostabią sporto šventę Vilemsro mieste – puikus laikas, nuotolis įveiktas vos per 3 minutes ir 41,5 sekundės. Be to, reikia pabrėžti, kad paskutinius 600 metrų Verhavenas buvo priverstas bėgti vienas, apgaubtas atsiskyrėliškos didybės.

Jam nesugebėjo prilygti nė vienas kitas šių aukšto lygio rungtynių dalyvis, kai pačiame kovos įkarštyje, įpusėjęs distanciją, sportininkas užkūrė tikrą pirtį. Lengvas ir žaibiškai greitas Verhaveno bėgimas, akivaizdžiai jokių pastangų nereikalaujantis grakštumas ir jam būdingas sklandumas bei meistriškas kovinis protas..."

Van Vėterenas praleido likusią straipsnio dalį. Pasirausęs atmintyje, pamėgino atkurti, ką pats veikė tą rugpjūtį prieš

daugiau negu trisdešimt penkerius metus. Tepavyko atsiminti, kad tuo metu tikriausiai buvo vasaros atostogos – pertrauka tarp dviejų lengvai supainiojamų universiteto semestrų. Dar prieš tą laiką, kai sudeginęs tiltus visa širdimi metėsi į policijos koledžą. Per atostogas veikiausiai plušo pas Kumermaną, tame nelemtame dulkėtame sandėlyje, arba – kas būtų buvę žymiai maloniau – galbūt viešėdamas pas dėdes savaitę poilsiavo prie jūros.

Na, ką gi. Vyriausiasis inspektorius paėmė kitą laikraščio iškarpą. Tekstas parašytas praėjus beveik metams. 1959-ųjų gegužės 18-ąją. Straipsnis užėmė tris „Telegraaf" skiltis, šalimais – nuotrauka, kurioje laimėtojas kerta finišo liniją per dar vienas 1 500 metrų bėgimo varžybas. Akivaizdu, kad ši distancija jo mėgstamiausia: „Mėlynasis kaspinas" – ar tik ne taip vadinama toji rungtis? Į priekį atstatyta krūtine, kad kuo greičiau pasiektų juostelę, ilgokais vėjyje besiplaikstančiais plaukais, pražiota burna, beveik nieko nereginčiomis akimis...

„Verhavenas lekia link Europos rekordo?" – tąkart klausė antraštė. Van Vėterenas įniko skaityti:

> „3 minutės 40,5 sekundės! Tai naujasis Verhaveno 1 500 metrų nuotolio rekordas, vakar vakare pasiektas Kiunderplace įvykusiose puikiose tarptautinėse varžybose. Pasiekęs 800 metrų žymą mūsų naujasis vidutinių nuotolių karalius pamojavo visiems kitiems dalyviams ir vienas įveikė du ratus per laiką, šiais metais neprilygstantį tik prancūzo Žazi ir vengro Rožavelgio pasiekimams. Verhaveno laikas – šeštas tarp visų laikų geriausių rezultatų.

Taigi nekyla abejonių, kad neįtikėtinai talentingas 23 metų bėgikas iš Oberno taps vienu svarbiausių kozirių ateinančių metų olimpinėse žaidynėse Romoje. Bent jau lengvosios atletikos rungtyse, kuriose mūsų nacionalinė komanda, atrodo, gerokai atsilieka nuo britų, prancūzų ir aukštus sportinius pasiekimus demonstruojančių amerikiečių. Vakarykščiame susitikime ne mažiau negu...“

„1959-ųjų gegužė, – pagalvojo Van Vėterenas ir padėjo lapą į šalį. – Tai yra trys mėnesiai iki burbulo sprogimo.“

Jis paėmė kitą straipsnį, ir štai kas jau įvykę. Skandalas iškilęs viešumon, ir šį kartą naujiena apie Verhaveną vėl atsidūrusi pirmajame laikraščio puslapyje:

„Verhavenas – apgavikas!“ Riebiomis raidėmis per keturias skiltis išspausdinta antraštė. Po ja – neryški nuotrauka, kurioje geriau įsižiūrėjus matyti ant neštuvų išnešamas žmogus. Atrodė, kad didelį atgarsį sukėlęs atvejis.

Van Vėterenas perskaitė pasipiktinimo kupiną straipsnį apie tai, kaip 1959 metų rugpjūčio viduryje Richterio stadione, Mardame, per 5 000 metrų bėgimo varžybas Verhavenui smarkiai pirmaujant ir iki finišo – o galbūt ir iki Europos rekordo – likus kiek daugiau nei dviem ratams, įveikęs pietinį posūkį, sportininkas netikėtai susmuko.

Van Vėterenas patikrino datą: taip, straipsnis parašytas praėjus dviem dienoms po varžybų. Viskam iškilus aikštėn.

Išaiškėjus dopingo vartojimui ir nelegaliems mokėjimams.

Pasibaigus pasakai.

Verhavenas – apgavikas.

„Ar tai suteikia pagrindo prielaidai, kad Verhavenas – žudikas? – norėjo sužinoti Van Vėterenas. – Ir prielaidai, kad Verhavenas – dviejų žmonių žudikas?“

Ar egzistuoja ryšys, sąsaja, kai vienas dalykas veda prie kito? Aišku, ji ne savaime suprantama, bet lyg savotiška priežasties ir pasekmės išraiška. Ar apgaviko viduje jau pasėta žudiko sėkla, ar jame tuomet jau slypėjo žudiko užuomazga? Ar apskritai padoru kelti šitokius klausimus?

Van Vėterenas pajuto, kad nuovargis vėl pradeda imti viršų. Ištiesinęs mažumėlę susibangavusius popieriaus lapus, sukišo juos atgal į voką.

„Kokia šių apmąstymų prasmė?“ – paklausė savęs Van Vėterenas. Kodėl smegenys taip atkakliai tebenarplioja šias blausias mintis? Nori jis to ar nenori. Ar iš tiesų nėra nieko patikimesnio, kas galėtų patraukti dėmesį, jeigu nori tvirtinti dabar esąs atsakingas už šį tyrimą?

Kurį laiką Van Vėterenas klausėsi kažkur už lango burkuojančių balandžių. Kai mintys kelioms minutėms nuklydo, jis ėmė kažką miglotai svarstyti apie taikos simbolius, Europos dezintegraciją ir dviprasmišką nacionalizmą, bet netrukus vėl sugrįžo prie svarbiausio reikalo. Prie esminio klausimo – kaip pasielgti, kai turimi įtarimai neduoda ramybės?

Kai nuolatos graužia įkyri mintis.

Gal iš tiesų būtent dėl to ir reikėtų paieškoti įkalčių?

Žvelgiant iš šalies, kaip lengva ir paprasta daryti išvadas, koks poelgis turėtų būti išmintingas. Apgavikas – žmogžudys. Nutiesti tariamus tiltus tarp įsivaizduojamų bedugnių. Ieškoti sąsajų ten, kur joks ryšys neegzistuoja arba kur jis nereikalingas.

Tiesą sakant, gal vertėtų paklausti: ar tos apgavystės būta rimtos? Ar iš tiesų jos svarba tokia, kokią suteikė tuomečiai sporto guru ir dievai tais tyraisiais laikais, šeštajame dvidešimtojo amžiaus dešimtmetyje? Arba auštant septintajam dešimtmečiui? Van Vėterenui buvo sunku tuo patikėti. Ar tas vaikinas bėgo greičiau vien todėl, kad būdavo mokami pinigai? Galima daryti prielaidą, kad amfetaminas ar kuri kita medžiaga tikriausiai suteikė kiek didesnį energijos pliūpsnį, tačiau ar šiais laikais toks dalykas baigtųsi diskvalifikacija visam gyvenimui?

To Van Vėterenas neišmanė. Ne jo sritis. Tikrai ne, bet Rutas arba Hainemanas turėtų nutuokti apie tokius dalykus.

Šiaip ar taip, klausimas išliko: kiek „Verhavenas – apgavikas“ lėmė virtimą „Verhavenu – žudiku“?

Kitų žmonių akyse, taip sakant. Žurnalistų. Eilinių žmonių. Policijos, teisėjų ir prisiekusiųjų. Jo pasmerkėjų akyse.

Teisėjo Haidelblumo?

Štai klausimas, apie kurį verta susimąstyti. Taip, iš tiesų.

Uždėjęs rankas ant sopančios žaizdos, Van Vėterenas užsimerkė ir nusprendė laikinai atsiduoti sapnų valiai.

18

Po tam tikro spaudimo Debri buvo paskirtas detektyvės policininkės Evos Moreno porininku. Bent jau artimiausiam laikui, kol bus surinkta faktinė bylos medžiaga. Kai vėlyvą popietę abu pareigūnai išsiruošė į Kaustiną ir nusprendė keliauti vaizdingu, paežere vingiuojančiu keliu, jam susidarė įspūdis, kad kolegė nėra pernelyg nepatenkinta šitokiu veiksmų planu.

Be jokios abejonės, Eva galėjo pasielgti blogiau; bet žmogui juk leidžiama turėti bent šiokios tokios savikliovos? Kai prie mokyklos Debri sustabdė automobilį, pareigūnai dar kurį laiką liko sėdėti mašinoje – ranka nubraižytą žemėlapį reikėjo palyginti su tikrove.

– Pirmiausia Gelnacht? – mostelėjusi galva į vieno namo pusę pasiūlė Moreno. – Štai ten.

– Tavo noras – man įsakymas, – pakluso Debri ir įjungė pirmąją pavarą.

* * *

Pavėsinėje, įrengtoje už didžiulio lentomis apkalto namo, Irmgarda Gelnacht laukė padengusi stalą ir paruošusi kavos.

Rankos mostu pasiūliusi svečiams įsitaisyti geltonoje verandos sūpynėje, pati šeimininkė prisėdo ant vieno iš dviejų sukiužusių krėslų.

– Vakarai šiuo metų laiku nuostabūs, – pradėjo pokalbį moteris. – Reikia pasistengti kuo ilgiau pabūti lauke.

– Vasaros pradžia – pats gražiausias laikas, – pritarė Eva Moreno. – Visos tos gėlės.

– Ar turite sodą? – pasiteiravo ponia Gelnacht.

– Deja, neturiu, bet laikui bėgant tikiuosi turėti.

Debri diskretiškai kostelėjo.

– Ak, atleiskite, – susizgribo ponia Gelnacht. – Žinoma, ne apie tai turėtume kalbėtis. Beje, prašau pasivaišinti.

– Ačiū, – padėkojo Moreno. – Ar rabarbarų šiam pyragui užsiauginote pati?

* * *

– Taigi, kitaip tariant, buvote bendraamžiai? – pasitikslino Debri.

– Ne visai. Esu metais vyresnė. Gimusi trisdešimt penktaisiais. Leopoldas – trisdešimt šeštaisiais. Bet vis tiek mokėmės toje pačioje klasėje. Anais laikais kaimo mokyklose į vieną klasę patekdavo trijų skirtingų amžių vaikai – tiesą sakant, manau, taip daroma iki šiolei, – todėl puikiai jį prisimenu. Juk penkeri metai, praleisti toje pačioje mokykloje, taip lengvai neišsitrina iš atminties.

– Kokį įspūdį jis paliko?

– Vienišiaus, – nedvejodama atsakė Irmgarda Gelnacht. – Kodėl šitaip juo susidomėjote? Ar žmonės šneka tiesą, kad jis negyvas?

„Juk vis tiek ši naujiena neabejotinai mirgės rytdienos laikraščiuose“, – pagalvojo Debri.

– Ponia Gelnacht, mieliau norėtume to nekomentuoti, – priglaudęs pirštą prie lūpų, paaiškino Debri. – Ir dar būtume dėkingi, jeigu mūsų nedidelį pašnekesį laikytumėte paslaptyje.

Pareigūnas pamanė, kad jo žodžiai nuskambėjo tarsi užmaskuotas grasinimas, o būtent to jis ir siekė.

– Juk Verhavenas, be abejonės, turėjo draugų? – pasidomėjo Moreno.

Ponia Gelnacht susimąstė.

– Ne, nemanau, kad turėjo. Na, gal pirmoje ar antroje klasėje. Jeigu neklystu, retkarčiais pasisukiodavo su Piteriu Volencu, bet vėliau šis išsikėlė. Į Linchuizeną. Vargu ar paskui dar su kuo nors draugavo.

– Ar jį apskritai kas nors užgauliodavo? – paklausė Moreno. – Ar kentė patyčias, kaip sakoma šiais laikais?

Moteris vėl trumpam susimąstė.

– Ne, – galiausiai atsakė ji. – Iš tiesų nelabai. Nepaisant visko, jautėme jam savotišką pagarbą. Visi. Visad stengdavaisi su juo nesivaidyti. Prisimenu, galėdavo smarkiai įširsti. Po ta tykia užsidariusio paniurėlio išore slypėjo ugningas temperamentas.

– Kuo jis pasireikšdavo?

– Atsiprašau?

– Tas ugningasis temperamentas. Ką Verhavenas darydavo?

– Ach, tiesą sakant, nelabai žinau, – sudvejojo ponia Gelnacht. – Kai kurie mokiniai truputį jo prisibijojo. Pasitaikė kelios muštynės, o jis buvo stiprus, išties tvirtas. Nors tikrai ne itin drūtas ar stuomeningas.

– Gal prisimenate kokį konkretų atvejį?

– Ne... Nors, tiesą sakant, taip. Prisimenu, kartą praradęs savitvardą pro langą švystelėjo vieną berniuką.

– Pro langą?

– Taip, bet tai nebuvo taip pavojinga, kaip gali atrodyti. Tai atsitiko pirmame aukšte, todėl viskas baigėsi laimingai.

– Supratau.

– Tik lauke buvo dviračių stovas, todėl berniukas vis dėlto mažumėlę užsigavo...

Debri linktelėjo.

– Kokia to berniuko pavardė? – paklausė Moreno.

– Neprisimenu, – atsakė Irmgarda Gelnacht. – Galbūt vienas iš Laisių brolių. Arba gal Kolerinas, dabartinis vietos mėsininkas. Taip, manau, jis.

Debri pasuko kalbą kita linkme.

– O Beatričė Holden – ar prisimenate ją?

– Taip, savaime suprantama, – patikino ponia Gelnacht, kuri sėdėjo krėsle tiesi tarytum styga.

– O kaip apibūdintumėte ją?

– Nenorėčiau leistis į kalbas. Kaip sakoma, nešnekėk blogai apie mirusiuosius.

– Bet gal galėtumėte suteikti mums šiokią tokią atspirtį?

Ponia Gelnacht šyptelėjo.

– Na, tokiu atveju, – ryžosi paatvirauti moteris, – Beatričė Holden buvo šliundra... Manau, toks apibūdinimas visai tinkamas.

– Ar ištvirkaudavo net mokyklos laikais? – nustebo Moreno.

– Nuo pačių pradžių. Tik nemanykit, kad šitaip sakau, nes esu sena davatka. Beatričė būdavo siaubingai vulgari. Pati pigiausia. Gan išvaizdi ir tuo naudodamasi vyniodavo vyrus apie mažąjį pirštelį. Arba anuomet berniukus.

– Berniukai buvo ją įsimylėję?

– Daugybė. Manau, mokytojai taip pat. Ji buvo jauna ir netekėjusi. Atvirai šnekant, būdavo išties bjauru.

– Vėliau Beatričė iššikėlė, ar ne?

Ponia Gelnacht pritariamai linktelėjo.

– Vos septyniolikos pabėgo su vienu vyriškiu. Mano nuomone, gyveno dviejose ar trijose skirtingose vietose. Po kelerių metų sugrįžo čionai su vaiku.

– Su kūdikiu?

– Taip. Su mergaite. Mažylę prižiūrėjo jos motina. Tai yra Beatričės motina.

– Kada? Ar daug laiko prabėgo, kol susidėjo su Verhavenu?

– Ne, ne tiek ir daug. Sakyčiau, kokiais 1960-aisiais, maždaug tuo pačiu metu, kai Verhavenas sugrįžo čionai. Beatričė su mergaite apsigyveno pas motiną, bet tik kokiems šešiems mėnesiams. Žmonės šnekėjo, kad tėvas išplaukęs į jūrą, nors niekas niekuomet jo neregėjo. Nei tuomet, nei vėliau. Na, po kelių mėnesių Beatričė persikraustė pas Verhaveną. Į „Didžiąją paunksmę“.

– „Didžioji paunksmė“?

– Taip. Būtent taip tas namas paprastai vadinamas. „Didžioji paunksmė“. Neklauskite, kodėl.

Debri kažką užsirašė.

– O kaip dukra? – pasiteiravo Moreno. – Ar Beatričė pasiėmė mergaitę?

– O, ne, – tvirtai pareiškė ponia Gelnacht. – Tikrai ne. Mergaitė liko pas močiutę. Turint omenyje tai, kas nutiko, gal šitaip pasielgti ir buvo geriausia. Jos gyvenimas susiklostė palankiai.

– Kokie buvo jųdviejų santykiai? – pasidomėjo Debri. – Turiu omenyje Verhaveną ir Beatričę.

Ponia Gelnacht delsė atsakyti.

– Nežinau, – pagaliau tarė moteris. – Savaime suprantama, vėliau sklandė gausybė įvairiausių gandų. Kai kas sakė, kad tokia baigtis buvo nulemta nuo pačių pradžių arba kad bent jau buvę akivaizdu, jog viskas blogai susiklostys, bet aš to nežinau. Visuomet lengva išmintingai postringauti, kai žinai atsakymus ir kas iš tiesų įvyko. Tikriausiai pritarsite man?

– Be jokios abejonės, – patikino Debri.

– Tiesą sakant, iki Beatričės nužudymo įvyko nemažai įvairiausių dalykų. Manau, juodu smarkokai girtaudavo, bet, kita vertus, Verhavenas plušo iš peties. Sunkiai dirbo ir, be abejonės, uždirbo nemažai pinigų iš viščiukų verslo. Tačiau juodu tikrai mušdavosi. To fakto niekas nesugebės paneigti.

– Taip, šitą mes suprantame, – įsiterpė Moreno.

Kol ponia Gelnacht puodelius papildė kava, visi trumpam nuščiuvo. Tada, pasilenkęs į priekį, Debri uždavė visų svarbiausią klausimą.

– Kaip viskas atrodė iki Verhaveno suėmimo? Tai yra aptikus Beatričės kūną. Tas dešimt dienų. Rodos, tiek laiko? Ar galite ką nors prisiminti apie tą laikotarpį?

– Na, – pradėjo ponia Gelnacht. – Nesu įsitikinusi, ar gerai suprantu, į kurią pusę lenkiate.

– Ką galvojo žmonės? – patikslino Moreno. – Ką šnekėdamiesi įtarinėjo kaimo gyventojai, kol dar nežinojo?

Ponia Gelnacht kurį laiką sėdėjo nepratardama nė žodžio, laikydama puodelį pusiau pakeltą prie lūpų.

– Na, – tarė ji. – Manyčiau, žmonės taip ir kalbėjo.

– Kaip? – neatlyžo Debri.

– Žinoma, kad pasidarbavo pats Verhavenas. Nemanau, kad čia, Kaustine, kas nors itin nustebo, kai Verhaveną areštavo. Kaip ir pripažinus jį kaltu.

Debri vėl kažką užsirašė į bloknotą.

– O dabar? – toliau klausinėjo pareigūnas. – Ar visi tebėra įsitikinę, kad tai Verhaveno darbas?

– Absoliučiai, – patikino ponia Gelnacht. – Be jokios abejonės. O kieno gi kito?

* * *

„Gal vertėtų labiau įsigilinti į detales“, – pagalvojo Debri, abiem vėl sėdus į automobilį.

Jeigu pirštų negalėjo prikišti niekas kitas, tuomet tikriausiai prikišo Verhavenas!

Beliko tikėtis, kad ponios Gelnacht apmąstymai nesutampa su autoritetingų policijos ir prokuratūros atstovų. Savaime suprantama, vertėtų labiau įsigilinti. Beje, o ką sako teismo medicinos ekspertų parodymai? Jeigu iš tiesų Verhavenas iki pačios pabaigos viską taip įnirtingai neigė, dėl ko jis tuomet pripažintas kaltu?

Debri neturėjo nė menkiausio supratimo.

– Ką manai? – paklausė jis.

– Atrodo, šis atvejis labai elementarus, – svarstė Eva Morano. – Galbūt net pernelyg lengvai išnarpliojamas. Gal važiuokime dabar pas Moltkę?

19

„Verhavenas areštuotas! Sensacingas posūkis Beatričės byloje!“

Ši antraštė užėmė visą 1962 metų balandžio 30-osios „Neuwe Blatt“ pirmąjį puslapį. Išgėręs pusę puoduko vandens, Van Vėterenas ėmė skaityti.

„Ar Leopoldas Verhavenas yra tas žmogus, kuris nužudė savo paties sužadėtinę Beatričę Holden?

Šiaip ar taip, policijos pareigūnas, atsakingas už liūdnai pagarsėjusios Kaustino žmogžudystės tyrimą, detektyvas vyriausiasis inspektorius Mortas bei prokuroras ponas Hagendekas turi pakankamai pagrindo taip manyti. Priežastis tokia svari, kad pasaulyje išgarsėjęs sportininkas vakar buvo suimtas. Spaudos konferencijoje Hagendekas kaip įmanydamas stengėsi neatskleisti arešto priežasčių, bet išreiškė nuomonę, kad įstatymų numatyta tvarka kaltinimai bus pateikti per dvylika dienų.

Mardamo policijos nuovadoje surengtoje spaudos konferencijoje nei policija, nei prokuroras nebuvo pasirengę tiksliau pasakyti, kaip išaiškėjo nauji įkalčiai ir

įrodymai, galintys atskleisti daugiau šio siaubingo nusikaltimo detalių. Taip pat nepanašu, kad Leopoldas Verhavenas būtų pripažinęs savo kaltę. Jo advokatas Pjeras Kventeranas atkakliai tvirtino, kad klientas niekaip nesusijęs su žmogžudyste, ir teigė, jog areštas tesąs pasekmė ir reakcija į viską, kas parašyta apie šią bylą.

„Policija atsidūrė beviltiškoje padėtyje, – susirinkusius reporterius primygtinai įtikinėjo Kventeranas. – Visuomenėje giliai įsišaknijęs teisingumo jausmas, todėl žmonės reikalauja rezultato, o šią bylą tiriantys asmenys, užuot pripažinę savo nekompetenciją, surado atpirkimo ožį...“

Detektyvas vyriausiasis inspektorius Mortas atmetė pono Kventerano teiginį kaip „visišką nesąmonę“.“

„Na, kurgi ne“, – pagalvojo Van Vėterenas ir paėmė kito straipsnio kopiją iš to paties „Neuwe Blatt“ numerio, tik išspausdinto vidiniame puslapyje. Šiame straipsnyje buvo pateikta priešistorės santrauka ir trumpai apžvelgti įvykiai nuo, anot reporterių, „pačios šios niūrios ir slegiančios įvykių virtinės pradžios“.

„Balandžio 6-oji:

Saulėtą šeštadienio rytą dvelkiant šiltam vėjeliui, kaip įpratęs, Leopoldas Verhavenas verslo reikalais anksti išsiruošia į Linchuizeną ir Mardamą, o į namus sugrįžta tik vakarop. Pasak paties Verhaveno, per tą laiką pradingsta Beatričė Holden, bet vyras nusprendžia, kad „bus kur

nors išėjusi“. Nuo to laiko niekas niekur nematė Beatričės Holden. Šeštadienio rytą, praėjus kelioms valandoms po Verhaveno išvykimo, kai kurie kaimynai pastebėjo ją einančią į namus. Tą rytą Beatričė kaime aplankė savo motiną ir dukrą. Nėra įrodymų, kad moteris vėl būtų išėjusi iš namų savais reikalais ir savo pačios laisva valia.“

„*Savais reikalais ir savo pačios laisva valia!* – pagalvojo Van Vėterenas. – Kaip meistriškai parinkti žodžiai!“ Vyriausiasis inspektorius skaitė toliau:

„Balandžio 16-oji:

Verhavenas praneša policijai, kad jau daugiau negu savaitę pradingusi jo sužadėtinė. Vyras atsisako paaiškinti, kodėl taip ilgai neinformavo policijos, bet netiki, kad „jai galėjo nutikti kas nors rimto“.

Balandžio 22-oji:

Miške, vos už kokio pusantro kilometro nuo Verhaveno namų, pagyvenusių žmonių pora aptinka Beatričės Holden kūną. Pasmaugta moteris gulėjo nuoga, turbūt nužudyta ne toje vietoje, kurioje rasta.

Balandžio 22-oji – 29-oji:

Žmogžudystės aplinkybėms tirti sutelkiamos didžiulės policijos pajėgos. Atliekama kruopšti teismo medicinos ekspertizė, apklausiama maždaug šimtas žmonių, dauguma jų – Kaustino kaimo gyventojai.

Balandžio 30-oji:

Kilus įtarimų, kad pats Leopoldas Verhavenas bus tyčia arba netyčia nužudęs savo 23 metų sužadėtinę, vyriškis areštuojamas."

Štai ir viskas. Nukišęs kopiją į popierių krūvos apačią, Van Vėterenas dirstelėjo į laikrodį. Pusė dvyliktos. Argi ne maždaug tokiu metu turėtų atkeliauti priešpiečiai? Pirmą kartą po atliktos operacijos vyriausiasis inspektorius pajuto kutenant šiokį tokį alkį. Juk tai, be jokios abejonės, turėtų reikšti, kad sveikata taisosi?

Susidarė įspūdis, kad viskas vyksta pagal planą. Tą entuziastingai pabrėžė ir jaunasis angeliškų skruostų chirurgas, tą rytą užsukęs savo blyškiais dešreles primenančiais pirštais pabaksnoti Van Vėtereno pilvo. Dar kokios šešios aštuonios dienos, ir tada pasveikęs galėsiąs dar energingiau stoti į įprastas vėžes.

„Energingiau? – susimąstė Van Vėterenas. – Iš kur jis žino, kad apskritai noriu būti energingas?"

Van Vėterenas pasuko galvą, kad pažiūrėtų į išrikiuotas gėles. Trys ant naktinio stalelio sugrūstos puokštės – nei daugiau, nei mažiau. Nuo bendradarbių. Nuo Renatės. Nuo Džesės ir Eriko. Popietę turėtų pasirodyti Džesė su dvyniais. Ko dar galima norėti?

Jis išgirdo koridoriumi atidardantį maisto vežimėlį. Matyt, bus leista paknebinėti keletą dietinio maisto kąsnelių, bet tikriausiai tiks ir tai. Ko gero, organizmas dar nepasirengęs pusžaliam jautienos didkepsniui.

Nusižiovavęs Van Vėterenas vėl mintimis sugrįžo prie Verhaveno. Pamėgino įsivaizduoti tą atokų nedidelį septintojo dešimtmečio pradžios kaimelį.

Kas jame buvo?

Įprasti elementai? Tikriausiai.

Siauras pasaulėvaizdis. Įtarinėjimai. Pavydas. Liežuvavimas.

Taip, trumpai tariant, maždaug tiek.

Verhaveno autsaideriškumas?

Jis, matyt, buvo keistuolis, toks nepritapėlis, kokio ir reikėjo. Idealus žudikas? Ko gero, būtent taip ir atrodė.

Kaip įrodymai? Van Vėterenas pamėgino prisiminti aplinkybes, bet pavyko atkurti ne ką daugiau negu virtinę klaustukų, pažymėtų neišnarpliotose vietose.

Ar sugebėta atmesti visas išaiškėjusias dalines tiesas? Vyriausiasis inspektorius prisiminė nemenkas nusikaltėlio gaudynes. Neretai spaudoje skelbtus šmeižikiškus prasimanymus apie policijos ir teismų kompetenciją. Veikiau nekompetenciją. Policijai darytą didžiulį spaudimą. Nesuradusi žudiko policija būtų save pasmerkusi...

Kaip teismo medicinos įrodymai? Juk toje byloje panaudoti netiesioginiai įrodymai? Buvo akivaizdu, kad reikia rimtai imtis Miunsterio atneštų teismo protokolų. Jeigu tik pirma pavyktų praryti ką nors maistingo. Juk tikrai buvo iškilęs koks vienas kitas abejotinas klausimas. Viskam pasibaigus, kartą Van Vėterenas bandė pasikalbėti su Mortu, bet pirmtakas akivaizdžiai leido suprasti nesąs nusiteikęs diskutuoti.

Apie kitą – Marlenės – bylą Van Vėterenas turėjo mažumėlę daugiau informacijos. Tas tyrimas irgi paliko daugybę neatsakytų klausimų. Iš esmės Van Vėterenas prie jo prisidėjo, bet jam teko tik antraeilis vaidmuo. Niekuomet nesilankė teismo posėdžių salėje. Tuomet visa atsakomybė irgi atiteko Mortui.

Leopoldas Verhavenas? Ar atsilaikys šis teisinės istorijos skyrius, jeigu bus kruopščiai peržiūrėtas?

Gal čia tik jo fantazijos? Gal prisireikė ko nors iškreipto, kuo būtų galima užimti mintis, kol gulėdamas ant nugaros laukia, kada tinkamai sugis žarnynas? Kai atskirtas nuo išorinio pasaulio privalo laikytis vieno vienintelio reikalavimo: gulėti ramiai ir nesijaudinti.

Kažkas išties nešvaraus. Senas teisinis skandalas, kaip tame Džozefinos Tei* kriminaliniame romane, kad ir kaip toji knyga vadintųsi.

Kodėl šitaip sunku numaldyti protą?

Ką sakė Paskalis? Kažką apie viso pasaulio blogį, kurį sukelia mūsų negebėjimas ramiai sėdėti tuščiame kambaryje?

„Nesąmonė, kas čia per egzistavimas, – tyliai piktinosi Van Vėterenas. – Paskubėk, atriedėk, maisto vežimėli, kad kuo greičiau galėčiau sušliurpti puikią senovinę špinatų sriubą!“

* Josephine Tey (tikroji pavardė – Elizabeth MacKintosh) – XX a. pirmosios pusės škotų rašytoja, garsi detektyvų autorė.

20

– Apie jį sklandė gana nemažai istorijų, – degdamasis dar vieną cigaretę, prisiminė Bernardas Moltkė.

– Tik pamanykit, – nusistebėjo Debri. – Kokios tos istorijos?

– Įvairiausios. Sunku pasakyti, kurios mena laikus iki Beatričės ir kurios gimė vėliau. Kurios, jeigu taip galima pasakyti, autentiškos. Dauguma gandų pasklido vykstant teismo procesui. Niekuomet kaime taip dažnai nesusiburdavome kaip tais mėnesiais. Paskui šnekos kažkaip aprimo. Tarsi viskas būtų baigęsi. Tai, be abejonės, ir įvyko.

– Gal galite pateikti sklandžiusios istorijos pavyzdį? – paprašė Moreno. – Labiausiai tiktų autentiška.

Bernardas Moltkė trumpam susimąstė.

– Toji apie katę, – po kurio laiko prakalbo jis. – Bet tą pasakojimą išgirdau gerokai anksčiau. Sakoma, kad katę jis pasmaugęs savomis rankomis.

Debri kūnas nuėjo pagaugais. Pareigūnas pastebėjo, kaip krūptelėjo policininkė Moreno.

– Kodėl? – nustebo jis.

– Nežinau, – atsakė Moltkė. – Sklando kalbos, kad Verhavenas nusuko katei sprandą. Būdamas dešimties ar dvylikos.

– Tfu! – pasibaisėjo Moreno.

– Taip. Gal kas nors įkalbėjo jį šitaip pasielgti. Manau, taip iš tikrųjų ir atsitiko.

– Ar tokios priežasties galėjo pakakti?

– Nenutuokiu, – atsiduso Moltkė. – Daug kas sako, kad toks jau jis buvęs žmogus.

* * *

– Ką galite pasakyti apie Beatričę Holden?

Tikriausiai rausdamasis atmintyje, Moltkė stipriai patraukė cigaretę.

– Pasiutusiai graži moteris, – atsakė jis. – Tiesa, truputį patrakusi, bet dievulėliau... Na, ką gi. Plaukai tokios pat spalvos kaip jūsų, panele.

Jis pamerkė akį Moreno, kuri, dideliam Debri džiaugsmui, išlaikė akmeninę veido mimiką.

– Kodėl ji gyveno su Verhavenu? – užuot sureagavusi į Moltkės užuominą, pasidomėjo policininkė. – Jis tikriausiai nelabai traukė moteris, ar ne?

– Nieko panašaus, – baksteldamas smiliumi sau į smakro duobutę, paprieštaravo Moltkė. – Nieko panašaus. Niekada nežinai, kas dedasi moters viduje. Ar gerai sakau, inspektoriau?

– Gryniausia teisybė, – pritarė Debri.

– O kaip Marlenė? – visiškai abejingu balsu pasiteiravo Moreno. – Kiek suprantu, irgi tokia pat grynakraujė?

Moltkė prapliupo kvatoti, bet netrukus surimtėjo.

– Taip, patikėkit, iš tiesų. Galite tuo neabejoti, – patikino jis. – Kiek vyresnė. Štai ir viskas. Velniškas skandalas, kad Verhavenas nužudė jas abi.

– Vadinasi, esate matęs ir Marlenę Nyč? – paklausė Debri.

– Tiktai sykį. Juodu buvo nelabai seniai susipažinę... o paskui viskas baigėsi.

– Suprantu, – tarstelėjo Debri. – Peršasi mintis, kad pirmojoje byloje buvote liudytojas?

– Taip, pone.

– Kokius davėte parodymus?

Moltkė kurį laiką galvojo.

– Kad mane skradžiai, nežinau, – atsakė jis. – Maždaug tuo metu, kai atsitiko nelaimė, dažnokai lankydavausi pas Verhaveną. Štai ir viskas. Padėjau vištidėse įrengti apšvietimą. Jis eksperimentavo norėdamas išsiaiškinti, kokios įtakos paukščiams daro paros ritmo kaita. Reikėjo nutiesti laidus, o tokio darbo jis neišmanė.

– Tik tiek, – tarė Debri. – Ar buvote tą šeštadienį, kai jinai pradingo? Na, jeigu tikite tuo, ką Verhavenas sakė.

Moltkė iškilmingai linktelėjo.

– Taip, tą šeštadienį dirbau keletą valandų. Baigiau apie pirmą. Maždaug. Sakyčiau, paskutinis mačiau ją gyvą. Žinoma, išskyrus žudiką.

– Žudiką? – sukluso Moreno. – Turite omenyje Verhaveną?

– Taip, – patikino Moltkė. – Sakyčiau, taip.

– Susidaro įspūdis, kad nesate visiškai įsitikinęs, – pasakė Debri.

Vėl trumpam įsivyravo tyla.

– Na, taip, – tarė jis. – Metams bėgant įsitikinau. Po Marlenės nužudymo, o paskui...

– Bet teisme buvote gynybos liudytojas. Ar ne?

– Taip.

– Ką turėjote pasakyti?

– Na, – pradėjo Moltkė. Paėmęs nuo stalo pakelį, jis iškratė dar vieną cigaretę, bet jos neprisidegė. – Dirbau pas Verhaveną ir paskesnę savaitę. Nuo pirmadienio iki ketvirtadienio. Manyta, kad būčiau pastebėjęs, jeigu kas nors būtų buvę negerai.

– Ar pastebėjote?

– Ne. Jis elgėsi kaip visuomet.

– Kaip visuomet? – nustebo Moreno. – Juk Verhavenas tikriausiai kaip nors sureagavo į jos dingimą?

– Ne. Sakė, kad bus kažkur išvykusi, tik nežinąs, kur.

– Ar jums nepasirodė keista?

Moltkė gūžtelėjo pečiais.

– Tuo metu žmonės manęs to klausinėdavo dešimt kartų per dieną. Neprisimenu, ką galvojau, bet nemanau, kad būčiau smarkiai gilinęsis. Jie abudu – ir Verhavenas, ir Beatričė – buvo keistoki. Visi tai žinojo, todėl vargu ar kas nors nustebo jai išvykus kelioms dienoms.

Keletą sekundžių niekas nepratarė nė žodžio. Moltkė prisidegė cigaretę. Debri užspaudė savąją.

– Tą šeštadienį, kai regėjote Beatričę paskutinį kartą. Kaip jis elgėsi? – paklausė Moreno.

– Kaip visada. Jinai irgi, – nedvejodamas atsakė Moltkė. – Galbūt atrodė kiek labiau susiraukę. Prieš savaitę juodu buvo

susimušę. Po viena Beatričės akimi vis dar buvo nubrozdinimo žymių, tačiau daugiau nieko ypatingo nepastebėjau. Tiesą sakant, mažai ją ir temačiau. Užsuko į vištidę šnektelti ir tiek. Grįždama iš kaimo.

– Kokiu metu?

– Dvyliktą. Apytikriai.

– O jūs išėjote namo apie pirmą?

– Taip. Kokią vieną kitą minutę po pirmos.

– Apie ką šnekėjotės?

– Apie orą ir vėją. Nieko ypatingo. Jinai pasiūlė man kavos, bet darbas ėjo į pabaigą, todėl padėkojęs atsisakiau.

– Nieko daugiau?

– Ne.

– Kai jūs išėjote, Beatričė vis dar buvo namie?

– Žinoma. Stovėjo virtuvėje. Buvo kažkuo užsiėmusi. Kyštelėjęs galvą pro duris, palinkėjau gero savaitgalio.

Debri linktelėjo.

– Gal sugrįžkime į tą momentą, kada davėte parodymus. Tuomet juk nemanėte, kad Verhavenas kaltas?

Prieš atsakydamas Moltkė giliai patraukė cigaretę ir išpūtė didžiulį dūmų debesį.

– Ne. Tiesą sakant, tikriausiai ne.

– Vis dar nemanote? – neatlyžo Debri. – Jei atvirai.

– Nežinau. Šiame kaime lengviau gyventi, jeigu manai, kad žudikas yra jis. Jei suprantate, ką noriu pasakyti. Ar iš tiesų, kaip kalbama, Verhavenas negyvas?

– Kas taip kalba?

– Savaime suprantama, kaimo gyventojai.

– Taip, – atsakė Debri. – Jis negyvas.

– Na, ką gi, – atsiduso Moltkė. – Galop mirtis apsilanko pas mus visus.

* * *

– Ką veiksime dabar? – bandė rikiuoti darbus Moreno. – Gal laikas grįžti į miestą?

Debri dirstelėjo į laikrodį.

– Pusė septynių. Jeigu jau lankomės čionai, gal vertėtų žvilgtelti į namą? Niekada nesi tenai buvusi.

– Puiku, – pritarė Moreno. – Nors devintą valandą laukia pasimatymas ir prieš tai norėčiau pasipudruoti nosytę.

– Man patiktum ir visiškai nepasipudravusi, – patikino Debri.

– Ačiū, – padėkojo Moreno. – Gera žinoti, kad nesi pernelyg reiklus.

– Iš to, ką gauni, išmoksti išspausti viską, – tarė Debri.

* * *

– Niūri vieta, – išvažiuojant dairydamasi į medžius įvertino Moreno. – Nors ir neabejoju, kad anuomet atrodė gražiau.

– Savaime suprantama, – pritarė Debri. – Šis namas dvylika ar trylika metų prastovėjo negyvenamas. Laikas palieka savo pėdsaką... Štai taip! Ar turime laiko dar vienam pašnekesiui?

– Trumpam, – tarė Moreno.

Prilėtinęs Debri stabtelėjo šalia pasilenkusio vyriškio, pakelėje dažančio tvorą.

– Labas vakaras, – pravėręs langą pasisveikino pareigūnas. – Gal neprieštarautumėt, jeigu užduotume keletą klausimų?

Vyriškis ištiesino nugarą.

– Labas vakaras, – atsakė jis. – Prašom klausti. Bus malonu mažumėlę pastovėti išsitiesus.

Išlipę iš automobilio, Debri ir Moreno paspaudė vyriškiui ranką. Pasirodo, Klausas Čermakas mėlynajame name gyveno vos kiek ilgėliau negu metus ir buvo per jaunas, kad asmeniškai prisimintų Verhaveno teismus. Šiaip ar taip, visuomet verta šnektelėti vieną kitą minutėlę.

– Čionai atsikėlėme gimus trečiajam sūnui, – paaiškino vyriškis ir rankos mostu parodė į namą ir sodą, kuriame nuo greta pagrindinių laiptų įrengtos neįgaliųjų nuovažos pora mažylių vairavo minamąją mašinėlę. – Pamanėme, kad mieste darosi kiek per slogu. Na, žinote, kaimo oras ir visa kita...

Moreno pritariamai linktelėjo.

– Vadinasi, šiame kaime nedirbate?

Čermakas papurtė galvą.

– Ne, – atsakė vyriškis. – Dirbu universitete. Istorija, viduramžiai ir Bizantija.

– Aišku. Domimės Leopoldu Verhavenu ir miške stovinčiu jo namu, – paaiškino Debri. – Taip sakant, esate jo artimiausi kaimynai. Jūs ir priešais gyvenantys žmonės...

– Taip, Vilkersonai. Supratome, kad čia kažkas įvyko.

– Tikra tiesa, – patikino Debri. – Tik ar galėtumėte ką nors papasakoti mus dominančia tema?

Čermakas papurtė galvą.

– Nebūčiau nė pagalvojęs. Kai Verhavenas sugrįžo praėjusį rugpjūtį, mes dar atostogavome. Tik girdėjome žmones apie jį šnekant. Kas nutiko?

– Jis negyvas, – paaiškino Debri. – Aplinkybės mįslingos. Tik, jei galima, šįvakar neskambinkit laikraščiams.

– O, Dieve! – atsiduso Čermakas. – Neskambinsiu, dėl šito duodu garbės žodį.

* * *

– Dėkoju už šiandienes pastangas, – pasakė Debri sustojęs Keimer Pleine prie policininkės Moreno buto. – Gaila, kad neturi laiko. Išlenktume kokią taurelę. Kartais verta tyliai ramiai pasėdėti ir suvirškinti patirtus įspūdžius.

– Apgailestauju, – pasakė Moreno. – Kitą kartą pažadu tinkamiau susiplanuoti reikalus. Beje, ar tik nesi vedęs?

– Truputį, – prisipažino Debri.

– Taip ir maniau. Labanakt.

Moreno išsiropštė iš automobilio, užtrenkė dureles ir, stabtelėjusi ant šaligatvio, pamojavo kolegai. Nenuleisdamas nuo moters akių, Debri dar kurį laiką nepajudėjo iš vietos. „Rytoj šeštadienis, – sumojo jis. – Laisvadienis. Velniava!“

21

Sekmadieniniame 1962 metų birželio 22-osios „Allgemejne“ laikraščio numeryje perskaitęs K. P. Džeikobio pateiktą Beatričės bylos santrauką ir analizę, Van Vėterenas suprunkštė.

Tūžmingai bakstelėjęs baltą naktinio stalelio mygtuką, po pusės minutės išvydo tarpduryje išdygusią naktinės pamainos slaugytoją.

– Noriu bokalo alaus, – pareiškė jis.

– Čia ne restoranas, – braukdama plaukų sruogą nuo veido, pavargusiu balsu paaiškino moteris.

– Pastebėjau, – atkirto vyriausiasis inspektorius. – Reikalas tas, kad gydytojas Biogenmuteris – ar velniaižin kokia ta jo pavardė – liepė išlenkti vieną kitą bokalą. Alus padeda sveikti. Nebūk tokia kerėpla ir mikliau nešk šen butelį.

– Dabar pats vidurnaktis. Gal, užuot gėrus alų, vertėtų miegoti?

– Miegoti? Esu smarkiai užsiėmęs. Atlieku kriminalinį tyrimą. Turėtum būti velniškai dėkinga. Lipu ant kulnų moterų žudikui. O tu šią akimirką trukdai tyrimui. Na?

Atsidususi slaugytoja išėjo ir po kelių minučių sugrįžo nešina buteliu ir stikline.

– Gerutė, – padėkojo Van Vėterenas.

Slaugytoja nusižiovavo.

– Kaip manote, ar pajėgsite apsitarnauti?

– Stengsiuosi iš visų jėgų, – pažadėjo Van Vėterenas. – Prapylęs paskambinsiu.

* * *

Šaltu alumi praskalavęs gerklę, ligonis gerokai atsigaivino. Gulėdamas lovoje ir skaitydamas paskutines keturias ar penkias iškarpas, Van Vėterenas svajojo apie šitą momentą ir mėgino įsivaizduoti alaus skonį. Dabar, kai pagaliau išmušė toji akimirka, patiriamas malonumas, be menkiausios abejonės, iš tiesų pateisino lūkesčius.

Van Vėterenas patenkintas nusiraugėjo. „Dieviškas nektaras, – nusprendė jis. – Na, dabar pažiūrėkime, ką galiu nuveikti."

Nedaug ką. Kiekybiniu požiūriu – gana nemažai. Spauda pirmąjį teismo procesą, švelniai tariant, nušvietė gana išsamiai. Perskaičius net ir menką dalelę medžiagos, piršosi mintis, kad Miunsterio straipsnių rinkinys paruoštas tinkamai ir puikiai padeda susidaryti vaizdą: Verhaveno asmenybė apipinta daugybe įvairiausių spekuliacijų ir spėlionių, o kartu pateikiamos ir gana išsamios teismo proceso ataskaitos. Kuo toliau, tuo daugiau konkrečių išvadų apie artėjantį nuosprendį.

Kaltas. Verhavenas tikriausiai kaltas.

Faktų nedaug. Kaip ir tikėjosi, pateikiami tik pradiniai techniniai įrodymai. Atvirai kalbant, neegzistuojantys. Labiausiai bylos baigtį, matyt, lėmė netiesioginiai įrodymai, bet ir šių mažoka. Iš esmės abiem atvejais į akis krito didžiulis įkalčių stygius.

Jokio konkretaus įrodymo.

Netiesioginiuose įrodymuose trūko įkalčių, vedančių link Verhaveno.

Nieko.

Vis dėlto jo kaltumas vis tiek nustatytas.

„Be jokios abejonės, po užkulisiuose atliktų apdairių teisinių procedūrų, – keldamas butelį prie lūpų, mąstė Van Vėterenas. – Daug ką atiduočiau už galimybę tenai dalyvauti."

Bet kodėl, velniai rautų, Verhavenas pripažintas kaltu? Akivaizdu, kad žiniasklaida ir rėksmingoji viešoji nuomonė darė tam tikrą spaudimą, tačiau juk paprastai šis aparatas nelinkęs taip lengvai pasiduoti?

Ne, tikriausiai būta kokios nors kitos priežasties.

Jo asmenybė.

Žmogiškosios Leopoldo Verhaveno savybės. Jo praeitis. Elgesys teismo salėje. Bendras prisiekusiųjų ir teisėsaugos tūzų įspūdis. Štai apie ką eina kalba.

Štai dėl ko jį nuteisė.

Verhavenas elgdavosi ekscentriškai. Atidžiai pažvelgęs į tą žmogų pro visų žurnalistų akis ir didinamuosius stiklus, vargu ar Van Vėterenas būtų galėjęs padaryti kitokią išvadą. Verhavenas – visiškas vienišius. Žmogus, nuo kurio šiame pasaulyje lengviausia atsiriboti.

Nepritapėlis.

Žudikas? Susidarius pirmąją nuomonę visiškai nesunku žengti tą nedidelį žingsnelį iki šio kaltinimo – būtent to per daugybę metų Van Vėtereną išmokė gyvenimas. Kartą žengus tą žingsnį, atsitraukti nelengva.

O jo vaidmuo?

Ar čia slypi atsakymas? Toji keista aplinkybė, patraukusi beveik kiekvieno žurnalisto dėmesį. Faktas, kad apkaltintas Verhavenas lyg ir nesijautė nepatogiai. Atvirkščiai. Piršosi mintis, kad Verhavenui patinka sėdėti teisiamųjų suole, kai visų akys nukreiptos į jį. Ne, Verhavenas neišsišoko ir nesipuikavo, bet elgesyje būta kažkokios užuominos: vienišas ir valingas aktorius, atliekantis tragiško herojaus vaidmenį. Taip jis buvo suprastas, taip ir norėjo būti suprastas.

Bent kažkaip panašiai.

Ar Verhavenas nuteistas dėl šitos priežasties?

„Jeigu tik būčiau tenai buvęs ir jį matęs, nebūčiau sudvejojęs“, – tuštindamas butelį svarstė Van Vėterenas.

* * *

Iš tiesų nutiko akivaizdžiai paprastas ir abejonių nekeliantis dalykas.

Pasak paties Verhaveno ir kitų žmonių, tą šeštadienį į namus jis sugrįžo maždaug penktą valandą. Beatričė buvo kažkur išvykusi, ir daugiau nėra ką pridurti. Tokią versiją pateikė Verhavenas. Vėliau tą dieną niekas akyse neregėjo nei vieno, nei antro. Elektrikas Moltkė paliko Beatričę namie maždaug

pirmą valandą po pietų, o Verhavenas kaime pastebėtas kitą dieną – sekmadienio vakare – tuoj po šešių. Viskas. Tas laiko tarpsnis tarp dviejų kartų, kai žmonės matė Verhaveną – visiška tuštuma.

Verhavenas turėjo daug gražaus laiko. Visokiausiems dalykams. Vienam iš mediciniņę apžiūrą atlikusių ekspertų nekilo abejonių, kad kažkuriuo metu – šeštadienį arba sekmadienį – Beatričė priešinosi žudikui. Moteris pasmaugta ir išžaginta. O gal atvirkščiai? Išžaginta, o tada pasmaugta? Rasta nuoga, lytinis aktas įvykęs, bet spermos pėdsakų neaptikta.

„Jeigu žudikas yra kas nors kitas, – mąstė Van Vėterenas, – vadinasi, nusikaltimas tikrai įvykdytas šeštadienio popietę – maždaug tarp pirmos ir penktos valandos. Nuo tada, kai išėjo Moltkė ir kol į namus sugrįžo Verhavenas.

Arba bent jau tuo metu ji pagrobta.

Nepaneigiama? Žinoma“, – liūdnai dėbtelėjęs į tuščią butelį nusprendė Van Vėterenas ir įniko į teismo posėdžių stenogramas. Antroji teismo diena. Prokuroras Hagendekas surengė kryžminę kaltinamojo Leopoldo Verhaveno apklausą.

Gegužės dvidešimt ketvirtoji. Pusė vienuolikos ryto.

H: Jūs neprisipažįstate kaltu dėl savo sužadėtinės Beatričės Holden nužudymo. Ar tai tiesa?
V: Taip.
H: Ar galite papasakoti apie judviejų santykius?
V: Ką norite sužinoti?
H: Pavyzdžiui, kaip susipažinote.

V: Netyčia susidūrėme Linchuizene. Mokėmės toje pačioje mokykloje. Ji parėjo pas mane į namus.

H: Tą pirmąjį sykį? Iš karto užmezgėte artimus santykius?

V: Buvome pažįstami iš anksčiau. Jai reikėjo vyro.

H: Kada persikėlė pas jus?

V: Po savaitės.

H: Vadinasi, tai būtų...

V: 1960-ųjų lapkritis.

H: Nuo tada gyveno su jumis?

V: Taip, žinoma.

H: Visą laiką?

V: Retsykiais aplankydavo motiną ir dukrą. Vieną kitą naktį pernakvodavo Elminge. Bet taip, daugiau ar mažiau visą laiką.

H: Buvote susižadėję?

V: Ne.

H: Neketinote susituokti?

V: Ne.

H: Kodėl ne?

V: Kartu gyvenome ne dėl šitos priežasties.

H: Tai kodėl tuomet gyvenote kartu?

[*Verhaveno atsakymas ištrintas*]

H: Aišku. Ar apskritai pykdavotės?

V: Kartais.

H: Mušdavotės?

V: Sakyčiau, retkarčiais.

H: Ar jūs mušdavote ją?

V: Taip. Jai patikdavo.

H: Patikdavo, kai ją mušdavote?
V: Taip.
H: Iš kur žinote? Ar jinai šitaip sakė?
V: Ne, bet žinau, kad patikdavo.
H: Iš kur galite žinoti, jeigu niekuomet nieko nesakė?
V: Galima suprasti. Jos tai parodo.
H: Ką turite omenyje sakydamas „jos“?
V: Moteris.
H: Ar Beatričė trenkdavo jums?
V: Mėgindavo, tačiau aš stipresnis.
H: Ar kartu išgerdavote daug stipriųjų gėrimų?
V: Ne, ne tiek ir daug.
H: Bet pasitaikydavo?
V: Taip. Sekmadieniais nedirbdavau, todėl šeštadieniais išlenkdavome keletą taurelių.
H: Nedirbdavote? Argi nereikėdavo prižiūrėti vištų?
V: Taip, žinoma, bet nereikėdavo važiuoti į turgų.
H: Aišku. Ar galite papasakoti, kas nutiko kovo trisdešimtąją, šeštadienį? Tai yra likus savaitei iki Beatričės dingimo.
V: Truputį išgėrėme. Susikivirčijome. Trenkiau jai.
H: Kodėl?
V: Jinai mane suerzino. Manau, norėjo mažumėlę gauti į kailį.
H: Kaip suerzino?
V: Buvo nesukalbama.
H: Mušėte taip smarkiai, kad moteriai teko ieškoti prieglobsčio pas kaimyną. Trečią nakties. Be drabužių. Ką atsakysite į tai?

V: Beatričė buvo girta.

H: Bet juk tai nereiškia, kad norėjo mažumėlę gauti į kailį, ar ne?

[*Verhavenas nieko neatsakė*]

H: Ar nemanote, kad buvo peržengta riba: taip smarkiai pėrėte sužadėtinei kailį, kad jai teko prisiglausti pas kaimyną?

V: Nebuvo reikalo eiti. Ji buvo girta ir apimta isterijos. Šiaip ar taip, vėliau sugrįžo.

H: O kitą savaitę? Ar mušėte ją keletą kartų?

V: Ne, bent jau neprisimenu.

H: Bent jau neprisimenate?

V: Ne.

H: Kodėl turėtumėte pamiršti tokius dalykus?

V: Nenutuokiu.

H: Ką veikėte sugrįžęs į namus šeštadienį, balandžio šeštąją?

V: Gaminau maistą, paskui valgiau.

H: Nieko daugiau?

V: Sužiūrėjau vištas.

H: Kur buvo Beatričė, kai sugrįžote į namus?

V: Nežinau.

H: Ką norite tuo pasakyti?

V: Kad nežinau.

H: Argi jinai neturėjo būti namie?

V: Galbūt.

H: Ar buvote numatę ką nors veikti?

V: Ne.

H: Beatričė nebuvo suplanavusi kur nors vykti?

V: Ne.

H: Pavyzdžiui, aplankyti motinos ir dukters?

V: Ne.

H: Ar nustebote, kai sugrįžęs neradote jos namie?

V: Ne itin.

H: Kodėl?

V: Mane nedaug kas stebina.

H: Papasakokite, ką veikėte likusią dienos dalį.

V: Ne kažin ką.

H: Ką konkrečiai?

V: Dykinėjau namie. Žiūrėjau televizorių. Nuėjau miegoti.

H: Vis dar nekilo klausimų, kur sužadėtinė?

V: Ne.

H: Kodėl nenorėjote sužinoti?

V: Jos tai ateina, tai išeina.

H: Ką turite omenyje?

V: Moteris. Jos tai ateina, tai išeina.

H: Papasakokite, ką veikėte sekmadienį.

V: Buvau namie. Nieko daug nenuveikiau. Sužiūrėjau vištas.

H: Kur, jūsų manymu, buvo Beatričė?

V: Nežinau.

H: O gal vis dėlto žinojote, kur jinai?

V: Ne.

H: Gal žinojote, kad nužudyta guli miške negyva, paėjus pusantro kilometro gilyn į mišką?

V: Ne.

H: Vadinasi, Beatričės nenužudėte ir tuo būtų galima paaiškinti, kodėl nesusimąstėte, kur jinai?

V: Ne, viskas buvo ne taip. Ją nužudžiau ne aš.

H: Sekmadienį jos nepasigedote?

V: Ne.

H: Pavyzdžiui, nepasidomėjote, ar nevieši pas savo motiną?

V: Ne.

H: Pone Verhavenai, ar turite telefoną?

V: Ne.

H: Vadinasi, nė truputėlio nesijaudinote dėl Beatričės?

V: Ne.

H: O kitą savaitę? Ar tuomet irgi jos nepasigedote?

V: Ne.

H: Ir niekada neparūpo, kur jinai galėtų būti išvykusi?

V: Ne.

H: Ar pajutote palengvėjimą, kad Beatričė nesisukioja aplinkui?

[*Verhavenas nieko neatsakė*]

H: Kartoju: ar pajutote palengvėjimą, kad Beatričė nesisukioja aplinkui?

V: Galbūt iš pradžių.

H: Ar tuomet jūsų sužadėtinė turėjo darbą?

V: Ne tuo metu.

H: Kur ji dirbo tuomet, kai turėjo darbą?

V: Pas Kaunicą. Sodo reikmenų centre Linchuizene. Bet tik retkarčiais.

H: Kada pranešėte policijai, kad dingo Beatričė Holden, jūsų sužadėtinė?

V: Antradienį, šešioliktą dieną.

H: Kur?

V: Žinoma, Mardame.

H: Kas pastūmėjo pranešti apie dingimą būtent tą dieną, jeigu nejautėte nerimo?

V: Tiesiog šovė į galvą. Važiuojant pro policijos nuovadą.

H: Tai vis dar nemanėte, kad gali būti kas nors atsitikę?

V: Ne. Kodėl būčiau turėjęs?

H: Ar nemanote, kad šitaip galvoti būtų buvę normalu?

V: Ne. Paprastai ji kaip nors išsisukdavo.

H: Tik ne tąkart.

V: Ne, ne tąkart.

H: Kokiomis aplinkybėmis sužinojote, kad Beatričė rasta negyva?

V: Atvyko policija ir pasakė.

H: Kaip reagavote į tą žinią?

V: Man buvo gaila.

H: Gaila? Seržantas Vaisas teigia, kad visiškai nesureagavote. Paprasčiausiai padėkojote ir paprašėte jo išeiti.

V: Kodėl turėčiau verkti jam ant peties? Moku susitvardyti.

H: Ar nemanote, kad pradingus Beatričei Holden elgėtės keistokai?

V: Ne, aš taip nemanau.

H: Ar suprantate, kad kiti žmonės gali taip pamanyti?

V: Nežinau, ką galvoja kiti. Dėl manęs jie gali galvoti ką tik nori.

H: Iš tiesų? Esate visiškai tikras, kad ne pats nužudėte savo sužadėtinę?

V: Ne aš.

H: Ar dažnai eidavote į tą miško pusę, kurioje aptiktas moters lavonas?

V: Ne.

H: Ar kada nors esate tenai buvęs?

V: Galimas daiktas.

H: Bet ne tą savaitgalį, kai dingo Beatričė?

V: Ne.

H: Pone Verhavenai, ką galvojate apie jos mirtį?

V: Nieko.

H: Juk galvoje turėtų suktis kokių nors minčių apie Beatričės mirties aplinkybes?

V: Kažkoks vyras, savaime suprantama. Kažkoks baisuoklis, nesugebantis susirasti moters.

H: Savęs tokiu nelaikote?

V: Be vargo susirandu moterų.

H: Dėkoju. Kol kas daugiau klausimų neturiu.

Popierių šūsnį Van Vėterenas įgrūdo į siaurą tarpelį po naktinio stalelio stalviršiu. Laikrodžio rodyklės artėjo prie pirmos.

„Verčiau pamiegosiu“, – nusprendė vyriausiasis inspektorius.

Verhavenas?

Jeigu tik Van Vėterenas būtų dalyvavęs tuose teismo posėdžiuose! Jeigu bent kokią vieną kitą valandą būtų galėjęs pasėdėti teisme, kai buvo nagrinėjama byla dėl Marlenės nužudymo,

kurį tiriant jam atiteko antraeilis vaidmuo. Gal paprasčiausiai būtų pakakę išvysti jį savo akimis.

Keletą minučių pastebėjęs jį, sėdintį teisiamųjų suole, Van Vėterenas būtų viską supratęs. Būtų suvokęs, ar verta gilintis, kodėl kamuoja tas sąmonės gelmėje tūnantis nerimas. Ar tas nerimastavimas apskritai kuo nors pagrįstas, o gal Verhavenas iš tiesų toks primityvus smurtautojas, kaip yra vaizduojamas?

Galų gale, kaltas jis ar nekaltas?

Neįmanoma nuspręsti. Nebuvo įmanoma tuomet, neįmanoma ir dabar.

Kad ir kaip būtų, nevalia nepaisyti vieno fakto: kažkas tykojo Verhaveno, kai šis buvo paleistas iš kalėjimo.

Kažkas jį nužudė ir sumaitojo kūną. Kažkas pasistengė, kad nebūtų įmanoma nustatyti tapatybės. Juk to, savaime suprantama, ir siekta?

Pagaliau – kažkas tam turėjo priežastį.

Kokią?

Čia dar vienas klausimas. Negvildentas ir neatsakytas.

Van Vėterenas išjungė šviesą. Užsimerkęs nė pats nepajuto, kaip ėmė sapnuoti Džesę ir dvynius. Prancūzų kalba.

Stulbinami sąmonės viražai tokią vėlyvą naktį...

Reikėtų nepamiršti viena: jų apsilankymas palatoje praėjusią popietę vargu ar liko nepastebėtas.

Įskilęs lango stiklas, įpjauta odelė palei nagą, sulaužytas infuzijų stovas ir dar keli nedideli nesklandumai. Van Vėterenas pastebėjo, kad laikui bėgant šypsenos personalo veiduose darėsi kažkokios dirbtinės. Triukšmui didėjant ir dažnėjant visokių nelaimingų atsitikimų.

„Kaip, po perkūnais, Džesė ištveria? – per miegus leisdamas sau nežymiai šyptelti, mėgino suvokti Van Vėterenas. – Matyt, bus paveldėjusi dalelę tėvo vidinės tvirtybės.“

Sans doute, oui.*

* Be jokios abejonės, taip (pranc.).

22

– Goseko „Requiem“*? – nustūmęs akinius ant kaktos, nustebo jaunas vyras tamsiais garbanotais plaukais. – Ar sakėte Goseko „Requiem“?

– Taip, – patikino Miunsteris. – Ar esama tokio kūrinio?

– O, taip, tikrai esama, – uoliai linktelėjęs vyriškis ėmė sklaidyti segtuvo lapus. – Tik bėda, kad mes jo neturime. Manau, egzistuoja 1959 metų Prancūzijos radijo choro įrašas, bet niekas neįrašyta į kompaktinę plokštelę. Geriausia pasiteirauti „Pas Laudenerį“.

– „Pas Laudenerį“?

– Taip, Karlo aikštėje. Jeigu nebus pas juos, visuomet galime pamėginti surasti nenaują įrašą. Ant etiketės parašyta „Vertique“.

– Nuoširdžiai ačiū, – padėkojo Miunsteris ir išėjo iš parduotuvės. Dirstelėjęs į laikrodį detektyvas inspektorius suprato, jog

* Fransua Josefas Gosekas (François Joseph Gossec) – XVIII a. antrosios pusės – XIX a. pradžios belgų kompozitorius, operų, simfonijų, kūrinių chorams ir styginių kvartetams autorius.

nesuspės nukakti į Karlo aikštę. Šeštą valandą laukė susitikimas su teisėju Haidelblumu, o Miunsterio nuojauta kuždėjo, kad vėlavimas nelabai patiktų senajam ponui.

„Tikiuosi, vyriausiajam inspektoriui pavyks įbrukti Bachą arba Mocartą, – įsėdęs į automobilį vylėsi Miunsteris. – Kodėl, po perkūnais, jam norisi gulėti ligoninės lovoje klausantis šito konkretaus „Requiem“?

* * *

Nuvykęs į Vošeimo priemiestį, automobilį jis pasistatė Gaiderio gatvėje, tolokai nuo Haidelblumo namų. Be jokios abejonės, senojo pono nepradžiugins ir pernelyg ankstyvas pareigūno apsilankymas. Pasinaudojęs proga, Miunsteris nusprendė pavaikštinėti po šį prašmatnų rajoną, į kurį paprastai netekdavo įkelti kojos.

Tam, rodos, niekuomet ir nebūta jokios dingsties. Jeigu Vošeime apskritai pasitaikydavo įstatymų pažeidimų, čionykščiai nusikaltimai buvo rafinuotesni ir dažniausiai finansiniai, o ne tokie, į kurių tyrimą būtų įtraukiamas eilinis detektyvas inspektorius.

Namai čia juosė vakarinį municipalinio miškelio pakraštį, daugelis erdvių sklypų ribojosi su jo medžiais, todėl valdų savininkai galėjo mėgautis itin malonia miesto ir kaimo derme. Iš viso ten stovėjo apie šešiasdešimt ar septyniasdešimt namų, išdygusių šio amžiaus pradžioje arba praėjusio šimtmečio pabaigoje; šiais laikais į tokį pat plotą neabejotinai būtų sugrūsta tris ar keturis kartus daugiau pastatų. Miunsteris žinojo, kad

didžiąją miesto pajamų dalį sudaro mokesčiai už turtą ir gerovę, slypinčią už šių žydinčių gyvatvorių ir variu dengtų sienų. Galima sakyti, čia įsikūrusi visa grietinėlė. Į pensiją išėję chirurgai ir profesoriai, vyresnio amžiaus generolai ir apygardos teisėjai, vienas kitas buvusių vyriausybių ministras ir vyresniosios kartos pramonės magnatas. Dar kelios naujai atsikėlusios aristokratų šeimos, tikriausiai pavargusios nuo kaimo ir gyvenimo savo šeimos dvare. Čionykščių gyventojų amžiaus vidurkis, be jokios abejonės, buvo daug arčiau šimto negu penkiasdešimties. Haidelblumas irgi toli gražu buvo nebe jaunuolis, net ir šioje egzaltuotoje draugijoje.

„Nykstančioji rasė“, – sliūkindamas ramia gatvele ir uosdamas ore tvyrantį jazminų aromatą, pamanė Miunsteris; už vienos gyvatvorės išgirdęs vaikų krykštavimą ir tykštančius vandens purslus, detektyvas inspektorius suprato, kad šiuos garsus veikiausiai kelia ne anūkai, o proanūkiai.

Na, žinoma, yra pagrindo manyti, kad kai kas bus perduota ateinančioms kartoms.

Priėjęs Haidelblumo buveinės vartelius ir sustojęs prie aukštos tvoros, Miunsteris nuspaudė skambučio mygtuką. Po kurio laiko kitapus tvoros jis išgirdo kažką ateinant žvyruotu takeliu. Prieš akis išdygo tarnaitė, pasidabinusi juodu sijonu, palaidine, prijuoste ir kepuraite.

– Taip?

– Detektyvas inspektorius Miunsteris. Atvykau į paskirtą susitikimą su teisėju.

– Prašom užeiti, – kiek plačiau pravėrusi vartelius, pakvietė tarnaitė.

„Graži, krūtinga rausvaplaukė, tikrai ne vyresnė nei devyniolikos ar dvidešimties“, – nusprendė Miunsteris.

Kokių tik nesama tų pasaulių.

* * *

Paprastai teisėjas Haidelblumas priimdavo svečius bibliotekoje, bet atlapotos didžiulės suveriamos stiklinės durys kvietė grožėtis ką tik nušienauta pievele, pilna žydinčių vaismedžių. „Kontrastas tarp namo vidaus ir išorės toks ryškus, kad beveik primena parodiją“, – pagalvojo Miunsteris. Lauke – pati vasaros pradžia, kalėsi ir sprogo nauja gyvybė, oras kvepėjo gaiva, giedojo paukščiai; viduje karaliavo tamsus ąžuolas, oda, damastas ir senovinės knygos. Taip pat aitrokas juosvai žalsvų cigarilių kvapas. Kartą patraukęs dūmo ir užspaudęs nuorūką į jaučio kraujo spalvos porfyro peleninę ant rašomojo stalo tiesiai priešais šeimininką, Haidelblumas primygtiniai paragino ir svečią paragauti cigarilių dūmo.

„Mažumėlę primena tuos plonuosius cigarus, kurių retkarčiais užsigeidžia Van Vėterenas, – pagalvojo Miunsteris. – Tiek išvaizda, tiek aromatu.“

Pasodintas į klasikinio anglosaksiškojo stiliaus odinį krėslą, Miunsteris aiškiai suprato, kad baldas pastatytas priešais rašomąjį stalą specialiai šiai progai. Įsitaisęs krėsle, Miunsteris pastebėjo, kad pirmyn ir atgal linguojanti nuplikusi paukštiška senojo teisėjo galva yra kokiu pusmetriu aukščiau už jo paties galvą.

Toji aplinkybė, savaime suprantama, – joks atsitiktinumas.

* * *

– Dėkoju, kad sutikote mane priimti ir leidote užduoti keletą klausimų, – pradėjo Miunsteris.

Haidelblumas linktelėjo. Tiesą sakant, iš pradžių teisėjas nepalankiai vertino šį prašymą, bet įsikišo Hileris bei Van Vėterenas ir įtikino, kad tam esama rimtų priežasčių.

„Teisėjui truputį pasimaišęs protas, – buvo įspėjęs Van Vėterenas. – Tačiau ne visą laiką. Elkis apdairiai."

– Susiklosčius tokiai padėčiai, – tęsė Miunsteris, – būtume be galo dėkingi, jeigu malonėtumėte pasidalyti savo įžvalgomis. Susidaro įspūdis, kad apie Leopoldo Verhaveno bylą niekas nežino daugiau už jus.

– Gryna teisybė, – degdamasis cigarilę, pritarė Haidelblumas.

– Suprantu, kad žinote, jog radome jį negyvą.

– Policijos viršininkas užsiminė.

– Tiesą sakant, ieškodami motyvo, grabinėjame visiškoje tamsoje, – atviravo Miunsteris. – Pagal vieną iš tiriamų versijų jo mirtis turi būti kaip nors susijusi su Beatriče ir Marlene.

– Kaip? – paklausė Haidelblumas. Dabar teisėjo balsas atrodė griežtesnis.

– Nežinome, – atsakė Miunsteris.

Stojo tyla. Haidelblumas paėmė cigarilę, bet netrukus padėjo ją atgal. Iš duotos stiklinės Miunsteris gurkštelėjo šlakelį gazuoto vandens. Van Vėterenas buvo pataręs suteikti senajam teisėjui daugybę laiko; nespausti, leisti žmogui pagalvoti ir prisiminti. Anot detektyvo vyriausiojo inspektoriaus, beprasmiška

rengti kryžminę apklausą aštuoniasdešimt dvejų metų asmeniui.

– Tai mano paskutinė byla, – atsikosėjęs prakalbo Haidelblumas. – Marlenės byla, taip sakant. Hmm. Pati paskutinė mano byla.

Ar teisėjo balse nuskambėjo apgailestavimo gaidelė? O gal Miunsteriui tik šitaip pasirodė?

– Taip ir supratau.

– Hm, – vėl sumurmėjo Haidelblumas.

– Būtų įdomu išgirsti, ką apie jį galvojote.

Smiliumi ir didžiuoju pirštu perbraukęs vidinę marškinių apykaklės pusę, Haidelblumas mažumėlę atlaisvino ryšimą tamsiai mėlyną kaklaraištį.

– Esu senas žmogus, – tarė jis. – Galbūt sulauksiu kitos vasaros. Geriausiu atveju liko dar keleri metai.

Teisėjas akimirką nutilo, tarytum mėgindamas užčiuopti siūlo galą. Miunsteris akimis perbėgo eilę oda įrištų tamsios spalvos knygų, išrikiuotų už teisėjo nugaros. „Įdomu, kelias jis perskaitė, – knietėjo sužinoti inspektoriui. – Ir kiek jų prisimena."

– Nebesuku dėl to galvos.

– Dėl ko nebesukate galvos?

– Dėl Leopoldo Verhaveno. Esate per jaunas tai suprasti. Pridarė man nemažai rūpesčių... Dėl tų abiejų prakeiktųjų meilės romanų. Norėjau kaip nors išsisukti nuo antrosios bylos, bet, kita vertus, juk nesąžininga numesti ją ant kurio nors kito vargšo galvos...

– Ką norite tuo pasakyti?

– Pamaniau, kad turėsiu galimybę galutinai įsitikinti. Išsklaidyti visas dvejones, kilusias per pirmąjį tribunolą.

– Tribunolą?

– Vadinkite kaip norite. Kad ir kaip žvelgtumėte, tas reikalas buvo velniškai sunkus. Prašau manęs necituoti.

– Nesu žurnalistas, – tarstelėjo Miunsteris.

– Ne, žinoma, nesate, – imdamas naują cigarilę, susizgribo Haidelblumas.

– Ar man gerai atrodo, kad tikite Verhaveno nekaltumu?

Haidelblumas papurtė galvą.

– Ne, dievaži, ne. Niekuomet nesu nuteisęs nė vieno žmogaus, jeigu maniau, kad jis nekaltas. Dievulėliau, ne! Jis buvo... mįslė. Taip, mįslė. Jums su kolegomis nepavyks to suprasti; reikėjo dalyvauti teisme ir savo akimis regėti tą žmogų. Be galo paslaptingą. Per daugiau nei trisdešimt darbo metų esu matęs visko, bet niekuomet nesu sutikęs kito tokio kaip Leopoldas Verhavenas. Nieko panašaus.

Prisidegęs cigarilę, teisėjas giliai įtraukė dūmo.

– Ar galėtumėte paaiškinti truputį detaliau?

– Hm. Na, ne, to jūs nesuvokiate. Svarbiausia, jog nustatyta, kad Verhavenas sveiko proto ir gali atsakyti už kaltinimą. Nustačius kokį nors protinės veiklos sutrikimą, būtų galima daug ką paaiškinti, bet to žmogaus psichikos būklė niekuomet nekėlė abejonių.

– Kuo jis toks nepaprastas? – neatlyžo Miunsteris.

Haidelblumas trumpam susimąstė.

– Dėl daugybės dalykų. Pavyzdžiui, nesijaudino dėl nuosprendžio. Daug apie tai mąsčiau ir galiausiai nusprendžiau, kad

Leopoldas Verhavenas buvo visiškai abejingas dėl to, ar jį pripažins kaltu, ar ne. Visiškai abejingas.

– Keista, – nusistebėjo Miunsteris.

– Žinoma, keista, velniškai keista. Tą ir sakau.

– Peršasi nuomonė, kad Verhavenas mėgavosi kaltinimais, – samprotavo Miunsteris.

– Be jokios abejonės, – pritarė Haidelblumas. – Verhavenas jautėsi laimingas tarsi voras ropodamas teisiniuose voratinkliuose, kur, visų nuomone, jam atiteko pagrindinis vaidmuo. Žinoma, to jis akivaizdžiai neparodė, bet sugebėjau šitą įžvelgti. Verhavenas ilgėjosi buvimo dėmesio centre ir tuo metu gavo tai, ko troško.

– Ar mėgavosi taip smarkiai, kad buvo pasirengęs sėsti į kalėjimą dvylikai metų? Tiesą sakant, du kartus.

Haidelblumas atsiduso.

– Hm, – sumurmėjo jis. – Būtent čia ir yra visa esmė.

Kurį laiką Miunsteris sėdėjo nepratardamas nė žodžio ir klausydamasis kažkur sode švirkščiančio vandens purkštuvo.

– Galiu prisiekti, kad, išgirdęs nuosprendį, jis šyptelėjo. Abu kartus. Ką pasakysite apie tai?

– O ką galite pasakyti apie įrodymus, surinktus duomenis ir panašius dalykus? – atsargiai užsiminė Miunsteris.

– Menki, – pareiškė Haidelblumas. – Bet, kaip ir sakiau, pakankami. Į kalėjimą yra tekę pasodinti ir esant dar menkesniam pagrindui.

– Tuos kalinius taip pat nuteisėte dvylikai metų?

Haidelblumas nieko neatsakė.

– Ar tas pats pasakytina apie abu teismo procesus? – pasiteiravo Miunsteris.

Haidelblumas gūžtelėjo pečiais.

– Tam tikra prasme, – leidosi į prisiminimus teisėjas. – Abi paremtos netiesioginiais įrodymais. Stipriai pasikaustę prokurorai Hagendekas ir Kislingas. Gynėjai atliko savo pareigą, bet nieko daugiau. Tiesą sakant, Marlenės byla truputį išsamesnė. Daugybė liudytojų, akistatų, tikslių laiko nuorodų – net nusikaltimo rekonstrukcijų. Iš esmės tikrų tikriausia mįslė. Pirmas kartas, kai beveik nebuvo už ko užsikabinti.

– Bet vis tiek Verhavenas pripažintas kaltu. Ar neatrodo keistoka? – sudvejojo Miunsteris ir mintyse savęs paklausė, ar pernelyg neįsismarkavo.

Haidelblumas lyg ir nenugirdo šios užuominos. Persisvėręs per rašomąjį stalą, teisėjas spoksojo į sodą ir atrodė paskendęs mintyse. Praėjo pusė minutės.

– Du žmonės norėjo Verhaveną paleisti, – staiga prakalbo jis.

– Atsiprašau?

– Ponia Paneva ir tas gamyklos savininkas norėjo Verhaveną išleisti į laisvę. Du iš penkių prisiekusiųjų norėjo išteisinamojo nuosprendžio, bet mes juos perkalbėjome.

– Iš tikrųjų? – nustebo Miunsteris. – Apie kurį teismo procesą kalbame?

Haidelblumas nuleido klausimą negirdomis.

– Reikia prisiimti atsakomybę, – samprotavo teisėjas nervingai kasydamasis smilkinį ir skruostą. – Kai kuriems žmonėms tai sunku suvokti.

– Tačiau niekas nesusilaikė? – toliau klausinėjo Miunsteris.

– Nė vienoje byloje niekuomet neleisdavau susilaikyti, – paaiškino Haidelblumas. – Nuosprendis turi būti

patvirtintas vienbalsiai. Ypač nagrinėjant pirmojo laipsnio nusikaltimą.

Miunsteris linktelėjo. „Logiška pozicija, – pagalvojo jis. – Kaip atrodytų, jeigu kas nors būtų pasmerktas kalėti dešimt ar dvylika metų už nuosprendį nubalsavus trims iš penkių? Esant tokiai balsų daugumai vargu ar galima tikėtis, kad žmonės gerbtų įstatymus ir teisingumą."

– Ar apskritai būta kitų įtariamųjų? – panoro sužinoti Miunsteris.

– Ne, – atsakė Haidelblumas. – Jeigu jų būtų buvę, reikalai būtų pasisukę kita kryptimi.

– Kokia? – neatlyžo Miunsteris.

Haidelblumas tikriausiai neišgirdo klausimo.

„Arba neišgirdo, arba paprasčiausiai praleidžia pro ausis viską, ko nenori girdėti", – pagalvojo Miunsteris ir nusprendė kiek labiau spustelėti teisėją. – Turbūt geriausia kalti geležį, kol ši dar visiškai neatšalo. Šiaip ar taip, ilgai kamantinėti nebepavyks."

– Vis dėlto, – neatlyžo detektyvas inspektorius, – ar nemanote, kad iš esmės Verhavenas galėtų būti nekaltas?

Vėl stojo tyla. Po kurio laiko Haidelblumas giliai atsiduso, o išgirdus atsakymą Miunsteriui susidarė įspūdis, kad tas sakinys suformuluotas iš anksto – galbūt labai seniai, kai dar nebūta nė menkiausių užuominų apie galimą policijos apsilankymą. Pareiškimas, baigiamasis teiginys, gerai apgalvotas nuosprendis Leopoldo Verhaveno byloje.

– Maniau, kad jis yra žudikas, – prakalbo teisėjas. – Kai nėra aiškių ženklų, tenka apsispręsti. Tai – darbo dalis. Aš vis

dar tebetikiu, kad Verhavenas kaltas. Dėl abiejų nužudymų. Bet meluočiau tvirtindamas, kad nesudvejojau. Prabėgo šitiek laiko, netrukus mirsiu, todėl drįstu pasakyti taip, kaip yra, – nežinau. Nežinau, ar Beatričę Holden ir Marlenę Nyč iš tikrųjų nužudė Leopoldas Verhavenas, bet manau, kad tai jo darbas.

Haidelblumas nutilo. Paėmęs iš porfyro peleninės cigarilės nuorūką, teisėjas pakėlė akis ir dar kartą pažvelgė pro praviras stiklines duris.

– Tikiuosi, kad jis. Nes jeigu ne jis, tuomet nekaltas žmogus prasėdėjo kalėjime ketvirtį amžiaus, o dviejų žmonių žudikas liko laisvėje.

Nors paskutiniuose žodžiuose buvo aiškiai girdimas išsekimas, vis dėlto Miunsteris išdrįso užduoti dar vieną klausimą.

– Ar manote, kad bet kuriuo atveju abi žmogžudystes įvykdė tas pats asmuo?

– Taip, – patikino Haidelblumas. – Tuo visiškai neabejoju.

– Tada, – samprotavo Miunsteris, – norėtųsi daryti prielaidą, kad iš esmės turime reikalą ne su dviejų, o su trijų žmonių žmogžudyste.

Haidelblumas neberodė jokio susidomėjimo, ir Miunsteris suprato, kad laikas duoti jam ramybę.

* * *

Vaikams pagaliau nuėjus miegoti, kai su žmona virtuvėje gėrė arbatą, Miunsteris išsitraukė dvi Verhaveno nuotraukas: vieną iš kažkokio sporto renginio, vykusio dar prieš narkotikų skandalą, o kitą – nufotografuotą po kelerių metų, vieną

1962 metų balandžio pabaigos popietę, kai buvo suimtas dviejų neuniformuotų policijos pareigūnų.

Abiejose nuotraukose saulė apšvietė Verhaveno veidą iš šono ir abiejose tas vyras atrodė atlapaširdiškas, prisimerkęs žvelgė tiesiai į fotoaparato objektyvą, o lūpos nežymiai šypsojosi. Toks išdykėliškai rimtas.

– Kokį įspūdį tau sudaro šitas žmogus? – paklausė žmonos. – Paprastai puikiai gebi skaityti žmonių veidus.

Sudėjusi greta ant stalo abi nuotraukas, Sin trumpam susimąstė.

– Kas jis? – paklausė moteris. – Atrodo pažįstamas. Aktorius, ar ne?

– Na, to aš nežinau, – atsakė Miunsteris. – Bet, manau, tavo teisybė. Galimas daiktas, kad būtent taip ir yra – aktorius.

PENKTA DALIS

1993 m. rugpjūčio 24-oji

23

Kol krosnyje įkūrė ugnį, prireikė laiko, bet, iš dūmtraukio iškrapščius kelis didžiulius suodžių gniutulus, ugnis pagaliau įsidegė. Iš pradžių pakura išspjovė vieną kitą dūmų kamuolį, tačiau šie netrukus išsisklaidė. Jis patikrino čiaupus – vanduo netekėjo: teko keliauti prie miške srovenančio šaltinio ir iš ten parsinešti keletą kibirų. Užkaitė didžiulį katilą, o šalimais – mažesnį prikaistuvį kavai. Šaldytuvą reikėjo tik įjungti. Prašymas ištesėtas – elektrą rado įjungtą. Tuo jinai pasirūpino.

Vandeniui užtektinai įšilus, jis pripylė dubenį ir išnešęs į lauką pastatė indą ant sukiužusios kėdės palei namo galą. Saulė dar nebuvo užlindusi už medžių, todėl kaip reikiant nusiprausęs ir vilkėdamas vienomis glaudėmis jis pajuto, kaip kūną užlieja maloni šiluma. Vėlyvosios vasaros kamanės zvimbė aplink pasienyje išsikerojusią metrinę razetą; oras kvepėjo prinokusiais, jau pradedančiais kristi obuoliais. Stovint čionai jį užvaldė jausmas, kad gyvenimas vėl prasideda nuo pradžių.

Gyvenimas. Pasaulis.

Atlikęs tai, ką privalo, vėl galės šičia kurti gyvenimą iš naujo. Nors širdyje ir kildavo abejonių, vargu ar vien gryniausiu atsitiktinumu galima pavadinti šios popietės ir vakaro ramybę bei tą ypatingą dvasios būseną, patiriamą sugrįžus į namus.

Tai – ženklas. Vienas iš tų ženklų.

Likusį vandenį užsipylė ant galvos. Nė kiek nesijaudino dėl sušlapusių glaudžių: nusimovęs jas, vidun sugrįžo nuogas.

Apsivilko visiškai naują drabužių pakaitą. Daiktai, palikti darbo kambaryje ir drabužių spintoje, buvo švarutėliai, tik gal keistokai prakvipę – mažumėlę atsidavė džiutais arba galbūt arklio ašutais, – bet, po perkūnais! Juk dvylika metų išgulėjo nepaliesti.

Visai kaip ir jis pats. Tas pats laukimo laikotarpis, kai būni atskirtas nuo pasaulio.

* * *

Maždaug septintą pasiruošė vakarienę: dešros, kiaušinių, duonos, svogūnų ir alaus. Kaip visuomet, vakarieniavo atsisėdęs ant laukujų durų slenksčio, lėkštę pasidėjęs ant kelių, butelį pasistatęs ant turėklo. Sumazgojęs indus ir svetainėje užkūręs ugnį, pamėgino prakalbinti televizorių. Sumirgėjus nebyliems kažkokio užsienietiško kanalo vaizdams, pasigirdo šnypštimas. Išjungęs televizorių, ėmėsi radijo imtuvo. Šįkart sekėsi kur kas geriau. Įsitaisęs pintame krėsle priešais židinį ir klausydamasis aštuntos valandos žinių, rūkė cigaretę ir gurkšnojo dar vieną butelį alaus. Galvoje sunkiai tilpo mintis, kad nuo tada, kai čia sėdėjo paskutinį kartą, prabėgo šitiek daug laiko. Apėmė

jausmas, jog prabėgo vos kelios savaitės, daugiausia – keli mėnesiai; tačiau jis puikiausiai suprato, kad šitaip kūlvirsčia ritasi visas gyvenimas: jokio laipsniško judėjimo į priekį, jokio tolygumo: įkalnės ir nuokalnės, ridenimasis pirmyn ir atgal. Vis dėlto tas laiko tarpsnis giliai įrėžtas kūne: apie jį bylojo nuovargis ir rambėjantys judesiai.

Taip pat sieloje besitvenkiantis pyktis. Neslopstanti liepsna. Jis suprato privaląs kuo greičiau atlikti tai, ką reikia padaryti. Geriausia – per artimiausias kelias dienas. Šiaip ar taip, juk žino, ką reikia žinoti. Ilgiau atidėlioti – beprasmiška.

* * *

Jis palaukė, kol pakuroje liko rusenti vos kelios plėnys. Viską aplinkui gaubė sutema. Artėjo miego metas, bet prieš užmiegant prisireikė nueiti į vištidę: knietėjo pamatyti, kaip ji beatrodo. Ne, jis tikrai neketino vėl visko atgaivinti, bet suprato, kad nežvilgtelėjęs tenai negalės sudėti bluosto.

Pasiėmęs nešiojamąjį žibintą, žengė laukan. Pajutus vakaro žvarbą, kūną nukrėtė šiurpas. Akimirką šmėstelėjo mintis, kad vertėtų apsivilkti megztinį, bet nusprendė dėl to nekvaršinti sau galvos. Iki vištidės – ne daugiau kaip keturiasdešimt metrų, todėl sugrįžęs netrukus vėl galės pasišildyti prie ugnies.

Nužingsniavus vos pusę kelio, staiga nusmelkė mintis, kad toje tamsoje jis ne vienas.

ŠEŠTA DALIS

1994 m. gegužės 11-oji – 15-oji

24

– Kam šitas daiktas? – rodydamas pirštu į magnetofoną, panūdo sužinoti Debri.

– Vyriausiajam inspektoriui, – atsiduso Miunsteris.

– Ką nori pasakyti?

– Na, jis teigia, kad vadovauja tyrimui ir nenori praleisti nė vieno šios apžvalgos žodžio. Mėginau jį atkalbėti, bet juk žinai, koks jis...

– Kaip jis jaučiasi? – pasiteiravo Moreno.

– Sveikata taisosi, jam žymiai geriau, – atsakė Miunsteris. – Bet ligoninėje turės praleisti dar mažiausiai tris ar keturias dienas. Anot gydytojų, taip sakant. Mano galva, jeigu būtų palatos slaugytojų valia, šios išgrūstų jį šiandien.

– O, Dieve, – kasydamasis barzdą sumurmėjo Rutas. – Savo mintis vyriausiasis inspektorius turėtų pasilaikyti sau, ar ne?

– Tikriausiai, – įjungęs magnetofoną tarstelėjo Miunsteris. – Bendroji apžvalga, trečiadienis, gegužės vienuoliktoji. Dalyvauja: Miunsteris, Rutas, Debri, Jungas ir Moreno...

Pabeldęs į duris, galvą į kabinetą įkišo Reinhartas.

– Ar yra vietos dar vienam?

– Ir Reinhartas, – pridūrė Miunsteris.

– Ką tu čia veiki? – nusistebėjo Rutas. – Ar nebeliko rasistų?

Reinhartas papurtė galvą.

– Deja, ne, – tarstelėjo jis. – Reikalas tas, kad mažumėlę domiuosi Leopoldu Verhavenu. Truputį apie jį skaičiau. Todėl jeigu neprieštarausite...

– Viskas gerai, – patikino Debri. – Prisėsk šalia vyriausiojo inspektoriaus.

– Vyriausiojo inspektoriaus? – nustebo Reinhartas.

– Štai jis, vis sukasi ir sukasi, vis nenustygsta vietoje.

– Aišku, – susizgribo Reinhartas ir atsisėdo ant kėdės. – Nedalyvauja, bet vis tiek drauge su mumis visais.

* * *

– Pradėkime nuo tapatybės nustatymo, – paragino Miunsteris. – Žodį suteikiu Rutui.

Rutas kostelėjo.

– Gerai, – pradėjo jis. – Didžiausias dėmesys tenka tam sėklidžių reikalui. Maždaug dešimtmetis Verhavenas patyrė nelaimingą atsitikimą. Važiuodamas dviračiu trenkėsi į akmeninę tvorą, o rankena smogė į tarpukojį.

– Oi, – suvaitojo Debri.

– Viena sėklidė buvo pažeista, todėl galiausiai ją teko pašalinti. Moisė nustatė, kad į kilimą suvyniotas lavonas neturi vienos sėklidės. Šis faktas ir visos kitos aplinkybės rodo, kad

beveik nedvejodami galime teigti, jog rastas jis, tai yra Verhavenas.

– Netiesioginis asmenybės nustatymas? – paklausė Reinhartas.

– Taip, galima įvardyti ir šitaip, – pasakė Rutas. – Jeigu tik apsiverčia liežuvis taip sakyti. Verhaveno sesuo negalėjo patvirtinti, kad ten tikrai jis – tikriausiai niekas to nesugebėtų padaryti. Tačiau viskas atitinka. Tai patvirtina visos žinomos aplinkybės: paleidimas iš kalėjimo, liudytojai kaime, pėdsakai name ir faktas, kad nuo to laiko niekas nėra jo regėjęs akyse. Žinoma, egzistuoja nedidelė tikimybė, kad galėtų būti ir kas nors kitas. Tik tuomet kyla klausimas, kas jis ir kur tokiu atveju dingo Verhavenas.

Keletą sekundžių niekas nepratarė nė žodžio.

– Jeigu auka ne Verhavenas, – samprotavo Jungas, – tuomet, matyt, bus pasidarbavęs jis pats.

Miunsteris linktelėjo.

– Tikriausiai taip ir turėtų būti, – tarė jis. – Tik kokia tikimybė surasti kitą tokį nelaimėlį, turintį tiktai vieną sėklidę, ir paskui jį nudaigoti? Ir kodėl? Ne, manau, tai galime išmesti iš galvos. Susitarkime dėl viena: tas negyvėlis – Leopoldas Verhavenas. Vadinasi, vyrą kažkas nužudė praėjusių metų rugpjūčio 24-ąją, tą dieną, kai po dvylikos įkalinimo metų sugrįžo į namus. Arba netrukus po to.

– Ar name pastebėta smurto pėdsakų? – pasidomėjo Reinhartas.

– Ne, – atsakė Rutas. – Visiškai jokių. Be to, nėmaž nenutuokiame, kaip tai padaryta. Galbūt nužudytas tenai, o paskui

išgabentas į kitą vietą. Drabužiai, kuriais apsivilkęs sugrįžo į namus, tebėra name. Žinoma, galėjo persirengti, bet susidaro įspūdis, kad Verhavenas buvo atsigulęs.

– Naktį galėjo atsėlinti žudikas, nešinas buku įnagiu, – bandė įsivaizduoti Miunsteris. – Visai galimas daiktas.

– Turėkite omenyje, kad kaimynai kitame miško pakraštyje nieko nepastebėjo, – įsiterpė Rutas. – Kita vertus, turbūt net ir poniai Vilkerson kartais gali pristigti budrumo.

– Nebent ji su vyru pakaitomis nesitrauktų nuo virtuvės lango, – tarė Miunsteris. – Tai irgi visai tikėtina.

* * *

– Motyvas, – tęsė Miunsteris, visiems pasivaišinus užkandžiais nuo ratukinio kavos staliuko. – Nereikia nė sakyti, kad čia ir yra didysis klaustukas. Kalbėdami apie techninius įkalčius mes net nežinome, kokius klausimus užduoti. Galbūt pagelbėtų, jeigu rastume dar kelias kūno dalis, bet susiklosčius dabartinei padėčiai kai kurioms hipotezėms stinga alternatyvų. Taigi, ką manote? Rutai?

Rutas mikliai prarijo pusę „KitKat“ batonėlio.

– Manau, reikėtų daryti prielaidą, kad kažkas laukė, kol Verhavenas išeis iš kalėjimo, – garsiai mąstė jis. – Smarkiai skubantis žmogus, turėjęs itin svarią priežastį pasidarbuoti šitaip velniškai spėriai.

– Hm, – tarstelėjo Reinhartas. – Kokia gi toji priežastis?

– Nežinau, – atsiduso Rutas. – Bet norėčiau šią temą pagvildenti išsamiau. Egzistuoja du dalykai, leidžiantys manyti,

kad yra taip, kaip sakau. Pirmiausia – akivaizdus faktas, kad Verhavenas nužudytas šitaip greitai. Tikėtina, jog tą pačią dieną, kai sugrįžo į namus. Kita priežastis – skambutis į Ulmentalio kalėjimą praėjusią žiemą; kažkas teiravosi, kada ketinama išleisti Verhaveną. Norėdamas pasitikslinti, antrą kartą paskambino liepos mėnesį. Tie kalėjimui vadovaujantys lunatikai atskleidė šiuos faktus tiktai vakar. Kai prieš kurį laiką buvau nuvykęs su jais pasišnekėti, apie tai neužsiminė nė menkiausiu žodeliu.

– Tas pats žmogus? – paklausė Reinhartas.

– Jie tiksliai nežino; tiesą sakant, to ir negalime tikėtis. Vis dėlto abu kartus skambino vyriškis. Sakėsi esąs žurnalistas.

Keletą sekundžių visi sėdėjo nuščiuvę.

– O kodėl gi tam žmogui norėjosi pašalinti Verhaveną iš kelio? – paklausė Moreno.

– Hm, – sumurmėjo Rutas. – Neįsivaizduoju. Tikėtiniausia, kad nužudymas bus kaip nors susijęs su Beatriče ir Marlene. Tik, žinoma, priežastis nebūtinai jos.

– Nesąmonė, – pareiškė Reinhartas.

– Nesąmonė? Ką nori tuo pasakyti? – kasydamasis barzdą pasipiktino Rutas.

– Aišku kaip dieną, kad tai susiję su kažkokiu kitu dalyku, – pareiškė Reinhartas. – Tik kyla vienas vienintelis klausimas: kaip?

Miunsteris apžvelgė aplink stalą susėdusius pareigūnus. Be abejonės, daug kas pasikeistų, jeigu prie tyrimo nuspręstų prisidėti Reinhartas.

Debri prisidegė cigaretę.

– Ar negalėtume paspartinti darbo? – paragino jis. – Noriu pasakyti, kad man peršasi mintis, jog turime tiktai dvi alternatyvas. Maniau, visi tam pritaria.

– Gerai, – įsiterpė Rutas. – Atleiskite už mano mokslinius išvedžiojimus, bet, kad ir kas nužudė Leopoldą Verhaveną, žudikas tikriausiai negalėjo pakęsti to žmogaus ir norėjo jį dar labiau nubausti. Kažkas pamanė, jog dvidešimt ketverių metų negana. Tai lyg ir galutinis atsakas... Arba pasidarbavo žmogus, turėjęs ką slėpti.

– Ką? – sukluso Reinhartas.

– Tai, ką žinojo Verhavenas, – paaiškino Rutas, – ir ketino kažką padaryti, kai tik bus paleistas iš kalėjimo. Arba bent jau žudikas manė, kad ketina ką nors padaryti.

– Ką? – dar kartą paklausė Reinhartas.

Rutas gūžtelėjo pečiais.

– To mes nežinome, – atsakė jis. – Tačiau peršasi mintis, jog žudikui buvo gana svarbu, kad kažkas neiškiltų į viešumą.

– Jei darome prielaidą, kad žmogžudystė susijusi su abiem ankstesnėmis bylomis, iš tiesų egzistuoja tik viena galimybė, – samprotavo Miunsteris.

– Nori pasakyti... – mėgino pasitikslinti Reinhartas.

– Taip, – pareiškė Rutas. – Iš tiesų. Jeigu viskas, ką išsakėme, iš esmės teisinga, tai galėtų reikšti, kad Verhavenas nekaltas dėl nužudymų, kuriais buvo apkaltintas ir dėl kurių buvo nuteistas bei nubaustas. Taip pat jis kažkaip sugebėjo išsiaiškinti, kas iš tiesų tai padarė. Štai ką norime pasakyti. Tik, savaime suprantama, šitas siūlelis siaubingai plonytis.

Visiems nuščiuvus, tylą skrodė vieninteliai garsai – besisukančios magnetofono juostelės čirpesys ir Reinharto pypkės papsėjimas.

– Kaip? – po pusės minutės prabilo Miunsteris. – Iš kur Verhavenas *galėjo sužinoti, kas iš tiesų tai padarė?*

Tiek Miunsteriui, tiek visiems kitiems norom nenorom teko susitaikyti su tokia mintimi. Ir dėkui Dievui. Nors nė vienas iš jų tiesiogiai nedalyvavo ir nebuvo atsakingas, vis dėlto tie dvidešimt ketveri metai, kuriuos Verhavenas praleido kalėjime, didele dalimi buvo jų pirmtakų ir kitų vyresnio amžiaus policijos pareigūnų darbo vaisius, todėl šitokie jausmai savaime suprantami.

Kolektyvinė kaltė? Paveldėtas susimovimo jausmas? Ar šitokios nuotaikos užvaldė pareigūnus, sėdinčius tame prirūkytame konferencijų kambaryje? Kad ir kaip būtų, toje dar kartą įsivyravusioje tyloje Miunsteris pajuto ir tvyrantį pasipriešinimą.

– Na, – pagaliau prabilo Rutas. – Turime tą moteriškę.

– Kokią moteriškę? – nustebo Reinhartas.

– Verhaveną aplankė moteris. Atrodo, kažkokia senolė, kuri vaikščiojo pasiramsčiuodama lazdomis. Tai įvyko likus maždaug metams iki jo išėjimo iš kalėjimo. Tą moterį prisiminė todėl, kad per visą tą laiką ji vienintelė buvo susitikusi su Verhavenu.

– Per dvylika metų, – patikslino Debri.

– Kas jinai? – panoro sužinoti Moreno.

– Nežinome, – atsakė Rutas. – Jos nepavyko surasti. Bet toji moteris paskambino į kalėjimą ir prieš kelias savaites susitarė dėl susitikimo. 1992-ųjų gegužę. Sakėsi esanti Ana Šmit, bet

toji pavardė, atrodo, išgalvota. Pakalbinome tuziną Anų Šmit ir, tiesą sakant, toks darbas pasirodė gana beprasmiškas.

Miunsteris linktelėjo.

– Teisybė, – pritarė jis. – Verhavenas, rodos, kiek tinkamas galėjo sėdėti paskendęs savo mintyse, todėl nė kiek nenuostabu, kad nieko nepasakė nei kalėjimo viršininkui, nei policijai. Peršasi mintis, kad per visą įkalinimo laiką jis vargu ar apskritai yra su kuo nors kalbėjęsis.

– Tikra tiesa, – pritarė Rutas. – Senas šunsnukis, bet mums čia jokia naujiena.

* * *

– Giminės ir draugai? – paklausė Miunsteris. – Aukų artimieji, taip sakant.

Jungas atsivertė bloknotą.

– Deja, neturiu nieko įdomaus, – pradėjo jis. – Mudu su Štaufu aptikome didžiumą jų. Beatričės Holden atveju iš tikrųjų yra likusi tiktai dukra. Žinoma, išskyrus krautuvininką, bet vis tiek šis – tiktai netikras pusbrolis ar kažkoks kitas giminaitis, be to, juodu beveik nebendravo. Dukrai dabar trisdešimt penkeri, ištekėjusi, turi vyrą ir pati augina keturis vaikus. Vaikai, atrodo, nenutuokia, kas buvo jų močiutė. Ir nemanau, kad vertėtų papasakoti.

– O kaip dėl antrosios? – pasiteiravo Miunsteris. – Marlenės Nyč?

– Yra jos brolis ir buvusysis, kurie, rodos, nelabai turi laiko sukti galvą apie Verhaveną. Abudu – gana mitrūs tipeliai. Karlas Nyčas sėdėjo cypėje keletą kartų – už vogtų daiktų slėpimą

ir kelis įsilaužimus. Martinas Kuncė, buvęs Marlenės sužadėtinis, pusę gyvenimo pragėrė, o antrąją leidžia dienas išėjęs į priešlaikinę pensiją.

Reinhartas suniurnėjo.

– Žinau, kas jis toks, – pareiškė Reinhartas. – Prieš kelerius metus vienoje narkotikų byloje mėginau pasitelkti jį kaip informatorių. Nepasakyčiau, kad pavyko smarkiai pasistūmėti.

– Šiaip ar taip, abudu gyvena čia, Mardame, – tęsė Jungas. – Tik smarkiai abejoju, ar šie vyrai galėtų būti kaip nors su tuo susiję. Marlenė Nyč buvo įsivėlusi į daugybę meilės romanų, bet iš esmės gyveno tiktai su Kunce ir dar vienu vyruku. To kito pavardė – Pedleckis. Šis gyvena Linchuizene ir, rodos, nekvaršina sau galvos dėl Marlenės. Pernelyg nesisielojo, kai moteris buvo nužudyta, tas pats pasakytina ir dabar.

Jungas pervertė keletą puslapių.

– Tiesą sakant, atrodo, tas pats pasakytina ir apie daugumą kitų mūsų kalbintų asmenų, – pridūrė jis. – Akivaizdu, kad Marlenė Nyč turėjo savų silpnybių.

– Gal yra kitų giminaičių? – pasiteiravo Reinhartas.

– Taip, – atsakė Jungas. – Turi seserį. Beje, gyvenančią Odesoje.

Miunsteris atsiduso.

– Gal kas nors geidžia pamirkti Juodojoje jūroje? – pasiteiravo jis. – O gal dabar padarykime pertrauką ir trumpam ištieskime kojas? Šiaip ar taip, turiu pakeisti kasetes.

– Tik trumpai, jeigu galima, – paprašė Reinhartas. – Turiu nueiti pas Hilerį ir gauti keletą įgaliojimų, kol viršininkas neišėjo į namus.

– Penkias minutes, – pažadėjo Miunsteris.

25

– Na, o kaip tas kaimas? – paklausė Miunsteris. – Ką manote apie jį?

– Intravertiškas, – paaiškino Debri. – Mudu su policininke Moreno praleidome tenai dvi kiauras dienas. Ir abu laikomės tos pačios nuomonės, kad tas kaimas primena patį tipiškiausią užkampį.

– Gimiau labai panašioje vietovėje, – paaiškino Moreno. – Bosenvulėje, visai prie Reinau. Turiu pasakyti, kad suprantu tenykštę atmosferą. Visi vieni kitus pažįsta. Visi žino, kas kuo užsiima. Jokios bendrystės. Esi, kas esi; geriausia rūpintis savais reikalais ir niekur nekaišioti nosies – taip sakant, niekuomet neišsišokti. Sunku tiksliai nusakyti, bet neabejoju, kad puikiai atpažįstate šį sindromą.

– Žinoma, – patikino Miunsteris. – Ir aš gimiau atokiame kaime. Viskas gerai, kol esi vaikas, bet užaugus socialiniai saitai kartais primena spygliuotą vielą. Tai sakote, Kaustine nėra nieko nepaprasto? Nieko, kaip nors išskiriančio tą kaimą iš kitų panašių vietovių?

Moreno ilgokai nesiryžo atsakyti į klausimą.

– Hm, – prikandusi apatinę lūpą pagaliau prabilo pareigūnė. – Nežinau. Verhaveno šešėlis kybo virš visų, bet vargu ar tai turėtų stebinti. Tiesą sakant, supratau, kad po antrosios žmogžudystės grupelė tenykščių žmonių norėjo pakeisti vietovės pavadinimą.

– Pakeisti pavadinimą? – nustebo Rutas.

– Taip. Žmonės norėjo atsikratyti Kaustino pavadinimo. Gyventojai tikriausiai manė, kad tas kaimas visiems asocijuosis su Verhavenu ir teismais. Žmonės tikėjo gyvenantys vietovėje, garsėjančioje tiktai žmogžudystėmis. Kaimo parduotuvėje buvo galima pasirašyti po peticija, bet ilgainiui visas šis sumanymas išsikvėpė.

– Manau, suprantate tuos žmones, – įsiterpė Miunsteris. – Tik gal vis dėlto galite kalbėti truputį konkrečiau? Ką pavyko sužinoti?

– Na, – pradėjo Debri, – pakalbinome maždaug dvidešimt žmonių, dauguma – senyvo amžiaus, tenai praleidę visą gyvenimą ir labai aiškiai prisimenantys abu atvejus. Naujakurių nedaug ir retai kas išsikrausto gyventi kitur, o iš viso kaime tik kokie šeši šimtai gyventojų. Gamta neabejotinai labai vaizdinga: ežeras, miškas, kelios laukymės ir panašūs dalykai.

– Dauguma nenoriai leidosi į kalbas apie Verhaveną, – pridūrė Moreno. – Žmonės, atrodo, nori viską pamiršti, tarsi šis įvykis būtų užtraukęs gėdą kiekvienam tenykščiui. Gal tam tikra prasme taip ir nutiko.

– Ir nieko daugiau? – įsikišo Reinhartas.

– Kuria prasme? – paklausė Debri.

Reinhartas degtuku rakinėjo pypkės galvutę.

– Ar nepajutote, kad žmonės... šį tą, taip sakant, slepia? Po perkūnais, juk tikrai neturiu jums visko aiškinti. Kalba sukasi apie nuotaikas – trumpai ir aiškiai. Tik tiek. Tokie dalykai negali prasprūsti pro moters akis.

– Dėkoju, – pasakė Debri.

„Dėl Dievo, tik nepradėkit dabar vaidytis, – pagalvojo Miunsteris. – Nenoriu sugaišti visos amžinybės redaguodamas įrašą."

– Galbūt, – po nedidelės pauzės prakalbo Moreno. – Bet tai daugių daugiausia tik menkutė nuojauta. Gal savo spintose jie visi stropiai slepia vieną kitą skeletą – žinoma, kalbant metaforiškai – ir vieni kitų truputį prisibijo. Juk čia dar vienas to sindromo bruožas, ar ne? Ne, nežinau.

Miunsteris atsiduso.

– Tikriausiai mažumėlę juos spustelėjote?

– Be abejo, – patikino Debri. – Pavyzdžiui, mėsininkas – truputį įtartinas tipelis. Kaime turi mažiausiai dvi meilužes. Arba veikiau turėjo. Retsykiais galbūt pasimylėdavo ir su Beatriče Holden. Prieš jai susidedant su Verhavenu, bet nebūtinai. Beatričė, rodos, buvo truputį panaši į lėlytę. Gana nesunkiai įkalbama.

– Jeigu neklystu, tos moters santykiai su Verhavenu buvo gana audringi? – įžvalgomis pasidalijo Reinhartas.

– Visiškai sutinku! – pritarė Moreno. – Matyt, šiek tiek primena katės ir šuns santykius. Retkarčiais pakibirkščiuodavo. Likus vos savaitei iki nužudymo vidury nakties pasibeldusi į kaimynų duris paprašė prieglobsčio. Aišku, Verhavenas

buvo kaip reikiant iškaršęs kailį. Atbėgo nuoga, susisupusi į paklodę.

– Ar kaimynai ją įsileido?

– Savaime suprantama. Leido permiegoti ant sofos. Nors ir gerokai įkaušusi, Beatričė atkakliai tvirtino kitą dieną pranešianti policijai apie Verhaveno elgesį. Sunkus kūno sužalojimas ar panašiai.

– Tačiau pabudusi kitos dienos rytą, – pridūrė Debri, – moteris paprasčiausiai susisupo į paklodę ir sugrįžo pas jį.

– O, Viešpatie! – atsiduso Reinhartas. – Galvai ataušus, liko tik išblėsusios vakarykščių minčių nuotrupos.

– Silpnybe, tavo vardas – moteris*, – šyptelėjusi pasakė Moreno.

– Hm, – sumykė Miunsteris. – Dar kas nors įdomaus?

– Gana nemažai sužinojome apie Verhaveno vaikystę ir mokyklinius metus, – atsakė Moreno. – Buvęs kaimo mokyklos sargas dar gyvas. Jam beveik devyniasdešimt, bet nepaprastai šviesaus proto ir gana šnekus. Peršasi mintis, kad Verhavenas nuo pat pradžių buvo gana keistas paukštelis. Vienišius. Intravertas. Tačiau stiprus. Gerbiamas bendramokslių. Įrodymų apstu.

Miunsteris linktelėjo.

– Atsirado keli tikintys, kad jis nekaltas, – pridūrė Debri. – Bent jau dėl Beatričės nužudymo. Tik tos nuomonės žmonės nelinkę garsiai šaukti gatvėje.

– Kodėl nelinkę? – paklausė Jungas.

* Angl. *Frailty, thy name is woman.* Aliuzija į V. Šekspyro „Hamletą“. Tokiais žodžiais tėvo gedintis Hamletas sutinka žinią, kad motina ištekėjo už jo dėdės Klaudijaus.

– Visų padėtis panaši, – sumurmėjo Reinhartas.

– Taip, maždaug, – tarė Debri. – Stovėjimą Kaustino parduotuvėje ir postringavimą, kad Verhavenas nekaltas, galima truputį palyginti su bandymu Teherane įrodyti, kad ajatola prisidergęs kelnes.

– Ajatolos nedėvi kelnių, – tarė Jungas. – Jie vilki tas juodas sukneles, kad ir kaip jos vadinamos.

– Gerai jau, gerai, – įsikišo Miunsteris.

– Tvirtinimas, kad Verhavenas nekaltas, perša dar vieną mintį, – tarė Reinhartas.

– Kokią? – sukluso Rutas.

– Kad kažką kitą kaltinate kaime įvykdžius žmogžudystę.

Visi nuščiuvo, ir Miunsteris aiškiai pamatė, kiek laiko prireikė Reinharto žodžiams įsiskverbti į kiekvieno smegenis.

– Tik nėra jokios garantijos, – samprotavo Rutas.

– Nėra, – pritarė Reinhartas. – Žinoma, nėra garantijos, kad kaime gyvena kitas žudikas, bet tokia mintis neabejotinai sukirbėtų žmonių galvose. Įtarimas. Jeigu prikąsi liežuvį, niekuomet neleptelsi.

– Tikra teisybė, – pritarė Moreno.

* * *

– Na, – visiems kitiems išėjus iš kambario ir išjungus magnetofoną prakalbo Miunsteris. – Ką manai?

– Nieko nemanau, – atsiduso Rutas. – Tiksliau, tikiu, kad įmanomas bet koks scenarijus – smarkiai apsidžiaugčiau keliomis naujomis užuominomis. Į ką, po perkūnais, turėtume sutelkti dėmesį?

– Nežinau, – prisipažino Miunsteris. – Man kirba mintis, kad Hileris norės atitraukti keletą pareigūnų nuo bylos tyrimo. Ko gero, nuo šiol liksime tik mudu. Ir, žinoma, bosas.

Miunsteris linktelėjo į magnetofono pusę.

– Jeigu neužčiuopsime ko nors gyvybiškai svarbaus, – pridūrė Rutas.

– Veikiau, jeigu laikraščiai nenuspręs išpūsti didelio burbulo, – tarė Miunsteris. – Šiaip ar taip, rytoj jie pasigaus šitą istoriją. Gal ir neblogai. Mums reikalinga visokeriopa pagalba.

* * *

– Ką iš tiesų pats manai? – prieš patraukiant savais keliais požeminėje mašinų stovėjimo aikštelėje paklausė Rutas. – Ar tikrai tiki, kad šiame užkampyje laisvai vaikšto tris žmones nužudęs asmuo? Man tai panašu į velniškai baisų filmą.

– Filmas nepagerėtų net jeigu vietiniai žinotų, kas jis, – tarė Miunsteris. – Vis tiek jį išjungčiau.

Rutas susimąstė.

– Gal ir sėdime savotiškame kino teatre, – nutraukė tylą Rutas. – Įstrigus eilės viduryje, gali būti velniškai keblu išsikapstyti.

– Šventa teisybė, – pritarė Miunsteris.

Kurį laiką vyrai stovėjo nepratardami nė žodžio.

– Gal išlenkime po bokalą alaus? – pasiūlė Rutas.

Miunsteris dirstelėjo į laikrodį.

– Nėra laiko, – sumurmėjo jis. – Turiu aplankyti ligonį. Po aštuntos manęs neįleis.

– Gaila, – gūžtelėjęs pečiais atsiduso Rutas. – Perduok linkėjimus. Jaučiu, gerokai pasistūmėtume, jeigu jis būtų su mumis.

– Negaliu nepritarti, – patikino Miunsteris.

* * *

„Kodėl nesiliauju melavęs? – sėdęs į automobilį ir susiruošęs į užmiestį, savęs paklausė Miunsteris. – Kodėl negalėjau tiesiai šviesiai pasakyti, kad noriu namo pas Sin ir vaikus? Kodėl reikėjo įpainioti vyriausiąjį inspektorių?“

Kaip ir sutarta, įrašą Van Vėterenas gaus kitą rytą, po pusryčių. Jeigu atsisakant pasiūlymo nesinori įžeisti Ruto, kodėl tuomet po operacijos atsigaunantis senas faras yra geresnė dingstis negu žmona ir vaikai?

Klausimas iš tiesų neblogas. Be jokios abejonės.

Užuot toliau gvildenęs šią temą, Miunsteris nusprendė pakreipti mintis kita linkme.

26

Sulankstęs „Allgemejne“, Van Vėterenas numetė laikraštį ant betoninių grindų. Tada užsidėjęs ausines įjungė kasetę ir atsišliejo į pagalvę.

Elgaro* koncertas violončelei. Saulė švietė jam į veidą. Dvelkė lengvas vėjelis. Būna ir blogiau.

Vyriausiasis inspektorius suvokė, kad paprastai ligoniams neleidžiama gulėti balkone ir tenai mėgautis gyvenimu. Kita vertus, vargu ar tai vienintelė taisyklė, kuriai per tas penkias slaugymo dienas nusižengė ligoninės personalas. Norint laikytis taisyklių, visais atžvilgiais tektų gerokai pasitempti, bet personalas bent jau pradėjo susigaudyti, su kuo turi reikalą. Gerokai sušvelnino apribojimus.

– Bet ne ilgiau kaip pusvalandį, – tvirtai pareiškusi sesuo Terhovian kažkodėl prikišo jam prie veido keturis iškeltus pirštus.

* Edvardas Elgaras (Sir Edward William Elgar) – XIX a. antrosios pusės – XX a. pirmosios pusės kompozitorius, vienas anglų klasikinės muzikos pradininkų, išgarsėjęs ir kaip muzikinių kriptogramų autorius.

– Dar pažiūrėsim, – atsakė jis.

Nuo to laiko prabėgo gal kokie trys ketvirčiai valandos. Personalas tikriausiai suprato, kad bus mažiau bėdų, jeigu leis Van Vėterenui būti lauke.

Rausdamasis po atmintį vyriausiasis inspektorius atsiminė neseniai perskaitytą informaciją. Iš esmės pasakyti galima nedaug. Žinoma, stambios pirmojo puslapio antraštės bei dvi leidinio viduje išspausdintos apibendrinančios skiltys. Ir stebėtinai mažai spėliojimų. Tiesą sakant, visiškai jokių.

Čia ketvirtas kartas. Nuo to niekaip nepavyko atitrūkti. Nuo tada, kai vos dvidešimtmetį perkopęs pradėjo sportininko karjerą, Verhavenas keturis kartus užkariavo pirmųjų laikraščių puslapių antraštes.

Kaip vidutinių nuotolių bėgimo rungties karalius – šeštojo dešimtmečio pabaigoje. Karalius ir apgavikas.

Kaip žudikas – septintojo dešimtmečio pradžioje.

Ir vėl kaip žudikas – po maždaug dvidešimties metų.

Dabar, dešimtojo dešimtmečio vidury, kaip auka. Paskutinį kartą – tokia prielaida, atrodo, pagrįsta.

„Ar šitokia įvykių raida logiška? Ar tokios baigties buvo galima tikėtis?“ – klausė savęs Van Vėterenas, pagarsinęs muziką, kad jos garsai užgožtų Palicerio skersgatviu zujančių autobusų triukšmą.

Logiška vėjais paleisto gyvenimo baigtis?

Sunku pasakyti.

Kokį dėsningumą būtų galima įžvelgti žemiškajame Leopoldo Verhaveno gyvenime? Ar apskritai esama modelio, į kurį būtų galima įsprausti šią keistą ir sudėtingą žmogiškąją lemtį?

„Ar įmanoma, – paklausė savęs Van Vėterenas, – sukurti filmą apie jo gyvenimą ir tokiu būdu pasakyti šį tą fundamentalaus apie jo būtį? Apie kiekvieno žmogaus būtį? Šiaip ar taip, klausimas iš tiesų neblogas. Geras mato vienetas."

O gal tik nevykusiai susiklosčiusių aplinkybių sankaupa, kai viena bėda užgriūva ant kitos? Niūri ir nesėkmingai susiklosčiusi lemtis, kuri teko nepaprastam žmogui, patyrusiam daugybę įtampos? Sudarkyta žmogaus baigtis, tokia pat beprasmiška kaip ir visas jo gyvenimas?

Ne toks gyvenimas, apie kurį kuriami filmai?

Nukandęs dantų krapštuką, Van Vėterenas vėl paniro į apmąstymus.

Argi, smarkiai pasistengus, neįmanoma kaip nors meniškai atkurti kiekvieno žmogaus gyvenimo? Galbūt kiekvienas žmogus turi savo konkretų žanrą. Kaip tuomet būtų galima pavaizduoti jo paties gyvenimą? Ką galima iš jo sukurti? Gal simfonijetę? Betono skulptūrą? O gal Strindbergas būtų jį sutalpinęs į pusę popieriaus lapo?

„Kas dabar pasakys", – mintijo Van Vėterenas.

Štai guli dabar balkone vėl uždavinėdamas tuos pačius beprasmiškus klausimus. Pretenzingus ir nesuvokiamus klausimus, besisukančius galvoje vien tik tam, kad stotų į bergždžią ir idiotišką kovą su ta agresyviąja violončele.

„Geriau jau gurkštelėti alaus ir surūkyti cigaretę, – tarė sau ir nuspaudė baltąjį mygtuką. – Nepalyginamai geriau."

* * *

Vietoj sesers Terhovian tarpduryje išdygo Miunsteris. Išjungęs grotuvą, Van Vėterenas nusiėmė ausines.

– Viskas gerai? – pasiteiravo Miunsteris.

– Ką čia, po velnių, šneki? Argi neaišku, kad niekas nėra gerai? Guliu čia, už jūrų marių nuo civilizacijos, ir nieko negaliu padaryti. Ar nors kiek pasistūmėjote?

– Ne itin, – atsiduso Miunsteris. – Vis dėlto susidaro įspūdis, kad čia, saulėkaitoje, visai gera.

– Karšta, žliaugia prakaitas, – pasiguodė Van Vėterenas. – Praverstų bokalas alaus. Na?

– Ką norite pasakyti tuo „na"?

– Ar, pavyzdžiui, atnešei kasetes?

– Be abejo. Abi. Nereikia nė sakyti, kad kiek sunkiau sekėsi ieškoti Goseko, bet aptikau „Pas Laudenerį".

Iš plastikinio pirkinių krepšio ištraukęs dvi kasetes, Miunsteris padavė įrašus vyriausiajam inspektoriui.

– Raudonoji – iš mūsų paskutinio susirinkimo.

– Nori pasakyti, kad neatskiriu „Requiem" nuo be paliovos tauzijančių farų šutvės?

– Savaime suprantama, atskiriate.

– Perskaičiau, ką rašo „Allgemejne". O kas tuose kituose laikraštpalaikiuose?

– Daugiau ar mažiau tas pats, – atsakė Miunsteris.

– Jokių spekuliacijų dėl motyvų?

– Ne, bent jau ne mano perskaitytuose.

– Keista, – nusistebėjo Van Vėterenas.

– Kodėl? – nesuprato Miunsteris.

– Na, išaiškės. Neabejotinai. Šiaip ar taip, dabar man tas reikalas visiškai aiškus. Praėjusią naktį perskaičiau visą medžiagą

apie Marlenę. Galiu lažintis, kad abiem atvejais jis nekaltas. Prieštarauji?

– Ne, – tarstelėjo Miunsteris. – Mums irgi piršosi tokia nuomonė. Tik mažumėlę abejojame dėl to, ką reikėtų daryti toliau...

– Žinoma, abejojate, velniai rautų... – suriaumojo Van Vėterenas. – Dar nedaviau jokių nurodymų. Parvežk mane atgal į palatą, ir tuomet pakalbėsime apie reikalus. Niekinga, kad ligoniai ištremiami į balkoną ir paliekami tenai tįsoti. Čia tarsi krosnyje...

Iki galo atlapojęs duris, Miunsteris ėmė stumti plieninę lovą atgal į palatą.

– Nuo ko pradėsime? – paklausė jis, Van Vėterenui sugrįžus į įprastą vietą.

– Iš kur, velniai griebtų, man žinoti? – atrėžė vyriausiasis inspektorius. – Leisk išklausyti įrašus ir sugrįžk po dviejų valandų. Tuomet galėsiu pateikti aiškius nurodymus.

– Gerai, – pakluso Miunsteris.

– Per tą laiką galėtum pabandyti surasti šitą asmenį.

Van Vėterenas padavė dukart perlenktą popieriaus lapą.

– Leonorė Končis, – perskaitė Miunsteris. – Kas ji?

– Moteris, su kuria aštuntajame dešimtmetyje artimai bendravo Verhavenas.

– Ar jinai dar gyva? – nevalingai paklausė Miunsteris.

– Gali pradėti nuo atsakymo į šį klausimą, – paragino Van Vėterenas.

SEPTINTA DALIS

1962 m. balandžio 24-oji

27

Ji nubunda dar sykį.

Junta tamsą ir sunkulį. Tarsi jo buvimas smarkiai slėgtų krūtinę. Atsargiai pasirėmusi ant alkūnės, pamėgina įžiūrėti, ką rodo blyškiai fosforinės žadintuvo rodyklės.

Pusė keturių. Beveik. Kiek pavyko įžvelgti. Nors langas plačiai atlapotas, kambaryje tvanku ir trūksta oro. Atsisėdusi ant lovos krašto, tol pėdomis lietinėja grublėtas grindis, kol pagaliau suranda šlepetes.

Atsikėlusi pirštų galiukais ištipena iš kambario ir pakeliui pasičiumpa plonytį nudrengtą frotinį chalatą. Užvėrusi duris priglaudžia ausį prie vėsios medžio sienos. Net ir per šitokį atstumą girdi jo sunkų, kartais džeržgiantį alsavimą.

Tirtėdama apsivelka chalatą ir palengvėle ima leistis laiptais.

Žemyn. Tai baisiausia. Klubų skausmas tarytum smaigstant iki raudonumo įkaitusiomis adatomis persmelkia visą kūną nuo viršaus iki apačios. Pakyla stuburu iki pakaušio ir nuslenka žemyn iki pėdos skliauto bei pirštų galiukų. Įstabu, kad sopulys sugeba šitaip keliauti.

Sulig kiekvienu žingsniu skaudesys aštrėja.

Sulig kiekviena diena. Vis labiau ir labiau įsismarkauja. Kaskart vis sunkiau nesukti pėdų į vidinę pusę ir nesusikūprinti.

Vaikščioti vis sudėtingiau.

* * *

Virtuvėje užsikniaubusi ant stalo ir pasirėmusi rankomis galvą, jaučia, kaip palengva slopsta skausmo virpuliai. Palaukusi, kol kūnas visiškai liausis gėlęs, nukreipia mintis kita linkme.

Susimąsto apie tą kitą dalyką.

Šiąnakt trissyk pakirdo iš to sapno. Tris kartus.

Ta pati šiurpi mintis. Tas pats nepakenčiamas vaizdinys.

Kaskart jam užlipus laiptais ir kritus šalimais į lovą, ji apsimeta mieganti. Sutuoktinis jos neliečia. Net neuždeda rankos ant klubo ar peties – sugebėjo to pasiekti. Dabar vyras niekada jos neliečia, ir moteris supranta, kad toji pergalė – jos iškovota. Tik savo pastangomis pavyko taip toli nužengti.

Nepasiekiama. Jos kūnas nepasiekiamas. Dabar ir visiems laikams.

Daugiau niekada nereikės jaustis išnaudojamai.

Žodžiais neišsakytas susitarimas, niūrus juodu siejantis saitas, bet tik dabar moteris pradeda suprasti šito ryšio vertę. Atsvarą. Nesuvokiamą siaubą, uždėtą ant kitos svarstyklių lėkštės.

Viskas turi savo kainą, bet jos gyvenime nebūta kito pasirinkimo. Negalima kelti klausimų apie kaltę dėl tokio jos apsisprendimo ir elgesio – moteris pernelyg puikiai žino, kas įvyktų vėl atsidavus šiam vyrui. Nors jis ir yra jos sutuoktinis

bei jųdviejų vaiko tėvas. Tokį sprendimą lėmė ne tik jos nuostata – šitaip pasielgti patarė ir gydytojai. Net išsaugojus galimybę vaikščioti, pasekmės smarkiai pakenktų fizinei ir psichinei sveikatai. Jeigu, taip sakant, pastotų. Nevalia dar sykį gimdyti. Nevalia dar kartą jam atsiduoti. Dubuo – jos gyvenimo ašis. Nuo tos klaikios nakties, kai pagimdė, privalu saugoti dubenį, ir ši kūno dalis turi būti neprieinama tarsi kokia koplyčia.

Koplyčia?

Būtent tąja linkme ir vilnijo moters mintys. Ar kas nors suvokė, kodėl?

Dievas, motina ar kokia kita moteris?

Ne, niekas. Šiuo atveju jinai palikta vienui viena. Bergždžia moteris, gyvenanti su vyru ir vaiku. Ilgainiui išmokusi priimti tai, kas neišvengiama. Jam niekada daugiau nevalia įsiskverbti į jos vidų – dabar jo rankos ir visas kūnas jau atsisakė bevaisių pastangų maldauti ir liesti. Ilgainiui jis pats irgi susitaikė su tuo, kas neišvengiama.

Kokia kaina?

Moteris tikriausiai seniai suvokė, kad už tai teks sumokėti. Bet dabar? Ar suprato, kad toji kaina bus šitokia?

Nuo tokios minties kūnas nuėjo pagaugais. Net ne nuo minties; tik nuo sapno nuotrupos. Nuo vaizdinio, atskriejusio į sąmonę šitokiu svaiginančiu greičiu ir tokio nesuvokiamai aiškaus, kad net nepavyko jo perprasti.

Išvysti – taip. Suvokti – ne.

Regėjo, bet nesuvokė esmės.

Atsistojusi ji patraukia link viryklės. Įjungia šviesą virš plautuvės ir į prikaistuvį prileidžia vandens.

Šiam užvirus, stebi, kaip į paviršių kyla nuo dugno atsiplėšę burbuliukai. Ir mąsto apie Andrėją.

Andrėją, gulinčią lovelėje kitapus sienos, prie kurios pastatyta viryklė, ir miegančią nekalto kūdikio miegu. Dvejų metų, tiksliau, dvejų metų ir dviejų mėnesių – šiąnakt jai norisi tikslumo, – užklotą močiutės nunerta antklode ir čiulpiančią du pirštelius. Žino net nežvilgtelėjusi. Dukrytės vaizdinys ją lydi visur; kaskart prireikus gali atkurti jį vaizduotėje – visiškai be jokių pastangų.

Andrėja. Visuomet bus vienintelis jos vaikas. Kad išliko gyva – tikras stebuklas, o palyginti su tuo, visa kita – gryniausi niekai.

„Visa kita?“ – paklausė savęs, nors atsakymą jau žinojo.

Taip, visa kita. Ji nukėlė prikaistuvį nuo viryklės.

* * *

Pamažėle siurbčiodama arbatą, kiek pratraukia medvilninės užuolaidas. Ir tepamato savojo veido atspindį bei rėželį virtuvės interjero. Ji vėl užtraukia užuolaidas.

„Nedrįstu nė pagalvoti, – prisipažįsta pati sau. – Nedrįstu blaiviai mąstyti. Privalau laikytis atokiau. Vaizdiniams pradėjus lįsti į galvą, privalau išmokti užmerkti savo sielos akis.“

Privalau.

„Ją surado“, – štai ką krautuvėje pasakė ji, ponia Malinska, o žemame tos moters balse nuskambėjo ir tvardomas, ir isteriškas triumfas.

Aptiko prie Goldemarso liūno.

Negyvą.

Pasmaugtą.

Nuogą.

Staiga šioje nuošalioje virtuvėje tokį vėlyvą metą jos kūną nupurto šitoks baisus šiurpas, kad ant stalo išsilieja puodelis su arbata. Languota klijuote srovenanti arbata ima varvėti ant dešiniosios šlaunies, bet prireikia kelių sekundžių, kol ji susizgrimba sustabdyti tėkmę.

Nuo to šeštadienio. Prieš aštuoniolika dienų. Maždaug prieš tiek laiko. Nuo tada jinai dingo iš akiračio. Toji šliundra. Tikriausiai tuomet viskas ir įvyko.

Tą šeštadienio popietę. Mintyse aiškiai regi ir tą vaizdą. „Einu tvarkyti šatrų", – tarė jis, ir kažkas nuskambėjo balse, kažkas sušmėžavo tame puikiai pažįstamame užsispyrėlio žvilgsnyje, kurį gerokai pasistengusi tikriausiai būtų sugebėjusi perprasti.

Tik kodėl turėtų? Tuomet Andrėja buvo pati svarbiausia, o ir dabar ji svarbiausia. Kam stengtis suprasti tai, ko nesinori suprasti?

Jam sugrįžus į namus, buvo vėlu, ir ji nuvokė, kad kažkas atsitiko. Tik nežinia, kas.

Galėjo spręsti iš grąžomų didžiulių rankų – vyras netilpo savo kailyje. Iš kaltai smilkiniuose pulsuojančių kraujo pritvinkusių arterijų. Iš akių, maldaujančių pagalbos ir prašyte prašančių numaldyti gėlą.

Iš siaubo, kurio buvo priplūdęs jo kūnas.

Regėdama tai, ji nesusigaudė, kas dedasi.

Dabar, sėdėdama čia, žino. Ranka džiovina šlaunį ir jaučia parsėlinantį skausmą. Suvokia, kad nevalia leisti mergaitei to sužinoti.

Niekas neturi sužinoti, bet mažiausiai – jinai. Į galvą sugrįžęs Andrėjos vaizdinys tarsi apsauginiu balzamu padengia deginantį skausmą ir visas juodas mintis.

Paguodos angelas.

Užmaršties vaikas.

Nieko nenutiko. Nekyla jokių įtarimų.

Išskyrus tą vienintelį.

Dar kartą atsistojusi ji nutipena iki spintelės; iš rudo stiklinio indelio iškrato dvi piliules. Tiesiai iš rieškučių užgeria jas gurkšniu vandens.

Nuo skausmo.

Nuo nemigos.

Nuo sapnų, įtarimų ir žinojimo.

„Kodėl?“ – klausia savęs pamažėle kopdama laiptais atgal. – Aš dar tokia jauna. Gyvenimas tik prasideda, bet rankos jau surištos, o kojos – supančiotos.“

Dėl šito vyro.

Dėl šitos dukters.

Dėl šito geliančio kūno.

* * *

Dėl šito pasiryžimo tylėti amžinai?

AŠTUNTA DALIS

1994 m. gegužės 16-oji – 22-oji

28

Iš tolo pabandęs nustatyti Leonorės Končis amžių, Miunsteris nusprendė, kad jai maždaug tarp trisdešimties ir trisdešimt penkerių.

Kai inspektorius priėjo arčiau ir virš tamsinto stiklo atitvaro abudu paspaudė vienas kitam ranką, paaiškėjo, kad norint mažumėlę priartėti prie tiesos teks pridėti dar bent dvidešimt metelių.

Galbūt ši iliuzinė aplinkybė ir pastūmėjo moterį atsakinėti į Miunsterio klausimus blausokai apšviestame biure; abiem pašnekovams patogiai įsitaisius skirtinguose itin ilgo minkštasuolio galuose, kalbantis teko gerokai kilstelėti balsus.

„Štai tau ir jaunystė, – tarė sau Miunsteris. – Miglota sąvoka."

* * *

Jos paieškos pareikalavo nemažai laiko. Nuo tada, kai aštuntojo dešimtmečio pabaigoje keletą mėnesių gyveno su

Leopoldu Verhavenu, moteris keitė adresą daugiau negu dešimt kartų. Pasikeitė ir pavardė.

Tik vieną sykį. Dabar jinai – di Goači, o pastaruosius aštuoniolika mėnesių Leonorė kartu su savo sukriošusiu korsikiečiu sutuoktiniu valdė butiką ir Grionštato centre pardavinėjo prašmatnius moteriškus drabužius.

– Leopoldas Verhavenas? – nustebo Leonorė ir užmetė vieną juodo nailono kojinėmis aptemptą koją ant kitos. – Kodėl norite mane apklausti dėl Leopoldo Verhaveno?

– Čia ne apklausa, – paaiškino Miunsteris. – Paprasčiausiai norėčiau užduoti keletą klausimų.

Prisidegusi cigaretę Leonorė pasitaisė odinį kraujo spalvos sijoną.

– Tuomet pirmyn, – paragino ji. – Ką knieti sužinoti?

„Neturiu žalio supratimo, – pagalvojo Miunsteris. – Tiktai vykdau Van Vėtereno nurodymą surasti tave."

– Papasakokite apie savo santykius su Verhavenu, – paprašė Miunsteris.

Pro šnerves išpūtusi dūmų debesį Leonorė atrodė mirtinai nuobodžiaujanti. Buvo akivaizdu, kad ji apskritai policijai nepuoselėja itin šiltų jausmų. Miunsteris aiškiai suprato, jog bandyti pakeisti tą požiūrį – beprasmiška.

– Aš irgi nemanau, kad labai malonu knaisiotis po šitokį reikalą, – švelnino padėtį detektyvas inspektorius. – Gal galėtume kuo skubiau tai baigti, kad vėl galėčiau duoti jums ramybę?

Matyt, Miunsteriui šiais žodžiais pavyko pasiekti tikslą. Linktelėjusi Leonorė demonstratyviu ir puikiai išmoktu liežuvio judesiu suvilgė lūpas.

– Gerai. Norite sužinoti, ar Verhavenas turi moterų žudikui būdingų gebėjimų. To manęs jau teirautasi anksčiau.

Miunsteris pritariamai linktelėjo.

– Taip ir maniau.

– Nežinau, – atsakė Leonorė. – Buvome drauge vos keletą mėnesių. Netyčia su juo susipažinau kaip tik tuo metu, kai į šipulius byrėjo mano antroji santuoka. Jaučiausi sutriuškinta, reikėjo vyro, kuris manimi pasirūpintų. Kuris, taip sakant, prikeltų mane naujam gyvenimui.

– Vadinasi, Verhavenas sugebėjo tą padaryti?

Leonorė gūžtelėjo pečiais.

– Inspektoriau, ar jūs vedęs?

– Taip.

– Vadinasi, nereikia kalbėti užuolankomis?

– Nė kiek, – patikino Miunsteris.

– Puiku, – moters veide sušmėžavusi grimasa veikiausiai priminė šypseną. – Jis buvo brutalus meilužis. Iš pradžių man tai patiko, sakyčiau, reikėjo kai ko panašaus, bet ilgainiui įgriso. Visas tas siautulingas dulkinimasis malonus tik pirmuosius kelis kartus, vėliau norisi ko nors ramesnio, jautresnio, įmantresnio – juk žinote, apie ką kalbu. Akivaizdu, kad vienas kitas išties šiurkštus pasidulkinimas gali pagyvinti įsisenėjusius santykius, tačiau nieko gero, kai taip daroma visą laiką – ačiū, ne.

– Tikra teisybė, – vienu įkvėpimu išpoškino Miunsteris. – Tik jis visą laiką elgėsi kaip bulius, ar ne?

– Taip, – atsakė ji. – Ilgainiui tai pavirto į sunkų darbą. Po kelių mėnesių palikau Verhaveną. O gyvenimas toje prakeiktoje skylėje irgi priminė tikrą pragarą – vidury miškų ir visa kita.

Galbūt tuo metu man ir reikėjo šito... Medžių, gamtos ir taip toliau.

„Sudėtinga įsivaizduoti tave vištidėje“, – pagalvojo Miunsteris ir suprato, kad darosi sunku išlaikyti rimtą veido miną.

– Vadinasi, buvo šiurkštokas, bet rimtai nesmurtavo, tiesa?

– Taip, – tvirtai atsakė Leonorė. – Užsidaręs ir nekultūringas, bet niekuomet to žmogaus nebijojau – nejutau nieko panašaus.

– Žinojote, kad buvo pripažintas kaltu dėl žmogžudystės?

Leonorė linktelėjo.

– Pasipasakojo po pirmosios nakties. Ir paaiškino, kad to nepadarė.

– Patikėjote?

Ji sudvejojo, bet tik akimirką.

– Taip, – patikino Leonorė. – Netikiu, kad Leopoldas Verhavenas galėtų šitaip nužudyti moterį. Turėjo tik vieną kiaušą – tas teisybė, bet nebuvo žudikas. Tą paaiškinau ir per antrąjį teismo procesą, tik, žinoma, niekas nepaisė mano žodžių. Pasmerkė iš anksto.

Miunsteris linktelėjo.

– Ar niekuomet nebuvote susitikę po to, kai nutrūko judviejų santykiai?

– Ne, – atsakė ji. – Kas jį nužudė? Juk tą norite išsiaiškinti, tiesa?

– Taip, – tarstelėjo Miunsteris, – būtent. Gal nutuokiate?

Leonorė papurtė galvą.

– Nė kiek, – mėgindama užspausti cigaretę patikino ji. – Na, inspektoriau, tikriausiai viskas? Turiu reikalų.

– Taip, viskas, – baigė pokalbį Miunsteris ir padavė savo vizitinę kortelę. – Jeigu prisimintumėte ką nors reikšmingo, paskambinkite.

– Kas tai galėtų būti? – paklausė ji.

„Nenutuokiu“, – keldamasis nuo minkštasuolio, pagalvojo Miunsteris.

* * *

Kol priėjo aikštę, spėjo įsilyti. Šilta beprasidedančios vasaros dulksna labiau priminė valomąją kaukę. Beveik. Be to, sudarė gana malonų kontrastą Leonorei di Goači. Kiek pastoviniavęs palaukė, kol švelnūs lietaus lašeliukai nuskalaus veidą, o tada atrakinęs automobilį įsiropštė vidun.

Dviejų valandų kelionė atgal.

Reikia pripažinti – popietė ne itin produktyvi. Paprastai taip viskas ir susiklosto. Bemaž kaskart. Klausimai, klausimai ir dar kartą klausimai. Begalė pokalbių, susitikimų ir apklausų. Iš pirmo žvilgsnio kiekvienas jų atrodo toks pat beprasmiškas ir neproduktyvus kaip ir ankstesnysis. Iki išaiškėja ta reikšmingoji smulkmena. Dažniausiai tuomet, kai mažiausiai to tikimasi. Toji sąsaja, tas mažytis netikėtas atsakymas... Tas nelauktas, tačiau tamsoje staiga sušmėžavęs ženklas, kurio nevalia praleisti pro akis. Braunantis per šį nereikšmingų ir varginančių smulkmenų tankumyną, svarbu nepraskubėti pro šį ženklą.

Nusižiovavęs Miunsteris išvairavo automobilį iš aikštės.

Juk tai, ką visai neseniai darė, tikrai negali žadėti nieko rimta?

Išskyrus dar vieną nedidelį patikinimą, kad Verhavenas veikiausiai nekaltas. Šiaip ar taip, tokia išvada jau padaryta. Ar tikrai?

Užuot kapstęsis po praeitį, jis sutelkė mintis į ateitį.

Tiksliau tariant, mintys krypo į tai, kas vyks po dviejų dienų. Tuomet, kai Van Vėterenas bus išrašytas iš ligoninės. Jeigu galima tikėti prognozėmis. Nors iš pradžių Miunsteris ir Rutas vylėsi savarankiškai išaiškinti šį nusikaltimą, vyrai jau spėjo atsisveikinti su šitokiais lūkesčiais. Beveik atsisveikinti.

„Galime viską palikti likimo valiai ir laukti, kol vyriausiasis inspektorius iš peties imsis šios bylos", – mąstė Miunsteris.

Tai yra nuo penktadienio. Nors ir pasigirdo tam tikrų užuominų, sunku tiksliai numatyti, ką jos galėtų reikšti. Per pastarąjį apsilankymą kai kurios pastabos nepraslydo pro Miunsterio akis ir ausis.

Tiesa, tik smulkmenos, bet vis tiek aiškiai pastebimos. Gerai pagalvojus, irgi šioks toks šviesos spindulėlis tamsumoje... Pavyzdžiui, tas paikas ir erzinantis paslapties šydas, kuriuo visuomet apsigaubia Van Vėterenas. Irzlumas ir įžeidumas. Niurzgėjimas, zyzimas ir burbėjimas.

Tiesą sakant, gerai pažįstami simptomai.

Tik menki požymiai, bet aiškiai girdimi ir matomi kiekvienam, kam yra tekę kurį laiką bendrauti su vyriausiuoju inspektoriumi.

Kaip kadaise, kai dar visai nebuvo žinoma apie Verhaveną, jo vištidę ir visa kita, yra pasakęs Reinhartas, vyriausiasis inspektorius yra patekęs į inkubacinę stadiją.

„Gal vertėtų jį pakišti po lempa?" – sėdėdamas prie vairo, Miunsteris nepajėgė sutramdyti šypsenos.

Paspartinti reikalus. Pagaliau argi ne taip elgėsi Verhavenas su savo vištomis?

„O gal uždarytas palatoje jis paprasčiausiai kraustosi iš proto? – ieškojo pateisinimo Miunsteris. – Šiaip ar taip, ligoninės personalas vertas medalio. Už tai, kad su juo ištveria. Kad neišvijo arba neįgrūdo į nešvarių skalbinių krepšį. Penktadienį nuvykus pasiimti Van Vėtereno reikėtų nepamiršti tiems žmonėms įteikti gėlių puokštę. Nepakenktų pagerinti įstatymo ir tvarkos sargybos pajėgų įvaizdį...“

Paskui detektyvas inspektorius išmetė iš galvos visas mintis apie darbą. Užsisvajojo apie Sin ir laukiantį laisvą vakarą – ši tema gerokai malonesnė.

Teatras ir vakarienė žvakių apšviestame „Le Canaille“ restorane. Močiutė ir senelis prižiūrės vaikus. Paskui abudu su žmona sugrįš į savo nedidelį butelį miesto centre. Ak, gyvenimas retkarčiais padovanoja auksinių akimirkų.

29

Marlenės Nyč byloje išdėstyti Kislingo kaltinimo argumentai užėmė aštuoniolika tankiu šriftu atspausdintų ir atšviestų lapų. Perskaitęs juos visus, Van Vėterenas giliai atsiduso ir ėmė toliau nagrinėti nusikaltimo rekonstrukciją – pastangas įtikinti teisėją, prisiekusiuosius ir visus kitus, galinčius susidomėti tuo, kas nutiko tą lemtingąją 1981 metų rugsėjo popietę.

„Todėl norėčiau pereiti prie to, kas įvyko prieš beveik tris mėnesius, tą penktadienį, rugsėjo 11-ąją.

Maždaug 7.30 val. ryto Leopoldas Verhavenas išeina iš savo namų Kaustine, sėda į žaliąjį senovinį 1960 metų gamybos furgoną „Trotta“ ir iškeliauja įprastu maršrutu pristatyti kiaušinių klientams – iš viso į dešimt Linchuizeno ir Mardamo parduotuvių. Tą rytą, kaip ir visuomet, paskiausiai atvyksta į Mardamo turgaus halę Kroigerio aikštėje.

Kaip jau girdėjome, Verhaveną puikiai pažįsta visi tenai dirbantys arba kaip nors kitaip su turgaus hale susiję

asmenys. Anot paties Verhaveno ir kelių liudytojų, sutvarkęs visus būtinus reikalus, iš turgaus jis išeina praėjus kelioms minutėms po pusės dešimtos. Furgonas pastatytas halės kiemo pusėje, Kroigerio skersgatvyje, toje vietoje, kur kiek anksčiau iškrovė tai dienai užsakytus kiaušinius. Tik šįkart Verhavenas elgiasi neįprastai: užuot žingsniavęs tiesiai prie automobilio, jis pasuka link pagrindinio įėjimo ir patraukia į aikštę. Pasiekęs šalia Goldmano parduotuvės stovintį spaudos kioską, nusiperka laikraštį ir pasuka atgal link Cvilės, o prie fontano susitinka Aroną Kacą, su kuriuo buvo turėjęs verslo reikalų. Vyrai persimeta keliais žodžiais. Paskui Verhavenas pėdina toliau, o prie Kroigerio aikštės ir Cvilės kampo netikėtai sutinka Marlenę Nyč. Juodu palaiko seksualinius santykius jau kokias šešias savaites: susitikę kartu leidžia naktis ir Verhaveno name Kaustine, ir panelės Nyč bute Mardamo centre.

Pasak paties Verhaveno ir kelių liudytojų, įskaitant Aroną Kacą, pasikalbėję kelias minutes, galiausiai juodu nužingsniuoja Cvile pietų kryptimi, tada pasuka į Kroigerio skersgatvį, kuriame stovi Verhaveno furgonas. Liudytoja Elena Klimenska tvirtina, kad kažkuriuo metu tarp dešimtos ir be penkių minučių dešimtos juodu stovėjo prie furgono ir kalbėjosi. Kaltinamasis tą neigia. Kaip ir teiginį, kad Marlenė Nyč įsėdusi į jo automobilį. Tačiau mažiausiai trys liudytojai – nepriklausomai vienas nuo kito – matė, kaip su niekuo nesupainiojamas Verhaveno automobilis rieda per Mardamą. Du iš jų prisiekė,

kad keleivio sėdynėje šalia Verhaveno sėdėjusi moteris, kuri pagal apibūdinimą labai panaši į nužudytąją Marlenę Nyč. Trečioji liudytoja, ponia Bosens iš Karnacho, dėl itin svarbių religinių priežasčių atsisakė prisiekti mačiusi juos drauge. Vis dėlto moteris nurodė esanti 95 procentais įsitikinusi, kad, priešingai, negu tvirtino Verhavenas, mašinoje jis sėdėjęs ne vienas.

Neturime parodymų apie tolesnius to tragiškojo penktadienio įvykius, bet galimą jų tėkmę nesunku rekonstruoti. Savaime suprantama, nepavyks sužinoti, apie ką Mardame šnekėjosi Leopoldas Verhavenas ir Marlenė Nyč arba ką juodu sakė vienas kitam furgone, tačiau esama pagrindo neabejoti, kad pokalbis sukosi apie seksualinius reikalus. Galbūt kaltinamasis bandė įtikinti panelę Nyč užsiimti kokia nors veikla, į kurią ji nenorėjo įsipainioti arba kuriai moteris buvo nenusiteikusi. Vis dėlto čia tik spėlionės ir jos niekaip nesusijusios su nagrinėjamu kaltumo klausimu.

Namo, kaip paprastai, Verhavenas važiuoja per Bosingeną ir Liorą. Vykstant iš Mardamo į Kaustiną toks maršrutas akivaizdus ir neabejotinas. Tik šįkart, kaip niekada, Verhavenas nusprendžia vykti pietų kryptimi link Vurmso. Tikėtina, kad Korimo kaime ties sankryža jis pasuka į dešinę, o maždaug pusiaukelėje tarp Korimo ir Vurmso įsuka į siaurą ir retai važiuojamą miško keliuką, kuris po kokio šimto metrų galutinai išnyksta. Ponai ir ponios, tai tas pats miškas, kuriame 1962 metais rastas Beatričės Holden lavonas. Leopoldas Verhavenas buvo pripažintas

kaltu dėl tos moters nužudymo ir dvylika metų kalėjo už šį nusikaltimą.

Furgoną Verhavenas pastato prie rąstų rietuvės. Pusę vienuolikos arba netrukus po to tarp medžių stovinčią transporto priemonę pastebi pagrindiniu keliu pro šalį važiuojantis dviratininkas. Verhavenas priverčia Marlenę Nyč lytiškai santykiauti ir pasmaugia moterį per lytinį aktą arba tuojau po jo. Vyras paslepia lavoną po šakų krūva ir ten po keturių dienų jį aptinka miško savininkas ponas Nimerletas.

Nužudęs panelę Nyč, Verhavenas keliauja tiesiai į namus. Netrukus po vienuoliktos valandos furgoną vairuojantį Verhaveną pastebi kaimynas. Kaltinamasis nesugebėjo įtikinamai paaiškinti, kodėl būtent tą rytą kelionė iš Mardamo turgaus halės į Kaustine esančius namus užtruko pusvalandžiu ilgiau negu paprastai. Po to, kai Elena Klimenska pastebėjo panelę Nyč turgaus kieme besikalbančią su Verhavenu, vieninteliai tą moterį gyvą regėjo tie patys asmenys, kurie matė ją žaliajame furgone. Taigi neturi kilti nė menkiausios abejonės, kad panelė Nyč iš tiesų važiavo furgonu drauge su žudiku. Kaltinamasis teigia, kad Cvilėje juodu su panele Nyč pasuko skirtingais keliais – kas tiktai byloja, kad savo ištvirkėliškos nusikaltėlio sąmonės gelmėje [„Taip!“ – paraštėje parašė ir du kartus pabraukė vyriausiasis detektyvas inspektorius Van Vėterenas] jis puikiai žino, jog tai yra vienintelis šansas įrodyti savo nekaltumą dėl to, kuo yra kaltinamas. Kaip girdėjome, penktadienį 10.15 val. Marlenė Nyč buvo susitarusi Kroigerio aikštėje susitikti su drauge Renate

Koblenc ir kartu pasėdėti „Raudonosios viržynės“ kavinėje. Panelė Nyč taip niekuomet ir nepasirodė.

Ji nepasirodė dėl to, kad tuo metu, kai prie sutarto stalelio sėdinti ir laukianti draugė ėmė nerimauti, kas galėtų būti atsitikę, Marlenė Nyč sėdėjo furgone ir kartu su žudiku važiavo iš Mardamo. O tas žudikas, mano pone ir garbieji prisiekusieji, niekaip negali būti kas nors kitas kaip kaltinamasis Leopoldas Verhavenas.

Jeigu trumpam atidėtume į šalį nenuginčijamus faktus ir atkreiptume dėmesį į keletą psichologinių klausimų...“

„Labai tvarkingai sukurpta dėlionė, – padėjęs popierius į šalį, pagalvojo Van Vėterenas. – Velniškai kruopščiai. Tiesą sakant, grėsmingai kruopščiai. Ką turėjo padaryti Verhavenas, kad įrodytų savo nekaltumą?“

Įsikišęs krapštuką tarp priekinių apatinių dantų, vyriausiasis inspektorius susinėrė rankas už sprando.

Pirmiausia, per šią trumpą laiko atkarpą, maždaug apie dešimtą valandą, Marlenė Nyč turėjo sutikti tikrąjį žudiką. Reikia daryti prielaidą, kad Verhavenas neišsivežė jos furgonu, nors, žinoma, egzistuoja menkutė galimybė, jog net ir tokiu atveju jis vis tiek galėtų būti nekaltas. Kad, kaip ir nurodė prokuroras Kislingas, Verhavenas suprato, jog bus žlugęs, jeigu prisipažins ją pavežęs.

Nors, kad ir ką Verhavenas būtų pasakęs ar padaręs, galiausiai vis tiek paaiškėtų, jog jis žlugęs.

Antra, žudikas, matyt, kažkaip sugebėjo įkalbėti Marlenę Nyč nenueiti į susitikimą kavinėje.

„O gal potencialiam klientui būtų pakakę paprasčiausiai perduoti Marlenei šūsnį grynųjų ir pakviesti moterį pasistaipyti prieš jį? – svarstė Van Vėterenas. – Tokios galimybės atmesti negalima. Juk pagaliau vargu ar Marlenė Nyč tokia jau nekalta Dievo avelė."

Trečia, suklydo mažiausiai trys liudytojai. Arba melavo. Moteris, kuri matė juos stovinčius prie furgono. Vyras ir moteris, pastebėję panelę Nyč furgono kabinoje. Ir dar toji, kuri nepanoro prisiekti.

Trys ar keturi liudytojai, susitarę duoti tokius pačius parodymus? Po perkūnais, negi to nepakako demaskuoti? Iš esmės galutinai įsitikinti?

„Ne", – susierzinęs pagalvojo Van Vėterenas ir nukando dantų krapštuko galą. Per visą rytą jis peržvelgė daugiau negu penkiasdešimt lapų apklausų protokolų ir vien tik tam, kad įsitikintų, jog faktai buvo tiriami itin atsainiai. Labiausiai parodiją priminė liudyti pakviesto vyriškio tvirtinimai. Šitoks atradimas paliko itin nemalonų skonį burnoje – jeigu žmogui nors kiek rūpi teisinės sistemos teisingumas. Iš visų ataskaitų buvo matyti, kad Nekeris apsireiškė praėjus keturioms savaitėms po Verhavenui pateiktų kaltinimų. Savo noru nuėjęs į policiją, liudytojas staiga ėmė tvirtinti prisiminęs, kad matė šviesiaplaukę moterį gerai pažįstamoje kaltinamojo „Trotoje". Teisme liudytojas painiojo dienas, vietoves ir žmones. Tik po to, kai Kislingas sudėjo jam į burną visus reikalingus žodžius, vyriškis sugebėjo pateikti gana rišlią istoriją.

Taip pat advokatas Denburkas tikrai nėra tobulas gynėjas, bet tai jokia naujiena.

Tarsi to būtų negana, – ir šį kartą norint nepratrūkti Van Vėterenui teko tvirtai įsikibti į lovą – teisme dalyvavo dar mažiausiai trys liudytojai, kurie tvirtino matę iš turgaus halės išvažiuojantį Verhaveno furgoną, bet nė vienas jame nepastebėjęs jokios moters. Kas, susumavus galutinius rezultatus, atsitiko šiems parodymams, lieka paslaptis.

„Apgailėtina! – ant antklodės išspjovęs likusią dantų krapštuko dalį, suniurnėjo Van Vėterenas. – Ar Mortas iš tikrųjų galėjo įsipainioti? Ir Haidelblumas?"

Iš karčios patirties Van Vėterenas žinojo, kad kiti – neprofesionalūs ir pusiau išsimokslinę įstatymų tarnai – gali užsimerkti prieš bemaž viską; bet kad šitokį dalyką galėtų leisti teisėjas ir vyriausiasis inspektorius – baisus nusivylimas. Švelniai tariant, sunkiai suvirškinamas. Tiesa, bylai pasiekus teismą, Morto atsakomybės nebeliko, bet vis dėlto...

Kita vertus, paskutiniais darbo metais Mortas nebebuvo tas senasis Mortas, kokį visi buvo įpratę matyti. Gal čia ir yra visa esmė; galbūt atsižvelgus į aplinkybes vis dėlto reikėtų padaryti nuolaidų.

Be to, Haidelblumui tuo metu buvo beveik septyniasdešimt.

„Tikiuosi, manęs atsikratys anksčiau, negu spėsiu nukvaišti, – mintijo vyriausiasis inspektorius. – O gal mirsiu dar nespėjęs suvaikėti. Manau, tokios Dievo malonės vertėtų nuoširdžiai melsti."

Kas apskritai pasakytina apie šią bylą? Esmė ta, kad sėdėdamas teisiamųjų suole tas prakeiktasis Verhavenas elgėsi kaip kalčiausias iš visų kalčiausių.

Žinoma, išskyrus tai, kad neigė savo kaltę.

„Nesuvokiama, – nusprendė detektyvas vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas. – Nieko gyvenime nekenčiu labiau už dalykus, kurių nesuprantu!“

Nuleidęs vieną koją nuo lovos krašto, Van Vėterenas atsisėdo. Praėjus galvos svaiguliui, susizgribo stovįs ant šaltų grindų. Gera vėl judėti niekieno nepadedamam. Šito nepaneigsi.

Nors kūno silpnumas ir galvos svaigimas vis dar mažumėlę gąsdino. To irgi nepaneigsi.

„Vis dėlto, kad ir kas benutiktų, rytoj keliauju namo, – tarė sau, užvėręs tualeto duris. – Tuomet, velniai rautų, tikrai be vargo išnarpliosiu tą raizgalynę!“

Tada, klestelėjus ant šaltos sėdynės, toptelėjo mintis, kad gal ir nebus taip visai lengva.

Tiesą sakant, į ligoninę jau atgabenti visi žinomi faktai. Krūvos laikraščių reportažų. Teismų posėdžių stenogramos. Magnetofono įrašai, kuriuose užfiksuotos naujausios tyrimo žinios. Skrupulingai paruoštos Miunsterio ataskaitos.

Juk išėjus į tikrąjį pasaulį negali viskas atrodyti taip smarkiai kitoniška?

Čia dar vienas dėmesio vertas klausimas.

30

– Verčiau eime prisėsti kavinėje, – lydėdamas Jungą pro duris, pašnibždėjo Deividas Kupermanas.

Jungas pajuto, kad, įsitaisius nuošaliame baro kampe ir aplinkui tvyrant verdančių taukų tvaikui, pašnekovas gerokai aprimo. Paaiškinimo ilgai laukti neteko.

– Nenorėjau įpainioti žmonos, – patikino Kupermanas. – Jinai gana jautri ir apie tą reikalą nieko nežino.

Linktelėjęs Jungas ištiesė pašnekovui cigarečių pakelį.

– Ne, dėkui. Mečiau. Ponios dėka, – kiek apgailestaujamai nusišypsojęs, pridūrė Kupermanas.

Jungas prisidegė cigaretę.

– Neverta jaudintis, – tarė jis. – Mes tik lankomės pas keletą žmonių ir užduodame porą paprasčiausių klausimų. Tik tiek. Galbūt laikraščiuose skaitėte, kad nužudytas Leopoldas Verhavenas?

– Taip.

Linktelėjęs Kupermanas mąsliai susmeigė akis į kavos puodelį.

– Turime žinių, kad Ulminge kurį laiką gyvenote su Beatriče Holden. Kada tai buvo? Baigiantis šeštajam dešimtmečiui, ar ne?

Kupermanas atsiduso. Beveik nekilo abejonių: jeigu šiam itin mandagiam vyriškiui dėl ko nors ir teko apgailestauti, tai būtent dėl šio nesėkmingai susiklosčiusio jaunystės laikų meilės romano.

– Tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt aštuntaisiais, – atsakė jis. – Susipažinome penkiasdešimt septintaisiais ir po kelių mėnesių apsigyvenome drauge. Ji buvo nėščia... Na, kartu pragyvenome iki kitų metų vasario. Tas vaikas ne mano.

– Tikrai? – kiek įmanydamas stengėsi nustebti Jungas.

– Mes... Ji pagimdė dukrą. Pavadinome ją Kristina. Dukra gimė 1958-ųjų rugpjūtį, bet, kaip jau sakiau, mergaitės tėvas – kitas vyras.

– Kada sužinojote?

– Kai Kristinai sukako penki mėnesiai. Tėvas atvažiavo aplankyti dukters, o jam išvykus Beatričė papasakojo visą istoriją.

– Eina sau, – nesusiturėjo Jungas. – Atleiskit, bet tikriausiai nebuvo labai malonu?

– Nebuvo, – pritarė Kupermanas. – Ne itin linksma. Palikau Beatričę tą patį vakarą.

– Tą patį vakarą? – nustebo Jungas.

– Tik įsimečiau į krepšį keletą daiktų. Išvažiavau traukiniu.

Kupermanas nutilo. Jungas susimąstė. „Kur išvažiavai?“ – piršte piršosi klausimas, bet tai turbūt nelabai svarbu.

– O jūsų dukra? – galiausiai pasiteiravo pareigūnas. – Tiksliau, jos dukra. Ko gero, sunku palikti vaiką, kurį laikei savu?

Kupermanas nieko neatsakė. Tik prikando lūpą ir nudelbė akis į stalą.

– Nekilo jokių įtarimų?

Kupermanas papurtė galvą.

– Ne, – atsakė jis. – Žinoma, turėjau įtarti, bet buvau jaunas ir nepatyręs. Štai ir visa istorija.

– Ar dar kada buvote su ja susitikęs? Vėliau, taip sakant?

– Ne.

– Ir su Kristina ne?

– Nuvažiavau į Kaustiną jos aplankyti. Po žmogžudystės. Tuomet mergaitei buvo ketveri, ir ji gyveno pas močiutę. Beatričės motiną. Susidarė įspūdis, kad ji nenori turėti su manimi jokių reikalų. Turiu omenyje močiutę. Todėl vargu ar buvo prasminga tenai lankytis.

– Suprantu, – tarė Jungas. – O tikrasis tėvas? Ar apie jį ką nors žinote?

Kupermanas vėl papurtė galvą.

– Manau, išplaukė į jūrą. Niekuomet daugiau jo nemačiau.

– Ir Beatričė su juo nesusitiko, jums išėjus?

– Iš kur galiu žinoti?

„Ne, – atsisveikinęs su Deividu Kupermanu, mąstė Jungas. – Jeigu policija po trisdešimties metų nesugebėjo susekti Klauso Fricės, nevertėtų dėti didelių vilčių, kad tai padarys šis vargšas moters apmulkintas vyriškis."

* * *

Rutui nuspaudus skambučio mygtuką, durys atsivėrė taip greitai, kad norint išvengti smūgio pareigūnui teko skubiai žengtelti atgal. Akivaizdu, kad Arnoldas Jarensas jo laukė.

– Pone Jarensai?

– Užeikit.

Arnoldas Jarensas, aukštas ir tvirtas vyras, atrodė bent dešimtmečiu jaunesnis, negu turėtų atrodyti šešiasdešimt penkerių metų žmogus. O gal šešiasdešimties? Nusprendęs, kad tai vis tiek nesvarbu, detektyvas inspektorius atsisėdo ant kėdės šalia virtuvinio stalo.

– Na, – pradžiugino Jarensas. – Jaučiu, kalba vėl suksis apie Verhaveną. Ir panelę Holden.

– Tikrai taip, – patikino Rutas. – Suprantu, kad žinote, kas atsitiko?

– Skaičiau laikraščiuose, – mostelėjęs į laikraščių prikrautą kampą, atsakė Jarensas. Toje stirtoje pareigūnui pavyko įžiūrėti ir „Neuwe Blatt“, ir „Telegraaf“.

– Galiu lažintis, kad skaitėte, – tarė Rutas. – Tiesą sakant, grabinėjame tamsumoje, todėl, galima sakyti, atliekame šiokią tokią inventorizaciją. Šnekamės su visais, kurie vienaip ar kitaip buvo su jais susidūrę.

– Suprantu, – pildamas kavą atsakė Jarensas. – Cukraus?

– Tris šaukštelius, – paprašė Rutas.

– Tris?

– Ar paprašiau trijų? Turėjau galvoje pusantro.

Jarensas prapliupo juoktis.

– Turiu gausybę cukraus, – paaiškino jis. – Velniai rautų, jei norit, galima ir tris.

– Ačiū, – padėkojo Rutas. – Šiaip ar taip, nenoriu jūsų trukdyti ilgiau, negu būtina, todėl eisiu tiesiai prie reikalo. Buvote Verhaveno kaimynas. Beje, kada iš ten išsikėlėte?

– Tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt penktaisiais, – atsakė Jarensas. – Nebuvo nieko, kas galėtų perimti mūsų ūkį, todėl, užuot toliau save alinę, nusprendėme gyvenimo saulėlydį praleisti mieste. Tiesą sakant, skirtumas didžiulis.

– O jūsų žmona? – paklausė Rutas.

– Mirė prieš dvejus metus.

– Apgailestauju. Na, bet grįžkime prie reikalo. Norėčiau, kad papasakotumėte, kaip jūsų akimis atrodė Leopoldo Verhaveno ir Beatričės Holden pora. Tikriausiai teko nemažai su jais bendrauti, be to, juk būtent pas jus moteris atbėgo tą naktį prieš nužudymą, ar ne?

– Taip, žinoma. Kai kurie dalykai tiesiog kriste krito į akis, – ėmė pasakoti Jarensas. – O, taip, jinai iš tiesų atbėgo pas mus. Beje, kodėl to klausiate? Juk tikrai nemanote, kad Verhavenas nekaltas? Laikraštyje „Telegraaf" užsimenama...

– To mes nežinome, – prisipažino Rutas. – Bet esame tikri, kad kažkas jį nužudė. Tam būtina priežastis, ir kol ji neišaiškėjo, privalome įvertinti visas galimybes.

– Suprantu, ką norite pasakyti, – tarė Jarensas, šaukšteliu iš puoduko žvejodamas sausainį. – Galima teigti, kad juodu nuolatos kibdavo vienas kitam į gerklę. Nedaug kas nustebo dėl to, kas įvyko... Turiu omenyje mus, kaimo žmones. Nesakau, jog tikėjomės, kad Verhavenas ją nudobs, tačiau pernelyg didelės meilės juodu vienas kitam nerodydavo.

– Ir man taip atrodo, – pritarė Rutas. – Kas įvyko tą naktį, kai atbėgusi Beatričė pasibeldė į jūsų duris?

– Esu tai pasakojęs mažiausiai penkiasdešimt kartų, – atsiduso Jarensas.

– Tačiau nemanau, kad pastaruoju metu, – paragino Rutas. – Tik dar vieną sykį. Tikiuosi, jau mokate tą istoriją mintinai.

Jarensas nusijuokė dar kartą.

– Na, gerai, – atlyžo jis. – Nėra daug ką pasakoti. Pabudau nuo beldimo į laukujų durų stiklą. Įšokęs į kelnes nusileidau laiptais atidaryti durų ir pamačiau ją. Iš esmės Beatričė būtų galėjusi įeiti vidun ir atsigulti ant sofos mūsų net nepažadinusi: niekuomet neužsirakindavome. Tiesą sakant, visame kaime niekas nesivargindavo rakinti durų. Reikia pripažinti, kad čia, mieste, padėtis kiek kitokia. Šiaip ar taip, moteris stovėjo visa drebėdama ir paklausė, ar galinti užeiti vidun ir permiegoti ant mūsų sofos. Sakė, tas prakeiktas šunsnukis Verhavenas ją sumušęs, todėl kitą rytą ketinanti apskųsti jį policijai.

– Ar Beatričė atėjo girta?

– Atvirai sakant, buvau matęs ir baisesnių atvejų. Pasiteiravau, ar galime kuo nors padėti – Beatričė atėjo pamušta akimi, visa sutinusi ir apibrozdinta, – bet moteris nesileido į kalbas. Sakė tenorinti pamiegoti, todėl leidau jai prigulti ant sofos. Padaviau antklodę ir pagalvę – viskas. Dar pripyliau stiklinę vandens. Tada vėl nuėjau miegoti. Laikrodis rodė po trijų.

– Hm, – sumurmėjo Rutas. – Ir viskas?

– Taip, – baigė pasakojimą Jarensas. – Kitą rytą Beatričė pabudo maždaug devintą, bet priminęs vakarykštį ketinimą skambinti policijai sulaukiau įžūlaus žvilgsnio ir man buvo liepta rūpintis savais reikalais. Tuomet jinai išėjo. Net nepadėkojusi.

– Gerai išauklėta ponia, – ironizavo Rutas.

– Labai, – pritarė Jarensas. – Gal dar sausainių? Matau, visi suvalgyti.

– Ne, ačiū, – padėkojo Rutas ir kelias akimirkas mąstė.

– Nebesugalvoju, ko dar jūsų paklausti, – atviravo inspektorius. – Gal ką nors pridurtumėte? Tai, kas galėtų mums praversti.

Atsilošęs kėdėje, Jarensas pažvelgė į lubas.

– Ne, – atsakė jis. – Ničnieko.

– Manote, kad Beatričę nužudė Verhavenas?

– Be jokios abejonės, – patikino Jarensas. – Dėl daug ko gyvenime abejoju, bet tikrai ne dėl šito.

– Taip, pagaliau juk galėtų būti ir taip, kaip sakote, – keldamasis nuo kėdės pokalbį baigė Rutas. – Nuoširdžiai ačiū.

„Be menkiausios abejonės, mes visi išsikraustėme iš proto“, – išėjęs į kiemą, pagalvojo inspektorius.

Kas, po galais, tą parašė?

* * *

Praleidę dar vieną dieną Kaustine, Debri ir Moreno užsuko „Pas Krausą“ taip vėlai, kad bare neberado ramaus kampo. Eilinį kartą keiksnodamas save dėl užsispyrėliško nenoro įsigyti kredito kortelę ir skubiai mintyse pamėginęs suskaičiuoti, kiek grynųjų pinigų galėtų būti piniginėje, Debri nusprendė, kad finansinė padėtis nepernelyg bloga.

– Verčiau eime į restoraną, – pasiūlė jis. – Gal galėčiau pavaišinti nedideliu užkandžiu?

– Gerai, – dar kartą apžvelgusi barą, sutiko Moreno – Nemanau, kad čia pavyktų gerai sukramtyti įspūdžius. Tik jeigu

tu vaišini mane, tuomet aš pavaišinsiu tave – tokia mano sąlyga.

– Dar pažiūrėsim, – atsakė jis ir pravėrė stiklines padoresnės vietelės duris.

* * *

– Na, – sulaukus užkandžio ir užsisakius antrą butelį bei sūrio rinkinį, paragino Moreno. – Tai ką galvoji apie šiandieną?

– Puikus oras, – atsakė Debri. – Manau, atrodai truputį labiau įdegusi.

– Kiekvienas mažmožis išeina į gera, – iš rankinės traukdama bloknotą, tarė Moreno. – Ar imamės visų iš eilės? Vis dėlto turėtume ką nors nuspręsti.

Ji pažvelgė į pavardes:

Ulečka Vilmot

Katrina Berenskaja

Marija Hes

– Trys senučiukės, – pasakė Debri. – Pasiramsčiuojančios lazdelėmis. Sakyčiau, persvara ne mūsų naudai, santykis veikiausiai bus koks tūkstantis su vienu. Tačiau, mano galva, negalima nė vienos nurašyti, kol nepatikrinome tų moterų alibi. Įsidėmėk: kelias iki Ulmentalio ilgas. Ta lankytoja tikriausiai sugaišo visą dieną, kad sukartų tokį kelią pirmyn ir atgal. Jeigu, taip sakant, važiavo iš Kaustino.

– Jeigu vyko iš ten, tuomet taip.

– Sunku pasakyti, – svarstė Debri.

– Labai, – pritarė Moreno. – Tūkstantis su vienu? Taip, manau, maždaug taip ir bus.

Padavėjas atnešė sūrio rinkinį, o Debri pripildė taures.

– O koks nors motyvas? – po kurio laiko paklausė jis. – Kaip manai, ar kuri nors iš šių mielų senučiukių galėtų turėti nors menkiausią motyvą? Jeigu visa tai apskritai nors kiek prasminga, tuomet lankytoja turėjo žinoti, kas yra tikrasis žudikas. Man neatrodo, kad mūsų trijulė ypač gerai informuota apie tą reikalą.

– Nesuprantu, kodėl galėtų kilti noras viską užgniaužti savyje, – svarstė Moreno. – Jeigu toji moteris iš tikrųjų norėjo papasakoti Verhavenui, kas yra tikrasis žudikas, tuomet nėra jokios logiškai paaiškinamos priežasties, kodėl ji nenorėtų to pripažinti vėliau. O gal esama priežasties?

– Tik vienas Dievas težino, – į staltiesę šluostydamas vynuogę, numykė Debri. – Dievaži, visiškai nesusigaudau.

Moreno atsiduso.

– Aš irgi nieko nesuprantu, – pritarė ji. – Man viskas atrodo keistoka. Težinome vieną vienintelį faktą: 1992 metų birželio 5-ąją Verhaveną aplankė moteris, pasivadinusi Ana Šmit. Visiškai nenutuokiame, kas iš tiesų toji moteris ir apie ką juodu kalbėjosi. Toliau gvildenant šią temą, peršasi gana nemažai įvairiausių išvadų. Pirmiausia, teigiame, kad apsilankymas susijęs su nužudymu. Dar tvirtiname, kad to vizito priežastis – noras pasakyti Verhavenui, kas yra tikrasis žudikas. Taip pat darome prielaidą, kad moteris gyvena Kaustine... Toje grandinėje yra kelios silpnos grandys.

– Be to, – pridūrė Debri, – net nesame šimtu procentų įsitikinę, kad mirusysis tikrai Verhavenas. Ir dar tiksliai nežinome,

kad iš esmės jis nekaltas dėl nusikaltimų, už kuriuos buvo pasodintas į kalėjimą. Jeigu tokius dalykus pateiktume prokurorui, jis, be jokios abejonės, išjuoktų mus teisme.

Moreno pritariamai linktelėjo.

– Tik, savaime suprantama, čia ne mūsų bėda, – tęsė Debri. – Mes tiktai paklūstame įsakymams ir ieškome visų moterų, kurios šiame užkampyje vaikšto pasiramsčiuodamos lazdomis! Arba visų vyriškių, kurie Arlache nešioja dantų protezus! Visų kairiarankių Hamburgo kekšių! Klausinėjame, ką jos veikė 1973 metų Kūčių išvakarių popietę tarp trečios ir ketvirtos valandos – užrašome kiekvieną jų ištartą žodį! Visa ta pėdsekystė – tikras malonumas: būtent apie tai ir svajojau nusprendęs tapti detektyvu.

– Manęs neapleidžia nuojauta, kad šįvakar esi mažumėlę nusivylęs, – švelniai šyptelėjusi tarė Moreno.

– Nė kiek, – nesutiko Debri. – Visiškai klaidingai vertini mano motyvus. Iš laimės nesitverčiau kailyje vykdamas į Špicbergeną pasiteirauti kiekvieno pingvino nuomonės apie šiltnamio efektą... Jeigu tik šį darbą daryčiau kartu su tavimi. Į sveikatą!

– Į sveikatą! – atsakė Moreno. – Tik nemanau, kad Špicbergene esama pingvinų. Vis dėlto veikiausiai rytoj mums paskirs naujas užduotis. Nepaisant visko.

Debri linktelėjo.

– Ir aš taip manau, – pritarė jis. – Miunsteris ir Van Vėterenas sugebės parplukdyti šį laivą be mūsų pagalbos. Tik, regis, ir jiems bus ne itin lengva.

– Tikriausiai. Ką tu iš tiesų galvoji? Ar juodu sugebės išnarplioti šią bylą ir padėti galutinį tašką?

Sutriauškęs paskutinį krekerį, Debri trumpam susimąstė.

– Nenutuokiu, – atsakė jis. – Kad ir kaip keista, tikiu, kad ilgainiui įveiks. Pagaliau išleistas iš ligoninės, VV elgsis kaip tikras skalikas. Šiuo metu, anot Miunsterio, taikstytis su tuo žmogumi išties nelengva.

– O ar kada būna lengva?

– Ne, – atsiduso Debri. – Žinoma, tavo teisybė. Nenorėčiau būti jo sutuoktiniu. Tą žinau puikiai.

– Ką nori tuo pasakyti?

– Nieko, – numykė Debri.

Moreno dirstelėjo į laikrodį.

– Jeigu jau apie tai prakalbome, turbūt laikas baigti darbą.

– Tiesa, – pritarė Debri. – Ačiū už labai puikią dieną. Butelis, deja, tuščias... Priešingu atveju pasiūlyčiau už tave pakelti tostą.

– Jau du sykius tą padarei, – tarė Moreno. – To visiškai gana. Meilikavimą galiu pakęsti iki tam tikros ribos.

– Aš irgi, – atsakė Debri. – Laikas namo.

31

Pravėręs duris iš pirmo žvilgsnio, pirmą dešimtąją sekundės dalį, jis nesigaudė, kur esąs. Po dvylikos išvykoje praleistų dienų iš tiesų nusmelkė mintis, kad per klaidą bus patekęs ne į tą patalpą, bet netrukus suvokė atsidūręs senajame savo kabinete. Galbūt suglumino ryškūs popietės saulės spinduliai, įžambiai krintantys pro murzinus langus. Visa tolimoji siena, priešais kurią stovėjo rašomasis stalas, maudėsi gausioje, bet akinamoje saulės spindulių vonioje. Saulėkaitoje dulkės. Oras tvoskė karščiu tarsi pirtyje.

Jis atvėrė langą. Nuleidus žaliuzes pavyko kiek apsiginti nuo artėjančios vasaros kaitros. Apsidairęs suprato, kad pokyčiai ne tokie ir dideli, kaip pamanė iš pradžių.

Tiksliau sakant, pasikeitė trys dalykai.

Pirmiausia, kažkas sutvarkė rašomąjį stalą. Užuot išskleisti kaip vėduoklė, visi popieriai gulėjo sukrauti į dailias krūveles. Kaipmat pamanė – neblogas sumanymas. Keista, kad šitokia mintis niekuomet anksčiau nešovė į galvą.

Antra, vazoje prie telefono pamerkta geltonų ir rausvai violetinių gėlių. „Akivaizdu, kad esu nepaprastai populiarus ir itin mėgstamas, – pagalvojo Van Vėterenas. – Po šiurkščiu paviršiumi slypi griežtas, bet teisingas žmogus."

Na, ir trečiasis, paskutinis, pokytis – nauja biuro kėdė. Turkio spalvos. Van Vėterenui dingtelėjo mintis, kad kėdės atspalvis primena Renatės paltą, kurį žmona nusipirko per vienas katastrofiškas atostogas Prancūzijoje. Jei atmintis neapgavo, toji spalva – Provanso mėlynumo, bet svarbu ne tai. Ji, toji kėdė, buvo su minkštais porankiais, išlenkta atkalte bei atrama galvai ir mažumėlę priminė sėdynes, įtaisytas vienos iš kaimyninių šalių pirmosios klasės traukinių kupė. Vyriausiajam inspektoriui nepavyko prisiminti, kurios šalies.

Van Vėterenas nedrąsiai prisėdo. Kėdė tokia pat minkšta kaip ir porankiai. Atsilošęs jis pastebėjo, kad po sėdyne įtaisyti ratukai ir galybė svirtelių, kurios neabejotinai leis koreguoti visus įmanomus parametrus: aukštį, sėdėjimo kampą, elastingumą ir viską, kas tik šaus į galvą. Ant rašomojo stalo tiesiai prieš akis gulėjo spalvinga brošiūra, kurioje aštuoniomis kalbomis buvo surašyta tiksli naudojimo instrukcija.

„Oho! – pamanė Van Vėterenas ir pagal instrukciją ėmė krapštinėti reguliavimo mechanizmą. – Galėsiu šitoje kėdėje snūduriuoti, kol pradės mokėti pensiją."

* * *

Po dvidešimties minučių baigęs knebinėti jis ėmė galvoti, kaip lengviausiai ir sumaniausiai gauti bokalą alaus, bet kaip

tik tuo metu paskambinęs budintis operatorius informavo, kad į priimamąjį atėjusi moteris teiraujasi Van Vėtereno.

– Atsiųsk ją čionai į viršų, – nurodė vyriausiasis inspektorius. – Pasitiksiu prie lifto.

Tądien buvo šeštadienis ir iš esmės pastatas stovėjo tuščias. Van Vėterenui norėjosi išvengti tokių apmaudžių klaidų, kokią prieš maždaug metus padarė Reinhartas, kai jo duotas nurodymas baigėsi tuo, kad prastai aplinkoje besiorientuojantis būsimasis narkotikų prevencijos pareigūnas galiausiai kietai įmigo ant policijos viršininko minkštasuolio. Ankstyvą pirmadienio rytmetį įsibrovėlį aptiko pats Hileris. Tuomet net ir taktiška Reinharto užuomina apie galimybę užrakinti duris panaudojus tokį gerai žinomą daiktą kaip raktas neįtikino vadovybės, kad gyvenime pasitaiko švelninančių aplinkybių.

– Elena Klimenska, tiesa? – moteriai įsitaisius svečių kėdėje, pokalbį pradėjo Van Vėterenas.

– Taip.

Vyriausiajam inspektoriui teko pripažinti, kad toji moteris gana elegantiška. Van Vėtereno spėjimu, keturiasdešimties penkiasdešimties metų amžiaus. Tamsiais dažytais plaukais, išraiškingų bruožų, kuriuos apdairiai išryškino kruopščiai parinktos kosmetikos priemonės ir prašmatnūs kvepalai. Bent jau taip nusprendė jis.

– Esu detektyvas vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas, – prisistatė jis. – Kaip ir aiškinau, pokalbis susijęs su jūsų parodymais Mardamo teisme, kai 1981-ųjų lapkritį buvo teisiamas Leopoldas Verhavenas.

– Taip ir maniau, – tarė moteris, pasidėjusi rankas ant juodos lakuotos odos rankinės.

– Gal galite pasakyti, kokius parodymus tuomet pateikėte?

– Hm... Nesuprantu, ką turite omenyje.

Moteris nesiryžo atsakyti į klausimą. Iš krūtinės kišenėlės išsitraukęs dantų krapštuką ir atidžiai jį apžiūrėjęs, Van Vėterenas atsargiai pamėgino labiau atlenkti kėdės atlošą. „Hm, neblogai, – tarė sau. – Toji kėdė tikriausiai tobulai pritaikyta apklausoms."

Nors idealiu atveju auka turėtų sėdėti ant trikojės taburetės. Arba ant medinės pakuotės dėžės.

– Na, – paragino jis.

– Mano parodymai? Hm, reikalas tas, kad eidama pro šalį netyčia pastebėjau juos turgaus halės kieme.

– Pastebėjote ką?

– Jį ir ją. Savaime suprantama. Verhaveną ir tą moterį, kurią jis nužudė... Marlenę Nyč.

– Kurioje vietoje praėjote pro šalį?

– Nesupratau.

– Sakėte, kad netyčia ėjote pro šalį. Norėčiau sužinoti, kurioje vietoje buvote, kai juos pamatėte.

Elena Klimenska kostelėjo.

– Žingsniavau Cvilės šaligatviu. Juos pastebėjau Kroigerio skersgatvio pradžioje...

– Iš kur žinojote, kad tenai juodu?

– Žinoma, atpažinau.

– Prieš ar po?

– Ką turite omenyje?

– Ar pamačiusi tuos žmones supratote, kad tai Leopoldas Verhavenas ir Marlenė Nyč, o gal tokia mintis šovė į galvą vėliau?

– Žinoma, vėliau.

– Nebuvote pažįstama nė su vienu iš jų?

– Tikrai ne.

– Kokiu atstumu nuo jų buvote?

– Už dvidešimties metrų.

– Dvidešimt?

– Taip, dvidešimt.

– Iš kur žinote?

– Policija išmatavo atstumą.

– Kaip jie buvo apsirengę?

– Jis vilkėjo mėlynus marškinius ir džinsus. Jinai – rudą švarką ir juodą sijoną.

– Ne itin į akis krintantys drabužiai.

– Taip. O kodėl turėtų kristi į akis?

– Nes žmonės lengviau atpažįstami, jeigu jų išvaizda kuo nors išskirtinė. Ar pastebėjote kokių ypatingų detalių?

– Ne, nemanau.

– Kaip pradėjote bendrauti su teisėsaugos pareigūnais?

– Laikraščiuose pasirodė kreipimasis į liudytojus.

– Supratau. Vadinasi, sureagavote į prašymą?

– Pamaniau, kad šitaip pasielgti – mano pareiga.

– Kiek laiko buvo prabėgę? Maždaug.

– Mėnuo. Gal šešios savaitės.

Van Vėterenas krimstelėjo dantų krapštuką.

– Sakote, po... po šešių savaičių sugebėjote prisiminti du prie furgono stovinčius ir besišnekučiuojančius žmones?

– Taip.

– Nepažįstamus žmones?

– Savaime suprantama.

– Gal pastebėjote ir įsiminėte juos dėl tam tikros ypatingos priežasties?

– Hm, ne.

– Kokiu laiku?

– Atsiprašau?

– Kokiu metu žingsniavote Cvile, kai netyčia juos pastebėjote?

– Be septynių ar aštuonių minučių dešimtą.

– Iš kur žinote?

– Hm, na, buvo būtent toks laikas. O kas čia tokio ypatingo?

– Ar žvilgtelėjote į laikrodį?

– Ne.

– Kur ėjote? Gal laukė koks susitikimas ar kas nors panašaus?

– Vaikščiojau po parduotuves.

– Supratau.

Padaręs pauzę, Van Vėterenas taip smarkiai loštelėjo kėdėje, kad kojos pakilo nuo žemės. Akimirką jis pasijuto tarsi būtų beveik pasiekęs nesvarumo būklę.

„Įdomu, ar čia įtaisyta svirtelė, kurią truktelėjęs sugrįžčiau atgal į atmosferą?“ – knietėjo sužinoti vyriausiajam inspektoriui, bet netrukus jis vėl perėmė savo modulio kontrolę.

– Ponia Klimenska, – vėl palietęs grindis ir rašomąjį stalą, kreipėsi Van Vėterenas. – Norėčiau, kad paaiškintumėte kuo lėčiau ir kuo aiškiau. Kartais man sunku įsiminti. Remiantis jūsų parodymais, žmogus apkaltintas pirmojo laipsnio nužudymu.

Jis prakalėjo dvylika metų. Dvylika metų! Jeigu nebūtumėte pasiūliusi savo paslaugų, labai tikėtina, kad jį būtų išteisinę. Gal malonėtumėte pasakyti, iš kur, po perkūnais, galite būti tokia tikra, kad penktadienį, 1981 metų rugsėjo vienuoliktąją, be septynių su puse minutės dešimtą matėte, kaip Kroigerio skersgatvyje sustoję kalbasi Leopoldas Verhavenas ir Marlenė Nyč. Iš kur?

Elena Klimenska ištiesino nugarą ir drąsiai atrėmė Van Vėtereno žvilgsnį.

– Nes mačiau juos, – pareiškė moteris. – Toks laikas – vienintelė galimybė. Jis nuvažiavo dešimtą valandą. O be dvylikos dešimtą juodu buvo kartu prie kampo.

– Vadinasi, kai matėte, iš esmės juodu nestovėjo prie kampo?

– Žinoma, ne.

– Bravo, ponia Klimenska. Turiu pripažinti, kad puikiai išmanote savo darbą. Bet, kita vertus, tai vyko vos prieš trylika metų.

– Ką norite pasakyti?

– Kas padėjo pasirinkti laiką: policija ar prokuroras?

– Žinoma, ir vieni, ir kiti. Kodėl...

– Dėkui, – pertraukė Van Vėterenas. – Gana. Dar vienas klausimas. Ar atsirado kitas liudytojas, kuris patvirtino jūsų parodymus?

– Nesuprantu.

– Pavyzdžiui, žmogus, su kuriuo buvote susitikusi ir vėliau abu nuėjote kas sau. Arba galbūt po penkių minučių netyčia sutiktas asmuo.

– Ne. Kuo tai būtų buvę naudinga?

Van Vėterenas nieko neatsakė. Tik pirštais barbeno į rašomojo stalo kraštą ir pro žaliuzių plyšelį spoksojo, kaip saulė šiltais spinduliais maudo gatves. Elena Klimenska pasitaisė pilkšvai mėlynos suknelės klostę, bet veido išraiškos nepakeitė.

– Ponia Klimenska, ar naktimis ramiai miegate?

Iš susiaurėjusių moters lūpų liko tik plonytė linija. Vyriausiasis inspektorius suprato, kad pokalbis Elenai Klimenskai spėjo gerokai įgristi ir kad veikiausiai ji neketina atsakinėti į daugiau klausimų ir užuominų.

– Klausiu, nes knieti sužinoti, – paaiškino jis. – Retsykiais tenka būti psichologu. Tai mano darbo dalis. Pavyzdžiui, atsidūręs tokioje padėtyje, kai, remiantis visiškai nepagrįstais ir išgalvotais parodymais, per mane dvylikai metų į kalėjimą pasodinamas žmogus, tikriausiai nesijausčiau itin gerai. Žinote, sąžinė ir visa kita...

Ponia Klimenska pakilo nuo kėdės.

– Įgrisote iki gyvo kaulo...

– O gal turėjote kokią ypatingą priežastį?

– Ką, po...

– Turiu omenyje priežastį, dėl kurios norėjosi įkišti tą vyrą į cypę. Tuo būtų galima viską paaiškinti.

– Sudie, vyriausiasis inspektoriau. Galite neabejoti, kad apie tai išgirs policijos viršininkas!

Apsisukusi ant kulno, moteris žengė tris žingsnius durų link.

– Kalė melagė, – sušvokštė Van Vėterenas.

Elena Klimenska sustojo tarytum įbesta.

– Ką pasakėte?

– Tik palinkėjau malonios popietės. Ar pati rasite išėjimą, ar man palydėti?

Po dviejų sekundžių vyriausiasis inspektorius vėl sėdėjo vienas, bet girdėjo link lifto kaukšinčius kulniukus.

„Na, ką gi, – tarė sau, trukteldamas nesvarumo svirtelę. – Štai kaip su tokiais elgiamasi.“

32

– Suprantu, – tarė Sin. – Tau nėra reikalo atsiprašinėti.

– Gulėdamas ligoninėje Van Vėterenas perskaitė kiekvieną apgailėtiną mažmožį, susijusį su tomis prakeiktomis bylomis, – pasakė Miunsteris. – Jis mano pats turįs viską pamatyti savo akimis, o vairuoti jam vis dar neleidžiama.

– Suprantu, – pakartojo Sin. Atvertusi kitą laikraščio lapą, ji ėmė pūsti kavą. Laikrodis rodė vos pusę aštuonių, bet vaikai pabudo dar gerokai prieš septintą visiškai nepaisydami fakto, kad aušo vasaros sekmadienis... Rytas, kai dvelkia švelnus vėjelis, žydi vyšnios ir kai, įsiveržęs pro pusiau praviras balkono duris, kurtinamas paukščių čiulbesys susilieja su iš vaikų kambario atsiritančiu Mariekės kikenimu ir nesibaigiančiu Barto monologu apie drakonus, pabaisas ir futbolininkus.

Pakilęs iš lovos Miunsteris atsistojo žmonai už nugaros. Paglostė jai pakaušį. Užkišęs ranką už chalato švelniai spustelėjo krūtį – ir staiga jį nusmelkė skausmas: šiurpą kelianti baimė, bet kartu ir suvokimas, kad ši akimirka turės baigtis. Ši absoliučios ir tobulos laimės akimirka, viena iš tų dešimties ar

dvylikos, į kurias sutelpa visas gyvenimas ir kurioje tikriausiai slypi visa jo prasmė...

Arba bent taip jam tuomet pasirodė. Kadaise, kai sėdėjo įsitaisęs ant dėdės Arnto kelių, šis pasakė, kad gyvenimas susiklosto laimingai, jeigu atmintyje išlieka dvylika brangių prisiminimų. Tačiau dvylika – didžiulis skaičius. Teks ilgokai palaukti, kol galės leistis į prisiminimus.

Tikriausiai pajutusi jo nerimą, Sin uždėjo ant vyro rankos savąją ir smarkiau glustelėjo ją prie krūties.

– Man patinka, – sušnibždėjo žmona. – Patinka tavo rankos. Gal šią popietę pavyktų kur nors ištrūkti? Į Lauerndamą ar kokią panašią vietelę. Būtų gera pasimylėti tyrame ore; daugybė laiko prabėgo... Na, mielasis, ką pasakysi?

Vyras užgniaužė viduje besitvenkiančią ekstazę.

– Žinoma, mano brangute, – pažadėjo jis. – Sugrįšiu prieš pirmą. Pasiruošk.

– Pasiruošti? – nusišypsojo Sin. – Jeigu nori, aš pasiruošusi dabar.

– Velniava! – atsakė jis. – Jeigu ne vaikai ir ne Van Vėterenas, tuomet...

Sin paleido sutuoktinio ranką.

– Gal reikėtų jo paprašyti pabūti su vaikais?

– Hm, – sumurmėjo Miunsteris. – Nesu įsitikinęs, kad čia pats geriausias tavo sumanymas.

– Gerai, – atlyžo Sin. – Tuomet tebūnie ši popietė.

* * *

Miunsteriui sustabdžius automobilį Klagenburgo gatvėje ties 4-uoju numeriu pažymėtu namu, Van Vėterenas jau laukė

ant šaligatvio. Vyriausiasis inspektorius neslėpė sunkiai tramdomo užsidegimo, todėl įsitaisęs keleivio sėdynėje jis tučtuojau išsitraukė du dantų krapštukus ir visą kelią ridinėjo juos iš vieno burnos šono į kitą. Miunsteriui nekilo abejonių, kad tai vienas iš tų dažnų atvejų, kai bet koks pokalbis, jei ir neužtraukstas, tai bent jau mažų mažiausiai beprasmiškas.

Užuot bandęs užmegzti dialogą, jis įjungė radiją, todėl sekmadienio rytą važiuodami ištuštėjusiomis gatvėmis pareigūnai galėjo pasiklausyti aštuntos valandos žinių, kuriose daugiausia kalbėta apie įvykius Balkanuose ir dar gausesnį neonacių bruzdesį Rytų Vokietijoje.

Galiausiai paskelbus orų prognozę paaiškėjo, kad numatomas nuostabus oras be jokio debesėlio danguje ir beveik penkiolikos laipsnių šiluma.

Miunsteris taktiškai atsiduso. Staiga į galvą šovė mintis, kad jeigu keleivio vietoje sėdėtų Sin, o ne vėl į rikiuotę sugrįžęs neseniai išoperuotas penkiasdešimt septynerių detektyvas vyriausiasis inspektorius, šią akimirką jis tikriausiai uždėtų ranką ant saulutėje įkaitintos žmonos šlaunies.

„Na, ką gi, anksčiau ar vėliau išmuš pirma valanda. Net ir šiandien."

* * *

Pareigūnai sustojo prie peraugusioje alyvų gyvatvorėje pastebėto tarpo. Miunsteris užgesino variklį ir atsisegė saugos diržą.

– Ne, pasilik čia, – purtydamas galvą primygtinai pareikalavo Van Vėterenas. – Nenoriu, kad kvėpuotum man į sprandą.

Šiuo atveju reikalinga vieno žmogaus refleksija. Palik mane ramybėje ir palauk valandą prie bažnyčios.

Vyriausiasis inspektorius ėmė kepurnėtis iš automobilio. Be jokios abejonės, operacijos palikta žaizda tapo nemažu kliuviniu; tvirtai įsikibęs į automobilio stogą iš mašinos jis išsiropštė įtempęs rankų, o ne pilvo raumenis. Nuskubėjęs į kitą automobilio pusę Miunsteris bandė padėti, bet vyriausiasis inspektorius griežtai atsisakė bet kokios pagalbos.

– Vieną valandą, – dirstelėjęs į laikrodį, pakartojo jis. – Iki bažnyčios atžingsniuosiu savo pastangomis. Šlaitas pasviręs tinkama kryptimi, todėl keblumų neturėtų kilti.

– O gal būtų geriausia, jeigu... – pradėjo Miunsteris, bet Van Vėterenas jį nutraukė.

– Po velnių, baik mane čiūčiuoti. Atsibodo. Jeigu iki pusės vienuoliktos nepasirodysiu prie bažnyčios, tuomet gali atvykti ir pažiūrėti, kur aš.

– Gerai, – pakluso Miunsteris. – Tik elkitės atsargiai.

– Nešdinkis iš čia, – nurodė Van Vėterenas. – Beje, ar durys atidarytos?

– Raktas kabo ant vinies po lataku, – paaiškino Miunsteris. – Dešinėje.

– Dėkoju, – atsakė Van Vėterenas.

Sugrįžęs į automobilį ir įstengęs apgręžti mašiną siauručiame kelyje, Miunsteris pro medžių tankumyną pasuko į kaimo pusę.

„Nuostabu, – tarė sau. – Sugaišome kokį šimtą valandų šniukštinėdami tuos namus, bet nė kiek nenustebčiau, jeigu jis atrastų ką nors tokio, ką mes būsime praleidę pro akis.

Visai nesuglumčiau."

* * *

Van Vėterenas liko stovėti šalikelėje, kol baltoji Miunsterio „Audi“ išnyko tarp medžių. Tada, prasibrovęs pro gyvatvorę, ėmė šeimininkauti „Didžiojoje paunksmėje“.

Sodas pavirtęs į tikrą šabakštyną – ne kitaip. Į burną įsikišęs dantų krapštuką, jis apsidairė. Pamėgino apeiti aplink namą, bet įpusėjęs ratą buvo privestas tokio sumanymo atsisakyti, nes dilgėlės siekė pažastis. „Nieko baisaus“, – tarė sau. Vyriausiajam inspektoriui nesunkiai pavyko susidaryti įspūdį, kaip kadaise čia viskas atrodė. Maždaug praėjusio amžiaus viduryje į žmogaus rankas patekęs žemės sklypas, prijaukintas plūgu ir akėčiomis. Čia įdėta daugybė sunkaus triūso ir gausybė švelnios meilės. Dabar ta žemė vėl palaipsniui grįžo į Motulės Gamtos glėbį. Nemaža sodo dalis buvo užžėlusi drebulių ir beržų jaunuolynu. Apsamanoję grindiniai, rūsys ir ūkiniai pastatai nuskendę sąžalyne, o didžioji daržinė, kur veikiausiai buvo paukštidė, tikrai nebeatlaikys daugybės ateinančių žiemų. Buvo labai aišku, kad riba peržengta – toji riba, už kurios nebeįmanoma atsiimti to, ką užvaldo gamta.

Tokia užduotis – tikrai ne seno vienišo katorgininko nosiai.

„Didžioji paunksmė“?

Mintimis sugrįžus į praeitį, buvo akivaizdu, kad namo pavadinimo būta pranašiško. Susiradęs raktą ir įdėjęs nemažai pastangų, vyriausiasis inspektorius sėkmingai atrakino duris. Norint kakta nekaukštelėti į durų staktą, teko pasilenkti, o įėjus vidun irgi vos užteko vietos išsitiesti. Van Vėterenas prisiminė prieš kokį mėnesį laikraštyje perskaitytą žinutę,

kad per pastarąjį šimtmetį žmogaus ūgio vidurkis gerokai padidėjo. Čionai įsikėlus pirmiesiems gyventojams, ir jo paties šimto aštuoniasdešimt devynių centimetrų ūgis būtų buvęs anomalija.

Apatinėje namo dalyje – du kambariai ir virtuvė. Iš ankšto priebučio girgždančiais laiptais užkopė į palėpę, prigriozdintą senų laikraščių, sulūžusių baldų ir visokio kitokio šlamšto. Ore buvo juntamas šioks toks suodžių tvaikas, o saulėje įkaitintos dulkės tvirtai laikėsi prikibusios prie gegnių. Keletą kartų nusičiaudėjęs, Van Vėterenas nusileido atgal į virtuvę. Pirštais palietė didžiulę geležinę krosnį. Tarsi tikėdamasis rasti ją karštą. Įdėmiai apžiūrėjo virš sofos kabančią palaikę beveik tokio pat nevykusio peizažo reprodukciją. Tada įžengė į svetainę. Sueižėję langų stiklai. Indauja. Stalas ir keturios nederančios kėdės. Sofa ir tipiškas šeštojo dešimtmečio televizorius. Įlinkusi knygų lentyna su kokiu šimtu knygų, kurių dauguma – pigūs detektyvai ir nuotykių istorijos. Į dešinę nuo krosnies – ant sienos pakabintas veidrodis, šalia jo – įrėminta nespalvota finišo juostelę kertančio bėgiko nuotrauka. Atleto veidas pervertas skausmo, beveik iškreiptas kančios. Iš pradžių vyriausiasis inspektorius pamanė, kad joje nufotografuotas pats Verhavenas, bet priėjęs arčiau ir atidžiau įsižiūrėjęs pastebėjo užrašą ir atpažino tą žmogų – Emilis Zatopekas*. Vadinamasis čekų lokomotyvas. Savęs kankintojas. Žmogus, įveikęs skausmo ribą.

* Emilis Zatopekas (Emil Zátopek) (1922–2000) – čekų ilgųjų nuotolių bėgimo legenda, 1952 metais Helsinkio olimpinėse žaidynėse laimėjęs tris aukso medalius (5 000 m, 10 000 m ir maratono rungtyse), taip pat laimėjęs po vieną aukso ir sidabro medalį 1948 metų Londono olimpinėse žaidynėse.

Ar jis – Verhaveno idealas?

Gal anais laikais taip buvo įprasta? Jeigu Van Vėtereno atmintis nemelavo, Zatopekas – šeštojo dešimtmečio pradžios bėgimo takelių karalius. Arba bent jau vienas iš jų.

Iš svetainės nuėjęs į miegamąjį, jis ilgokai spoksojo į dvigulę lovą, kuri, nepaisant kuklių matmenų, užėmė beveik visą grindų plotą.

Dvigulė lova? Taip, žinoma, Verhavenas gyveno su daugybe moterų. Ne visos nužudytos. Bent jau tokios nuomonės laikėsi vyriausiasis inspektorius.

„Vadinasi, čia tavo miegamasis? – grabinėdamas naujo dantų krapštuko, sumurmėjo Van Vėterenas. – Ar nors vieną naktį čia permiegojai kaip laisvas žmogus, o gal net ir to jis tau neleido?“

Van Vėterenas išėjo iš miegamojo.

„Ką, po perkūnais, aš čia veikiu? – staiga paklausė savęs. – Kodėl save apgaudinėju, kad čia stoviniuodamas galiu viską išsiaiškinti? Net ir pradėjęs susidaryti vaizdą, koks žmogus iš tiesų buvo Verhavenas, nė per nago juodymą nepriartėsiu prie atsakymo.“

Prie atsakymo į klausimą, kas nužudė Verhaveną.

Galutinai išsekęs virtuvėje Van Vėterenas atsisėdo prie stalo. Užsimerkęs regėjo, kaip pro šalį iš dešinės pusės į kairę mirgėdama plevena kažkokia geltona šviesa. Visuomet iš dešinės į kairę: knietėjo sužinoti, kodėl. Nors ir įspėtas apie galimas silpnumo akimirkas, jis iki galo nesuvokė, kad tie momentai bus šitokie klastingi. Iš esmės pakertantys kojas.

Jis pasirėmė rankomis galvą. Reinhartas visuomet sako, kad niekad nereikėtų galvoti apie ką nors svarbaus, kai galva veikia

nevisiškai gerai. Verčiau viską mesti – antraip joje tik prisikaups daugybė įvairiausio šlamšto.

Taigi atsimerkęs pagalvojo, kad staltiesė nepaprastai bjauri. Ir kažkur matyta. Argi ne tokią pačią turėjo tetulė K., kai šeštajame dešimtmetyje vasaromis nuvažiuodavo jos aplankyti? Toje saulės prikaitintoje valčių pastogėje, kurioje girdėdavai po grindimis žliugsintį vandenį. Tiek laiko, tiek erdvės atžvilgiu toji vieta atrodė smarkiai nutolusi nuo „Didžiosios paunksmės“, bet turbūt maždaug tuo metu, palikęs tėvo namus, Verhavenas atsikraustė į Kaustiną pradėti savarankiško gyvenimo.

Prieš maždaug keturis dešimtmečius.

Paskui reikalai pasisuko tokia linkme, kokia pasisuko...

„Toks jau tas gyvenimas, – pagalvojo Van Vėterenas. – Viena velniškai didelė loterija!“

O gal, tiesą sakant, taip nėra? Gal esama tam tikrų krypčių ir dėsningumų?

Determinanto?

* * *

Atsišliejęs į seną paminklinį antkapį, Miunsteris dirstelėjo į laikrodį.

Dešimt minučių po dešimtos. Galvoje aidėjo balsai, primygtinai raginantys sėsti į automobilį ir tučtuojau grįžti į „Didžiąją paunksmę“. Jau daugiau negu valandą vyriausiasis inspektorius vienui vienas – neseniai operuotas, nusilpęs ir pasiligojęs; paleisti jį iš akių – gana neatsakinga.

Pasigirdo ir kitokių balsų. Iš esmės Van Vėterenas nepareikalavo nieko daugiau, tik vienos valandos visiškos ramybės. Nors

ir buvo nustatęs laiką iki pusės vienuoliktos. Miunsteriui teko rinktis: arba nuvažiuoti per anksti, arba pavėluoti. Šitoks pasirinkimas, savaime suprantama, keblus, tačiau apsisprendęs vėluoti bent jau išvengs priekaištų, kad griauna šventąjį vyriausiojo inspektoriaus mintijimo procesą. Paaiškėjus, kad tarp viso to šlamšto Van Vėterenas guli be sąmonės, šis reikalas neabejotinai taptų labai rimtas. Verčiau jau atvykti kaip gailestingumo angelui negu kaip nelaukiamam ir pernelyg ankstyvam įsibrovėliui.

Miunsteris užsimerkė. Iš bažnyčios atsirito prislopinti monotoniškos giesmės garsai. Detektyvas inspektorius regėjo visą bažnyčios avelių pulką – apie dvi dešimtis pamaldžių žmogelių – dailiai vienodais tarpais išsirikiavusių ir palengva traukiančių šviežiai sugrėbstytu takeliu link bažnyčios durų, prie kurių ganytojas kiekvienam spaudė ranką ir kiekvieną sveikino ašaringa šypsena. Kad ir kaip apdairiai Miunsteris stengėsi laikytis kuo atokiau, jis, žinoma, neprasprūdo pro prelato akis, todėl dvasininkas įbedė žvilgsnį į inspektorių ir kviečiamai nusišypsojo. Kas tas žmogus, tyčia nusprendęs likti anapus šventovės vartų?

Vis dėlto Miunsteris atsispyrė. Kitos avelės lėtai ir kantriai nubidzeno į vidų. Ganytojas žengė joms įkandin. Dešimtą valandą sugaudus varpams, iš smailės pakilo laikinai benamiais tapusių balandžių būrelis. Pamaldos prasidėjo.

Užsivėrus durims, Miunsteris atkreipė dėmesį, kad tų žmonių amžiaus vidurkis neįprastai didelis. Be jokios abejonės, vėliausiai per ateinančius dešimt ar penkiolika metų visi čionykščiai tikintieji sutvirtins ir galutinai įteisins savo sąsajas su bažnyčia. Taip sakant, kapinėse atgulę poilsio.

Tikriau sakant, paguldyti poilsio.

Tokią dieną Miunsteriui beveik norėjosi jiems pavydėti. Tačiau tik mažumėlę. Arba bent jau atrasti ką nors didingo ir atsimainančio šiose išpuoselėtose kapinėse, juosiančiose senovinį akmeninės bažnyčios pastatą su neseniai suremontuotu ir pasauliečių rankomis uždengtu raudonų čerpių stogu bei juodai nulakuota vėtrunge. Akivaizdu, kad čia nėra jokio rūstaujančio ir keršijančio Dievo. Jokių trimito garsų, skelbiančių apie Paskutinio teismo dieną. Jokio amžino ir neišvengiamo prakeiksmo.

Tik meilė, susitaikymas bei nuodėmių atleidimas.

Gailestingumas?

Tada įsikišo Sin ir nutraukė (arba papildė) jo šventeiviškas mintis. Nuogo žmonos kūno vaizdinys, kai vasarą šiltoje lovoje atsigulusi ant šono susiriečia į kamuoliuką: jos keliai kilstelėti, o tamsūs plaukai išsidraikę ant pagalvės ir pečių. Šis vaizdinys pripildė jį kitokio švelnumo, galbūt tokios pat neįmantrios laimės, kokią prieš kelias valandas patyrė sėdėdamas virtuvėje prie stalo. Netrukus jis prisiminė pašnekesį apie pasimylėjimą Dievo akivaizdoje Jo sutvertame Edeno sode. Jeigu pavyktų sugalvoti, kaip trumpam pasilikti be vaikų; tai neturėtų būti neįmanoma. Tai yra pavykę anksčiau. Netrukus užplūdo prisiminimai apie įvairias aistros akimirkas... Kaip nuvykę prie Veimaro ežero praėjusią vasarą mylėjosi valtyje. Ežero vidury, vien tik dangaus ir kirų akivaizdoje. Ir kartą Graikijoje, ankstyvą rytą įkopę į aukštą kalną, nuo kurio atsivėrė panoraminis vaizdas į gilią Vidužemio jūros žydrynę. Jau nekalbant apie Mondos įlankos paplūdimį – tai įvyko dar negimus Bartui, vieną iš pačių

pirmųjų kartų... Juodu guli apgaubti šiltos, tirštos tamsumos, o nuo kalnų atplevenęs vėjelis švelniai glamonėja jos kūną, jos neįtikėtinai švelnią odą ir jos...

* * *

Suskambę vargonai sugrąžino Miunsterį į tikrovę. Šis akordas veikiausiai turėjo pabudinti ir keletą bažnyčios viduje snūduriavusių avelių. Atsimerkęs Miunsteris papurtė galvą. Giedojimas įsisiūbavo. Vedama vikaro baritono, kurį sustiprino ant kaklo kabantis mikrofonas, giesmė skriejo pro atvirus langus ir rozetę, veržėsi pro medžių lapiją, kilo į dangų, kur tikriausiai buvo džiaugsmingai priimta ten jau turinčių savo buveinę, kuriems ji neabejotinai ir nuoširdžiai buvo skirta.

„Aleliuja", – pagalvojo Miunsteris ir nusižiovavo.

Atsisėdęs tiesiai, inspektorius dirstelėjo į laikrodį.

Dvidešimt septynios minutės po. Laikas veikti. Atsistojęs Miunsteris patraukė pro kapus. Priėjęs tą vietą, kur stovėjo automobilis, peršoko per tvorą. Vos spėjus atidaryti dureles ir jau ruošiantis sėsti į mašiną, akyse staiga sušmėžavo vyriausiasis inspektorius, pamažėle kėblinantis link kapinių. Vaizdas išties nemalonus – iki bambos atsagstyti marškiniai, ant galvos užrišta akį rėžianti ryškiaspalvė nosinė. Pažastys pažliugusios prakaitu, o veidas taip išmuštas raudonio, kad pamačius apėmė nerimas. Nepaisant visų negandos ženklų, veide galėjai įžiūrėti ir savotišką pasitenkinimą. Santūrią patenkinto žmogaus grimasą, kurios turbūt neįmanoma praleisti pro akis. Bent jau ne pro Miunsterio, šitiek laiko kartu su juo praleidusio žmogaus, akis.

– Štai ir jūs, – tarė Miunsteris. – Kaip tik ruošiausi važiuoti jūsų paimti. Kaip sekėsi?

– Ačiū, neblogai, – traukdamas nuo galvos nosinę, atsakė vyriausiasis inspektorius. – Tik velniškai karšta.

– Manau, pernelyg neskubėjote, – įsidrąsino Miunsteris. – Ar iš tiesų reikėjo šitiek kuistis?

Van Vėterenas gūžtelėjo pečiais.

– Reikėjo mažumėlę pasiknaisioti, – atsakė jis. – Pakeliui dar šnektelėjau su kaimynais. Su Čermakais išlenkiau stiklą alaus. Teko kaip reikiant paplušėti.

Van Vėterenas nusišluostė kaktą. Miunsteris lūkuriavo, bet vyriausiasis inspektorius nieko daugiau nepasakė.

– Ar pavyko ką nors išsiaiškinti? – galiausiai pasiteiravo Miunsteris.

– Hm, – numykė Van Vėterenas. – Manau, pavyko. Važiuokim.

„Kaip visados, – klestelėjęs prie vairo, pamanė Miunsteris. – Nieko naujo."

– Tai ką konkretaus pavyko nuveikti? – pakeliui į namus vėl pradėjo kalbą Miunsteris, kai pro langus pučiantis vėjelis padėjo vyriausiajam inspektoriui atgauti įprastą veido spalvą.

– Galvoje sukasi mintis, kas tą galėjo padaryti, – atsakė Van Vėterenas. – Tačiau tik mintis – atmink tai, inspektoriau! Nesakau, kad kai ką žinau.

– Kas? – toliau kamantinėjo Miunsteris, nors puikiai suprato be reikalo aušinantis burną.

Užuot atsakęs į klausimą, vyriausiasis inspektorius atsilošė sėdynėje ir, iškišęs alkūnę pro langą, ėmė švilpauti „Karmen" melodiją.

Spustelėjęs greičio pedalą, Miunsteris įjungė radijo imtuvą.

DEVINTA DALIS

1981 m. rugsėjo 11-oji

33

Bent niekas negalės jos kaltinti, kad atėjo netinkamu laiku.

Jau nuo pusės devynių Marlenė pradėjo šmirinėti po turgaus halę. Reikalus jis paprastai tvarkydavo maždaug iki penkiolikos minučių po devynių arba net iki pusės dešimtos, bet visuomet saugiausia pasilikti šiokį tokį rezervą. Kalba sukasi apie didelę sumą, o Renatė leido aiškiai suprasti, kad nėra nusiteikusi ilgiau laukti savo pinigų.

Niekingų dviejų tūkstančių guldenų. Prieš kelerius metus Marlenė be menkiausio vargo būtų galėjusi pakloti dvigubai didesnę sumą. Tiesiog būtų įkišusi ranką giliai į piniginę, ištraukusi pluoštą banknotų ir liepusi tai išsipusčiusiai šliundrai grąžą susikišti į subinę.

Iš tiesų nieko baisaus nenutiks, jeigu Renatė ir neatgaus pinigų; Marlenė nėra nuo jos priklausoma. Tik išlaikoma Raulio, o Renatė, pasirodo, – Raulio moteris. Bent jau šiuo metu. Gryniausia teisybė, kad jeigu ne jis, Marlenė netrukus liktų ir be buto, ir be darbo. Po perkūnais, jinai juk pajėgtų verstis

savarankiškai; tikrai – kaip ir kadaise – vėl sugebėtų pradėti viską nuo pradžių; kita vertus, nepaneigsi fakto, jog gera, kai viskuo pasirūpinta, kai stengiamasi, kad netektų patirti sunkumų. Be jokios abejonės. Palengvėle sėlinant vidutinio amžiaus tarpsniui gyvenimas atrodo smagus...

Vadinasi, verta stengtis sukrapštyti visus turimus pinigus. Iš tiesų iki praėjusio vakaro Marlenė niekuomet nesusimąstė, kad padėtis tokia rimta. Todėl mažumėlę pristigo laiko. Pastarąjį kartą kalbantis telefonu Renatės balsas skambėjo kitaip: nekilo abejonių, kad šįkart nebepavyks išsisukti.

Du tūkstančiai guldenų. Penkiolika minučių po dešimtos „Raudonojoje viržynėje". Kitaip bus bėdos.

Iš esmės čia ir yra visa jos bėda.

Pamėgino paskambinti trims ar keturiems draugams, bet nereikia nė sakyti, kad tuščiai gaišo laiką. Turėdama daugiau laiko būtų gavusi keletą šimtų, gal ir kiek daugiau, tačiau artinosi vidurnaktis, ir viskas turi ribą.

Tuomet Marlenė prisiminė Leo Verhaveną. Kaip vieną iš galimų variantų – o gal ir patį geriausią. Tokia mintis toptelėjo, kai išklausiusi Renatės ultimatumą padėjo telefono ragelį.

Leo.

Jis net neturi telefono.

Tai kažkaip nestebina.

* * *

Ji patikrino, ar furgonas pastatytas įprastoje vietoje. Kroigerio skersgatvyje, prie krovinių platformos. Tada perėjusi

turgaus halę kirto aikštę, bet jo niekur nebuvo matyti. Marlenė norėjo sutikti Verhaveną netikėtai. Tarsi tai būtų laimingas atsitiktinumas. Lūkuriavo tarsi katė prie karšto pieno.

Gal geriau eiti tiesiai prie reikalo? Sunku pasakyti. Su Verhavenu nėra labai lengva.

Cvilėje ji įsitaisė šalia paminklo – iš ten galėjo stebėti ir furgoną, ir žemutinę aikštės dalį. Atsisėdo ant vieno iš suolelių po Toreso skulptūra, prisidegė cigaretę ir laukė. Virš stogų pakilusi blyški rudens saulė karščio čiurkšlėmis užliejo Marlenės nugarą ir sprandą, dovanojo gerą savijautą ir suteikė vilties. Dabar ji vėl pasijuto tarytum katė, besišildanti saulės atokaitoje. Pastebėjusi savo pusėn slapta svaidomus praeinančių vyrų žvilgsnius, moteris nevalingai ėmė taisytis drabužius; nusimetė šalį, atsegė porą palaidinės sagų, keletą centimetrų praskėtė kojas, kad kiekvienas vyro vardo nusipelnęs vyriškis netyčia pastebėtų...

„Tokia jau aš, – tyliai tarė sau. – Esu tam sutverta ir darydama tai pranokstu visas pasaulio moteris."

Šiuo atveju spalvos gerokai sutirštintos – Marlenė puikiai žinojo, kad perdeda, bet tą akimirką reikėjo tiek savikliovos, kiek tik pajėgė sau įteigti.

Ji dirstelėjo į laikrodį.

Be dvidešimties minučių dešimta.

Gyventi buvo likę kiek mažiau nei pora valandų.

* * *

Jis pasirodė be penkiolikos dešimtą.

Ji kaipmat pašoko nuo suolelio ir perėjusi gatvę netyčia sutiko jį išnirusį iš už kampo.

– Leo! – šūktelėjusi Marlenė pamanė, kad balse nuskambėjo tiek malonios nuostabos, kiek ir buvo sumaniusi.

Jis stabtelėjo. Niūriai linktelėjo įprasta maniera. Tarsi būtų įsiterpusi vidury rimtų apmąstymų ar nutraukusi nepaprastai įdomias mintis. Verhaveno veide sušmėžavo tai, ką galima pavadinti šypsenos užuomazga. Gal vis dėlto esama vilties.

Priėjusi arčiau, uždėjo ranką jam ant dilbio. Vis nesiliaudama šypsotis. Juodu buvo lytiškai santykiavę; Marlenė akimirksniu suskaičiavo – šešis kartus. Greitai užsidegantis aistra. Jam nerūpi glamonės ir visokios romantiškos nesąmonės. Anot bičiulės Nelės, lengvai užsiplieskiantis, sunkiai suvaldomas.

– Kur eini? – paklausė ji.

Verhavenas gūžtelėjo pečiais. Susidarė įspūdis, kad niekur. Arba bent jau nebuvo numatęs nieko svarbaus.

– Gal galėtume kur nueiti dviese?

– Dabar?

– Taip. Turiu trumpam susitikti su viena drauge, tad galėtume po to, jeigu nori.

Jis dar kartą gūžtelėjo pečiais. Negeras ženklas – ji puikiai tą suvokė, bet neturėjo kito pasirinkimo.

– Turiu nedidelę bėdą.

– Nejaugi? – sumurmėjo Verhavenas.

Ji sudvejojo. Glostydama jam ranką, moteris atrodė gerokai sunerimusi.

– Kokią bėdą?

– Dėl pinigų.

Jis nieko neatsakė. Tik nusukęs akis nukreipė žvilgsnį pro jos petį.

– Gal gali padėti? Labai prašau.

„Gražiai pasakyta. Tinkamas balso aukštis. Tarp maldaujamo ir išdidaus.“

– Kiek?

– Du tūkstančiai guldenų.

– Eik velniop.

Jai pritrūko kvapo.

– Labai prašau, Leo...

– Turiu eiti...

Dabar ji įsikibo ir antrąja ranka. Prisikišusi kalbėjo jam į veidą.

– Leo, – neatlyžo ji. – Tai svarbu, labai svarbu. Grąžinsiu kiekvieną...

– Paleisk!

Jis išsilaisvino iš jos gniaužtų. Ji žengtelėjo žingsnį atgal. Stipriai sukandusi viršutinę lūpą po akimirkos sugebėjo apsipilti ašaromis.

– Leo...

– Sudie.

Stumtelėjęs ją į šalį, Verhavenas nuėjo. Ji apsisuko.

– Leo!

Verhavenas net nestabtelėjo. Toliau nužingsniavo Cvile, o paskui pasuko į Kroigerio skersgatvį. Velniai rautų!

Po velnių!

Dabar ašaros, riedančios jos skruostais, buvo beveik tikros. Keletą kartų treptelėjusi koja, ji sugriežė dantimis. Velniava!

Šalia stabtelėjo automobilis. Nuleidęs lango stiklą, vairuotojas iškišo galvą.

– Nori važiuoti su manimi?

Nė kiek nesudvejojusi, ji atidarė dureles ir įšoko vidun.

Nusišluosčiusi ašaras vyriškio ištiesta nosine, moteris išvydo, kas jis.

Marlenė dirstelėjo į laikrodį.

Be dešimties minučių dešimta.

Gal vis dėlto viskas išeis į gera.

DEŠIMTA DALIS

1994 m. gegužės 23-ioji – 28-oji

34

– Taip, nuo šiol nutraukiame šią bylą!

Policijos viršininkas nuskynė nudžiūvusį figos lapą. Van Vėterenas atsiduso ir susimąstęs pažvelgė į mėlyna eilute vilkinčio viršininko siluetą vešliai žalios lapijos fone. „Eik velniop!“ – mintyse nusikeikė vyriausiasis inspektorius.

Nors iš tiesų šitoks sprendimas pernelyg nešokiravo.

– Turime svarbesnių darbų.

Viršininkas ėmė čiupinėti ir įdėmiai apžiūrinėti kitą lapą. Nukreipęs žvilgsnį į šalį, vyriausiasis inspektorius sutelkė dėmesį į pusiau sukramtytą dantų krapštuką ir laukė, kas bus toliau, bet nieko nesulaukė. Bent jau ne iš karto. Nustūmęs akinius ant kaktos, Hileris toliau čiupinėjo augalus. Van Vėterenas dar kartą atsiduso; viršininko silpnybė botanikai – dažna žemesnio rango pareigūnų pokalbių tema Mardamo policijos nuovadoje. Sklandė kelios hipotezės. Vienų manymu, šis reiškinys – akivaizdus išsivadėjusios meilės pakaitalas: sakoma, kad pagimdžiusi penktąjį vaiką elegantiškoji ponia Hiler uždarė

visas sklendes. Kiti laikėsi nuomonės, kad iš esmės žalioji panorama yra priedanga, kuri leidžia lengvai įtaisyti slaptus mikrofonus. Šiais prietaisais galima įrašyti kiekvieną žodį, ištartą šiame niūriame, didingame pastate, kuriame įsikūrusi centrinė policijos būstinė. Inspektorius Markovičius iš Dingusių asmenų paieškos skyriaus iš esmės rėmė vadinamąją neišaugtų vaikiškų kelnyčių teoriją, tačiau dauguma, įskaitant ir Van Vėtereną, apsiribojo prielaida, kad policijos viršininkui sektųsi kur kas geriau, jeigu, po galais, būtų tapęs vyriausiuoju sodininku.

„Kostiumuotas vyriausiasis sodininkas? – pamanė jis, grūsdamas dantų krapštuką tarp sėdimosios fotelio dalies ir rankto-rio. – Kodėl ne? Kuo daugiau laiko Hileris skirs savo vazoninėms gėlėms ir kuo mažiau laiko liks policininko pareigoms, tuo geriau."

Reinhartas visuomet sako: „Duok džiunglėse beždžionei valią ir leisk jai elgtis kaip tinkamai. Tuomet gyvenimas palengvėja."

Tik šiuo atveju beždžionė nusprendė įkišti savo trigrašį. Van Vėterenas nedrąsiai pasikasė randą.

– Nesąmonė, – rėžė jis.

Juk visi tikėjosi, kad vyriausiasis inspektorius ką nors pasakys. Hileris apsigręžė.

– Ką nori tuo pasakyti?

– Ar turėčiau paaiškinti? – paklausė Van Vėterenas ir ėmė šnypšti nosį. Visą dieną sloga tai atlėgdavo, tai vėl paūmėdavo. Galimas daiktas, kad pasireiškė alergija kuriam nors iš tų paslaptingųjų augalų; o gal įsismarkaujantis peršalimas grąžino į tikrovę po ligoninėje praleisto laiko.

Galbūt ir viena, ir kita. Policijos viršininkas atsisėdo už rašomojo stalo.

– Turime lavoną, – tarė jis. – Be galvos, be rankų ir kojų...

– Be plaštakų ir pėdų, – įsiterpė Van Vėterenas.

– Šiuo metu devynių mėnesių senumo. Per penkias savaites sugebėjote nustatyti, kad lavonas galėtų būti Leopoldo Verhaveno, du kartus nuteisto už moterų nužudymą. Vieno iš nuožmiausių šalies nusikaltėlių Ir viskas.

Vyriausiasis inspektorius susilankstė nosinę.

– Vienintelė sveikam protui neprieštaraujanti hipotezė, – tiesindamas geltoną sąvaržėlę toliau samprotavo Hileris, – kad pasidarbavo koks nors nusikaltėlių pasaulio atstovas. Kažkoks kalėjimo laikų pažįstamas laukė, kada Verhavenas išeis į laisvę, ir dėl tam tikros priežasties jį nužudė. Gal susikivirčijus, o gal ir netyčia. Šiaip ar taip, būtų nepateisinama toliau gaišti laiką ir švaistyti pinigus. Turime svarbesnių klausimų už šitokius nusikaltėlių pasaulio vaidus.

– Nesąmonė, – dar kartą atrėžė Van Vėterenas.

Hileris perlaužė sąvaržėlę.

– Gal malonėtum mažumėlę išsamiau paaiškinti šį komentarą.

– Būtinai, – atsakė Van Vėterenas. – Esate prigąsdintas, ar ne?

– Prigąsdintas? Ką turi omenyje?

Kilstelėjęs antakius, policijos viršininkas pamėgino nutaisyti nieko nesuprantančio žmogaus miną. Van Vėterenas suprunkštė.

– Pamirštate, su kuo kalbate, – tarė jis. – Ar žinote, kas yra Klimkės skustuvas?

– Klimkės skustuvas? – nustebo Hileris. Šįkart nuostaba buvo nuoširdi.

– Taip. Paprasčiausios civilizuoto ir išmintingo pokalbio gairės.

Hileris neištarė nė žodžio. Prieš pratęsdamas kalbą, Van Vėterenas atsilošė ir keletą sekundžių pasėdėjo užsimerkęs. „Aš irgi galėčiau išsisukinėti, – mąstė jis. – Nuo pastarojo išsisukinėjimo prabėgo nemažai laiko."

Kostelėjęs Van Vėterenas paleido savo tiradą.

– Pagrindinis principas – pusiausvyra. Kalbėdamasis su žmogumi negali iš jo reikalauti daugiau, negu esi nusiteikęs atskleisti pats. Paprastai sprendimų priėmėjai, valdžios žmonės ir visokie karjeristai linkę sudaryti įspūdį, kad turi mažumėlę demokratiškos politūros – ir tik vienas Dievas žino, kodėl. Žinoma, žiniasklaida tokius dalykus vertina palankiai. Šie asmenys verčia manyti, kad veda argumentuotą abipusę diskusiją arba pokalbį – vadinkite kaip norite, – tačiau iš tiesų įsakinėja. Peršasi mintis, kad toks elgesys suteikia slaptą pasitenkinimo jausmą; panašiai elgdavosi ir senieji nacių tūzai: švelniu, tėviškai supratingu balsu atiduodavo žmones į egzekutorių nagus; nepriimkite to asmeniškai, bet...

– Gana! – suurzgė policijos viršininkas. – Paaiškink, apie ką, po velnių, čia šneki! Jeigu galima, paprastai ir aiškiai.

Iš krūtinės kišenės Van Vėterenas išsitraukė dar vieną dantų krapštuką.

– Jeigu atsakas bus paprastas ir aiškus.

– Žinoma, – pažadėjo Hileris.

– Gerai. Tiesą sakant, tereikia atsakyti „taip" arba „ne". Štai kaip aš suprantu šį reikalą: Leopoldas Verhavenas nužudytas.

Tiems, kuriuos tai liečia, ypač turiu omenyje teismus, policiją, visuomenę ir giliai joje įsišaknijusią pagarbą daugiau ar mažiau teisingai teisinei sistemai ir taip toliau – visiems jiems būtų velniškai patogu, jeigu galėtume nuspręsti, kad šis atvejis tėra nusikaltėlių pasaulio sąskaitų suvedimas ir nieko daugiau. Užbrėžti brūkšnį. Užmiršti ir judėti toliau. Nebekreipti dėmesio į tą sumaitotą seną kalėjimo kamštį ir verčiau sutelkti dėmesį į viešosios tvarkos palaikymą ir kitokius mitus...

– Bet? – pertarė Hileris.

– Iškilo netikėta kliūtis, – paaiškino Van Vėterenas.

– Kokia gi?

– Čia – ne nusikaltėlių pasaulio tarpusavio sąskaitų suvedimas.

Hileris tylėjo.

– Leopoldas Verhavenas nužudytas, nes nekaltas nė dėl vienos žmogžudystės, kuriomis buvo apkaltintas. Be to, jis žinojo, kas yra tikrasis žudikas.

Praėjo dešimt sekundžių. Oudeskerkėje suskambo varpai. Hileris pasidėjo sunertas rankas ant odinio bloknoto, gulinčio tiesiai priešais jį, ant rašomojo stalo.

– Ar gali įrodyti? – sukluso jis.

– Ne, – atsakė Van Vėterenas. – Ypač jeigu nutrauksime bylą.

Pabandęs susiraukti, Hileris ėmė trinti nykščius.

– Juk tą suprantame abudu, – pagaliau prabilo policijos viršininkas. – Susiklosčius tam tikroms aplinkybėms... susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, visų pirma paprasčiausiai turime pagalvoti apie naudą visuomenei. Viskas labai paprasta. Šio

neįtikėtino įvykio atveju, kai šimtmečio senumo byloje mėgini iškapstyti naują žudiką, kam tai suteiks pasitenkinimo?

– Man, – atsakė Van Vėterenas.

– Tu nesiskaitai, – atrėžė Hileris. – Pagalvok apie visas kitas suinteresuotas puses ir paklausk savęs, ar kuri turės naudos. Panagrinėkime kiekvieną atskirai. Nužudytosios moterys? Ne! Verhavenas? Ne! Policija ir teismai? Ne! Visuomenė ir teisinė sistema? Ne!..

– Žudikas? Ne? – pertarė Van Vėterenas. – Nepamirškit jo. Išvengęs bausmės, jis neabejotinai būtų pats laimingiausias iš visų. Trys žmogžudystės ir nesuimtas. Neblogai. Visiškai puiku!

Hileris užsidėjo akinius. Užsikniaubė ant rašomojo stalo ir kelias sekundes lūkuriavo.

– Nėra jokio kito žudiko, išskyrus Verhaveną, – galiausiai kaip kirviu nukirto viršininkas. – Byla nutraukiama dėl įkalčių ir konkrečių įrodymų stokos. Viskas.

– Norite pasakyti, kad įsakote laisvėje palikti tris žmones nužudžiusį asmenį?

Šiuos žodžius policijos viršininkas nuleido negirdomis. Vėl atsilošė kėdėje. Van Vėterenas pakilo nuo fotelio. Stovėjo susigrūdęs rankas į kišenes ir svyravo pirmyn ir atgal.

Laukė.

– Ar esi įsitikinęs tuo, ką pasakei? – po kurio laiko paklausė Hileris.

Van Vėterenas papurtė galvą.

– Turiu įtarimų, – atsakė vyriausiasis inspektorius. – Bet dar nesu įsitikinęs.

– Ir manai žinantis, kieno tai darbas?

Linktelėjęs Van Vėterenas palengvėle ėmė trauktis link durų. Dar kartą patrynęs nykščius, policijos viršininkas įbedė akis į rašomąjį stalą.

– Minutėlę, – sustabdė durų rankeną laikantį Van Vėterenį. – Jeigu tu... hm, jeigu iš tiesų išknisi kažką tokio, kas taptų rimtu įrodymu teisme, tuomet, žinoma, situacija pasikeistų. Blogiausia pajudinti tą, ko nesugebėtume baigti. Pasodinti ką nors į teisiamųjų suolą, o paskui paleisti... Tikiuosi, įsivaizduoji, ką tai reikštų. Paleidus tikrąjį žudiką dėl svarių įrodymų stokos, tūkstantis keturi šimtai žurnalistų kaipmat imtų spiegti apie korupciją ir teismo klaidą Verhaveno byloje, o tada – apie nekompetenciją, piktnaudžiavimą valdžia ir dar dievaižin ką. Tikiuosi, šitą aiškiai suvoki? Juk puikiai įsivaizduoji, kokią košę užvirtume?

Van Vėterenas nepratarė nė žodžio. Sukandęs dantis, policijos viršininkas sėdėjo ir kurį laiką knebinėjo laikrodį. Tada pakilęs nuo kėdės atgręžė nugarą vyriausiajam inspektoriui.

– Viską teks padaryti pačiam. Nuo šiandienos Miunsteris prisijungia prie Reinharto komandos. Nieko daugiau nenoriu žinoti.

– Nuostabu, – apsidžiaugė Van Vėterenas. – Šiaip ar taip, dėl ligos laikinai nedirbu.

– Nusiris ne tavo galva – tikiuosi, šitą irgi supranti. Šiuo metu visiškai nenoriu jokių nereikalingų rūpesčių.

– Galite manimi pasikliauti, – patikino Van Vėterenas. – Galite grįžti prie savo vazoninių gėlių. Sodą privalu puoselėti.

– Atsiprašau? – sukluso policijos viršininkas.

„Tuščias laiko švaistymas“, – eidamas iš kabineto, nusprendė Van Vėterenas.

35

– Papasakokit apie jos ligą, – paprašė jis.

Užsikėlusi snargliną mergaitę ant kelių, moteris nepatikliai pažvelgė į jį.

Neverta stebėtis. Vargu ar šią išgalvotą priedangos istoriją galima pavadinti didelio meistriškumo apraiška. Penkiasdešimt septynerių metų universiteto lektorius, rašantis disertaciją apie gimdymo traumas! Kokia daug žadanti istorija! Net nepasivarginęs iš anksto patikrinti kai kurių detalių, jis paprasčiau leido suprasti, kad naudoja statistinį metodą. Paaiškino, jog vadovaujasi sociometriniu požiūriu. Nors ir apsiginklavęs anketa, kuri neabejotinai nebūtų atlaikiusi jokios išsamesnės patikros, jis vis dėlto nusprendė laikyti tą klausimyną aplanke, o patį aplanką – kad sudarytų profesionalumo įspūdį – pasidėjo priešais save.

Bent jau šitaip mėgino įtikinti save. Šiaip ar taip, kam rūpi, ar toji moteris sutrikusi, ar ne. Svarbiausia, kad atsakytų į klausimus; paskui galės įtarinėti, kiek tik širdis geidžia.

– Ką norit sužinoti? – paklausė ji.

– Kada tai prasidėjo?

– Savaime suprantama, tuomet, kai gimiau aš.

Anketoje jis pažymėjo langelį.

– Kuriais metais ji buvo prikaustyta prie lovos?

Moteris susimąstė.

– Sakyčiau, tūkstantis devyni šimtai aštuoniasdešimt antraisiais. Tai yra galutinai prikaustyta. Iki tol didžiumą laiko irgi pragulėdavo lovoje, bet po 1981-ųjų Kalėdų neprisimenu jos vaikštančios ar net atsistojusios. Namus palikau 1982-ųjų birželį.

– Ar kada nors pasiramsčiuodavo lazda?

Ji papurtė galvą.

– Niekuomet.

– Ar išsikėlusi iš namų glaudžiai su ja bendravote?

– Ne. Kuo tai susiję su tyrimu?

Jis prikando liežuvį.

– Tik noriu išsiaiškinti keletą dalykų apie jūsų tarpusavio santykius, – pažymėjęs dar vieną anketos langelį, paaiškino jis. – Vadinasi, sakote, kad nuo 1982-ųjų iki mirties jinai buvo visiškai neįgali?

– Taip.

– Kur ji praleido paskutinius gyvenimo metus?

– Vapingene. Mažame butelyje kartu su gailestingąja seserimi. Su mano tėvu ji buvo išsiskyrusi – manau, ilgiau nebenorėjo būti našta. Ar kažkas tokio.

– Tenai ją lankydavote?

– Taip.

– Kiek kartų aplankėte?

Ji trumpam susimąstė. Mergaitė vėl ėmė verkšlenti. Nusliuogusi ant grindų pasislėpė nuo jo žvilgsnio.

– Tris, – atsakė ji. – Kelias tolimas.

– O jos būklė?

– Ką turit omeny?

– Kaip ji jautėsi?

Moteris gūžtelėjo pečiais.

– Kaip ir visuomet. Galbūt kiek laimingesnė.

– Tačiau prikaustyta prie lovos?

– Taip, žinoma.

„Velniava, – tarė sau Van Vėterenas. – Kažkas čia ne taip."

* * *

Išėjus į lauką, kur skaisčiai plieskė saulė, Van Vėtereną ištiko trumpas, bet smarkus svaigulio priepuolis, todėl vyriausiasis inspektorius buvo priverstas įsikibti į namų eilę juosiančią geležinę tvorelę ir užsimerkęs pastovėti, kol pagerės savijauta.

„Reikia stiklo alaus, – dingtelėjo mintis. – Alaus ir cigaretės."

Po dešimties minučių prie kažkokios kavinės jam pavyko surasti staliuką po plataną primenančiu medžiu. Dviem gurkšniais išmaukęs aukštą bokalą alaus, užsisakė dar vieną. Prisidegęs cigaretę, atsilošė.

„Velniava, – dar kartą tarė sau Van Vėterenas. – Po galais, kas gi čia ne taip?"

Koks gi atstumas iki Vapingeno?

Du šimtai keturiasdešimt kilometrų. Mažiausiai.

Nuėjus anksti miegoti, juk tikrai galima sukaupti tiek jėgų, kad pavyktų nuvairuoti du šimtus keturiasdešimt kilometrų. Pakeliui stabtelėti pailsėti ir panašiai. Ne bėda, jeigu tenai tektų pernakvoti. Šiuo metu jam stigo ne laiko. Anaiptol.

Atsivertęs aplanką, jis žvilgtelėjo į adresą.

„Verčiau paskambinsiu ir susitarsiu dėl susitikimo.

Kodėl turėčiau keisti savo išgalvotą priedangos istoriją, jeigu ji puikiausiai pasiteisino?“

Atkeliavus antrajam bokalui, jis nusiurbė putą.

„Kokia velniškai bjauri istorija, – mąstė jis. – Ar kada yra tekę narplioti plonesnę giją?

Dėkui Dievui, kad neįpainiotas niekas kitas.“

36

– Ką mums čia nuveikus? – garsiai mąstė Jungas.

– Pavyzdžiui, galėtume užkąsti, – pasiūlė Miunsteris. – Prisėsk ir pabandyk atrodyti taip, tarsi būtum namie.

Nedrąsiai prisėdęs, Jungas pamėgino apsidairyti po asketiškas patalpas.

– Nebus lengva, – tarė jis. – Kokia to prasmė? Manau, nevalia sėdėti brangiausiame miesto restorane tarsi priimant atlygį už savo dorybes.

– Ar šalia fortepijono matai tą tipą tamsiai mėlynu kostiumu? – paklausė Miunsteris.

– Savaime suprantama, – patikino Jungas. – Nesu aklas.

– Anot Reinharto, čia vienas iš neonacių judėjimo šulų. Beje, jo vardas ir pavardė – Edvardas Masekas.

– Nepanašus į tokį.

– Taip, Reinhartas sako, kad Masekas veikia anonimiškai, bet dokumentuose viskas puikiai užfiksuota. Atrodo, virš jo galvos susitvenkęs velniškai didelis debesis. Padegimas pabėgėlių

stovykloje. Riaušės, kapų išniekinimas – ir čia toli gražu ne viskas. Jis sėdi ir laukia kažkokio stambiojo kapitalo atstovo, išties didelio tūzo. Nežinome, ko, tačiau šiam pasirodžius turėtume leisti vyrams apie penkiolika minučių pasėdėti ir pavartyti popierius. Tada tu nueisi paskambinti iš vestibiulio, o aš juos suimsiu. Dviejuose automobiliuose už kampo sėdi Reinhartas ir dar pora pareigūnų.

– Supratau, – tarė Jungas. – Kodėl Reinhartas to negali padaryti pats?

– Masekas jį pažįsta, – paaiškino Miunsteris. – Na, vis dėlto užsisakykime ko nors pavalgyti. Gal norėtum pradėti nuo omarų putėsių?

– Valgiau jų pusryčiams, – atsakė Jungas. – Bet, manau, sugebėsiu praryti dar šiek tiek.

* * *

– O tas Verhaveno reikalas, – vyrams laukiant pagrindinio patiekalo, pradėjo kalbą Jungas. – Kaip sekasi?

Miunsteris gūžtelėjo pačiais.

– Nežinau. Aš irgi nušalintas nuo tos bylos. Susidaro įspūdis, kad nebenorima eikvoti daugiau resursų. Sakyčiau, toks sprendimas suprantamas.

– Kodėl?

– Mano galva, bijoma sukelti dar vieną sąmyšį teismuose. Paaiškėjus, kad Verhavenas nekaltas, galėtų kilti pragariškai didelis skandalas, ypač spaudoje ir televizijoje.

Jungas pasikasė pakaušį.

– Ką sako vyriausiasis inspektorius?

Miunsteris nesiryžo atsakyti.

– Nežinau, dėl ligos jis vis dar turi biuletenį, bet akivaizdu, kad nesėdi namie sudėjęs rankų.

– Ar tiesa, kad kažkas užkibo ant jo kabliuko? Vakar popietę valgykloje sklandė tokios kalbos. Taip sakant, kažkoks žmogus, galėjęs prikišti pirštus.

Jungas nesitvėrė smalsumu, ir Miunsteris nedvejojo, kad šis klausimas neduoda kolegai ramybės nuo tos akimirkos, kai juodu atsisėdo prie stalo.

– Atvirai šnekant, nežinau, – atsiduso jis. – Kai išrašė iš ligoninės, kitą dieną vykau su juo į Kaustiną. Kokią valandą šniukštinėjo po namą, o sugrįžęs atrodė... Na, juk žinai, koks jis.

Jungas linktelėjo.

– Velniškai keista, – nusistebėjo jis. – Keletą savaičių keturiese ar penkiese šukavome kaimą smulkiausiomis šukomis ir neradome nieko, kas būtų sudominę. Tuomet tenai nuvažiuoja Van Vėterenas ir per valandą aptinka pėdsakus. Stulbina. Ar manai, kad tokie dalykai iš tiesų įmanomi?

Keletą sekundžių Miunsteris sėdėjo susimąstęs.

– O ką manai tu? – paklausė jis.

– Nenutuokiu, – atsiduso Jungas. – Tu geriausiai jį pažįsti.

„Ko gero, teisybė, – pagalvojo Miunsteris. – Nors kartais apima jausmas, kad kuo labiau priartėji prie Van Vėtereno, tuo sunkiau jį perprasti."

– Sunku pasakyti, – rinko žodžius Miunsteris. – Bet jis tikrai šį tą žino. Be jokios abejonės. Pastarąjį kartą be paliovos

šnekėjo apie plonytes gijas. Ir kiek laiko išglebęs policininkas galįs kiūtoti įsipainiojęs voratinklyje – užsiminė apie tokius dalykus. Jo balse nenuskambėjo pernelyg daug entuziazmo gaidelių, tačiau juk žinai, koks jis.

– Iš tiesų žinau, – patikino Jungas. – Kito tokio nėra. Be abejonės.

Jungo balse buvo aiškiai girdima susižavėjimo gaidelė – dėl to neįmanoma apsirikti, ir staiga Miunsteris panoro sugalvoti, kaip tai perteikti vyriausiajam inspektoriui. „Gal ir nėra visiškai neįmanoma“, – pamanė jis. Miunsteriui susidarė įspūdis, kad po vėžio operacijos jųdviejų bendradarbiavimas ir bendravimas ženkliai pagerėjo. Atsirado daugiau lygybės ir abipusės pagarbos – kad ir kaip tą pavadinsi.

Nepaisant fakto, kad Van Vėtereno perprasti neįmanoma. Čia dar tik pati užuomazga.

– Taip, – tarė Miunsteris. – Van Vėterenas yra Van Vėterenas.

Jis nukreipė žvilgsnį į fortepijono pusę. Kodėl niekas nepasirodo? Reinharto spėjimu, tai turėjo įvykti pirmą valandą, o dabar jau buvo dvidešimt minučių po pirmos.

– Nežinau, – atsakė Jungas. – Bet štai atkeliauja mūsų jūrų liežuvis. Niam, niam!

* * *

Po keturiasdešimt penkių minučių Edvardas Masekas apmokėjo sąskaitą ir išėjo iš restorano. Nuo pradžios iki pabaigos jis visą laiką prasėdėjo vienui vienas. Nors Jungas buvo ką tik

užsisakęs antrąją karamelizuotų graikinių riešutų porciją, vyrai nusprendė susimokėti ir nieko nelaukę perduoti naujienas kolegoms.

– Kad jį kur bala! – išgirdęs apie pasprukusį grobį, nusikeikė Reinhartas. – Kiek kainavo patiekalai?

– Gali žvilgtelti, – paduodamas sąskaitą atsakė Miunsteris.

Reinhartas įsistebeilijo į melsvą popiergalį.

– Velniai rautų, – sumurmėjo jis. – Mudu su Štaufu dvi valandas prasėdėjome automobilyje su puse pakelio žemės riešutų.

– Puikus maistas, – nuo galinės sėdynės atsiliepė Jungas. – Gal rytoj reikėtų vėl čia užsukti?

37

Paskutinius aštuoniasdešimt kilometrų automobilyje skambėjo Dvoržako simfonija „Iš naujojo pasaulio“*, ir būtent tokios muzikos pasirinkimas buvo neabejotinai teisingas. Bėgant metams Van Vėterenas ėmė nujausti tokius dalykus – sąsają tarp užduoties, oro sąlygų, metų laiko ir muzikos. Pasitaiko pakilimų bei nuopuolių ir būtina jų paisyti, o ne jiems priešintis. Tėkmių ir analogijų, kurios veikia išvien, harmonizuoja ir nušviečia viena kitą. Kad ir kokiais žodžiais norėtųsi tai išreikšti. Šitokius dalykus sudėtinga išsakyti žodžiais ir paaiškinti. Juos žymiai lengviau pajausti.

Na, ką gi, metams bėgant viskas nurimsta. Ilgainiui vyriausiasis inspektorius ėmė apdairiau rinktis žodžius. Nėra ko stebėtis, pagalvojus apie jo įprastą darbo aplinką, kurioje sakyti tiesą – veikiau išimtis negu taisyklė.

Kažkas yra pasakęs: „Kalba – tai melagystė.“

* Antoninas Leopoldas Dvoržakas (Antonín Leopold Dvořák) – XIX a. antrosios pusės čekų kompozitorius romantikas. Simfonija „Iš naujojo pasaulio“ – vienas žymiausių kompozitoriaus kūrinių.

Na, šiaip ar taip, – „Naujasis pasaulis“. Artėjant prie kelionės tikslo, dangus išsigiedrijo, o popiečio saulė ėmė džiovinti visą naktį ir rytą merkusius lietaus debesis. Paaiškėjo, kad būgštavimai dėl svaigulio priepuolių ir nuovokos stokos vairuojant nepasitvirtino. Kaip nurodyta pooperacinės programos rekomendacijoje, kurią išrašant iš ligoninės kažkas įbruko į rankas, Van Vėterenas dažnai sustodavo pailsėti, su puodeliu kavos ir pyragaičiu prisėsdavo niūriose pakelės kavinėse, suręstose iš betono ir stiklo, pavaikščiodavo, ištiesdavo kojas ir netgi pasimankštindavo.

Net pasistengė susilaikyti nuo alkoholio ir tabako. Norėjosi sugrįžti į namus. Jei tik įmanoma.

Dantų krapštukų atsargos išseko gerokai anksčiau už Dvoržako melodijas.

* * *

Pastatęs automobilį nedidukėje Kazaroso aikštėje ir besidairydamas tinkamos vietelės, kurioje galėtų pavalgyti, Van Vėterenas susimąstė, kas galėjo būti tas Kazarosas. Be jokios abejonės, tos pavardės skambesys žymiai labiau priminė konkistadorą negu kokį Šiaurės Europos valstybės veikėją.

Tarp didžiulės parduotuvės ir niekuo neišsiskiriančio šeštojo dešimtmečio vietinės valdžios pastato buvo įsispraudęs nedidelis italų restoranas, ruošiantis picas ir makaronų patiekalus. Van Vėterenas nusprendė jį išbandyti. Susitikimas su seserimi Mariane numatytas penktą valandą, todėl laiko – ne marios.

Vis dėlto mintys vis tiek labiausiai sukosi ne apie maistą, o apie taurę raudonojo vyno ir išsiilgtą cigaretę.

Be to, reikėjo susikaupti tam, kas netrukus įvyks. Praeityje ruošiantis įvairiems susitikimams daugybę kartų nerimauta be reikalo, bet šis atvejis – ypatingas. Dėl to nekilo abejonių nuo tos akimirkos, kada išvyko iš namų. Laukė kai kas tokio, ko neįmanoma sukontroliuoti ir dėl ko senokai teko nuleisti rankas.

Žaidimas, kuriame jam atiteko veikiau žetono, o ne lošėjo vaidmuo.

Toks jausmas – jokia naujiena. Turbūt tik senojo determinizmo principo pavyzdys arba variacija: neišvengiamas dėsnių žaismas ir iš anksto nustatyta aplinkos tvarka. Didėjanti ir mažėjanti entropija.

Ne, tos mintys apie kaprizingąją gyvenimo prigimtį, su kuriomis žaidė anądien, dabar Van Vėterenui nekėlė jokio susižavėjimo.

Jeigu iš tiesų esama Kūrėjo arba jėgos – ar bent jau viską reginčios akies, – tuomet tas iš savo aukštybių privalo sugebėti pažvelgti žemyn ir įžiūrėti linijas, venas bei arterijas, vagojančias laiką ir erdvę. Struktūras, kurios atrodo tokios nesuvokiamos žvelgiant paprasta žemės kirmėlės akimi.

Taip pat abipuses veiksmų ir pasekmių sąsajas. Ar esama kitokios galimybės? Tikriausiai toji savybė ir lemia dieviškumą.

Tie dėsniai.

O jeigu nėra aukštesnės jėgos – ar tai sudaro didelį skirtumą?

Kaip tuomet Anzelmas* ir Dievo egzistencijos įrodymas? Argi ne pastangos įžvelgti prasmę visuomet pridarydavo jam šitiek vargo?

---

* Anzelmas Kenterberietis (Anselmi Cantuariensis) – šventasis, vienas žymiausių XI a. teologų ir filosofų, daug dėmesio skyręs Dievo egzistencijos apmąstymams.

Įkišęs ranką į krūtinės kišenę, Van Vėterenas pamėgino užčiuopti dantų krapštuką, bet prisiminęs susiklosčiusią padėtį prisidegė cigaretę.

Argi tas dėsningumas – visai kaip DNR spiralėse ar snaigių kristaluose – neegzistuoja visuomet, nepriklausomai nuo to, ar kas nors stebi, ar ne?

„Ar fraktalui rūpi fotoaparatas?“ – paklausė savęs.

Dėmesio verti klausimai. Pasikartojantys klausimai. Užgesinęs cigaretę, ėmė apatiškai knebinėti makaronus ir užsigėrė juos šlakeliu raudonojo vyno. Pastarosiomis dienomis jam kažkodėl buvo sunku pajusti tikrą alkį. Galbūt dėl trūkstamos žarnos dalies, o gal dėl dar ko nors kito.

Teisingumas – dar vienas matmuo.

Van Vėterenui visuomet atrodė, kad spręsti šiuos reikalus – gerokai paprasčiau ir lengviau. Tik iš esmės to niekuomet ir neteko rimtai patikrinti. Nors tarnyboje praleido daugiau negu trisdešimt metų.

Teisingumo įrankis. Jeigu rimtai, tai būtent tuo jis visuomet save ir laikė. Nors šie žodžiai skamba kiek pasipūtėliškai, gal net graudokai, vyriausiasis inspektorius nemėgo postringauti apie tokius dalykus. Tai veikiau požiūris, susiformavęs bandant save motyvuoti, bet toji nuostata velniškai svarbi.

Prireikus pateisinti savo būtį ir atliekamą darbą, Van Vėterenui kartais tekdavo giliai pasirausti – to per gyvenimą irgi teko išmokti. Galbūt kaskart vis giliau ir giliau – tarsi su kiekvienais metais pati esmė pasidengtų nauju ir kaskart storesniu purvo ir nešvarumų sluoksniu, sudrumsčiamu nusikaltėlių pasaulio, kuriame kasdien tenka suktis.

Kažkas panašaus.

Vyriausiasis inspektorius vis dar nesurado atsakymo į svarbiausią klausimą, suformuluotą prieš kelerius metus tiriant G. bylą, ir jis ne itin sudėtingas: „Ar esu pasirengęs viską perimti į savo rankas tuomet, kai pristinga įstatymų ir susimauna institucijos?“

Kai stovi šalia žudiko ar kokio nors kito nuožmaus nusikaltėlio ir tikrai žinai – esi šimtu procentų įsitikinęs, – kad tas asmuo kaltas, kas moraliniu požiūriu teisingiau: paleisti pritrūkus įrodymų, ar pasirūpinti, kad būtų įvykdytas teisingumas?

Vyriausiasis inspektorius giliai įtraukė cigaretės dūmų.

Nesibaigiančios ypatingosios bylos. Visų pasekmių numatyti neįmanoma. Teoriškai visa tai yra tekę nagrinėti daugybę kartų. Gal turėtų jaustis dėkingas, kad niekuomet neprisireikė patikrinti, kaip toji teorija veikia praktiškai.

Kartais tik per plauką pavykdavo šito išvengti. Ypač tuomet Lindene, prieš septynerius metus.

Tąkart irgi neišryškėjo jokių požymių, rodančių, kad pasitaikys tinkama proga.

O gal išryškėjo?

Pažvelgęs į laikrodį Van Vėterenas suprato, jog pats laikas susimokėti ir keliauti į vienuolės butą, jeigu nenori versti jos laukti.

* * *

Baltai išdažytas, skoningai įrengtas butas. Baldų – visiškai minimaliai. Svetainėje, į kurią šeimininkė palydėjo svečią, – žemutė

sofa, ant grindų – dvi sėdimosios pagalvėlės ir stalas, palei sieną – knygų spinta, kampe – klauptas. Ant sienos – nukryžiuotasis ir dvi žalvario žvakidės. Dar paveikslas, kuriame pavaizduotas bažnyčios langas. Veikiausiai Šartro katedros. Ir viskas.

Jokio televizoriaus, jokių fotelių, jokių akiai malonių niekniekių. Ant grindų – didžiulis tamsių spalvų kilimas.

„Gerai, – atsisėdęs ant sofos pagalvojo Van Vėterenas. – Čia nėra nieko kito, tik patys būtiniausi dalykai. Tai, kas sudaro esmę."

Iš molinio arbatinuko šeimininkė įpylė arbatos. Į paprastus puodelius, be ąselių. Padėjo plonyčių sausainukų. Jokio cukraus, jokio pieno. Net nepasiteiravo, ar svečias to pageidautų. Nors, tiesą sakant, to jam ir nesinorėjo.

Vienuolė – senyvo amžiaus, mažiausiai penkiolika metų vyresnė už Van Vėtereną, bet spinduliuojanti energija ir guvumu. Vyriausiajam inspektoriui nekilo abejonių, kad sutiko įkvepiantį ir nepaprastos pagarbos vertą žmogų. Vidun ėmė smelktis gerai pažįstamas pagarbos jausmas, kuris kartais aplanko susidūrus su itin tikinčiu ir kantriu žmogumi, suradusiu atsakymus į klausimus, kuriuos jis pats vos sugeba suregzti. Toji pagarba natūraliai pavirsta visiškai priešingu – paniekos ir pasibjaurėjimo – jausmu, susidūrus su šitokio žmogaus priešingybe: paklusnia, bandos instinktų valdoma ir garsiai bliaunančia avimi, šventeiviška veidmainystės bendrakeleive.

Vyriausiasis inspektorius įvertino jos būdo savybes tą pačią akimirką, kai juodu paspaudė vienas kitam ranką. Liekna, tiesaus stoto, mąslių rudų akių ir aukšta kakta. Grakščiai, tarsi darydama reveransą, moteris atsisėdo priešais ir paskendo vienoje

iš pagalvėlių. Staiga jam dingtelėjo mintis, kad, pritūpusi ir po savimi paslėpusi kojas, azijietiška sėdėsena ji panaši į kokių dvidešimt penkerių metų budistę. Iš tiesų toji moteris – trigubai vyresnė katalikų vienuolė.

– Vaišinkitės, – paragino ji.

Apgraibomis ieškodamas šalimais ant grindų pasidėto aplanko, Van Vėterenas gurkštelėjo kvapnios arbatos.

– Manau, turiu paprašyti jūsų darsyk paaiškinti savo tikslus.

Jis linktelėjo. Paaiškėjo akivaizdi tiesa: išsitraukti anketą prilygtų įžeidimui. Iškilo grėsmė, kad dėl Klimkės skustuvo, kurį vos prieš kelias dienas pagrįstai tėškė policijos viršininkui į veidą, dabar gali apsijuokti ne kas nors kitas, o jis pats.

– Turiu atsiprašyti, – pradėjo jis. – Mano pavardė iš tiesų Van Vėterenas, bet nesu tas, kas sakiausi esąs. Esu Mardamo policijos detektyvas vyriausiasis inspektorius. Šis apsilankymas susijęs su byla, kurios detalių nenorėčiau atskleisti. Ar tenkintų patikinimas, kad atvykau su pačiais geriausiais ketinimais, nors ir nagrinėju blogio persunktą reikalą?

Ji nusišypsojo.

– Taip, – atsakė vienuolė. – Jeigu gerai suprantu, reikalas susijęs su Ana?

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Manau, prieš mirtį Ana keletą metų gyveno čia su jumis. Nuo 1987-ųjų iki 1992-ųjų. Ar tai tiesa?

– Taip.

– Jūs globojote ir prižiūrėjote Aną?

– Taip.

– Kodėl?

– Nes toks yra mano pašaukimas. Šitaip dirbama mūsų ordine. Tai vienas iš būdų įprasminti save. Ir skiepyti žmogiškąją tarpusavio meilę. Ana susisiekė su mumis. Mūsų seserų yra apie dvidešimt, o aš tuo metu buvau laisva.

Van Vėterenas trumpam susimąstė.

– Kaip, suprantu, tapote... jai gana artimu žmogumi?

– Mes viena kitai reiškėme labai daug.

– Pasikliaudavote viena kita?

– Savaime suprantama.

– Gal galite papasakoti apie jos ligą?

– Ką norite sužinoti?

– Pavyzdžiui, ar Ana visą laiką gulėjo prikaustyta prie lovos?

Van Vėterenas puikiai suprato, kad vienuolė jau žinojo, apie ką suksis pokalbis, ir buvo viską iš anksto apgalvojusi, bet tikriausiai tai nelabai svarbu.

– Jos sveikata pasitaisė.

– Pasitaisė?

Staiga vienuolė dar labiau surimtėjo.

– Taip, vyriausiasis inspektoriau. Ji pasitaisė. Neabejotinai žinote, kad Anos žaizdos buvo ne vien ant klubų. Dar egzistuoja ir toks dalykas kaip siela.

– Teko girdėti, – Van Vėterenui netyčia išsprūdo ironija. – Po galais, kokia čia užuomina?

Giliai įkvėpusi oro, vienuolė ištiesino nugarą.

– Nepriklausomai nuo to, ar tikite, ar ne, – pareiškė ji, – turbūt neprieštarausite, kad daugeliui fizinių reiškinių taip pat būdingas ir psichologinis aspektas. Dvasinė dimensija.

Ji kalbėjo labai lėtai, tarsi iš anksto parinkusi žodžius ir norėdama įsitikinti, kad kiekvienas ištartas žodis sulauks jo dėmesio.

– Gal galite paaiškinti truputėlį išsamiau? – paprašė jis.

– Verčiau ne, juk dar egzistuoja ir toks dalykas kaip pasitikėjimas. Neįvardytas, bet įpareigojantis. Esu tikra, kad suprantate, ką turiu galvoje.

– Laikotės nuostatos, kad esate susaistyta profesinės paslapties?

– Taip. Iki tam tikros ribos.

Jis linktelėjo.

– Užgijus sielos žaizdoms, negalia irgi mažumėlę pasitraukė. Ar ne?

– Taip.

– Kiek pagerėjo būklė? Ar galėdavo paeiti? Pavyzdžiui, su vaikštyne arba pasiramsčiuodama lazdomis?

– Taip.

– Išeidavo į lauką?

– Kasdien išveždavau į lauką neįgaliųjų vežimėlyje.

– Tačiau pati savarankiškai niekuomet neišeidavo?

– Bent aš to nežinau.

Nukreipęs žvilgsnį už jos peties, Van Vėterenas pažvelgė pro langą.

– Gal galite papasakoti, ką veikėte 1992 metų birželio 5-ąją? – pasiteiravo vyriausiasis inspektorius.

– Negaliu.

– Ar žinote, ką Ana veikė tą dieną?

Ji nieko neatsakė. Nė trupučio nesusijaudinusi ir nesutrikusi pažvelgė į Van Vėtereną romiu rudų akių žvilgsniu.

– Koks atstumas nuo čia iki Ulmentalio?

– Dvidešimt devyni kilometrai, – nedvejodama atsakė ji.

Gerdamas likusią arbatą, jis leido tylai apgaubti žemąjį staliuką. „Įstabu, kaip tyla galima perteikti informaciją“, – mintyse stebėjosi jis. Dabar galėtų paklausti svarbių klausimų – tokia procedūra, be jokios abejonės, atrodytų visiškai normali. Atsakymų nesulauktų, bet jis įpratęs skaityti neištartų žodžių niuansus. Tik šis atvejis – kitoks. Tarp šios beveik stilizuotos situacijos ir paprastai žodžiais neišsakomų minčių – didžiulė praraja. Akimirką jis pajuto artėjantį dar vieną silpnumo priepuolį. Ko gero, ne tokį silpnumą, koks paprastai jaučiamas pooperaciniu laikotarpiu, bet vis tiek apėmė svaigulys, suvokimas, kad apleidžia jėgos, ir jausmas, jog žemė slysta iš po kojų... arba nuojauta, kad yra vienintelis žmogus, apie kai kuriuos dalykus žinantis visiškai viską. Ir suvokiantis dėl to jam atitenkančią visišką ir neišvengiamą atsakomybę.

– Tos sielos žaizdos... – galiausiai prabilo vyriausiasis inspektorius. – Ar nutuokiate, kaip jos atsirado?

– To man Ana niekuomet nepasakojo.

– Suprantu. Tik klausiau, ar jūs nutuokiate.

Vienuolė dar kartą nežymiai šyptelėjo.

– Vyriausiasis inspektoriau, negaliu leistis į tokius dalykus. Man tai nebepriklauso.

Van Vėterenas padarė kelių sekundžių pauzę.

– Ar tikite dieviškuoju teisingumu? – paklausė jis.

– Visiškai.

– O žemiškuoju teisingumu?

– Juo irgi. Apgailestauju, kad man neleidžiama atskleisti kai kurių dalykų, bet manau, kad jau sužinojote tai, ką reikia

žinoti. Nesu linkusi paminti man parodyto pasitikėjimo ir spėlioti. Jeigu būtų norėjusi, kad viską žinočiau, tuomet, savaime suprantama, būtų viską papasakojusi. Bet to jinai nepadarė. Jeigu būčiau norėjusi toliau gilintis, būčiau išsiaiškinusi. Tačiau šis atvejis kitoks.

– Vadinasi, atlieku Nemezidės* vaidmenį?

– Galbūt. Profesija – taip pat pašaukimas, ar ne?

Jis atsiduso.

– Ar galiu užduoti asmeninį klausimą, visiškai nesusijusį su tuo reikalu?

– Žinoma. Klauskit.

– Ar tikite Dievą, kuris gali įsikišti?

Ji rankomis pliaukštelėjo per kelį.

– Savaime suprantama, – patikino ji. – Tikiu, kiek tik įmanoma tikėti.

– Kaip Jis įsikiša?

– Įvairiai. Per žmones.

– Ir tikit, kad Jis rūpestingai atsirenka savo tarpininkus?

– Kodėl gi ne?

– Tik šiaip dingtelėjo tokia mintis, – tarė Van Vėterenas.

* * *

„Įtarimai! – pagalvojo jis, kai pakeliui į namus sustojo pirmojo atokvėpio. – Nuojautos ir nieko konkretaus."

Jis atsiduso. Prokuroras Feratis mirtų iš juoko, jeigu Van Vėterenas nueitų pas jį su šitokia medžiaga.

---

* Nemezidė – graikų mitologijoje griežto teisingumo, pražūties ir keršto deivė, bausdavusi už nusikaltimus bei puikybę.

Rimtai nemąstydamas, ką daro, jis paėmė ant stalo gulintį vakarinį laikraštį ir paraštėje ėmė paišalioti apskritimus, o paskui mąsliai žiūrėdamas į susidariusį raštą pamėgino apibendrinti situaciją.

Jeigu Verhavenas iš tiesų nekaltas, tuomet galėtų būti taip, kad tikrasis žudikas yra tas žmogus, kurį jis įtarė. Dar daugiau, nevalia atmesti galimybės, kad neįgalioji Ana, mirusi likus šešiems mėnesiams iki žmogžudystės, turėjo tokių įtarimų. Šiaip ar taip, Van Vėtereno neapleido nuojauta, kad sesuo Marianė nujaučia, jog Ana yra toji moteris, kuri aplankė Verhaveną kalėjime... Tokiu atveju, žinoma, gali būti, kad Ana jam pasakė, ką galvoja!

„Dieve mano, – mąstė Van Vėterenas. – Ir kas per dedukcija!"

Šitaip schemiškai ant suglamžytos laikraščio skiautės pavaizduota minties grandinė atrodė dar painesnė. Jeigu tai apkritai įmanoma. Eilė negrabiai nupaišytų apskritimų, sujungtų vos įžiūrimomis voratinklio gijos storio linijomis. Velniai rautų! Tvirtas įrodymas – Hileris nesiliauja apie tai šnekėjęs. „Pamatęs tokią schemą, viršininkas tikriausiai nedelsdamas priimtų mano atsistatydinimo pareiškimą", – pagalvojo Van Vėterenas.

Vis tiek jis žinojo esąs teisus. Būtent taip viskas ir įvyko. Žudikas atsidūrė apsiaustyje. Tuo Van Vėterenas neabejojo. Tai buvo akivaizdu.

Mintyse jis regėjo jauną Leopoldą Verhaveną – sėkmingą sportininką. Greitą, stiprų, gyvybingą žmogų, kurio pavardė netrukus pateks į rekordų knygas... Naiviojo, optimistiškojo šeštojo dešimtmečio vidurys. Šaltojo karo, bet daugeliu atžvilgių ir didelio optimizmo dešimtmetis. Argi ne taip tuomet viskas atrodė?

O paskui?

Kuo viskas baigėsi?

Koks didžiulis ir negrįžtamas virsmas!

Argi esmė ne tai, kad Verhaveno lemtis simbolinė? Kokia keista, kone per pusę šimtmečio ištįsusi įvykių seka, pasibaigusi to vyro mirtimi. Dabar sėdėdamas čia Van Vėterenas bando viską perkelti į savo vaizduotę. Kokia prasmė analizuoti seniai pamirštas mirtis? Mirtis, baigusias taip nesėkmingai susiklosčiusį ir šitokį alinantį gyvenimą.

Ar iš tiesų čia tik paprasčiausia sudedamoji Van Vėtereno darbo dalis?

Sėdėdamas ir spoksodamas į blankią greitkelio atkarpą vyriausiasis inspektorius pastebėjo nuo miško pusės atslenkančią prieblandą. Staiga jam šovė mintis, kad iš esmės viskas baigėsi gerokai anksčiau. Kad šioje dramoje – arba kare – jis liko paskutinis, užmirštasis karys – o gal aktorius, kad visi kiti jau seniausiai išsivaikščioję ir niekam nė motais jo pastangos ir sumanymai. Nesvarbu, kas tie žmonės – kolegos aktoriai, priešininkai ar žiūrovai.

„Užversk bylą“, – tarė sau.

Baik šį reikalą, vyriausiasis inspektoriau Van Vėterenai. Pasiūlyk lygiąsias arba atversk kitą lapą. Baik visas šias beprasmiškas veiklas, padiktuotas tavo paties tuštybės. Žudikas vaikšto laisvėje; duok jam ramybę!

Sumokėjęs sąskaitą jis sugrįžo į automobilį. Iš muzikinių įrašų krūvos išsirinko Monteverdžio kompaktinę plokštelę ir, per garsiakalbius suskambus pirmiesiems garsams, Van Vėterenas suprato neketinąs nuleisti rankų. Bent jau ne dabar.

„Kas per velniava, – sumurmėjo jis. – Justicija* ar Nemezidė – vienas ir tas pats!“

* Justicija – romėnų mitologijoje teisingumo deivė, vaizduojama užrištomis akimis, rankose laikanti svarstykles ir kardą.

38

– Policija!

Pusę sekundės palaikęs iškeltą tapatybės kortelę ir mintyse suskaičiavęs iki trijų, jis atsidūrė prieškambaryje.

– Noriu užduoti keletą klausimų apie Leopoldo Verhaveno, Marlenės Nyč ir Beatričės Holden žmogžudystes. Ar galime pasikalbėti šičia, o gal norite vykti su manimi į policijos nuovadą?

Vyriškis kiek sudvejojo, bet tik menkutę akimirką.

– Eime čionai.

Juodu nuėjo į svetainę. Miunsteris išsitraukė bloknotą, kuriame buvo surašyti klausimai.

– Gal galite papasakoti, ką veikėte praėjusių metų rugpjūčio dvidešimt ketvirtąją?

Vyriškis gūžtelėjo pečiais.

– Tikriausiai juokaujate. Kaip galima tikėtis, kad atsiminsiu tokius dalykus?

– Bus geriau, jeigu pabandysite. Gal netyčia lankėtės Kaustine?

– Tikrai ne.

– Ar dėl kokių nors priežasčių jautėte priešiškumą Leopoldui Verhavenui?

– Priešiškumą? Žinoma, ne.

– Vadinasi, netiesa, kad Verhavenas žinojo tam tikrus dalykus, kurie būtų galėję jums sukelti pavojų?

– Po perkūnais, kas tai galėtų būti?

– Ar 1981-ųjų rugsėjo vienuoliktąją buvote Mardame? Tą dieną nužudyta Marlenė Nyč.

– Ne. Į kurią pusę lenkiate?

– O ar ne jūs tą rytą sukiojotės greta turgaus halės? Netoli Kroigerio aikštės ir Cvilės.

– Ne.

– Maždaug apie pusę dešimtos, gal dešimtą?

– Ne, jau pasakiau – ne.

– Iš kur galite būti toks tikras dėl to, ką darėte ar ko nedarėte kurią nors dieną prieš trylika metų?

Jokio atsakymo.

– Kaip tuomet tą šeštadienį, 1962-ųjų balandžio šeštąją? Juk tada viskas ir prasidėjo, ar ne?

– Skleidžiate prasimanymus. Dabar norėčiau, kad išeitumėt ir duotumėt man ramybę.

– Argi tą šeštadienio popietę neužsukote pas Beatričę Holden, kol Verhavenas buvo išvykęs su reikalais?

– Nesiruošiu taikstytis su tokiomis visiškomis nesąmonėmis.

– Kada nutrūko intymusis gyvenimas su žmona?

– Po velnių, kaip tai susiję su šituo reikalu?

– Buvote priverstas tenkinti savo poreikius kitur. Argi ne taip? Po to, kai žmona buvo prikaustyta prie lovos. Be Beatričės

Holden ir Marlenės Nyč, tikriausiai būta ir kitų... Kodėl nužudei tik šias dvi?

Jis pakilo ant kojų.

– O gal nužudei ir kitas?

– Lauk! Jei manai galįs išgąsdinti mane tiesos neatitinkančiais dalykais, tuomet gali pasakyti savo viršininkams, kad šie be reikalo gaišta laiką.

Miunsteris užvertė bloknotą.

– Ačiū, – padėkojo jis. – Šis pokalbis suteikė labai daug informacijos.

* * *

– Taip, galėtų būti jisai, – atsisėdęs priešais vyriausiąjį inspektorių svarstė Miunsteris.

Van Vėterenas praskleidė užuolaidas.

– Būk pasirengęs, jeigu kartais pasirodytų, – įspėjo jis. – Niekada nežinai, kas jam gali šauti į galvą.

– Suimti nebus lengva, – samprotavo Miunsteris. – Nemanau, kad jis iš tų, kurie palūžta ir pasiduoda.

– Velniava! – nusikeikė Van Vėterenas. – Nors, taip sakant, įspėjome jį tik pirmą kartą.

Miunsteris suprato, kad būtent tokios mintys ir sukosi Van Vėtereno galvoje, kai šis iš anksto nusiuntė padėjėją. Tam, kad galėtų save patausoti svarbesniam, galbūt lemiamam, susirėmimui.

Sumanymas, žinoma, neblogas, bet, kita vertus, dėl šitos priežasties žudikas tikriausiai gaus progą pasiruošti gynybai. Pabandžius apie tai užsiminti, Van Vėterenas tik gūžtelėjo pečiais.

– Labai galimas daiktas, – atsakė jis. – Tik tas pasiruošimas gali ir parklupdyti. Šiaip ar taip, jis atsidūrė nepavydėtinoje padėtyje. Žino, kad mes žinome. Tik pagalvok: užspeistas į kampą tarsi žiurkė, o mes tarsi katės tykome, kada išlįs.

– Neturime jokių įrodymų, – atsiduso Miunsteris. – Ir jokių nesurasime.

– To jis nežino.

Miunsteris trumpam susimąstė.

– Be jokios abejonės, netrukus supras. Jeigu žinome, kad jo sąžinę slegia trys žmogžudystės, turbūt atrodo keistoka, kad jo nesuimame.

Susierzinęs Van Vėterenas užspaudė cigaretę ir paleido užuolaidas.

– Žinau, – sumurmėjo jis. – Miunsteri, man išpjautas gabalėlis žarnų, o ne smegenų.

Stojo tyla. Garsiai atsiduseęs Van Vėterenas į burną įsikišo dantų krapštuką. Miunsteris užsakė alaus ir išsitraukė bloknotą.

– Tikiuosi, uždavei tik tuos klausimus, kuriuos prašiau užduoti? – po kurio laiko paklausė Van Vėterenas.

– Savaime suprantama, – patikino Miunsteris. – Tik mane trikdo vienas dalykas.

– Kas gi?

– Iš kur jis sužinojo, kad jinai papasakojo kalinčiam Verhavenui?

Van Vėterenas suprunkštė.

– Nes, žinoma, pati jam pasakė. Sakyčiau, prieš pat mirtį. Anot sesers Marianės, paskutinę dieną jis aplankė ją ligoninėje.

– Moteris abipusiai apsivalė sąžinę?

– Taip, galima teigti ir šitaip. Kita vertus, galima manyti, kad vis dėlto vertėjo patylėti. Taip būtų išgelbėta mažiausiai viena gyvybė. Tačiau žmonės niekaip nesugeba išmesti teisybės iš galvos.

– Ką turite omenyje? – sukluso Miunsteris.

Van Vėterenas išmaukė likusį alų.

– Tiesa gali pavirsti į sunkią naštą, – paaiškino jis. – Kai neši ją vienas, ilgainiui toji našta tampa nepakeliama. Vis dėlto būtų gerai, kad žmonės išmoktų jos neperduoti taip, kaip yra įpratę dabar.

Miunsteris paniro į apmąstymus.

– Niekuomet nesu į tai pažvelgęs šitokiu kampu, – žvelgdamas pro langą pagaliau prakalbo jis. – Tačiau, be jokios abejonės, šiuose žodžiuose esama nemažai tiesos. Vis dėlto panika jo, regis, neužvaldė.

– Taip, – atsiduso Van Vėterenas. – Šįkart gali prireikti ypatingų priemonių. Tu dabar gali važiuoti namo. Aš dar pasėdėsiu ir pamąstysiu.

Kurį laiką Miunsteris nesiryžo nieko pasakyti.

– Tikiuosi, pranešit, jei dar galėčiau kaip nors jums pasitarnauti. Kiek suprantu, bylos tyrimas neatnaujintas?

– Byla nutraukta ir užkalta lentomis, – atsakė Van Vėterenas. – Vis tiek dėkoju.

Išėjęs iš baro ir žingsniuodamas prie kitapus gatvės stovinčio automobilio, Miunsteris suprato, kad ir vėl gaili vyriausiojo inspektoriaus. Antrą kartą. Per labai trumpą laikotarpį – vos per kokį mėnesį. Vadinasi, žmonės turbūt sako tiesą:

„Kuo senyn, tuo žmogiškyn."

Tik reikėtų nepamiršti: kalbėta apie kalnų gorilas.

39

„Klubas“ įsikūręs rūsyje, siauro skersgatvio gale. Toji gatvelė prasideda ties Kronino aikšte ir baigiasi prie kažkokio pastato ugniai atspariu kraigu. Sprendžiant iš visų miesto žemėlapių ir purvino, vos įskaitomo užrašo virš Vilto antikvarinio knygyno, jos pavadinimas – Cuigerio takas, bet vietiniai visuomet vadina Skerdiko skersgatviu. Toks pavadinimas prikibo po toje vietoje XIX amžiaus paskutiniame dešimtmetyje įvykdytos nepaprastai žiaurios žmogžudystės, kai dviejų prostitučių kūno dalys rastos išmėtytos dvidešimties metrų spinduliu – iš esmės tiek, kiek tęsėsi ši vargana gatvelė. Kūno dalis aptikusį jaunąjį katedros kapelioną vėliau teko uždaryti į Majurnos beprotnamį Vilemsburge. Nors buvo surengta didžiulė paieška, žudikas niekuomet nebuvo sugautas.

Van Vėterenui retai pavykdavo nusigauti iki „Klubo“ neprisiminus tos istorijos, ir šis vakaras – ne išimtis.

„Galbūt anie laikai vis dėlto buvo prastesni,“ – mąstė jis, kai žengdamas į niūrų požemį tūptelėjo, kad galva nekaukštelėtų į lubų skliautą.

Kaip paprastai, Maleris sėdėjo įsitaisęs tolimiausiame užkaboryje, po Diurerio* paveikslo reprodukcija, ir jau buvo spėjęs surikiuoti figūrėles. Atsiduseęs Van Vėterenas prisėdo šalia.

– Dievulėliau, – pirštais kedendamas savo sutaršytą barzdą, sudejavo Maleris. – Ar viskas ir vyko taip baisiai?

– Kas? – nesuprato Van Vėterenas.

– Kas! Be abejo, skerdynės! Žalieji žmogeliukai ir jų kruvinieji darbeliai.

– Ach, štai kas, – sumykė Van Vėterenas. – Gryniausias mažmožis.

Akimirką Maleris atrodė sutrikęs.

– Tai kas, po perkūnais, tuomet neduoda tau ramybės? Buvai prikeltas naujam gyvenimui, dabar – pati vasaros pradžia, aplinkui – pats spalvų vešėjimas, visa gamta alsuoja gyvenimo džiugesiu. Kodėl, velniai rautų, atėjęs čionai dūsauji?

– Turiu vieną bėdą, – pradėdamas partiją valdovės gambitu pasiguodė Van Vėterenas.

– Aš turiu tūkstantį, – atšovė Maleris. – Į sveikatą! Ir sveikas sugrįžęs į gyvųjų pasaulį!

Gurkštelėjus alaus, Maleris įkniubo į šachmatų lentą. Lūkuriuodamas vyriausiasis inspektorius prisidegė cigaretę. Nuo paauglystės šachmatais žaidžiančiam Van Vėterenui niekuomet neteko sutikti jokio kito varžovo, kuris žaistų taip kaip Maleris. Iš pradžių – tai yra iki pirmojo ėjimo – jis smarkiai mąsto, ir toji didžiulio susikaupimo įžanga gali

* Albrechtas Diureris (Albrecht Dürer) – vokiečių renesanso tapytojas, grafikas, vienas žymiausių vokiečių graviūros meistrų.

užsitęsti dešimt ar dvylika minučių, tada pradėjęs žaidimą kitus trisdešimt ėjimų atlieka beveik negalvodamas ir viskam sugaišdamas vos daugiau negu minutę. Paprastai prieš endšpilį Maleris dar kartą nuodugniai išanalizuoja susiklosčiusią padėtį, ir tam prireikia dešimties ar penkiolikos minučių, o paskui baigia partiją nutrūktgalvišku greičiu – nepriklausomai nuo to, ar laimės, sužais lygiosiomis ar garbingai pralaimės.

Jis nepateikdavo jokių svarių argumentų, kodėl renkasi tokį metodą, tik užsimindavo, kad žaidžiant svarbus ritmas.

– Kartais pajunti, kad tinkamas ėjimo laikas svarbesnis už jo kokybę, – tvirtino Maleris. – Jeigu supranti, ką noriu tuo pasakyti.

Van Vėterenas visiškai nenutuokė, ką jis turi omenyje.

– Čia tas pats kaip su eilėraščiais, – atskleidė paslaptį senasis poetas. – Neretai galybę laiko prasėdžiu spoksodamas į dangų – gal pusvalandį, o gal ir daugiau. Tada pastvėręs rašiklį parašau visą eilėraštį. Žaibiškai – stabtelti nevalia.

– Kas tuo metu dedasi tavo galvoje? – panūdo sužinoti Van Vėterenas. – Kol pasikrauni baterijas?

Maleris, regis, irgi neturėjo nė menkiausio supratimo.

– Nedrįsčiau analizuoti, – prisipažino jis. – Esama dalykų, kurie nepasiduoda savistabai. Šitaip jie pražudomi.

Maktelėjęs alaus Van Vėterenas susimąstė ir laukė Malerio ėjimo.

„Neapgalvotas veiksmas“, – tarė sau.

Ar taip viskas ir atrodo?

Gal vis dėlto esama kelių sąlyčio taškų?

* * *

– Na? – paklausė Maleris, kai mažiau nei po keturiasdešimt penkių minučių vyrai sutarė partiją baigti lygiosiomis. – Kas nutiko?

– Žudikas, – tarstelėjo Van Vėterenas.

– Maniau, kad šį mėnesį dėl ligos nedirbi.

– Nedirbu, – patikino Van Vėterenas. – Tik bėda, kad kai kuriems dalykams nesugebu atgręžti nugaros. Ir žvelgti neregio akimis.

– Tai kokios bėdos su tuo žudiku?

– Negaliu sučiupti.

– Ar žinai, kas jis?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Turi įrodymų?

– Ničnieko.

Atsilošęs Maleris prisidegė cigarą.

– Tikriausiai ne pirmą sykį atsiduri tokioje padėtyje?

– Paprastai sugebu juos pergudrauti.

Maleris prapliupo kvatoti.

– Pergudrauti! Man tai patinka. Kodėl šįkart negali to padaryti?

Van Vėterenas atsiduso.

– Ar Leopoldo Verhaveno pavardė tau ką nors sako?

Maleris surimtėjo.

– Verhavenas? Taip, žinoma. Nuožmus žudikas. Moterų. Argi tiktai ne jis pats irgi nužudytas ar kažkas panašaus? Neseniai skaičiau laikraštyje.

– Jis buvo nekaltas, – pasakė Van Vėterenas.

– Verhavenas nekaltas?

– Taip.

– Bet prasėdėjo kalėjime... dievaižin kiek laiko.

– Dvidešimt ketverius metus, – patikslino Van Vėterenas.

– Šitiek laiko prasėdėjo kalėjime, o tu tvirtini, kad nekaltas?

Van Vėterenas linktelėjo.

– *Buvo* nekaltas. Kaip ir sakei, jis negyvas. Peršasi mintis, kad ne vien tikrasis žudikas norėtų užbrėžti brūkšnį po visu šiuo reikalu, jeigu mane supranti...

Keletą sekundžių Maleris neištarė nė žodžio.

– Hm, – patraukęs cigaro ir prisikratęs barzdą pelenų galiausiai sumurmėjo jis. – Manau, suprantu. Didieji tūzai?

Van Vėterenas gūžtelėjo pečiais.

– Tikiuosi, ne viskas yra taip blogai. Tik, kad ir kaip žvelgsi, nėra jokių šansų išjudinti procesinius veiksmus, jeigu po kojomis neturėsime tvirto pagrindo. Labai tvirto pagrindo.

– Nejaugi negali iškapstyti kokių nors įrodymų? Argi ne taip paprastai ir nutinka? Sužinote, kieno darbas, o paskui plušate iki devinto prakaito, kad žinojimą paverstumėte įrodymais? Maniau, įprastai policija taip ir dirba.

– Taip, žinoma. Tavo teisybė, – pritarė Van Vėterenas. – Tik šis atvejis atrodo gana beviltiškas. Įsigaliojo pirmojo nužudymo senatis; tyrimo atnaujinti neleidžiama. Norint atnaujinti antrąją bylą, reikia tvirtų kaip plienas įrodymų, pranokstančių Fort Nokso* gynybą. Arba žudikas turi prisipažinti ir nekeisti parodymų. O mes neįveikiame nė vienos iš šitų žabangų.

– O Verhaveno nužudymas? Ir vėl tas pats žudikas?

* Angl. *Fort Knox*. Aliuzija į JAV aukso atsargų saugyklą ir karinę bazę.

– Tikrai taip. Ne, neturime nė krislelio techninių įrodymų. Nežinome, kada mirė. Nei kaip. Nei kur.

Jis vėl gūžtelėjo pečiais.

– Lyg ir viskas.

– Bet žinai, kas žudikas? – kilstelėjęs vešlų antakį, paklausė Maleris.

– Esame visiškai įsitikinę, – pareiškė Van Vėterenas.

Apsukęs lentą Maleris ėmė rikiuoti figūrėles naujos partijos pradžiai.

– Kaip gali būti toks tikras, kad nesugebėsi priversti jo prisipažinti? Tik nemėgink pasakoti, kad prireikus nesigriebi trečiojo laipsnio priemonių.

Van Vėterenas prisidegė dar vieną cigaretę.

– Seku jį dvi dienas, – ėmė aiškinti jis. – Pernelyg nesislapstydamas, leisdamas aiškiai suprasti. Elgiuosi taip, kad nepavyktų nepastebėti. Paprastai toks dalykas išmuša žmogų iš vėžių, bet tik ne šį tipą. Susidaro įspūdis, kad jis tuo mėgaujasi. Kartkartėmis man linkteli. Ir paslapčia kikena. Atrodo įsitikinęs, kad neturime nė menkiausio įkalčio, galinčio padėti jį pričiupti. Dar nestojau su juo akistaton, tačiau smarkiai nustebčiau, jeigu tas vyrukas prarastų savitvardą. Jeigu ir prarastų, iki teismo pradžios vėlei ją atgautų, ir tuomet viskas prasidėtų nuo pradžių, o mano pastangos nueitų perniek...

– Hm, – sumurmėjo Maleris. – Ką tuomet ketini daryti? Padėtis, atrodo, kebloka. Reikia tą pripažinti.

Iš pradžių Van Vėterenas nieko neatsakė, bet Maleris atkakliai laukė atsakymo.

– Na?

– Pateikiau jam ultimatumą, – galiausiai prabilo vyriausiasis inspektorius. – Gal norėtum dar bokalo alaus?

– Žinoma. Kokį ultimatumą?

Atsistojęs nuo kėdės, Van Vėterenas patraukė link baro ir po kurio laiko sugrįžo nešinas dviem naujais putojančio alaus bokalais.

– Kokį ultimatumą? – vyrams išgėrus į vienas kito sveikatą, dar kartą pasiteiravo Maleris.

– Suteikiau galimybę. Viskas. Pasitraukti kaip garbingam vyrui.

– Ką tai reiškia?

– Nusižudyti.

Maleris atrodė beveik sujaudintas.

– O jeigu jis negarbingas vyras? Atrodo, nestinga įrodymų, leidžiančių manyti, kad jis toks nėra.

– Tuomet paviešinsiu, ką žinau. Jis turi dukrą ir du vaikaičius. Jeigu paprasčiausiai atsisakys ir numos ranka, papasakosiu jai, kad tėvo sąžinę slegia trys žmogžudystės, ir pasistengsiu įtikinti, jog kalbu tiesą. Dėl tos pačios priežasties žmona irgi visą gyvenimą laikė liežuvį už dantų... arba bent jau taip man atrodo.

Maleris susimąstė.

– Taip, skamba neblogai, – pasakė jis. – Kaip manai, ar pavyks?

Van Vėtereno veidą iškreipė grimasa.

– Velniai žino, – atsakė jis. – Sužinosime rytoj vidurdienį. Ketinu jį tuo laiku aplankyti.

– Na ir suktas tu šunsnukis! – pareiškė Maleris. – Naudojiesi savais metodais; turiu tai pripažinti.

Gurkštelėjęs dar vieną šlakelį, jis vėl pradėjo studijuoti lentą. Pagalvojęs vos akimirką, pradėjo partiją karaliaus gambitu ir dviem langeliais pastūmėjo karaliaus pėstininką.

– Laukia nekoks darbelis, – numykė jis.

– Taip man ir reikia, – nusprendė Van Vėterenas.

– Tikriausiai, – tarstelėjo Maleris.

* * *

Po pusantros valandos, atlikęs kiek daugiau negu šešiasdešimt ėjimų, turimą vieno pėstininko pranašumą Maleris pavertė pergale. Pasilenkęs iš šalimais pastatyto portfelio poetas ištraukė plokščią ryšulėlį.

– Gali pasiimti, kad nusiramintum, – pasakė Maleris. – Dar karštas, tik šią popietę iš spaustuvės. Šviežutėlis.

Van Vėterenas nudrėskė pakuotės popierių.

Ant viršelio parašyta: „Užkampio rečitatyvas".

– Širdingai dėkoju, – nudžiugo vyriausiasis inspektorius. – Atrodo, šito man ir reikia.

– Niekada nežinai, – žvelgdamas į laikrodį samprotavo Maleris. – Atrodo, laikas baigti. Gali pradėti nuo trisdešimt šeštojo puslapio. Sakyčiau, tenai galėtum aptikti šį tą užgaunančio sielos stygas.

* * *

Nusimaudęs po dušu ir patogiai įsitaisęs lovoje, Van Vėterenas atsivertė plonąjį eilėraščių rinkinį. Radijo žadintuvas ant naktinio stalelio rodė keletą minučių po pusės pirmos, todėl

vyriausiasis inspektorius nusprendė apsiriboti autoriaus rekomendacija. Poezija neryjama kada panorėjus. Tuo labiau ne skrupulingosios Malerio eilės. Jis juto, kaip pamažėle į akis ima lįsti snaudulys.

Eilėraščio pavadinimas – „Sausio naktis“. Ir tik septynių eilučių.

Dar neužgimusi ryto šviesa
Eilės dar niekam nežinomos
Neparašytas lig šiolei įstatymas

Vaikas tamsumoje
Ritmai šešėlių žaisme
Chaoso taisyklės širdgėlai nuraminti
Ir mažas kategoriškas imperatyvas

Van Vėterenas išjungė šviesą, bet šios eilės liko tvyroti ir kambario tamsumoje, ir blėstančioje paties vyriausiojo inspektoriaus sąmonėje.

„Vidinė ir išorinė tamsuma“, – prieš panirdamas į beribį miego glėbį pagalvojo jis.

Rytoj vidurdienį.

40

Sustojus prie durų, laikrodis rodė 11 valandų 59 minutes, ir jis nusprendė palūkėti tą paskutinę minutę. Rašte nurodžius vidurdienį, gal vis dėlto prasminga tiksliai reaguoti į smulkmenas ir nepraleisti pro pirštus akivaizdžiai nereikšmingų dalykų.

Jis nuspaudė skambučio mygtuką.

Palaukė keletą sekundžių, paklausė, bene išgirs iš vidaus sklindančius garsus. Uždėjęs pirštą ant mygtuko, spustelėjo dar sykį. Pasigirdo ilgas grėsmingas skambesys. Linktelėjęs į priekį, ėmė klausytis priglaudęs ausį prie šaltų medinių durų.

Nieko.

Jokių žingsnių. Jokių balsų. Jokių žmogaus garsų.

Jis atsistojo tiesiai. Akimirką susikaupė. Giliai įkvėpė oro ir spustelėjo durų rankeną.

Atidaryta.

Jis peržengė slenkstį. Duris paliko truputėlį praviras. Pirmą sykį gyvenime įžengė į butą, kuriame galėjo tikėtis aptikti lavoną – nebuvo tvirtai tuo įsitikinęs, bet šįkart kažkas atrodė kitaip. Viduje sumišo ir nerimas, ir išankstinis žinojimas.

Tamsiame prigriozdintame prieškambaryje tvyrojo slogus oras. Tiesiai prieš akis – virtuvė. Į ją galėtų prasiskverbti saulės spindulių, bet žaliuzės nuleistos. Dešinėje, kur galėtų būti miegamasis, durys pusiau pravertos. Kairėje – vonia ir suveriamosios svetainės durys.

Du kambariai ir virtuvė. Viskas. Nė kiek ne daugiau. Kaip ir sakė Miunsteris.

Pirmiausia žengė link miegamojo. Akivaizdu, kad toji vieta turėtų būti lova: pats atsidūręs panašioje padėtyje rinktųsi lovą.

Jis atsargiai pravėrė duris.

Tuščia. Lova paklota, viskas švaru ir tvarkinga. Žaliuzės ir čia nuleistos. Tarsi būtų kur nors išvykęs.

Tada pasuko į svetainę. Irgi viskas tvarkinga ir nuobodu. Bjaurus baldų komplektas kažkokiais pilkšvai rudais patvarios sintetinės medžiagos apmušalais. Didelis televizorius, ornamentais dekoruota knygų spinta. Ant sienų – jūros peizažai.

Virtuvėje – tokia pat slogi aplinka. Ant sienų – kalendorius ir akį rėžiantys peizažai. Džiovykloje – suplauti indai, uždengti virtuviniu rankšluosčiu. Šaldytuvas beveik tuščias. Ant stalo – sudžiūvusi vazoninė gėlė.

Liko tiktai vonia. Galimybė, kurią Van Vėterenas, matyt, irgi būtų pasirinkęs. Pamažu pranykti karštame vandenyje. Kaip Seneka*. Ne kaip Maratas**.

* Lucijus Anėjus Seneka (Lucius Annaeus Seneca) – senovės Romos filosofas stoikas, dramaturgas, valstybės veikėjas ir mokslininkas. Apkaltintas prisidėjęs prie perversmo ir buvo priverstas nusižudyti. Nepavykus nusižudyti kitokiais būdais, galiausiai užduso pirtyje nuo karštų garų.

** Žanas Polis Maratas (Jean-Paul Marat) – XVIII a. prancūzų politikas, mokslininkas, žurnalistas, vienas iš Prancūzijos revoliucijos veikėjų, nužudytas per revoliuciją. Vaizduojamas kaip kankinys.

Van Vėterenas uždegė šviesą.

Mintyse jis beveik regėjo žudiko šypseną, jos pusiau ironišką atspindį, sustingusį ant blizgių tamsiai mėlynų plytelių. Tarsi būtų žinojęs, kad Van Vėterenas čionai užsuks paskiausiai. Tarsi, norėdamas iškrėsti išdaigą, būtų sugalvojęs parašyti žinutę šiam visur nosį kaišiojančiam farui ir palikti ją čia, o paskui nusprendęs to nedaryti, nes juk ir taip akivaizdu, kas šioje beprasmiškoje dvikovoje ištrauks ilgiausią šiaudą.

Atsiduseęs ir žvilgtelėjęs į virš praustuvės kabantį veidrodį, Van Vėterenas paskubomis dirstelėjo į savo veidą – ne itin dvasią pakeliantis vaizdas: kažkas tarp Kvazimodo ir liūdnojo bladhaundo. Kitaip tariant, kaip visuomet; galbūt mažumėlę blogiau.

Išjungęs šviesą vyriausiasis inspektorius sugrįžo į prieškambarį. Akimirką stabtelėjo, nes panoro patikrinti, ar vidinėje durų pusėje kabanti laiškų dėžutė tuščia. Ši detalė leistų manyti, kad išvyko nelabai seniai. Tikriausiai paliko savo niūrų, bet gerai prižiūrėtą butą maždaug prieš kokią valandą.

Atrodė neįmanoma, kad būtų išbėgęs vos kelioms minutėms. Viskas bylojo, kad jis išvykęs. Mažų mažiausiai bent kelioms dienoms.

Visam laikui? Kita vertus, gal tai geras ženklas. Dar kartą suspindo vilties spindulys. Kodėl turėtų tai padaryti savo namuose?

Van Vėtereno nuomone, tam nebuvo visiškai jokios priežasties.

Išėjęs iš buto, vyriausiasis inspektorius uždarė duris.

Kodėl šeimininkas paliko neužrakintus namus?

Kad Van Vėterenas galėtų apžiūrėti butą? Jeigu taip, kokia to prasmė?

Gal paprasčiausiai pamiršo užrakinti?

– Pone Van Vėterenai?

Vyriausiasis inspektorius krūptelėjo. Jis nepastebėjo, kad vieno kaimyninio buto durys apdairiai praviros. Pro jas žvilgčiojo garbanota raudonplaukė.

– Jūs turbūt ponas Van Vėterenas? Jis sakė, kad ateisite maždaug šiuo metu.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Paprašė pasakyti, kad, deja, negali čia su jumis sutikti, nes išvažiavo prie jūros.

– Prie jūros?

– Taip. Be to, paliko jums raštelį. Prašau paimti.

Moteris ištiesė voką.

– Nuoširdžiai dėkoju, – tarė Van Vėterenas. – Ar dar ką nors pasakė?

Ji papurtė galvą.

– Ne, ką gi jis dar galėtų pasakyti? Atsiprašau, orkaitėje kepa pyragas.

Moteris uždarė duris.

„Na, ką gi“, – spoksodamas į voką atsiduso Van Vėterenas.

* * *

Jis neskubėjo atplėšti laiško. Paėjėjęs kiek tolėliau, pirmiausia toje pačioje gatvėje susirado laisvą lauko kavinukės staliuką. Prisėdo su laišku rankoje ir laukdamas padavėjos prisiminė vakarykščius Malerio žodžius.

Atlikti darbą tinkamu metu iš esmės svarbiau už patį darbą.

Spalvos, žinoma, kiek sutirštintos, bet, ko gero, teisybė, kad visiems dėsniams pats svarbiausias laikas. Visiems poelgiams, kiekvieno žmogaus gyvenimui. Šiaip ar taip, aišku viena – iš šitokios minties šaipytis nedera.

Atkeliavo alus. Godžiai nurijęs keletą gurkšnių, Van Vėterenas atplėšė voką. Ištraukęs popieriaus lapą, du kartus perskaitė, kas jame parašyta:

„Floriano“ svečių namai.
Bėrenzė“

Vyriausiasis inspektorius dar kartą gurkštelėjo alaus.

„Jūra? – dingtelėjo mintis. – Taip, žinoma, galima ir šitaip.“

VIENUOLIKTA DALIS

1981 m. lapkričio 25-oji

41

Vėl naktis.

Vėl ji būdrauja. Nuosprendis priimtas vakar, ir paskutinė jos viltis užpūsta tarsi žvakės liepsnelė per audrą.

Kaltas.

Verhavenas ir vėl kaltas. Ji apgraibomis susiieško stiklinę. Gurkštelėjusi drungno gazuoto vandens, užsimerkia. Mąsto ir vienaip, ir kitaip. Kas slypi už šio neįtikėtino įvykių posūkio? Kas verčia ją taip atkakliai laikytis, užuot viską paleidus ir nustojus priešintis?

Nutraukti tą pamišėlišką tylą ir panirti į tamsą. Kas?

Žinoma, Andrėja.

Anąkart dukrai buvo dveji, o dabar pagal amžių tinka į nuotakas. Subrendusi moteris. Moteris, kokia niekuomet netapo jos motina: niekas nestovi vietoje, viskas juda į priekį – tai byloja negailestinga juodoji logika, nuo kurios neapsiginsi. Jai tai panašu į likimą.

Dieve, maldauju, kad iš jos santykių su Juhaniu kas nors išeitų.

Dieve, prašau, padaryk taip, kad juodu netrukus apsispręstų ir kad jis galėtų ją iš čia išsivežti.

Meldžiu Tave, Dieve.

* * *

Kada?

Kada šįsyk į galvą šovė pirmasis aiškus kaip diena įtarimas?

Tą pačią dieną? Tą pačią lietingąją rugsėjo popietę, kai ponas Nimerletas aptiko kūną? Taip greitai?

Galbūt. Ji tikriausiai susigaudė iš karto. Užgniaužė įtarimą ir užrakino jį devyniomis spynomis. Tučtuojau sukurpusi painų paaiškinimą įsikando jo tarsi žuvis jauko su visu kabliuku. Tą dieną mieste jo nebuvo. Vežė į Ulmingą sugedusį grandininį pjūklą – pati aptiko tokį įrašą savo dienoraštyje. Veikiausiai tą pačią dieną... Pakeliui dar užsuko pas Morisonus, nors šių, regis, nebuvo namie. Pats tą papasakojo, o jo užsiėmimai ir elgesys visiškai nekrito į akis. Nieko neįprasto.

Pjūklo sutvarkyti nepavyko, bet, žinoma, jis buvo tenai nuvažiavęs. O kadangi Ulmingą ir Mardamą skiria didelis atstumas, tai negali būti jo darbas. Ne šįsyk; šį kartą tikrai pasidarbavo Verhavenas; būtinai Verhavenas.

Kaltas!

* * *

Vis tiek jinai žino.

Guli savo didžiulėje lovoje atnaujintame miegamajame ir žino. Vis labiau ir labiau įsitikina liūdnąja teisybe. Prirakinta

prie jo ir priversta tylėti; panirus į transą, šiomis bemiegėmis ankstyvo rytmečio valandomis širdyje tvenkiasi vis daugiau pagiežos, vis labiau auga pyktis ir išsisklaido visos abejonės.

Jis ir ji. Vyras ir žmona.

Niekuomet – vyras ir moteris. Bent nuo tada, kai gimė Andrėja. Per visus šiuos metus juodu niekad nesuartėjo. Štai kas tuomet įvyko – suglaudusi kojas jį paliko nuošaly. Pavertė šitą stiprų ir sveiką vyrą bėgiojančiu paskui kekšes. Vedusiu vyru, kiekvieną mėnesį automobiliu važiuojančiu į miestą nusipirkta meile tenkinti savo kankinančių geidulių.

„Štai kuo jį paverčiau.

Ir žudiku."

Jis ir ji. Neišvengiama teisybė. Ir pasirinkimas – ar kada nors jinai turėjo pasirinkimą?

„Ne, – pagalvojusi tučtuojau nuryja ir šią mintį. – Niekuomet neturėjau pasirinkimo."

* * *

Ji atsisėda lovoje. Atgalia plaštaka nuo kaktos nubraukia šaltą prakaitą. Pamėgina atpalaiduoti pečius ir žiūrėdama pro langą palengvėle bando įkvėpti gaivaus oro gurkšnį. Rytinėje dangaus pusėje ryškėja tamsūs spygliuočių miško kontūrai.

„O, Dieve, – mąsto ji. – Ar kas nors gali suprasti?

Net ir Tu?"

Ji suneria rankas, bet maldos žodžiai tūno užrakinti giliai viduje.

„Priimsiu bausmę, – mąsto ji. – Nubausk mane už tylėjimą!

Padaryk taip, kad likčiau lovoje visą gyvenimą! Leisk... tiesiog leisk man tai padaryti. Leisk man kartą ir visiems laikams liautis klibikščiavus po šį namą, tapusį man namais ir kalėjimu. Leisk man čia pasilikti.

Tegul visiems laikams suskyla mano sukiužęs dubuo!“

Vėl nugrimzdus į pagalves, staiga dingteli mintis, kad taip ir turi būti. Būtent šitaip.

Nepaisant visko, tebūnie kokia nors prasmė. Pagaliau suradę kelią, iš lūpų pasipila žodžiai. „Tegul... tegul beribė mano tamsuma pavirsta mano dukters šviesa! – sušnabžda šiuos žodžius nakčiai. – Nemaldauju atleidimo! Nemaldauju supratimo! Nieko neprašau! Ak, Dieve, nubausk mane!“

Tada užsimerkusi ji tarytum sulaukia atsakymo: pajunta, kaip skausmo strėlė perveria visą kūną.

DVYLIKTA DALIS

1994 m. gegužės 29-oji – 31-oji

42

Lietus palaikė jam draugiją didžiąją kelionės dalį, bet, artėjant prie pakrantės, kiek aprimo. Horizonte, prasibrovę pro debesis, besileidžiančios saulės spinduliai rantytomis šviesos strėlėmis nutvieskė banguojančią jūrą. Išlipus iš automobilio oras kvepėjo druska ir gaiva. Trumpam stabtelėjęs jis mėgavosi giliai į plaučius traukiamais gaivos gurkšniais. Virš vandens sklandantys kirai pripildė įlanką pratisų, pasitikėjimo sklidinų riksmų.

„Ir vėl jūra“, – nusmelkė mintis.

Nuščiuvus lietui, žmonės surizikavo išeiti į paplūdimį – pasivaikščioti neilgu, tarp abiejų molų vos kokį kilometrą besidriekiančiu pajūrio ruožu. Pakrantėje vieni kitus vaikė šunys, būrelis jaunuolių žaidė tinklinį, žvejas tvarkė tinklus. Van Vėterenas gerai neprisiminė, kada paskutinį kartą lankėsi šiame gerokai aptriušusiame pajūrio kurorte, kadaise akį traukusiame savo stilizuotu senoviniu žavesiu. Jeigu atmintis nemelavo, geriausi laikai, kai čia klestėjo kazino ir SPA viešbutis, išblėso

kažkada trečiajame dešimtmetyje, bet vyriausiasis inspektorius vis tiek čia pabuvojo keletą kartų. Atvažiuodavo ir kartu su Renate bei vaikais; dabar gerai pagalvojus jam ėmė atrodyti, kad tokių progų tikriausiai pasitaikė vos viena kita... Kaskart apsistodavo vos kelioms dienoms, tačiau Bėrenzė gana maža, kad prisimintų, kurioje vietoje įsikūrę „Floriano" svečių namai.

Be elegantiškosios promenados, iš esmės šiame miestelyje nelabai ką daugiau ir pamatysi, todėl būtų sudėtinga nepastebėti svečių namų. Pastato vaizdas buvo puikiai išlikęs atmintyje.

Aukštas, modernus fasadas, piečiausioje viešbučių ir krautuvėlių eilėje, užgožtas neseniai pastatyto prekybos centro ir mažumėlę apšiurusio SPA viešbučio, kuriame vyriausiajam inspektoriui teko apsistoti per vieną iš trumpųjų apsilankymų.

Jeigu, taip sakant, atmintis nemelavo.

* * *

Ji nemelavo. Siauras penkiaaukštis rožinės ir baltos spalvos pastatas. Nutviekstas paskutinių besileidžiančios saulės spindulių. Variniu, vis dar mažumėlę žaižaruojančiu stogu ir balkonais, įgavusiais sodriai raudoną vyno atspalvį. Kiek padrengta, bet tikrai ne viena iš pigiausių šio idiliško ir kiek nusidėvėjusio kurorto vietų.

Pravėręs balto matinio stiklo duris, jis įžengė vidun. Rūpestingai pastatęs portfelį ant grindų, priėjo prie registratūros stalelio ir paskambino varpeliu. Po pusės minutės nešina rankšluosčiu pasirodė vidutinio amžiaus moteris. Susidarė įspūdis,

kad moteris šluostė indus. Dirstelėjusi pro auksinių akinių kraštelį, ji paslėpė rankšluostį.

– Taip?

– Ieškau Arnoldo Jarenso. Jeigu mano turima informacija teisinga, jis apsistojęs šičia.

– Pažiūrėkime.

Moteris pervertė keletą didžiulės registracijos knygos lapų.

– Taip, teisybė. 53-iasis kambarys. Viršutiniame aukšte. Galite pasinaudoti liftu.

Pasistiebusi ji parodė pirštu virš Van Vėtereno peties.

– Ar jis dabar kambaryje?

Ji žvilgtelėjo į raktų lentynėlę.

– Manau, kambaryje. Šiaip ar taip, rakto nepaliko.

– Sakėte, viršutinis aukštas?

– Taip.

– Dėkoju, – baigė pokalbį Van Vėterenas. – Pirmiausia sužiūrėsiu keletą dalykų; po kelių minučių grįšiu.

– Kaip pageidaujate, – vėl pastvėrusi rankšluostį, atsakė moteris.

* * *

Pabeldęs du sykius, jis jokių gyvybės ženklų neišgirdo.

Pabandžius nuspausti rankeną, durys plačiai prasivėrė.

Paprastas kambarys – nusprendė Van Vėterenas. Bet turintis tradicinio žavesio. Plati lova geležiniu rėmu. Aukštoka apatinė sienų dalis iškalta tamsios spalvos plokštėmis. Nedidelis rašomasis stalas. Ir du dar mažesni krėslai. Drabužių spinta.

Kairėje, vos įėjus pro duris, – vonia. Pastebėjęs, kad kambarys tuščias, Van Vėterenas pravėrė vonios kambario duris ir uždegė šviesą.

Čia irgi tuščia. Vonios nėra, tik šiuolaikinis dušas; jokios tinkamos vietelės sumaniusiam nusižudyti.

Jis įžengė į kambarį. Pastatęs portfelį ant rašomojo stalo, iš krūtinės kišenėlės išsitraukė dantų krapštuką. Apsidairė aplinkui.

– Turbūt detektyvas vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas?

Balsas atskriejo iš balkono, ir tuose žodžiuose pasigirdo prislopinta pašaipa, kurios Van Vėterenas labiausiai ir baiminosi.

– Pone Jarensai? – įžengęs į balkoną tarė vyriausiasis inspektorius. – Ar galiu prisėsti?

Linktelėjęs galingai sudėtas vyriškis parodė į kitapus stalo stovintį pintą krėslą.

* * *

– Turiu pasakyti, kad kaip policijos pareigūnas pasižymite velniškai gera vaizduote. Iš tiesų nesuprantu, kaip kas nors galėtų sukurpti šitokią istoriją.

Van Vėterenas atsegė portfelį.

– Viskio ar brendžio? – paklausė jis.

– Jeigu manot, kad bus naudos mane nugirdžius, sugalvokit ką kito.

– Tikrai ne, – patikino Van Vėterenas. – Paprasčiausiai nepavyko rasti alaus.

– Gerai.

Iš kambario Jarensas atnešė dvi taures, o Van Vėterenas pripylė jas gėrimo.

– Jums nėra reikalo išsisukinėti, – ėmė aiškinti vyriausiasis inspektorius. – Iš tiesų žinau, kad jūsų sąžinę slegia trys pradaigotos gyvybės. Pasistengsiu, kad neišsisuktumėte. Į sveikatą.

– Į sveikatą, – atsakė Jarensas. – Kaip, jūsų manymu, būtų galima tai padaryti? Įtariu, turite kur nors pasislėpęs prie magnetofono prijungtą nedidelį mikrofoną arba siųstuvą ir viliatės, kad įkaušęs atskleisiu visas kortas. Argi toks triukas nėra pigus? Ar šiais laikais šitaip spendžiate spąstus?

– Anaiptol ne, – patikino Van Vėterenas. – Šiaip ar taip, to nebūtų galima pateikti teismui. Neabejoju, kad jūs tai žinote. Ne, paprasčiausiai ketinu papasakoti, kaip man visa tai atrodo. Jeigu baiminatės dėl magnetofono ar ko nors panašaus, panorėjęs galite atsakyti linktelėdamas arba papurtydamas galvą. Manau, jums irgi būtų neprošal viską pakartoti.

– Nesąmonė, – gurkštelėjęs viskio pasipiktino Jarensas. – Velniškai akivaizdu, kad pažadinote mano smalsumą. Juk ne kasdien pasitaiko galimybė iš taip arti patyrinėti kuoktelėjusį policijos pareigūną.

Nusišypsojęs Jarensas iš pakelio iškratė ant stalo cigaretę.

– Gal pageidautumėte?

– Taip, ačiū.

Prieš imdamasis reikalo Van Vėterenas leidosi pavaišinamas cigarete ir sutiko, kad ji būtų pridegta.

– Papasakokit apie Leopoldą Verhaveną!

Dar kartą nusišypsojęs Arnoldas Jarensas užtraukė dūmo. Pakėlęs akis užsispoksojo į jūrą. Praėjo kelios sekundės.

– Kaip manote, vyriausiasis inspektoriau, ar oras rytoj bus gražus? Gal apsistojote čia kelioms dienoms?

– Kaip nori, – persisvėręs per stalą, tarė Van Vėterenas. – Papasakosiu, kas atsitiko, o tu, kilus neaiškumų, gali mane pertraukti... Nužudei tris žmones. Beatričę Holden, Marlenę Nyč ir Leopoldą Verhaveną. Tavo dėka Verhavenas prakalėjo dvidešimt ketverius metus. Esi šunsnukis. Tegul tavęs nesuklaidina mano draugiškas tonas.

Jarenso skruoste keletą sykių sutrūkčiojo raumuo, bet vyras nepratarė nė žodžio.

– Vienintelis dalykas, dėl kurio nesu šimtu procentų įsitikinęs, – tai motyvas. Nors vis tiek iš esmės daugiau ar mažiau aišku. Kaip ir sakiau, pataisyk, jeigu klystu. Tą šeštadienį, 1962 metų balandžio šeštąją, nuėjai į miške esančius Verhaveno namus, nes žinojai, kad Beatričė Holden likusi viena. Matyt, palaukei, kol elektrikas baigs darbus, ir, pamatęs jį einantį namo į kaimą, patraukei pas Beatričę. Buvai apimtas geismo. Mažiau nei prieš savaitę Beatričė gulėjo ant jūsų sofos nuoga, užsiklojusi antklode, o tai gerokai daugiau, negu tu gali ištverti. Tikriausiai kilstelėjęs antklodę dirsčiojai į ją, galbūt lietei ją miegančią, kol pagiriojosi. O viršuje, miegamajame, pusiau neįgali žmona visiškai nenutuokė, kas vyksta. To nesuprato ir jūsų dvimetė dukra. Galbūt sukišai rankas jai į tarpukojį... į Beatričės Holden tarpukojį – štai kur troškai būti. Seksuali, graži, karšto kraujo moteris – priešingybė žmonai, kuri gulėjo viršuje šalta kaip ledas ir niekuomet tavęs neprisileisdavo.

Arnoldas gurkštelėjo dar vieną šlakelį, bet veido išraiška nepasikeitė.

– Atkeliauji į „Didžiąją paunksmę“ ir pamatai ją. Vienut vienutėlę. Verhavenas išvykęs į Mardamą ir, tikėtina, sugrįš tik po kelių valandų. Puikiausiai gali ją suvilioti. Tereikia prieiti, pašnibždėti keletą gražių žodelių, nutempti kelnaites ir imtis reikalo. Pone Jarensai, kodėl ji to nenorėjo? Pasakyk. Kodėl nebuvai įleistas į Beatričės Holden tarpukojį, nors paprastai moteris karštai to geisdavo? Argi tą naktį, kai priglaudei ją savo namuose, nebuvo pusiau pažadėtas atlygis? O gal paprasčiausiai klaidingai supratai?

Jarensas kostelėjo.

– Kokia laki vaizduotė, – ištuštinęs taurę nusistebėjo jis. – Vyriausiasis inspektoriau, tai jūs iškrypęs, o ne aš.

– Gėdinga, ar ne? Argi ne taip tuomet atrodė?

– Kas?

– Kad nepavyko išdulkinti Beatričės Holden. Kad nevykėlis Leopoldas Verhavenas gali ją turėti, o tu – ne. Tas bukagalvis mėšlo gabalas, į kurį visą laiką dar nuo mokyklos laikų žvelgei iš aukšto. Leopoldas Verhavenas! Tas sukčius! Kiaušinių pardavėjas iš „Didžiosios paunksmės“! Tas niekingas padaras, kuriuo visą gyvenimą šlykštėjaisi... Štai jis gyvena su smarkiai geidžiama moterimi, o tu... tu vedei smarkiai geidžiamą ūkį, vieną turtingiausių visose Kaustino apylinkėse, bet kokia kaina! Toji kaina – nustekenta žmona, kuri niekuomet tavęs neprisileis. Dabar, tą ypatingąją šeštadienio popietę, atsiduri čionai, o Beatričė Holden irgi nenusiteikusi leisti tau prisiartinti. Galbūt pasišaipo iš tavęs – taip, velniai rautų, manau, juokiasi iš tavęs ir žada į namus sugrįžusiam Verhavenui papasakoti, koks tu netikša senas ožys.

Van Vėterenas trumpam nutilo. Užspaudęs cigaretę Jarensas ir vėl įsistebeilijo į jūrą.

– Gal galėtum pasakyti, ar mano rekonstrukcijoje įsivėlė klaidingų detalių? – atsilošęs krėsle pasiteiravo Van Vėterenas.

Jarensas nieko neatsakė. Sėdėjo nekrusteldamas, bet neparodė nė menkiausių nervinės įtampos ar susierzinimo ženklų.

– Mano teisybė nuo pradžios iki galo? Taip ir maniau, – patenkintas nusišypsojo Van Vėterenas. – Tai gal vis dėlto norėtum pasakojimą pratęsti pats? Kaip ją iššaginai ir pasmaugei. O gal atvirkščiai?

– Apie šį pokalbį informuosiu jūsų vyresnybę, – po kelių sekundžių pagrasino Jarensas. – Rytoj iš pat ryto.

– Puiku, – nesutriko Van Vėterenas. – Dar lašelį viskio?

Neištaręs nė žodžio, Jarensas paėmė butelį ir vėl prisipildė taurę. Van Vėterenas pakėlė savąją tarsi norėdamas išgerti į jo sveikatą, bet šeimininkas net nedirstelėjo į svečią. Vyrai išgėrė tylėdami.

– Antroji, – tarė Van Vėterenas. – Marlenė Nyč.

Jarensas pakėlė ranką.

– Ačiū, ne, – įsiterpė jis. – Gana, gali nešdintis velniop su savo prakeiktomis fantazijomis. Turiu geresnių užsiėmimų negu...

– Niekuomet nešautų į galvą, – pertarė Van Vėterenas. – Liksiu, kur esu.

Jarensas sušnarpštė ir pirmą kartą atrodė dvejojantis. „Pats laikas“, – pagalvojo Van Vėterenas.

– Gerai. Arba duodi žodį, kad vėliausiai per pusvalandį iš čia išsinešdinsi, arba tučtuojau skambinu policijai.

– Aš *esu* policija, – pareiškė Van Vėterenas. – Gal tau labiau vertėtų susisiekti su advokatu? Su geru advokatu. Vis tiek neturėsi jokių šansų, bet patikėk manimi: paprastai pasijuntama geriau padarius viską, kas tavo galioje.

Jarensas prisidegė dar vieną cigaretę, bet link telefono taip ir nepajudėjo. Van Vėterenas atsistojo ir ėmė žiūrėti į jūrą. Saulei senokai užlindus už horizonto, virš miesto pleveno melsva prietema. Uždėjęs rankas ant žemo turėklo, kokią minutę vyriausiasis inspektorius stovėjo ir laukė, kada sujudės Jarensas. Tačiau šis nekrustelėjo.

Tiesiog sėdėjo pintame krėsle. Akivaizdžiai nekreipė dėmesio į Van Vėtereną, kartkartėmis gurkštelėdavo šlakelį viskio.

Gal jis niekuomet nejaučia nerimo? Gal nė akimirką nėra patyręs jaudulio?

„Vertėtų paskubėti“, – dar kartą įsitaisęs priešais Jarensą, tarė sau Van Vėterenas.

* * *

Išlašinęs iš butelio paskutinius viskio lašus, jis ištiesė gėrimą per stalą.

– Užtenka neilgam, – tarė jis, ir Jarensas nusijuokė.

Sutemo. Nedidelė lempelė balkono kampe žibėjo pernelyg blausiai, kad apšviestų atokesnes kerteles. Pastarąjį pusvalandį Arnoldas Jarensas tepriminė sustingusį eskizą. Dėl tamsaus silueto ir ant veido krintančio šešėlio Van Vėterenas negalėjo stebėti, kaip jo žodžiai ir visos pastangos veikia pašnekovą. Žinoma, padarius prielaidą, kad apskritai esama poveikio.

– Vadinasi, nesirengi pasakyti, kur užkasei jo galvą? Taip elgtis truputį gėdinga, ar ne? Nemanau, kad Dantės pragaro ratais toli nukeliautum; tikiuosi, šitą supranti?

Mintis Van Vėterenas ėmė reikšti gerokai oficialiau; sunku pasakyti, kodėl, bet galbūt paveiktas alkoholio ir tamsos.

Jarensas nieko neatsakė.

– Kaip, tavo nuomone, sureaguos dukra?

– Į ką? Į tavo juokingus pramanus?

– Juokingus? Ar tikrai tiki, kad dukra juoksis?

Jarensas ir vėl prapliupo kvatoti. Tarsi norėdamas būti tuo žmogumi, kuris nusprendžia, kokia reakcija tinkama.

– Šiaip ar taip, tavo žmona susilaikė nesijuokusi.

Jarensas suprunkštė. „Aiškiai juntamas įkaušimas“, – pagalvojo Van Vėterenas ir nusprendė aklai pasikliauti nuojauta bei šia aplinkybe. Jis apsisprendė: dabar toji akimirka. Arba pavyks, arba sužlugs. Tiesą sakant, ir jo paties galva ėmė striginėti: juodu iš tiesų nemažai išgėrė, o laikas buvo ribotas.

– Norėtum patikrinti? – paklausė Van Vėterenas.

– Ką?

– Kaip į visa tai sureaguos dukra?

– Ką, po velnių, čia šneki?

Iš švarko atlapo ištraukęs nedidelį smeigtuką, Van Vėterenas iškėlė jį suspaustą tarp nykščio ir smiliaus.

– Ar žinai, kas čia?

Jarensas papurtė galvą.

– Siųstuvas. Kaip iš pradžių ir atspėjai.

– Na ir kas, po velnių? – įsiterpė Jarensas. – Puikiai žinai, kad nepatvirtinau nė menkiausios šitos nesąmonės smulkmenos.

– Tai tu taip manai, – atrėžė Van Vėterenas. – Gal pakeisi nuomonę išgirdęs įrašą. Paprastai taip ir nutinka.

– Nesąmonė, – apgraibomis ieškodamas dar vienos cigaretės pasipiktino Jarensas. – Kuo tai susiję su mano dukra? Ketini duoti jai paklausyti? Ką, po velnių, čia sumanei?

– To neprireiks, – atsargiai atgal į atlapą kišdamas smeigtuką pareiškė Van Vėterenas.

– Neprireiks? Ir ką tai turėtų reikšti?

– Dukra viską jau išgirdo.

Jarensui iškrito cigaretė. Vyras išsižiojo. Van Vėterenas pakilo nuo krėslo.

– Šie du kambariai, – išskėtęs rankas ėmė aiškinti vyriausiasis inspektorius. – Penkiasdešimt antrasis ir penkiasdešimt ketvirtasis numeris...

Įsikibęs į ranktūrius Jarensas ėmė stotis ant kojų.

– Ką, po perkūnais...

– Penkiasdešimt antrajame kambaryje prie magnetofono sėdi trys policijos pareigūnai. Jie užrašė kiekvieną mūsų pokalbio žodį. Galiu patikinti: nepraleido nė menkiausios smulkmenos. Kitame kambaryje...

Jis parodė į to kambario pusę.

– Kitame kambaryje sėdi tavo dukra Andrėja su vyru.

– Ką, po galais...

Priėjęs prie turėklo, Van Vėterenas dar kartą parodė pirštu.

– Jeigu ateitum čionai, mažumėlę persisvėręs galėtum užmesti į juos akį...

Antro raginimo Arnoldui Jarensui neprireikė, ir netrukus viskas baigėsi. Vis dėlto Van Vėterenas suprato, kad tos kelios

akimirkos neduos Jarensui ramybės kiekvieną tamsią likusio gyvenimo naktį.

Gal net ir dar ilgiau.

* * *

Nuėjęs prie automobilio, Van Vėterenas pasijuto labiau įkaušęs, negu manė esąs, todėl net nekilo klausimų, ar vertėtų sėsti prie vairo. Nusiėmęs netikrą barzdą ir nusitraukęs nuo galvos peruką, sugrūdo juos į plastikinį pirkinių krepšį ir pakišo po vairuotojo sėdyne. Tada palindęs po antklode susirangė ant galinės sėdynės ir palinkėjo sau labos bei ramios nakties.

Po penkių minučių jis jau miegojo tarytum rąstas, o ėmus važiuoti greitosios pagalbos ir policijos automobiliams buvo taip kietai įmigęs, kad sirenų klyksmas ir pakelti balsai visiškai nepasiekė vyriausiojo inspektoriaus ausų.

Tamsoje niekas neatkreipė dėmesio į mažumėlę aplamdytą opelį, kažkaip netvarkingai pastatytą už dviejų kvartalų į šiaurę nuo „Floriano“ svečių namų. Kodėl turėtų?

43

– Ar šitą matei? – tiesdamas laikraštį pasiteiravo Jungas. – Ar tik ne tu jį apklausei?

Rutas dirstelėjo į nuotrauką.

– Taip, aš. Kas, po perkūnais, jam atsitiko?

Iškrito iš penkto aukšto. Arba galbūt iššoko. Nelaimingas atsitikimas arba savižudybė – štai kur klausimas. Kas jis per vienas?

Rutas gūžtelėjo pečiais.

– Maždaug kaip ir visi. Kiek prisimenu, gana malonus. Pavaišino kava.

* * *

Bufete Reinhartas atsisėdo priešais Miunsterį.

– Labas rytas, – pasisveikino jis. – Kaip laikaisi?

– Apie ką tu? – sukluso Miunsteris.

Iškratęs pelenus į peleninę, Reinhartas ėmė kimšti pypkę.

– Ar galiu užduoti paprastą klausimą? – nekantravo Reinhartas.

Miunsteris padėjo į šalį „Neuwe Blatt“.

– Visuomet gali pamėginti.

– Hm, – persisvėręs per stalą sumurmėjo Reinhartas. – Gal užvakar vakare netyčia atsidūrei Bėrenzėje?

– Tikrai ne, – patikino Miunsteris.

– O vyriausiasis inspektorius?

– Netikiu, kad būtų galėjęs. Dėl ligos jis vis dar nedirba.

– Na, taip, iš tiesų, – numykė Reinhartas. – Tik šiaip sugalvojau pasiteirauti. Tiesiog į galvą šovė tokia mintis.

– Iš tiesų? – nustebo Miunsteris.

Jis vėl paėmė į rankas laikraštį, o Reinhartas prisidegė pypkę.

* * *

Pabeldęs į duris, Hileris nieko nelaukęs žengė vidun. Debri ir Rutas pakėlė akis nuo rašomų ataskaitų.

– Tas nelaimingas atsitikimas Bėrenzėje labai bjaurus, – trindamas smakrą tarė policijos viršininkas. – Ar turėtume juo pasidomėti?

– Tikrai nėra reikalo, – patikino Debri. – Vietos vaikinai gali tuo pasirūpinti.

– Puiku, tik sumaniau paklausti. Galite grįžti prie savo darbų.

„Ir tu taip pat“, – susižvalgęs su Rutu, pagalvojo Debri.

– Tikiuosi, žinai, kad sulaukėme dviejų skambučių? – policijos viršininkui uždarius duris pasiteiravo Rutas.

– Ne, – atsakė Debri. – Kokių skambučių?

– Anoniminių. Iš Kaustino. Atrodo, skambino ne tas pats žmogus. Pasak Krauzės, vieną kartą kalbėjo vyras, kitą – moteris.

Pakėlęs akis, Debri įsikando rašiklį.

– Ką jie sako?

– Beveik tą patį. Kad tas Jarensas kažkaip susijęs su žmogžudystėmis. Su Verhaveno žmogžudystėmis. Visuomet būta tam tikrų įtarimų, bet žmonės, rodos, nenorėjo nieko sakyti. Bent jau taip jie tvirtina.

Valandėlę Debri sėdėjo paskendęs mintyse.

– Na, kad mane skradžiai, – po kurio laiko prakalbo jis. – Vadinasi, tas vyras sulaukė bausmės, ar ne?

– Galimas daiktas, – tarstelėjo Rutas. – Nepamiršk, kad galėjo skambinti pora smalsuolių, norinčių atkreipti į save dėmesį. Šiaip ar taip, mums dėl to nereikėtų kvaršinti galvų.

Keletą sekundžių nei vienas, nei antras nepratarė nė žodžio. Tada Debri gūžtelėjo pečiais.

– Taip, jeigu gerai suprantu, ši byla baigta. Aš taip manau. Turime gausybę kitos medžiagos, kur reikėtų paplušėti iš peties.

– Daugiau negu užtektinai, – pritarė Rutas.

* * *

– Ar galiu prisėsti šalia? – paklausė Maleris ir įsitaisė ant tuščios kėdės. – Beje, kodėl gi čia sėdi?

– Sėdžiu ten, kur patinka, – atrėžė Van Vėterenas. – Dėl ligos nedirbu, ir oras neblogas. Mėgstu žiūrėti, kaip žmonės pluša ant bėgimo takelio. Be to, atsinešiau knygą, kurią noriu paskaityti.

Maleris užjaučiamai linktelėjo.

– Saulėje tau tikriausiai nebūtų šitaip gera.

Žvilgtelėjęs pro aikštelės kraštą, Maleris pašaukė padavėją.

– Du tamsiojo alaus, – paprašė jis.

– Ačiū, – padėkojo Van Vėterenas.

Vyrai palaukė alaus, išgėrė į vienas kito sveikatą ir atsilošė kėdėse.

– Na, tai kaip sekėsi? – pasiteiravo Maleris.

– Kaip sekėsi kas?

– Nežaisk su manimi žaidimų, – pasipiktino Maleris. – Ką tik nupirkau tau suknistą bokalą alaus ir dar padovanojau savo eilėraščių.

Van Vėterenas dar kartą gurkštelėjo alaus.

– Teisybė, – pritarė jis. – Šiaip ar taip, dabar jau viskas baigta.

– Vadinasi, jis galiausiai pasidavė tavo spaudimui?

Vyriausiasis inspektorius kurį laiką mąstė.

– Būtent, – atsakė jis. – Poetiškiau pasakyti neįmanoma.

TRYLIKTA DALIS

1994 m. birželio 19-oji

44

Kaustino kapinėse vešėjo liepos ir guobos, kur ne kur augo keletas kaštonų, o išsiraizgiusios šių medžių šaknys daugybę kartų privertė garsiai keiktis prižiūrėtoją Martensą, kai užkabindavo jas kastuvu. Vis dėlto tą vasaros sekmadienį Martensas pagrįstai galvojo visiškai kitaip – tos pačios nuomonės laikėsi ir nedidelis pulkelis susispietusių aplink naująją šeimos kapavietę. Žmonės dėkojo Dievui už tankią šakų raizgalynę, suteikusią paunksmės ir vėsos per kuklią laidotuvių ceremoniją.

Prireikus stovėti saulėkaitoje, kažkas neabejotinai būtų nualpęs.

Tiksliau tariant, prie kapo stovėjo tiktai šešiese. Trys iš jų, galima sakyti, priklausė vienai komandai: pats Martensas, choro vadovas ir vargonininkas Volfas bei pamaldoms vadovavęs pastorius Krečė. Kiti trys – ponia Hiogstra, senučiukė velionio sesuo, kuriai pačiai neabejotinai irgi buvo belikę nedaug metų, ir du Mardamo policijos pareigūnai. Maždaug prieš mėnesį juodu šniukštinėjo po šias apylinkes, bet neverta nė sakyti, kad nieko nepešė.

Taip jau būna. Leopoldas Verhavenas buvo palaidotas. Na, didžiuma jo kūno: trūkstamų dalių, savaime suprantama, surasti nepavyko. Jeigu kada nors atsiras, teks jas palaidoti vėliau. Kartais knieti savęs paklausti, ką visą laiką veikia policija. Ir už ką jai mokami pinigai.

Taip jau būna. Jis neturėjo nė menkiausio noro klausinėti, tik laukė, kol Krečei baigus pamaldas palaikai bus nuleisti į kapo duobę ir užkasęs ją galės keliauti namo per teliką žiūrėti tarptautinių futbolo rungtynių.

Pastorius šnekėjo apie paslaptingumą. Apie beribę mūsų Viešpaties Dievo meilę ir malonę. Apie atlaidumą.

Na, ką, po galais, jis dar galėtų pasakyti? Atsiduseęs Martensas atsargiai atsišliejo į guobos kamieną. Užsimerkęs pajuto per kapines sklendžiantį lengvutį, vos juntamą vėjelį, bet ir šis nė kiek neatgaivino. Mintyse prižiūrėtojas regėjo save sėdintį priešais televizoriaus ekraną ir rankoje laikantį didžiulį, aprasojusį alaus bokalą.

„Na, kad tokia jau valia mums čia būti“, – pagalvojo Martensas ir paklausė savęs, iš kur, po perkūnais, jo galvoje atsirado šitokia frazė. Veikiausiai iš Biblijos; žinant, kaip jis užsidirba kasdienę duoną, reikia pripažinti, kad retkarčiais neišvengiamai įstringa viena kita neįprasta frazė.

Atsimerkęs jis apžvelgė susirinkusiųjų pulkelį. Veidą prisidengusi šydu, ponia Hiogstra atrodė tvirtai suėmusi save į nagą ir neišliejo nė vienos ašaros. Krečė, kaip visuomet, kalbėjo ir kalbėjo be galo. Volfas pusiau snūduriavo. Vyresniajam policijos pareigūnui prakaitas žliaugė upeliais, todėl jis retkarčiais nusišluostydavo veidą ryškiaspalve nosine. Jaunesnysis atrodė apie kažką užsisvajojęs, ir vienas Dievas težino, apie ką.

Ar jiems mokami pinigai už stovėjimą šičia? Martenas nė kiek nenustebtų.

– Paskutinio teismo dieną, amen! – ištarė pastorius, ir viskas baigėsi.

„Ilsėkis ramybėje, Leopoldai Verhavenai“, – dairydamasis kastuvo pagalvojo Martensas.

* * *

– Mąsčiau apie keletą dalykų, – atėjus į automobilių stovėjimo aikštelę, pasakė Miunsteris.

– Nagi, paklausykime, – sukluso Van Vėterenas.

– Na, – pradėjo Miunsteris, – pirmiausia, kaip jums šovė į galvą, kad jis kaltas? Tai yra Jarensas.

– Hm, – sumurmėjo Van Vėterenas. – Žinoma, ta neįgaliųjų vežimėlio nuovaža prie Čermakų namo. Ir toji moteris, atėjusi į kalėjimą pasiramsčiuodama lazda. Galbūt ne iš karto susigaudžiau, bet vis tiek įžvelgiau sąsają. Kažkur tolumoje suskambo varpelis...

– Tačiau ponia Jarens buvo neįgali. Ji nevaikščiojo, net ir pasiramsčiuodama lazdomis.

Van Vėterenas ėmė vėduotis laikraščiu.

– Ne viskas yra taip, kaip atrodo, Miunsteri. Maniau, dėl to esame sutarę?

– Ir ką tai galėtų reikšti? – neatlyžo Miunsteris.

– Ak, įvairiausius dalykus, – užsispoksojęs į kapines, prakalbo vyriausiasis inspektorius. – Pavyzdžiui, kad blogio šaknys, arba šaltinis, ne visuomet slypi ten, kur tikimės tai aptikti.

Leopoldo Verhaveno likimas – ir aš tikrai viliuosi, kad vieną dieną mums pavyks sugrąžinti jo gerą vardą, – mažai kuo susijęs su juo pačiu. Patinka ar ne, bet netyčia jis tampa tylios, nuožmios ir beprasmiškos dramos, kuri vyksta tarp pono ir ponios Jarensų, pagrindiniu veikėju. Visiškai nekaltas Verhavenas paverčiamas atpirkimo ožiu ir ketvirtį amžiaus prasėdi kalėjime. Nėra ko stebėtis, kad tampa keistuoliu! Kai ponia Jarens pagaliau nusprendžia atskleisti tiesą, viskas baigiasi Verhaveno mirtimi. Tai pats didžiausias šiukšlynas, kokį tik gali įsivaizduoti, Miunsteri, bet, kita vertus, galbūt visa tai paremta kažkokia atvirkštine logika. Beveik galima girdėti, kaip aname pasaulyje jie leipsta iš juoko. Jeigu supranti, ką noriu tuo pasakyti.

Van Vėterenas pakėlė akis į vaiskų vasaros dangų, kuriame plaukiojo vos vienas kitas debesėlis.

– Net ir šitokią dieną, – pridūrė jis.

Kurį laiką vyrai stovėjo tylėdami.

– O Marlenė Nyč? – paklausė Miunsteris.

– Mano galva, gryniausias atsitiktinumas, – atsakė Van Vėterenas. – Tikriausiai atpažino ją, nes anksčiau buvo netyčia sutikęs kaime, o tą rytą paprasčiausiai atsitiktinai važiavo pro Cvilę tuo metu, kai Verhavenas ją tenai paliko. Labai tikėtina, kad įžvelgęs galimybę įsisodino Marlenę į automobilį – nieko daugiau. Jau žinome, kas atsitiko paskui. Marlenė nenorėjo, todėl jis įsiuto. Štai kas, mano nuomone, įvyko, bet, savaime suprantama, egzistuoja ir daugybė kitų galimybių.

– O kaip dingusios kūno dalys? Verhaveno, taip sakant.

Vyriausiasis inspektorius gūžtelėjo pečiais.

– Nenutuokiu. Tikiuosi, jos kur nors palaidotos – noriu tikėti, kad ir liks tenai, kur yra. Tik įsivaizduok, jeigu jos atsirastų

po šimto metų ir tuomet būtų pradėtas naujas tyrimas! Kartais man atrodo, kad šitą bylą galima tęsti be galo.

Linktelėjęs Miunsteris atidarė automobilio dureles.

– Šiaip ar taip, kol kas šito turės pakakti, – tarė jis. – Verčiau važiuosiu namo krautis daiktų. Rytoj išvykstame.

– Į Italiją? – pasiteiravo Van Vėterenas.

– Taip. Dviem savaitėms į Kalabriją ir savaitei į Toskaną. Kada jūs atostogausite?

– Rugpjūtį, – atsakė Van Vėterenas. – Iš tiesų dar nepradėjau rimtai apie tai galvoti, manau, tam nėra reikalo. Paprastai liepa būna gana nebloga ir čia, Mardame. Rami ir tyki. Visi bepročiai išvykę atostogų. Beje, nepriimk to asmeniškai.

– Niekuomet nešautų į galvą, – patikino Miunsteris. – Viso geriausio!

– Gerų atostogų, – palinkėjo Van Vėterenas. – Globok savo žaviąją žmoną. Ir, žinoma, vaikus. O rugsėjį vėl prasidės badmintono sezonas.

– Būtinai, – pritarė Miunsteris.

* * *

Jis dar kartą nuvažiavo prie „Didžiosios paunksmės“. Tik iš automobilio taip ir neišlipo. Paprasčiausiai sėdėjo rūkydamas cigaretę, barbeno pirštais į vairą ir susimąstęs žvelgė į peraugusį sodą bei žolėse skendintį namą.

„Koks velniškai bjaurus reikalas“, – mąstė jis.

Dabar visi dalyviai mirę. Visai kaip kokioje Šekspyro tragedijoje. Beatričė Holden ir Marlenė Nyč. Arnoldas ir Ana Jarensai. Ir, žinoma, pats Verhavenas.

Vis dėlto teisingumas įvykdytas. Tiek, kiek įmanoma, taip sakant. Peršasi vienintelė išvada: Nemezidė pareikalavo susimokėti.

O kas pasiliko?

Senolė Verhaveno sesuo, nedalyvavusi šiuose įvykiuose.

Andrėja Jarens, arba Valgrė, kaip ši moteris vadinama dabartiniu metu. Dukra, pati auginanti du savo vaikus.

Iš esmės galima sakyti, kad šios moterys yra vienintelės išlikusios gyvos; netrukus ponia Hiogstra prisijungs prie visų kitų, kurie jau ilsisi šešios pėdos po žeme.

Išgyvenusios ir visiškai nieko nenutuokiančios apie šį reikalą. Neverta nė sakyti, kad nėra jokios priežasties, dėl kurios reikėtų jas informuoti.

Niekada nešautų į galvą šitaip pasielgti.

Niekuomet.

Automobiliui palengvėle riedant nuokalne, paskutinį kartą važiuodamas per iš pirmo žvilgsnio mieguistą ir vasaros saulės spinduliuose besimaudantį kaimą, Van Vėterenas mąstė apie Miunsteriui pasakytus žodžius.

Ne viskas yra taip, kaip atrodo.

Kaustinas – žmogžudysčių kaimas.

Tuomet dingtelėjo mintis, kad iš esmės Miunsteriui taip ir neatskleidė visos tiesos. Tikroji priežastis, dėl kurios tą rytą užsuko pas Čermakus, žinoma, visai ne pastebėta neįgaliųjų nuovaža – apie ją susimąstė važiuodamas pro šalį. Ne, tikroji priežastis žymiai proziškesnė, o ir dabar pradeda pasireikšti tie patys simptomai.

Troškulys.

„Na, ką gi, ne viskas yra taip, kaip atrodo“, – staiga trumpai pralinksmėjęs ir akivaizdžiai rizikuodamas pasikartoti, pamanė vyriausiasis inspektorius.

Padidinęs greitį Van Vėterenas ėmė mąstyti apie pagaliau peržengtą ribą.

Håkan Nesser
SUGRĮŽIMAS

Iš anglų kalbos vertė *Helga Gavėnaitė*
Redagavo *Inga Kemzūrienė*
Tekstą tvarkė *Erika Merkytė-Švarcienė*
Viršelį kūrė *Andrius Morkeliūnas*
Maketavo *Daiva Širvaitienė*

23 sp. l. Užsakymas Nr.
Išleido Obuolys®
(OBUOLYS yra registruotas leidybinis ženklas,
kurį pagal sutartį naudoja UAB MEDIA INCOGNITO)
knygos@obuolys.lt | www.obuolys.lt

Akcijos ir nuolaidos
Nemokamas katalogas
Knygų ištraukos
knygos.lt

SKANDINAVIŠKO DETEKTYVO

Atgręžęs savo atvaizdui nugarą, ėmė ieškoti šautuvo. Kad ir kas nutiktų, šautuvas vis tiek reikalingas, todėl geriausia jį tučtuojau susirasti. Kol nepersigalvojo.

Šįkart inspektoriui Van Vėterenui tenka tirti ne eilinį nusikaltimą, o beveik tobulą žmogžudystę... Lietingą pavasario dieną maža mergaitė miške aptinka apirusį vyro lavoną – tiksliau, tai, kas iš jo liko: kūnas be galvos, be rankų ir pėdų. Kai pagaliau pavyksta atskleisti nužudytojo tapatybę, tyrimas tampa dar sudėtingesnis. Aiškėja, kad auka – 24 metus už dviejų žmonių nužudymą kalėjęs ir ką tik iš įkalinimo įstaigos paleistas Leopoldas Verhavenas. Per visus tuos metus, kuriuos praleido už grotų, jis taip ir neprisipažino, kad yra kaltas dėl dviejų savo buvusių meilužių nužudymo.

Kas ir kodėl taip žiauriai susidorojo su buvusiu kaliniu? Ar kerštui ryžosi nužudytųjų moterų artimieji? O gal teisme Verhavenas nemelavo ir bausmę už žmogžudystes, įvykdytas prieš daugiau nei du dešimtmečius, atliko ne tikrasis kaltininkas? Van Vėterenas pasiryžęs eiti iki galo ir nupūsti visas praeities dulkes nuo šio paslaptingo nusikaltimo. Net jei dėl to bus priverstas nepaklusti vadovybei.

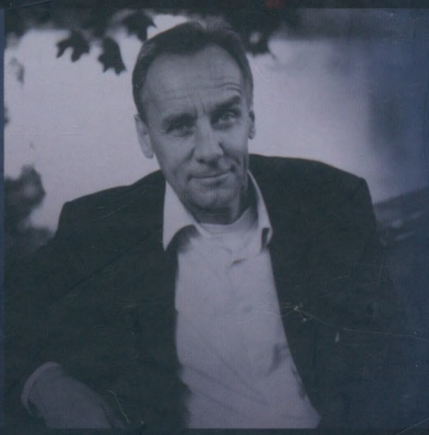

Håkanas Nesseris (g. 1950) yra vienas iš garsiausių ir skaitomiausių švedų kriminalinių istorijų autorių, prieš rašytojo karjerą ilgai dirbęs mokytoju. Detektyvų serija apie inspektorių Van Vėtereną Švedijoje virto miniserialu, knygos išverstos į daugiau nei dvidešimt kalbų. H. Nesseris yra pelnęs ne vieną apdovanojimą kaip geriausias kriminalinių istorijų rašytojas Švedijoje.

Skaityk komentarus, patikrink kainą!

Kas yra QR kodas? Sužinok: www.knygos.lt/qr

ISBN 978-609-04-0291-7

OBUOLYS

facebook.com/obuolys.lt

Akcijos ir nuolaidos
Nemokamas katalogas
Knygų ištraukos

knygos.lt

Viršelio nuotrauka: © Shutterstock